

KULTURNÍ MĚSÍČNÍK ČECHŮ A SLOVÁKŮ V RAKOUSKU

KLUB

10 - říjen 2002

21. ročník

První den žáků české školy Komenský ve Vídni
foto: Vladimír Čevela

Z obsahu:

- Rozhovor s knížetem Karlem Schwarzenbergem
- Fejeton: Divoký západ v Absurdistanu - J. Lion
- Povodňová situace v ČR - telefonní čísla, internetové adresy a povodňová konta
- Volby na Slovensku
- Příloha: Jaroslav Pánek a Jiří Pešek - Historikové proti znásilňování
- KVIZ

- do 11.10. **Vernisáž** výstavy Moravského zemského muzea v Brně, Etnografického ústavu. Každá žena pořádná aneb seznámení široké veřejnosti s mnohými způsoby "kuchařek" nástěnných, vhodných zejména k okrase bytu, poučení jakož i pro potěchu ducha.
Autor výstavy: dr. Lenka Nováková. Výstava dokumentuje život českých a moravských domácností počátkem 20. století. České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien
- do 20.10. **Bienále grafického desingu Brno 2002** 20. ročník mezinárodní soutěžní přehlídky prací grafického desingu z celého světa, zaměření na plakát a reklamní grafiku. Brno, Uměleckoprůmyslové muzeum, Pražákův palác, Husova 14, tel. (05) 32 16 91 11 kromě pondělí a úterý denně od 10 do 18 h., ve čtvrtek do 19 h., každý 1. pátek v měsíci vstup zdarma.
- do 31.10. **Česká panovnická a státní symbolika - výstava** denně mimo pondělí (od 9 do 18 hod) ve výstavním sále Státního ústředního archivu na Chodovci (Praha 4, Archivní ulice č. 4).
- do 3.11. **Výstava Doma v cizině Češi ve Vídni ve 20. století** Pod záštitou primátora Statutárního města Brna Petra Duchoně, denně mimo po., červenec - září od 9 do 18, od října do 17 hod. Brno, v západním křídle Špilberku.
- 12.10. **20h Sokolská jednota XII/XV pořádá MORAVSKÉ HODY**, farní sál Vídeň 12, Gatterhölzl
- 13.10. **9,30 h Filmové představení** Metro-Kino, Jednota "Máj"
14. 10. **19,30h "Štědrý divadelní večer"** divadelní hra. **Radošinské naivné divadlo z Bratislavy.** Frei Bühne, Wiedner Hauptstrasse 60b, 1040 Wien. Vstupenky je nutné tel. objednat na sekretariáte RSKS - nechte prosím Vaše meno a tel. číslo, vstupenky si vyzdvihnete 1 hod. před představením 01 596 13 15, 01 595 57 99
- 14.10. a 15.10 **10 h Internationalny festival pre Děti** - pořádá divadlo MOKI "Anna - mala čarodejnica" teatro Neline z Bratislavy. 1090 Wien, Albert Schweitzer Haus, Schwarzspanierstr. 13
15. 10. - 8.11. **Židovská literatura.** Výstava mapuje příchod Židů na území dnešní ČR a historii židovské literatury tamtéž až do konce 20. st.
15. 10 **19h Vernisáž - Z díla Karla Poláčka čte herečka Zdenka Procházková.** České centrum, Herrengasse 17, 1010 Wien
16. 10. **15h Vinobraní**, hraje hudba "BOHEMIA". Vídeň X, Gussriegelstr. 52. Česká soc. dem. strana v Rakousku.
17. - 22.10 **Brněnská šestnácka**, 43. ročník mezinárodní výběrové soutěže nekomerčních krátkometrážních hracích filmu a videoprogramů. Sál B. Bakaly, kino ART, Brno.
- 17.10. **Premiéra "GULLIVER"** režisér Jakub Krofta, soubor divadla MOKI. Info: 505 98 06, www.theater-moki.at, e-mail: theater.moki@chello
- 19.10. **19,30 h Koncert:** Bergen Philharmonic, dirigent Rafael Frúbeck de Burgos, m.j. Antonín Dvořák „Z nového světa“. Wiener Konzerthaus pořadatel Jeunesse tel.: 505 63 56
- 20.10. **3. mezinárodní volejbalový mix-turnaj Čechů ve Vídni in memoriam Pavel FLORIÁN** v PAHO - Halle, Vídeň 10, Wendstattgasse 5, info tel. 01 586 86 86, pořádá tělocvičná jednota "TYRŠ" Sokol XII / XV
- 21.10. **19 h Zbyňek Hejda** "Lady Felthalm Valse mélancolique" - básně, překlad Christa Rothmeir (edice Korrespondenzen) Literarisches Quartier - Alte Schmiede, 1010 Wien, Schönlaterng. 9
- 22.10. - 11. 11. **Naivné umenie z dvostročnej Kovačice.** 22. 10. v 19h **vernisaž** výstavy naivního umění Slovákov žijících v Kovačici (Juhoslávia). Vystavené budú obrázky, miniatúry, grafiky a ľudové umenie. Na Slovenskom inštitúte, Wipplingerstr. 24 - 26, Wien 1010.
- 23.10. **12.30 h Polední koncert: Hans Kann** klavír - Janáček, Smetana, Dvořák. **Fritz Muliár** čte na téma "Schweij und verwandte Seelen" Wiener Konzerthaus, tel.: 242 00 110
- 23.10. **19 h Koncert sólistu opery SND** význ. slov. barytonistu **MARTINA BABJAKA** za hud. doprovodu Daniela Buranovského. Z programu: árie z diela svetových skladateľov: G. Verdi, G. Puccini, G. Donizetti, E.Káľman, F. Loewe, G. Dusík a jini v priestoroch RSKS Otto Bauer Gasse 23 / 11, 1060 Wien
11. - 12. **Vladimír Kokolia- retrospektiva**, výstava obrazů Dům umění města Brna.
- 10.11. **15 h Martinská**, hraje hudba "BOHEMIA" Vídeň X, Gussriegelstr. 52. Česká soc. dem. strana v Rakousku.
- 12.11. - 15.12. **Dějiny české žurnalistiky a dějiny českých novinářských spolků - výstava** denně mimo pondělí (od 9 do 18 hod) ve výstavním sále Státního ústředního archivu na Chodovci (Praha 4, Archivní ulice č. 4). Státní ústřední archiv ve spolupráci s Fakultou soc. věd Univerzity Karlovy a Syndikátem novinářů České republiky.
- 14.11. **19 h Sol' Slovienského chleba**, divadelné pásmo manželov Tumovcov o našich najstarších dejinách - Veľkomoravská ríša a sv. Cyril a Metod. v priestoroch RSKS Otto Bauer Gasse 23 / 11, 1060 Wien.
- 16.11. **19,30 h Martinská zábava** Steingasse 7, 1170 Wien SOKOL XVI / XVIII.

Orel

Informace: starosta Petr S. Kubát, tel. 923 05 38; 0699 19 23 05 38, petrskubat@hotmail.com

Divadlo Brett - 1060 Wien, Münzwardeingasse 2, tel: 587 06 63, fax: 586 91 55, theaterbrett@Eunet.at, www.theaterbrett.at. út. - sobota od 20hod

Tschechische Gemeinde AKTUELL in der Erzdiözese Wien

KALENĎÁŘ AKCÍ : říjen - listopad 2002

KOSTEL "Nejsvětějšího Vykupitele", Vídeň 3., Rennweg 63: Mše svatá každou neděli v 10 hodin.

KAPLE "Panny Marie Pomocnice křesťanů", Vídeň 13., St. Veit-Gasse 25: Mše svatá každou 3. sobotu v měsíci v 18 hodin.

Srdečně zve P.ThDr. Jan Horák SDB s Českou církevní radou ve Vídni, A- 1030 Wien, Hagenmüllergasse 31, tel.: 715 48 42, fax: 711 84 112, http://members.chello.at/farnost.viden

So 19.10. - SETKÁNÍ RODIN v "Don Bosco-Haus": 16 - 20 hodin: Program a videofilm o naší letošní prázdninové činnosti

NE 27.10. - Svátek blahoslavené RESTITUTY, patronky vídeňských Čechů

So 16.11. - SETKÁNÍ RODIN v "Don-Bosco-Haus": 16 - 20 hodin

NE 17.11. - Svátek svatě ANEŽKY ČESKÉ - pásmo ze života světice -

Na všetkých krajanov sa obraciam s prosbou o dobrovoľné príspevky obetiam povodní pre Slovenskú republiku: VÚB Konto Nr. 358437 012 / 0200, variabilný symbol VS 910 70

Editorial

Dnešní povídání musím začít omluvou za zpožděné vydání zářijového čísla Klubu. Samozřejmě se snažíme, abyste měli Váš časopis včas, pokud možno počátkem každého měsíce. Stane se však, že se opozdí pošta s příspěvků některých našich dopisovatelů, korektura textu si vyžádá více času než je plánováno, důležité akce, o kterých se chceme zmínit ještě nejsou přesně stanoveny a my tedy čekáme, protože chceme o všem informovat... a pak dojde ke skluzu. Děkuji všem za pochopení i trpělivost.

Mám radost, že jednotlivci i instituce reagují na naši výzvu pomoci zaplaveným oblastem v České republice. Tato solidarita mě těší dvojnásobně, protože i tady došlo k povodním, i tady došlo ke zničení hmotných hodnot.

Člověk by mohl očekávat, že si lidé řeknou „košile bližší než kabát“ a soustředí svoji pozornost na vlastní škody. A přitom dochází i k přímým, cíleným akcím ve prospěch sesterských zařízení: Městské knihovny pořádají sbírku na nákup sušiček pro vodu poškozené knižní fondy, Národní knihovna dá k dispozici veškeré příjmy všech akcí do konce tohoto roku ve prospěch postižených knihoven, pořádají se sbírky mezi zaměstnanci. Pro všechny čtenáře, kteří by chtěli přispět jakoukoli sumou na povodňové konto, uvádím ještě jednu bankovní spojení: Creditanstalt A.G. - Bank Austria "Botschaft der Tschechischen Republik - Hochwasserkatastrophe" směrové číslo 12000, číslo účtu 50900403801.

Již několik měsíců posíláme zájemcům rubriku "Kalendarium" se všemi ohlášenými akcemi elektronickou poštou. Apeluji tím na všechny, kdo o tuto službu mají zájem, aby nám sdělili svoji adresu. Rádi ji zařadíme do našeho adresáře.

A teď vám již přeji příjemné chvíle nad stránkami časopisu.

ing. Helena Baslerová

Vážení čtenáři v Rakousku,
příspěvek na rok 2002 činí 18,17 EUR. Složenky byly opětovně přiloženy v dubnovém čísle.

Vážení čtenáři na Slovensku,
důvěřujte poště a vložte svůj příspěvek 250 SKK do obálky.

Vážení čtenáři v České republice,
důvěřujte poště a vložte svůj příspěvek 250 CZK do obálky, nebo použijte konta: Helena Dvořáková, Investiční a poštovní banka, divize poštovní spořitelna, číslo účtu: 107646135, kód banky: 0300, účel: Klub - příspěvek
Srdečně děkujeme všem těm, kteří našli možnost a peníze, které potřebujeme, nám nějakým způsobem doručili.
Složenky s vyúčtováním inzerátů rakouských inzerentů zasiláme zvlášť. V České republice použijte prosím na této stránce uvedeného konta. Slovenské inzerenty prosíme, aby sumu vložili do obálky.
Srdečný dík
Účetní a redakce

Naše kancelář není obsazená a proto prosíme o pochopení, když se nás nedovoláte.

Namluvte své přání na záznamník, určitě se ozve.
Záznamník a fax: 0043 1 402 32 99, e-mail: kulturklubcs@Eunet.at
Nemáme placenou sekretářku, a proto touto formou srdečně děkujeme všem nově se přihlášeným čtenářům. Věříme že jsou s časopisem spokojeni. Prosíme o jejich ohlasy, přání, návrhy a kritiku.

Přihlášky k odběru časopisu zasílejte na adresu:
Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
A 1080 Wien, Schlösselgasse 18
záznamník: 0043 1 402 32 99
fax: 0043 1 79 88 454
roční příspěvek: 18,17EUR
Bankovní spojení Bank Austria
číslo účtu: 683 035 901
IBAN: AT 03 1200000 683035901
SWIFT: BKAUATWW

INZERCE

Kulturní klub Čechů a Slováků
Kulturklub der Tschechen und Slowaken
in Österreich, 1080 Wien, Schlösselgasse 18
odpovědná referentka Helena Dvořáková
te., fax: 00 43 1 79 97 136
e-mail: kulturklubcs@Eunet.at

Kurzy češtiny

Čeština - pro začátečníky i pokročilé.

Zájemci, hlase se na tel. č. 6023651 Dr. Malá

Čeština - začátečníci i pokročilí.

Zájemci, hlase se na tel. č. 4089841 Dr. Brandeis

Kurzy slovenského jazyka na Slovenskom inštitúte

Vedúca kurzu: Yvonne Tomenendal - Wollner

Začiatocníci - utorok 17.00 - 18.30 / 8. 10. - 10. 12. 2002 (10x)

Pokročilí - utorok 15.15 - 16.45 / 8. 10. - 10. 12. 2002 (10x)

Konverzácia - utorok 13.30 - 15.00 / 8. 10. - 10. 12. 2002 (10x)

Skupina: 4 - 8,

cena kurzu: 98,- EURO. Informácie: Slovenský inštitút 53 54 057

SOKOL III

Vás srdečně zve na autobusový zájezd
do brněnské opery – Janáčkova divadla na operu

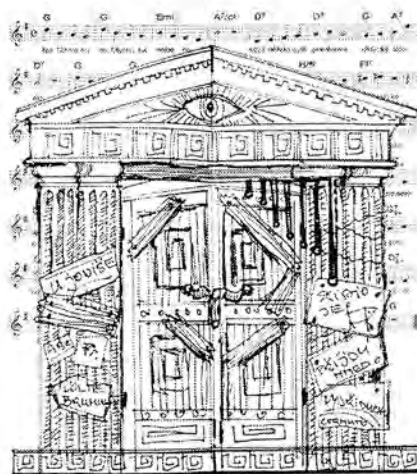
Giuseppe Verdi "La Traviata"

v neděli 24. listopadu 2002 začátek v 17hod.
Odjezd od vídeňské radnice v prvním okrese kvůli volbám
posunut na 11 hod.
telefonické objednávky : Eva Zemanová 0664 514 33 29

NEBE NA ZEMI

Jaroslav Ježek
I. Jiří Voskovec & Jan Werich
Hru upravil: Zdenek Homolka

Hrají:
M. Kadlecová, V. Janča,
L. Tobrman, P. Beran, Z. Homolka,
H. Nováková, M. Konrath,
M. Gardavský, J. Moriz, V. Vaďura

Režie:
Zdenek Homolka

Představení se koná v **sobotu 09. 11. 2002 v 16⁰⁰ hodin** v divadelním sále
školy Komenského, Sebastianplatz 3, 1030 Vídeň

Objednávky vstupenek přijímá: Anna Beranová, tel. 01- 350 04 13

Po představení bude jako vždy posezení ve Velké klubovně s hudbou a tancem

Povodňová situace v České republice - internetové adresy:

www.povodne.statnisprava.cz - server určený k výměně informací o: - potřebách postižených povodněmi
- nabídce pomoci postiženým povodněmi - jiných skutečnostech, které mohou pomoci postiženým občanům.

www.czech-tv.cz

aktuální stav a vývoj povodňové situace

www.centrum.cz

www.praha-mesto.cz

www.ctk.cz

www.seznam.cz

www.zelenavlna.cz

situace na pozemních komunikacích
České dráhy

www.cd rail.cz

Oznámení o volbách do Senátu Parlamentu České republiky

Velvyslanectví České republiky

A-1140 Vídeň, Penzingerstrasse 11-13
Tel: +43-1-8942125, Fax: +43-1-8941200
vienna@embassy.mzv.cz

Vídeň, dne 19. 8. 2002
Č.j. 6406/2002-P

OZNÁMENÍ

Velvyslanectví České republiky ve Vídni oznamuje, že ve dnech 25. a 26. října 2002 se na území České republiky konají volby do Senátu Parlamentu České republiky, a to ve volebních obvodech, jejichž seznam je obsažen v příloze.

Ve volebních obvodech, ve kterých byly rozhodnutím prezidenta ČR volby vyhlášeny a ve kterých ke zvolení senátora již v I. kole nedošlo, se bude ve dnech 1. a 2. listopadu 2002 konat v ČR II. kolo voleb do Senátu

Volit se bude pouze v České republice před příslušnou okrskovou volební komisí či zvláštní okrskovou volební komisí. Na zastupitelských úřadech České republiky včetně velvyslanectví ve Vídni se volit nebude.

Volit může státní občan České republiky, který alespoň v druhý den voleb dosáhl věku 18 let, který má na území Rakouské republiky bydliště a který je či bude zapsán do zvláštního seznamu voličů velvyslanectví ČR ve Vídni.

Nutnou podmínkou pro zápis voličů do zvláštního seznamu na velvyslanectví ČR ve Vídni pro osoby, které mají v Rakouské republice bydliště, je písemná žádost voliče. Tato žádost musí být doložena originálem, popřípadě ověřenou kopií dokladů potvrzujících:

- totožnost žadatele,
- jeho státní občanství České republiky,
- jeho bydliště v Rakouské republice, např. povolení k pobytu.

Zápis do zvláštního seznamu voličů na velvyslanectví ČR ve Vídni musí být proveden nejpozději dne 15. září 2002 do 16.00 hod. Příslušnou žádost je možno předat každý pracovní den (pondělí až pátek) v době od 8.30 hodin do 16.00 hodin mimo dny státních svátků, pracovního volna a klidu, a též ve dnech 14. a 15. září 2002 od 10.00 hodin do 16.00 hodin. Vzhledem k tomu, že se volby do Senátu Parlamentu ČR organizují v zahraničí poprvé, velvyslanectví ČR ve Vídni doporučuje osobní účast voliče při podávání žádosti o zápis do zvláštního seznamu.

Volič, který byl zapsán ve zvláštním seznamu voličů velvyslanectví ČR ve Vídni a v ČR nemá žádné bydliště, může hlasovat na území České republiky v kterémkoli jejím volebním okrsku, do kterého byly senátní volby vyhlášeny. K takovému hlasování však potřebuje voličský průkaz.

Voliči, kteří sice mají trvalý pobyt na území ČR, avšak jsou zapsáni ve zvláštním seznamu voličů velvyslanectví ČR, mohou do Senátu volit rovněž pouze na základě předložení voličského průkazu vydaného velvyslanectvím ČR ve Vídni. S tímto voličským průkazem se volič dostaví v den voleb v ČR k okrskové volební komisí, v jejímž obvodu se volby do Senátu konají.

Ti voliči, kteří jsou zapsáni ve zvláštním seznamu voličů vedeného velvyslanectvím ČR ve Vídni z posledních voleb do Poslanecké sněmovny ČR v roce 2002 a kteří mají trvalý pobyt v ČR, se mohou voleb do Senátu v roce 2002 zúčastnit za předpokladu, že toto velvyslanectví požádají o vyškrtnutí z jeho zvláštního seznamu, a tuto skutečnost doloží potvrzením o svém vyškrtnutí v den voleb okrskové volební komisí svého trvalého bydliště v ČR, která jej dopíše do svého stálého seznamu voličů. Na základě takového vyškrtnutí ze zvláštního seznamu voličů na velvyslanectví ČR ve Vídni a zapsání voliče do stálého seznamu voličů jeho trvalého bydliště v ČR se volič bude moci automaticky zúčastňovat dalších voleb v ČR včetně nadcházejících voleb do obecních zastupitelstev pořádaných na podzim r. 2002.

Volič může o vydání voličského průkazu požádat velvyslanectví České republiky ve Vídni, a to písemným podáním s jeho ověřeným podpisem, které musí být velvyslanectví doručeno nejpozději 7 dní před prvním dnem voleb, t.j. nejpozději dne 18. října 2002, nebo o voličský průkaz požádá osobně do dne 23. října 2002.

Pokud volič z posledních voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ještě není zapsán na velvyslanectví ČR ve Vídni do zvláštního seznamu voličů, doporučujeme podat žádost o zápis do zvláštního seznamu voličů a žádost o vydání voličského průkazu současně.

Tyto žádosti se podávají na konzulárním úseku výše uvedeného velvyslanectví na této jeho adrese.

Velvyslanectví ČR ve Vídni upozorňuje na to, že při hlasování volič musí prokázat svou totožnost platným cestovním pasem, diplomatickým nebo služebním pasem České republiky anebo cestovním průkazem nebo platným občanským průkazem České republiky.

Podrobné informace zájemci obdrží na kontaktní adrese: Velvyslanectví ČR ve Vídni, 1140 Wien, Penzinger Straße 11-13, telefony 01/8942982, 01/8942780 a 01/8942125-6, fax 01/8941200, e-mail: vienna @ embassy.mzv.c, případně na webových stránkách Ministerstva zahraničních věcí ČR www.mzv.cz (odkaz "Volby do Parlamentu ČR").

Velvyslanectví České republiky ve Vídni:

Jiří Gruša
velvyslanec

Jak proběhnou senátní volby?

První senátní volby se v Praze konaly v roce 1996, třetina senátorů byla zvolena na 2 roky, třetina na 4 roky, třetina na 6 let. Další volby se konaly v jedné třetině volebních obvodů v roce 1998. Od těchto voleb je délka mandátu všech senátorů 6 let. Každé dva roky se konají volby v jedné třetině volebních obvodů, takže Senát je institucí trvalou, nemůže být rozpuštěn a kontinuálně pokračuje ve své práci.

Volby budou napříště organizovány takto:

- 1998, 2004 atd. (volební obvody 1,4,7,10,13,16,19,22 atd.)
- 2000, 2006 atd. (volební obvody 2,5,8,11,14,17,20,23 atd.)
- 2002, 2008 atd. (volební obvody 3,6,9,12,15,18,21,24 atd.)

Při volbách voliči vybírají z kandidátů, které navrhnu různé politické strany, nebo z kandidátů nezávislých. Kandidát, který získá více než 50 % hlasů, je zvolen senátorem. Pokud žádný kandidát nezíská přes 50 % hlasů, koná se druhé kolo voleb, kam postupují první dva kandidáti s nejvyšším počtem hlasů. Vítězem druhého kola se stává kandidát, který získá více hlasů.

Senátorem může být zvolen občan ČR, kterému je nejméně 40 let. Volí ho občané, kteří dosáhli věku 18 let. Ve volbách může kandidovat i senátor, kterému končí mandát, takže pokud dostane důvěru občanů, může ve své práci pokračovat i po více období. Každý zvolený senátor obdrží osvědčení od volební komise o řádném a právoplatném zvolení a na první schůzi Senátu, následující po volbách, složí senátorský slib.

SEZNAM FINANČNÍCH SBÍREK

(seznam pouze zavedených humanitárních organizací pro čtenáře klubu)

ADRA (Adventistická nadace, která již několik let pomáhá ve válečných oblastech světa): 24 44 24 44/0300 ČSOB, var. symb.: 444

Člověk v tísni (Asi největší a nejprofesionálnější nadace v zemi. Podílela se mimo jiné na programech válkou zničené Bosny, Kosova, Čechenska, Afghánistánu, ale i na obnově povodněmi zničené části Moravy v roce 1997 nebo je známá svými romskými projekty): 334 334 334/0300 ČSOB

Společnost Člověk v tísni NAVÍC zřídila zvláštní Žluté linky, jejichž prostřednictvím lze poskytnout finanční dar. Volejte na číslo 0900 / 60 90 40 (60 Kč za minutu, celá částka bude poukázána na konto SOS POVODNĚ).

Český červený kříž: 10030 - 7334 - 011/0100, var. symb.: 300

Vládní povodňové konto u ČNB: 90 25 - 001/0710 var.symbol: 2002, konst.symbol pro bezhot.platby: 558, konst. Symbol pro hotov. Platby: 379 **SWIFT CODE:CNBACZPP**

Česká katolická charita: účet ČS: 369-369 369 369/0800, variabilní symbol 906 (pomoc lidem postiženým přírodními katastrofami)

Konto Kancelář Senátu ČR u ČNB :35-26423001/0710, swift code CNBACZPP

"Botschaft der Tschechischen Republik - Hochwasserkatastrophe"

Creditanstalt A.G. - Bank Austria,

směrové číslo 12000, číslo účtu 50900403801

Pražská židovská obec, Číslo účtu pro USD: 195420830257/0100 (Komerční banka, Spálená 51, 110 00

Praha pro EURO: 510091870297/0100 (Komerční banka, Spálená 51, 110 00 Praha 1)

informace týkající se záplav ve vztahu k pražským židovským památkám: www.jewishpragueflood.cz

průběžné informace na straně Jewish Telegraphic Agency - www.jta.org

Jak vypadají nová telefonní čísla v ČR

„Telefonní síť byla přečíslována, žádné volání v rámci České republiky nezačíná nulou. Informace o nových číslech získáte na lince 1180 a 14111. Takový nebo podobný vzkaz uslyšel ten, kdo vytočil už neplatné telefonní číslo.

Základní pravidla nového číslování jsou poměrně jednoduchá. Každé tuzemské telefonní číslo je devítimístné. Žádné (ani mobilní) už nezačíná nulou. Při meziměstském (dálkovém) volání se nevytáčí žádné předčíslí.

Pevné linky

Nové číslo lze najít ve Zlatých stránkách nebo na internetové stránce Českého Telecomu www.cesky.telecom/precislovani. Informace o nových číslech poskytují i linky 1180 a 14111.

Mobilní telefony

Čísla mobilních telefonů pouze ztratila svou úvodní nulu. Pokud bylo mobilní číslo v paměti přístroje uloženo v mezinárodním formátu (např. +420 606 123 456), nic se nemění. Takové číslo fungovalo jak před přečíslováním, tak nyní.

Jak se změní čísla?

	současné číslo	nové číslo
pražská pevná linka	(02) 55 44 3322	255 443 322
brněnská pevná linka	(05) 12 23 34 45	512 233 445
pevná linka jinde v ČR	(0647) 11 22 33	544 112 233
mobilní telefon	0724 12 34 56	724 123 456
zelená linka	0800 11 11 11	800 111 111
připojení k internetu	0906 98 76 54	906 987 654

NAVŠTIVTE LÁZNĚ ČESKÉ REPUBLIKY

Léčebné lázně Luhačovice – Sanatorium Miramare, s.r.o.

Bezručova 338, 763 26 Luhačovice

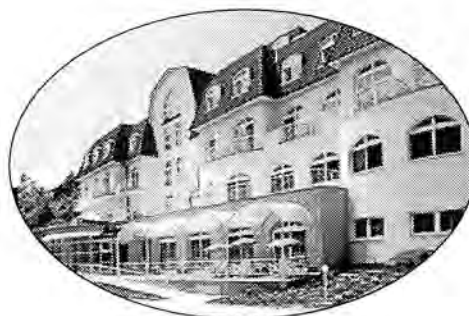
Tel.: 00420/67*/76 59 111

Fax: 00420/67*/76 59 106

e-mail: miramare@luhacovice.cz

<http://www.miramare.luhacovice.cz>

*ab 22.9.2002 změna předvolby – nové číslo 57

- čtyřhvězdičkové zařízení v klidné čtvrti poblíž centra Luhačovic a lázeňského parku
- bazén, sauna, fitcentrum, solárium, léčebné procedury, kadeřnictví, kosmetika, denní bar, vlastní parkoviště
- nabídka léčebných programů: lázně na zkoušku, antistresový-manažerský program, zeštíhlovací kúra, kosmetický program, wellness program, regenerační kúra, program pro seniory, komplexní kúra

Sírnaté Lázně Ostrožská Nová Ves s.r.o.

Ostrožská Nová Ves 664, 687 22

Tel.: 00420/632/59 81 25

Fax: 00420/632/59 83 20

e-mail: novoves@quick.cz

<http://www.badnovaves.cz>

- lázně zasazené do nádherného parku
- nedaleko okresního města Uherského Hradiště, v srdci Moravského Slovácka
- v blízkosti přírodní jezera, kraj s bohatým folklórem, vinicemi, vinnými sklepy
- léčba lupénky a dalších kožních problémů, léčba pohybového aparátu
- ubytování v jedno- a dvoulůžkových pokojích s příslušenstvím, bazén, sauna, bar
- nabídka léčebných programů: komplexní kúra, program "Mrtvé moře", "Skin Beauty"

Lázeňské sanatorium ROYAL Mariánské Lázně a.s.

Lesní 345, 353 01 Mariánské Lázně

Tel.: 00420/165*/62 54 46-8

Fax: 00420/165*/62 23 46

e-mail: royal@marienbad.com

<http://royal.marienbad.com>

*ab 22.9.2002 Vorwahländerung – neu 354

- čtyřhvězdičkové zařízení na okraji lesního parku s výhledem na město
- bazén, sauna, fitcentrum, solárium, léčebné procedury, kadeřnictví, vynikající kosmetické služby, kavárna, vlastní hlídání parkoviště, tenisový kurt, taneční večery
- nabídka léčebných programů: lázně na zkoušku, antistresový-manažerský program, zeštíhlovací program, kosmetický program, fit program, regenerační program, seniorský program, komplexní léčba

Prezident ČR Havel jednal ve Znojmě s prezidentem Klestilem

Vztahy mezi Českou republikou a Rakouskem by se měly zlepšit, vyzývají prezidenty obou zemí Václav Havel a Thomas Klestil. Oba státníci se na začátku září setkali v jihomoravském Znojmě a ve svém prohlášení vyzvali politiky k řešení česko-rakouských sporů.

Důvody k napjatým vztahům jsou v zásadě dva, a oba pramení ve více či méně vzdálené minulosti. Především jsou to tzv. Benešovy dekrety a jaderná elektrárna Temelín, co vztahy obou zemí více než komplikuje. Proto se oba státníci těmto tématům nevyhnuli.

Ve společném prohlášení se potom stejně obecně uvádí, že společné dějiny zavazují obě země postavit se tváří v tvář stinným stránkám dějin, pojmenovat je a nebát se kriticky vypořádat s vlastní minulostí.

Státníci se shodli na tom, že k vyřešení sporů je nutná ochota všech zúčastněných stran najít řešení. Dále, že dobrá spolupráce na úrovni regionů, v tomto případě dolnorakouského a jihomoravského, je základem pro dobrou spolupráci na úrovni států.

"Je třeba mluvit otevřeně i o nepříjemných věcech. Ale mluvit o nich upřímně a přátelským tónem, nikoli vést rozhovor pod hrozbou veta či různých výhrůžek", dodal Thomas Klestil.

K Temelínu řekl prezident Havel.

"Temelín je stavba, kterou jsme zdědili od předchozího režimu. Česká republika není diktatura, která by rozhodla kde má stát jaká elektrárna a jakého typu. To co je nyní důležitější je, aby byl opravdu bezpečný a nebyl nebezpečím ani pro Rakušany, ani pro Čechy, ani pro nikoho jiného. Myslím, že je důležité, že začal proces v Melku a pokračoval potom jednáním v Bruselu. Proces, který mimo jiné dává najevo, že ČR je vděčná za každou radu, pomoc a spolupráci při zajišťování bezpečnosti této elektrárny."

Zeihsel: Deklarace českého parlamentu za dekrety je "provokace"

Prvořadým požadavkem sudetských Němců z Rakouska zůstává, aby Česká republika prohlásila poválečné vyhnání za bezprávi. Takový krok za sebe učinil už prezident Václav Havel, dubnová deklarace českého sněmovny, ve které všechny parlamentní strany odmítly zrušení dekretů, je ale "provokace pro celou Evropu", soudí předseda Sudetoněmeckého krajanského sdružení v Rakousku (SLÖ) Gerhard Zeihsel.

Šéf SLÖ si ale nedělá velké naděje ani od nové české vlády. Slova vicepremiéra a ministra zahraničí Cyrila Svobody, že o dekretěch je možné "mluvit", nikoli "jednat", se sice dá chápat jako prvopočátek možné diskuse, hlavním problémem ale je, že se Česká republika stále odmítá se sudetskými Němci vůbec bavit, řekl během Dvoudenní setkání sudetských Němců, kteří po válce odešli na rakouské území, se sice ani dnes neobešlo bez fanfár, krojí u pochodu praporečnicků, na závěrečném shromáždění v kulturním domě ale tentokrát scházal host podobného významu jako v minulosti. "Vyhnání sudetských Němců je a zůstane bezprávi," prohlásil státní tajemník ministerstva financí Alfred Finz, jenž se ale většinu projevu soustředil na úvahy o potřebě mírového vývoje v Evropě v souvislosti s rozšiřováním unie. "Mír je to nejdůležitější, co teď v Evropě potřebujeme," uvedl.

Potřeba dobrých česko-rakouských vztahů se paradoxně zvýraznila po srpnových povodních, kdy se podle Frinze ukázalo, že "všichni sedíme na jedné lodi".

Nadcházející finální jednání o přístupu ČR do Evropské unie jsou rozhodující fází z hlediska Rakouska i sudetských Němců. "Není nic důležitějšího, než abychom drželi při sobě a byli co nejvíce připraveni odstranit bezprávi a bojovat proti přehmatům na lidských právech," uzavřel projev, za který sklídl dlouhý potlesk.

Další řečníci, zejména poslanec za svobodné (FPÖ) Martin Graf, podobně jako Finz vyzdvihli počínání rakouské sněmovny, která nadací na podporu německých landsmanšaftů v Rakousku uvolnila pro příští rok čtyři milióny eur. Více než tři milióny eur potom krajanské spolky včetně SLÖ dostanou od jednotlivých spolkových zemí.

Jihomoravský kraj a Dolní Rakousy podepsaly smlouvu o spolupráci

Hejtmani Jihomoravského kraje a Dolních Rakous Stanislav Juránek a Erwin Proll podepsali ve Znojmě smlouvu, která by měla přispět k rozvoji obou sousedících regionů. Dotýká se turistického ruchu, školství a spolupráce na ekologických a zemědělských projektech, financovaných Evropskou unií. S Dolním Rakouskem uzavřeli podobnou dohodu o vzájemné spolupráci také hejtmani Vysočiny František Dohnal a Jihočeského kraje Jan Zahradník. Společným zájmem jižní Moravy i Dolních Rakous je rozsáhlá rekonstrukce silnice Vídeň-Jihlava, která bude nejkratší spojnici mezi rakouským a českým hlavním městem. Oba státy již spolupracují v Podýjí na ochraně životního prostředí, na českém i rakouském břehu se nacházejí národní parky.

Na Pražském podzimu hrála Pražská komorní filharmonie s Rakušany

Na mezinárodním hudebním festivalu Pražský podzim hrála Pražská komorní filharmonie se dvěma Rakušany - klavíristou Paulem Guldou a dirigentem Christophem Eberlem. Na programu byla Beethovenova hudba. Festival zahájila "českým" programem filharmonie z Liverpoolu s Liborem Peškem.

Dalšími hvězdami programu jsou mimo jiné i Haydn Sinfonietta z Vídně.

Co chystá Vlastenecká omladina

Chystá vám "Nebe na zemi", milí diváci. Poprvé si vzal úlohu režiséra Zdeněk Homolka, kterého znáte zatím jen jako herce. Neznáte ho ale jako básníka a divadelníka tělem i duší. Nejenom že pracoval podstatnou část svého života jako vedoucí technik v Theater an der Wien, dokonce tam i povýšil na 'stará kolena' na jeviště mezi herce. Hru Voskovce a Wericha upravil a zaktualizoval, k Ježkovým písničkám přidal i jednu ze Semaforu a získal k spolupráci scénografa Jaromíra Pátka, který je autorem dekorací scény. Hra hýří humorem a bere si na mušku všechny ty naše lidské hříchy a hříšky. Máte se tedy na co těšit a já pevně věřím, že vás přijde zase tolik jako posledně, aby se opět sál české školy naplnil. Také naši milí přátelé, Sokolové z Kroměříže, se na nás přijedou podívat a to nás dvojnásobně zavazuje snažit se hrát dobré divadlo.

Ted' tedy pilně zkoušíme, ale ani v létě jsme nezaháleli. Podnikli jsme společný výlet na kolách, který si ještě na podzim zopakujeme. Na schůze chodí i nejmladší členka, roční Klárka Nováková, která se už s maminkou učí prvním tanečním krůčkům. Bude to jako nastávající herečka jednou potřebovat! Ale jak se v životě střídá radost s trápením, tak i my máme bolest a lítost. Byla jsem navštívit čestného předsedu Jožku Bočka. Jak většina z vás ví, je po mozkové mrtvici těžce nemocný a jeho žena Olinka ho obětavě a s láskou ošetřuje. I když sám už mluvit nemůže, přesto jeho obličej rozzářil úsměv, když jsem mu vyprávěla o našem chystaném představení. Na rozloučenou mi silně stiskl ruku, jako by mým prostřednictvím chtěl poděkovat celé Vlastenecké omladině, že spolek žije aktivně dál, tak, jak si to vroucně přál.

A Vlastenecká omladina se bude snažit svou troškou přispět k tomu, aby se česká řeč z Vídně nevytratila. Myslím, že to právě hrou Voskovce a Wericha potvrdíme.

Anna Vadúrová

Každá žena pořádná aneb seznámení široké veřejnosti s mnohými způsoby vyšívání kuchařek nástěnných, vhodných zejména k okrasě bytu, poučení, jakož i potěchu ducha.

Je titul do 11. října trvající výstavy v Českém centru, kterou připravilo Moravské zemské muzeum v Brně a Etnografický ústav Vídeň. Otiskujeme alespoň dvě z velkého výběru nástěnných "kuchařek" pro obveselení a k zamyšlení.

Nástěnná "kuchařka" černá vyšívka, 3. čtvrtina 20. století

Nástěnná "kuchařka" červená vyšívka, 2. čtvrtina 20. století

Mahlerův jihlavský hudební festival

První symfonii Gustava Mahlera v podání Pražských symfoniků a dirigenta Leoše Svárovského byl v jihlavském chrámu svatého Ignáce zahájen hudební festival Mahler - Jihlava 2002.

Sám skladatel podle muzikologa Zdeňka Mahlera několikrát řekl, že v jeho hudbě se objevuje to, co prožil do svých deseti let. "Především tedy vliv krajiny Vysočiny a hudebního života v Jihlavě..." uvedl Mahler při slavnostním zahájení v domě ve Znojenské ulici, kde skladatel žil se svou rodinou před odjezdem na studia do Vídně. Do Jihlavy se Mahlerovi rodiče přestěhovali, když mu byly tři měsíce. Zde později našel své první učitele hudby a jako desetiletý zde exceloval na svém prvním samostatném koncertě.

"Byl jednou z nejzajímavějších osobností v hudebním životě doznívajícího 19. a začínajícího 20. století," konstatoval rakouský velvyslanec Klas Daublebsky. Nejen hudebně překračoval hranice, podotkl. "Jsem třikrát bez domova: jako Čech, narozený v Rakousku. Jako Rakušan mezi Němci a jako Žid na celém světě. Všude vetřelec, nikde vítán," připomněl Mahlerova slova. Festival v Jihlavě podle velvyslance znamená návrat velkého dirigenta a skladatele domů.

Součástí programu je symbolické sázení dalších růží do "mahlerovského" rosaria v jeho rodišti v Kalištích.

Rosarium skladatele Gustava Mahlera v jeho rodných Kalištích u Humpolce se rozrostlo o dvě růže z Ameriky. Darovala je dcera skladatele Leonarda Bernsteina. V rámci festivalu Mahler - Jihlava 2002 růže zasadil muzikolog Zdeněk Mahler. Rosarium bylo založeno před pěti lety, kdy se v Kalištích uskutečnil první koncert.

Sbírka nyní obsahuje 16 rostlin.

Zemřela operní pěvkyně Ivana Mixová

Ve věku 71 let zemřela v noci 5. září operní pěvkyně Ivana Mixová. Informovalo o tom pražské Národní divadlo, kde působila 37 let. Za životní roli Ivany Mixové kritika považuje Bizetovu Carmen, v níž na české první scéně zazářila v roce 1966. Její životní dílo bylo za rok 2000 oceněno prestižní Thálií.

Mixová působila nejdříve v Olomouci a Ostravě. Od poloviny 60. let byla stálým hostem operních domů v Berlíně a Hannoveru. Kromě Carmen ráda vzpomínala i na Eboli ve Verdiho Donu Carlosovi, Oktaviána ve Straussově Růžovém kavalírovi a Cherubína v Mozartově Figarově svatbě.

Pěvkyně, vlastním jménem Hildegarda Svitavská, se narodila v české rodině ve Vídni 2. prosince 1930. Studovala na konzervatoři v Brně. Hostování v Národním divadle v letech 1955 až 1956 vyneslo Mixové nabídku na trvalé angažmá.

První operou, kterou studovala jako řádná členka, byly v roce 1956 Příhody lišky Bystroušky. Během dalších let vytvořila na tomto jevišti více než padesát postav.

V roce 1966 ji režisér Václav Kašlík obsadil do nového, moderně pojatého nastudování Bizetovy Carmen, jejíž titulní postavu obdařila provokativní smyslností; stala se živoucím symbolem této inscenace. S Carmen pak mnohokrát slavila úspěchy i na zahraničních jevištích.

Milovníci opery vzpomínají na herecký talent a mezzosoprán velkého rozsahu, které Ivaně Mixové dovozovaly interpretovat výrazně odlišné role.

Uměleckou kariéru završila na konci 80. let charakterními rolemi, v nichž mistrovsky zúročila své zkušenosti - zejména Hraběnkou v Čajkovského Pikové dámě. Poslední rolí, kterou jako sólistka opery Národního divadla ztvárnila, byla v roce 1989 Obchodnice s rybami v Juliettě Bohuslava Martinů.

Vedení divadla zamýšlelo pro tuto sezónu účinkování někdejší sólistky svého operního souboru v chystané české premiéře opery Johna Adamse Smrt Klinghoffera, avšak umělkyně zemřela náhle, po krátké nemoci.

Setkání v paláci

s knížetem Karlem Schwarzenbergem bylo přesně a starostlivě časově "hlídáno" jeho sekretářkou paní G. Neudeck. Pan Schwarzenberg si však "vyprosil" deset minut navíc. Nejen těchto deset minut, ale i ostatní byly vyplněny příjemným povídáním o věcech běžných, mimořádných i těch, které jsou právě "in". Za okny Palais Schwarzenberg přšelo, jen se lilo, kníže Schwarzenberg vzpomínal, vyprávěl a bavil nad šálkem svého oblíbeného zeleného čaje. Jako blesk zasáhla tuto vlídnou atmosféru zpráva o velké vodě v Praze.

Pane Schwarzenbergu, přibližně od ledna letošního roku působíte jako chairman instituce Christie's pro Českou republiku a Maďarsko. V čem spočívá Vaše funkce? Jak jste k ní "přišel"?

K. Schwarzenberg: Musím ještě doplnit, že vedle ČR a Maďarska jsem chairmanem této instituce také pro Rakousko. Myslím, že Christie's hledala nějakou osobnost, která je ve všech těch zemích známá, má kontakty a trošku se v tom vyzná. Takže mě o to poprosili.

Zajímá se vždy o umění? Co Vás nejvíce přitahovalo - malířství, sochařství, literatura, hudba, divadlo? Jaký styl výtvarného umění?

K. Schwarzenberg: Já jsem se v životě zajímal o leccos, protože jsem hrozně zvědavý člověk. Přiznávám, že mě nejvíce zajímalo výtvarné umění, a to malířství a sochařství. V poslední době architektura. Když jsem byl mladý a žil jsem v Rakousku, zabýval jsem se mladými umělci, tedy moderními směry.

Umění však není obor, který jste vystudoval.

K. Schwarzenberg: Já jsem vlastně nic nedostudoval. Byl jsem zoufalý študák, který studoval lesnictví a práva, ale nedokončil je.

Jste pokračovatelem rodu Schwarzenbergů - kníže Karel VII. Schwarzenberg. Dočetla jsem se, že jste byl adoptován svým strýcem Schwarzenbergem z větve hlubocké /Hluboká/, který byl bez potomků. Měl jste v té době ovšem ještě vlastní rodiče.

K. Schwarzenberg: Ano, takovou adopci tehdejší rakouská právní úprava umožnila. Byl to strýc Jindřich, který mě chtěl adoptovat. Rodiče s adopcí souhlasili, takže zde nebyl nejmenší problém.

Ve velmi mladém věku jste se stal majitelem Palais Schwarzenberg. Jaké byly Vaše první myšlenky, když jste se dozvěděl, že jste dědicem uvedeného paláce? Jednalo se jistě o velkou zátěž a odpovědnost.

K. Schwarzenberg: Bylo mi tehdy dvacet sedm let, byla to opravdu zajímavá věc. Jediná myšlenka byla pokračovat v tom, co už bylo započato. Palác byl za války bombardováním dost poškozen. Hlavní práce již byly dokončeny, nicméně zde zbylo ještě plno nedokončených věcí. Rozvíjel jsem koncept, který započal strýc Jindřich, tedy provoz paláce jako hotelu. Musel jsem tedy postupně restaurovat interiéry celého objektu,

Pocházíte z orlické větve Schwarzenbergů. Mluvílo se zde vždy česky?

K. Schwarzenberg: Samozřejmě, ale mluvílo se i francouzsky, německy a částečně i italsky a anglicky. Mohu Vám ukázat pomníček na Starém Sedle, je pro maršálka - věrného prů-

vodce prvního Schwarzenberga, který se usadil na Orliku. Tento pomníček zřídili synové maršálka a text na něm je v krásné starobylé češtině.

Když jste se pohyboval v Rakousku, ve Vídni, měl jste nějaké kontakty s uprchlíky či menšinou?

K. Schwarzenberg: S tzv. starousedlíky jsem měl kontaktů méně, to jsem přenechával svému otci, který se tím dosti zabýval. Byl jsem svého času ve škole Komenský, ale pak jsem měl více práce ve Štýrsku, takže jsem s menšinou měl málo kontaktů. Někdy jsem se se starousedlíky setkal v kostele na Rennwegu, kam jsem svého času vždycky chodil. V srpnu 1968 byl najednou plný barák /palác/ uprchlíků a od této doby jsem měl větší styky s Čechy.

Vyvíjel jste nějaké aktivity po roce 1968 směrem na Východ?

K. Schwarzenberg: Bezprostředně ne, protože jsem viděl, že je to dosti beznadějně. V dobách normalizace v Československu jsem byl velmi opatrný, protože lidé odtud měli strach z kontaktů, ať osobních či písemných.

Jak došlo k tomu, že Vás prezident Havel povolal na Hrad do funkce kancléře?

K. Schwarzenberg: V té době jsem už byl dosti činný. Začátkem osmdesátých let jsem převzal Mezinárodní helsinskou federaci pro lidská práva. Z toho titulu jsem se zabýval nejen československými, ale také ruskými, bulharskými disidenty, byl jsem také v Kosovu i jiných místech. Byl jsem tedy vlastně do této problematiky zapojen. S dr. Prečanem jsme dělali dokumetační středisko ve Schwarzenbergu, kde bylo uloženo nesmírné množství spisů. Dnes je tento rozsáhlý archiv převeden do České republiky, prozatím umístěn v Dobřichovicích. Jezdil jsem sice do Prahy v souvislosti s mou funkcí v Mezinárodní helsinské federaci pro lidská práva, ale věděl jsem, že mě hlídají. Pochopitelně hlídali i V. Havla, takže jsem nechtěl organizovat nějaké setkání, aby potom policie hlídala nás oba. Pak jsem jednou dostal vzkaz a s Václavem Havlem jsem se setkal v nějakém hlučném lokále, což zajišťovalo, že jsme nebyli odposloucháváni. To bylo naše první setkání, poté jsme zůstali v pravidelném kontaktu. Když byl Václav Havel 29. prosince 1989 zvolen prezidentem, což byl asi jeden z nejšťastnějších dnů mého života, byl jsem k mému překvapení přizván na slavnostní oběd na Hrad. Při této příležitosti pak V. Havel hovořil s jednotlivými

mi lidmi a říkal jim, co mají dělat. Na mě se obrátil s dotazem, to jsme si ještě vykali, zda-li bych nemohl převzít jeho kancelář. Když Vás o to poprosí prezident, nemůžete odmítnout. Takže jsem se do toho dal. Po půl roce jsem byl jmenován kancléřem.

Prezident Havel se odlišuje od jiných prezidentů v evropských zemích či záměří odlišným způsobem práce, jiným chováním. Byla i Vaše práce v prezidentské kanceláři rozdílná?

K. Schwarzenberg: Já jsem nikdy nebyl vedoucím kanceláře nějakého jiného prezidenta. Trošku jsem znal práci prezidentské kanceláře zde v Rakousku. Samozřejmě to v Praze bylo odlišné. Museli jsme prezidentskou kancelář vlastně vybudovat. Nesmíte zapomenout, že za předcházejícího prezidenta Husáka všechno nějak odumělo a zakrnělo, neboť ten seděl většinou na ÚV /Ústřední výbor Komunistické strany/. V prezidentské kanceláři nebyl ani fax, o počítači ani nemluvě. Takže jsem prvně vyrazil do Vídně a nakoupil zde nejrůznější "stroje". Čili bylo třeba vybudovat prezidentskou kancelář jak po té "kancelářské" stránce, vybavit ji tím, co zde v Rakousku má každý malý úřad, tak i po politické atd. Bylo to takové hlučné období, nikoliv však ovzduší byrokratického prachu a šedi. Každý tam pracoval s nadšením, rád a často do noci, byla to překrásná doba. Je to prostě neopakovatelné, po každém takovém převratu je to něco jiného, než když vstoupíte do "zaježděných" kolejí.

Jak byste zhodnotil své představy o vývoji v ČR s dnešní realitou?

K. Schwarzenberg: Z některých fenoménů jsem zoufalý, ale já to také doma /v ČR/ velice často a jasně říkám. Nerad o tom tolik mluvím venku. Člověk, který se jen trochu zabýval dějinami ví, že padesát let totality zanechá hluboké stopy. Samozřejmě jsem si na začátku dělal iluze, že to půjde rychleji. Když jsem pak kvůli některým věcem propadal zoufalství, uvědomil jsem si, jak dlouho potřebovalo Rakousko a Německo, což jsem tedy znal, než se nějak dostaly z toho nešťastného dědictví nacismu. Tedy z některých věcí mám radost, něco mě velmi často deptá.

Situace po volbách?

K. Schwarzenberg: Je to obtížné vládnout s mizivou většinou. Nová vláda slibuje prozatím, že by to nemuselo být špatné. Je zde dosti poctivých nových tváří, takže lze doufat, že pilí doženou to, co jim chybí na zkušenos-

tech. Veliké obavy mám jenom z rozpočtového deficitu. Budeme-li takto pokračovat, bude to velice těžké.

Když jste obdržel zpátky Orlik, zkontroloval jste sám stav svých lesů?

K. Schwarzenberg: Samozřejmě. Bylo to na jaře 1990, tehdy bylo po velké vichřici, ta položila půl Německa, velké škody byly i na Orliku. Lesy se tedy musely vyčistit. Obecně byly lesy v bývalém Československu po lesnické stránce vedeny vcelku dobře. Bohužel Orlik byl v tomto směru výjimka. Celé polesí bylo až do roku 1989 velice silně stranicky "obsazeno", papaláši zde měli své chaty. Byla to pro ně lovecká oblast. Lesy byly přemnoženy zvěří, protože když papaláši přijeli, museli hned po výstupu z auta něco trefit. Tento nadbytek zvěře pochopitelně způsobil v lese značné škody. Takže po převzetí polesí jsme museli odstraňovat dvojí škody.

Jaké stromy v polesí Orlik převládají? Jsou zde také nějaké vzácné dřeviny?

K. Schwarzenberg: Dnes bohužel příliš smrkových, takže dosazujeme, kde můžeme listnáče, např. dub, který je tam doma, sázíme i jedle. Někdy novinář o tom psal a uvedl, že jsem se asi do dubu a jedle zbláznil. Žádné rarity, co se týká dřevin, v polesí nejsou. Je tam několik zákoutí, kde jsou velmi staré stromy, původní, ale nejsou to vzácné dřeviny.

Když porážíte stromy, dáváte do souvislosti termín kácení s měsíčními fázemi?

K. Schwarzenberg: Ne, podle Mondkalender se neřídíme. Není to možné ve větším podniku, který musí dbát na kontinuitu práce. Těžít dřevo se musí každý den, nelze zaměstnancům říct, že káčet se bude, až to "doporučí" Mondkalender. Tuto variantu si mohou dovolit malí producenti.

Porovnáte-li kvalitu dřeva z polesí Orlik s kvalitou dřeva zde, v Rakousku, je zde patrný rozdíl?

K. Schwarzenberg: Polesí Orlik je velmi podobné oblasti Waldviertel v Rakousku. Je to dáno podobným půdním složením. Udržujeme proto vzájemné styky, teď nedávno byli Rakušané u nás a něco okoukali, my se zase učíme od nich.

Prý jste předal Orlik svému synovi.

K. Schwarzenberg: Jen částečně. Orlik "dělám" ještě sám, syn má na starosti hlavně rakouský majetek. Ale časem mu to samozřejmě také předám, mám přece právo jít do penze. Syn ale na

Orlík dojíždí a hlavní věci spolu probíráme. Les už pěšky prošel, domlouvá se s těmi hajnými.

Domlouvá se s nimi v jazyce německém, anglickém, francouzském, anebo českém?

K. Schwarzenberg: Česky samozřejmě.

Vaše dcera mluví také česky?

K. Schwarzenberg: Dcera se to nenaučila, ta je provdána v Anglii. Ale mému synovi bylo jasné, že ode mě nic nedostane, když se nenaučí česky. Řekl jsem mu to zcela jasně jinými slovy.

Jak rychle češtinu zvládnul?

K. Schwarzenberg: Velice s tím bojoval, ale domluví se s každým pracovníkem v lese. Asi by "nevychutnal" češtinu v básních nebo v nějakém proslovu, ale běžnou mluvu ovládá. Není dobré, když jste někde doma a neumíte se domluvit se svými sousedy. Ostatně na Orlíku se vždy mluvilo česky, takže kluk v tom bude možná pokračovat.

Lze si nadále prohlédnout Orlík jako turista?

K. Schwarzenberg: Ano. Vždyť je také potřeba ten barák udržovat, a na to potřebujete nějaké příjmy. V loterii jsem zatím nevyhrál. Tato tradice nebyla nikdy přerušena. Výjimku tvoří pochopitelně zimní měsíce. Byl jsem několikrát jako dítě na Orlíku v listopadu - prosinci a lednu - únoru. Všele to nikomu nedoporučuji.

Jste příslušníkem rodu tzv. modré krve. Víte, jakou máte krevní skupinu? Je Vám známa, která z krevních skupin je označována jako "modrá"?

K. Schwarzenberg: Ne, nevím nic. Nechcete mě říznout?

Chodí knížata, princové do kina, do divadel, na koncerty?

K. Schwarzenberg: Příliš málo, po pravdě řečeno. Mám na to málo času. Je to blbě. Já vlastně žiju v autě, sotva kdy přespím tři dny v jedné posteli. Jezdím mezi Prahou, Vídní, Murau.

Za takové situace se lze asi těžko vyjádřit k současnému stavu v české kultuře.

K. Schwarzenberg: Nejsem přespříliš kompetentní o tom mluvit. Co na mě ale dělá velký dojem je to, kolik knih se v ČR stále objevuje. Je to moje slabost. Neprojdou kolem knihkupectví, abych nevyšel dovnitř a něco nekoupil. A koukám, kolik je nových věcí, kolik překladů. Nebo zaznamenávám, kolik se objevuje ještě dobrých českých filmů. Z čeho mám větší obavy je to, když si zapnu rádio nebo televizi. To je pozoruhodný úpadek češtiny. Říkám si, proboha svatého, co se to děje?

Zmínili jste se o svém vztahu k umění výtvarnému, slovesnému, filmovému. Jaké místo zaujímá v tomto pořadí umění hudební?

K. Schwarzenberg: Já jsem naprosto hudební antitalent. Říkali mi to profesori na gymnáziu. Když byla hudební výchova, posílal mě profesor kreslit. Hudbu ale rád poslouchám, ale jsem hudebně nevzdělaný člověk.

Jste zván na diskusní setkání ve věci tzv. Benešových dekretů jak stranou německých Sudetských Němců, tak i rakouských. Můžete porovnat charakter jednání? Zdá se, jakoby diskuse na německé straně byly klidnější.

K. Schwarzenberg: V Německu je to jasnější, jsou tam tři skupiny, křesťanská "Ackermann-Gemeinde", sociálně-demokratická "Seliger-Gemeinde" a dosti nacionalistická skupina "Witiko-Bund". Tato nejradikálnější sudetoněmecká skupina se nazývá podle knihy A. Stiftera "Witiko", jež pojednává o praotci Rožmberků, a ten se jmenoval, jak každý historicky vzdělaný člověk ví, Vítek z Prčic. To mě velice baví. Protože jsou tam různé skupiny, které pronikají k politikům, existují zde i různá stanoviska k problému. V Rakousku převládají radikálnější kruhy, které mají blízko k FPÖ.

V červenci proběhlo v Brně česko-rakouské symposium věnované právě

této problematice. Pražský historik poukázal na to, že tyto problémy by se měly začít řešit nejprve na úrovni regionální, příhraniční a teprve potom ve "veliké" politice.

K. Schwarzenberg: Ano, tato cesta smíření v příhraničních oblastech už docela dobře funguje. Tím se ovšem nevyřeší problém naší společné minulosti. Může být třeba sebelepší spolupráce mezi Znojmem a Hollabrunnem, ale úplně to nepomůže. Podstata leží někde jinde. U nás, tedy v ČR, stále ještě lidé velmi neradi přiznají to, co jsme nepěkného spáchali po roce 1945, jak jsme se chovali vůči našim bývalým spoluobčanům, nemluví ani o těch vraždách v Postoloprtech, v Ústí, brněnský pochod atd. Sběrné tábory, které v zemi byly po roce 1945, některé z nich dokázaly to, co pracovní koncentráky. Lidé nevědí, že třeba Králíky, Chomutov nebo Liberec byla před šedesáti lety německá města. Tady v Rakousku zase lidé nemají představu o tom, co se v Československu dělo za protektorátu. Kolik lidí bylo zabito, kolik existencí zničeno, kolik lidí skončilo v koncentráku, že byly uzavřeny vysoké školy atd. atd. Myslím, že by bylo nejdříve dobré, aby se na obou stranách jen nevytýkaly zločiny té druhé strany, ale abychom začali zpytovat své vlastní svědomí.

Jaké projekty byste ještě chtěl realizovat?

K. Schwarzenberg: Chtěl bych tím, co dělám, přispět k nastolení snesitelných sousedských vztahů. Neexistence takového stavu mi připadá zbytečná, protože škodí oběma národům. Tento úkol mi nyní zabírá velmi mnoho času. Vedle toho mě čekají opravy některých budov, které jsem dostal zpět, ale to je alespoň v základu uděláno. Pochopitelně vše souvisí s tím, kolik mi bude ještě ke všemu dopřáno času.

*Děkuji Vám za rozhovor.
Rozmlouvala Dr. Marie Brandeis.*

Krumlov znovu ožil

Mezi nejvíce zasažená města při letošních povodních patřila jedna ze skutečných jihočeských architektonických perel, malebný Český Krumlov, který každoročně přiláká desetitisíce zahraničních turistů. Přestože voda zde napáchala obrovské škody, již za necelých čtrnáct dní obnovila svůj provoz většina penzionů a hotelů a otevřen byl i zámek se slavným maškarním sálem. Již 21. srpna byla znovuotevřena galerie Egon Schiele Centrum, kterou povodně zřetelně poškodily. Nyní však zde již probíhá výstava grafiky Maxe Ernsta a návštěvníci zde mohou shlédnout i retrospektivu romského umělce Rudolfa Džurka. Nedávné události připomíná pouze výstava v nejvíce zasažené přízemní části, která ukazuje letošní velkou vodu viděnou objektivou českokrumlovských fotografů. Do města se začali vracet zahraniční návštěvníci. Ti ostatně neztratili zájem ani v nejtěžších chvílích. Bohužel měl tento „zájem“ značně nechutnou podobu - skupina turistů si chtěla prohlédnout na lodičkách zatopené město. Představitelé českokrumlovské radnice však tento nápad pochopitelně zamítli jako hyenismus. Doufejme, že nyní do města v hojném počtu přijedou slušní turisté, kteří netouží po pohledu na zničené hodnoty a lidské utrpení, ale chtějí obdivovat nádhru historického místa, kterou nedokázala zničit ani více než stoletá voda.

(MaFr)

"Dětský filmový a televizní festival Oty Hofmana" – 34. ročník

Soutěžní přehlídka filmů a televizních pořadů s názvem "Dětský filmový a televizní festival Oty Hofmana" je v ČR v jednom ohledu zcela unikátní. Stejným dílem se na její organizaci totiž podílejí dospělí i děti.

Dětský filmový a televizní festival Oty Hofmana, původně Národní přehlídka filmů pro děti, vznikl v roce 1969 z iniciativy nadšenců – ostrovských učitelů a členů Dětského filmového klubu Martin. Pravidelným návštěvníkem byl od počátku scénárista a spisovatel Ota Hofman, který dlouhá léta držel patronát nejen nad přehlídkou, ale i nad celou dětskou tvorbou. Po jeho smrti byl po něm tudíž celý festival pojmenován.

Hlavní náplň festivalu tvoří filmové a televizní projekce. O hlavní cenu - Kříšťálovou vázu – letos soutěží snímky - "Mach, Šebestová a kouzelné sluchátko, Perníková věž, Únos domů, Černý slzy a Zatracení". Ten nejlepší z nich vybere dětská porota složená z členů dětských filmových klubů a žáků základních škol z Ostrova, Nejdku, Sokolova a Plzně. V odborné porotě složené z filmových a televizních profesionálů zasednou také herec Jaroslav Vízner a dramaturg Jan Gogola.

Ostrovský festival je zajímavý také svojí mediální částí. Tři předešlé ročníky prokázaly, že dětská média, zvláště pak internet, je nutno brát vážně a do budoucna s nimi jednoznačně počítat. Z tohoto důvodu byl program festivalu rozšířen o následující akce: odborný seminář na téma "Děti a Internet" a "Přehlídku dětské mediální tvorby". Děti se významně podíleli také na mediálním servisu festivalu. Samy tvoří denní televizní zpravodajství a živé vstupy do vysílání ostrovské kabelové televize.

Pomoc Městské knihovně v Praze

V pobočce Městské knihovny na Ortenově náměstí v Praze Holešovicích poškodila rozvodněná Vltava dvacet tisíc vzácných tisků. Na pomoc jim přispěchaly Mochovské mrazirny, kde byly uloženy v mrazicích boxech. Je to jediný možný způsob, jak poškozené publikace zachránit.

Tři metry pod vodou se ocitlo kromě 36 tisíc knih, které se běžně půjčují i 20 tisíc položek v oddělení vzácných tisků. Patří mezi ně například prvotisky - nejstarší je Pražská bible z roku 1488, která existuje v České republice pouze ve dvaceti exemplářích. Dále jsou to i obtížně dostupné mladší edice, signované bibliofilie z 20. století a také například úmrtní oznámení Karla Havlíčka Borovského z roku 1856.

V této souvislosti si slova obdivu a chvály zaslouží stovky dobrovolníků, kteří tyto knihy a cennosti z minulých pěti století zachraňovali z páchnoucího bahna, pečlivě je omývali a dávali do fólií, aby byli posléze v přepravkách naloženi do chladiřských automobilů.

Metoda zmrazení a následného rozmrazení knih a listin, které přišly do styku s vodou, je v současné době nejlepším a nejjistějším způsobem, jak poškozené památky zachránit - tato metoda byla s úspěchem vyzkoušena v Polsku a ve Velké Británii.

Hlavní budova Městské knihovny na Mariánském náměstí v Praze má na svém kontě zatopený divadelní a filmový sál, ale naštěstí nebyl poškozen ani jediný její svazek.

Provoz Městské knihovny i všech jejích poboček bude obnoven po ukončení úklidových prací a po obnovení dodávky elektrické energie včetně obnovení funkčnosti telefonních linek. (mk)

Vývoj pražských radnic

Pražské nakladatelství Milpo přišlo s cenným příspěvkem do sbírky publikací o hlavním městě Praze.

Prestížní publikace nazvané Pražské radnice seznamuje čtenáře se všemi radnicemi a obecními úřady metropole. Všech padesát sedm městských částí ochotně otevřelo svoje archivy a některé dokonce poskytly finanční příspěvek na vydání knihy.

Publikace je rozdělena podle současného územního členění a pod těmito kapitolami lze nalézt informace o sídlech zastupitelských orgánů jednotlivých městských částí.

V úvodu knihy je zachycena historie tohoto členění Prahy až k její současné podobě, včetně stručného přehledu.

Jednotlivé kapitoly věnují se městským částem shromažďují údaje o vývoji správního uspořádání včetně současného složení rady.

Význam Pražských radnic spočívá především v podrobném popisu, jak pražské radnice vznikaly a rozvíjely se, jak a kam se stěhovaly, kteří významní umělci se podíleli na výzdobě budov a jaké významné události se v nich odehrály.

Na druhé straně je podle mínění mnoha tato faktografie zbytečná a zastaralá, neboť již na podzim se obsazení všech radnic z velké části změní. (mk)

Zemřela herečka Slávka Budínová

Ve věku 78 let zemřela v Praze známá česká herečka Slávka Budínová.

Slávka Budínová pocházela z Ostravy a herectví studovala soukromě (její matka hrála divadlo jako ochotnice). Po válce prošla několik oblastních scén a od roku 1960 byla členkou pražského Divadla E.F. Buriana. Nezapomenutelná byla například její role Kateřiny ve Zkrocení zlé ženy, Hedda Gablerová nebo Svatá Jana.

V roce 1958 se poprvé Budínová objevila před filmovou kamerou a to ve filmu režiséra Friče Povodeň - jejím partnerem zde byl Otomar Krejča. S dalším významným českým hercem Karlem Högresem se setkala v přepisu Hrubínovy Zlaté renety od Otakara Vávry.

Její filmografie obsahuje řadu známých a divácky velmi oblíbených titulů - detektivní příběhy Svědectví mrtvých očí a Motiv pro vraždu, komedie Noc na Karlštejně, Můj brácha má prima brácha a Brácha za všechny peníze, Léto s kovbojem, Zítra vstanu a opařím se čajem, Ženu ani květinou neuhodiš, Zlatá svatba a dále množství rolí ve filmových pohádkách.

K nejnámějším televizním pracem Slávky Budínové patřila sága Sňatky z rozumu, dále pak Mata Hari nebo Kateřina Veliká. K jejím posledním televizním vystoupením patřila role v seriálu Pomalé šípy, v inscenaci Život, který ti dávám a ve dvou televizních dílech Ani málo, ani moc a Ani svatí, ani andělé v režii Viktora Polesného.

Poslední velkou filmovou příležitostí výrazné herečky byla role ve filmu Dvojrole režiséra Jireše.

Poslední léta trávila Slávka Budínová v naprostém osamění ve svém domě na pražském Klárově (jejím manželem byl režisér Ivo Toman, který zemřel před osmi lety).

(mk)

V Národním divadle se konal benefiční koncert

1. září se na scéně Národního divadla uskutečnil benefiční koncert Pocta záchranářům, nad kterým převzali záštitu prezident republiky Václav Havel s manželkou Dagmar Havlovou a ministr kultury Pavel Dostál.

Smyslem této akce byla pomoc všem pražským kulturním institucím, které byly postiženy povodní. Na tento koncert se z celého světa vrátili nejslavnější operní zpěváci a přední umělci, aby společně účinkovali v programu bez nároku na honorář. Eva Urbanová, Gabriela Beňačková, Lucie Bílá, Peter Dvorský, Štefan Margita, Daniel Hůlka, Pavel Šporcl a také herci Miroslav Donutil, Iva Janžurová, Blanka Bohdanová, Jana Preissová se synem Martinem, Václav Postránecký, Radvan Lukavský, Boris Rösner a další, ti všichni vystoupili na koncertě, který kromě kulturní pomoci byl i morálním poděkováním. Poděkováním všem těm, kteří pomáhali a dodnes pomáhají v zatopených oblastech, dobrovolníkům, hasičům, policii, armádě i všem ostatním záchranářům.

Koncert, který doprovázel orchestr Národního divadla v Praze pod taktovkou Jiřího Bělohávků, vysílala v přímém přenosu televize Prima. Lidé mohli přispět na obnovu pražských památek, divadel, galerií a dalších institucí několika způsoby. V prvním případě bylo možno si zakoupit vstupenku v hodnotě 500 a 1000 korun, dále pak darovat libovolnou částku prostřednictvím telefonu, jehož číslo bylo uvedeno na obrazovce a ve třetím případě přispět formou telefonního rozhovoru s některou z hvězd českého showbyznysu, kteří byli k dispozici ve foyer Národního divadla v Praze.

Veškerá vytěžená částka byla poukázána na povodňové konto Nadace Dagmar a Václava Havlových Vize 97: 1000353089/3500. (mk)

Eva Urbanová

Bahno a střepy v muzeu v Roztokách

Některé objekty Středočeského muzea v Roztokách byly v nedávných dnech zatopeny až po střechy. Výsledkem toho jsou, po zničeném parku rozházené střepy z archeologických nálezů, nádvoří zámku zanesené bahnem a promáčené zdi.

V Roztokách měly postupně probíhat zajímavé výstavy (Jak rostliny léčí, Trilobiti Barrandienu aj.) a byly otevřeny i stálé expozice. Místo těchto akcí probíhají záchranné práce, jejichž cílem je záchrana všeho toho, co ještě zachránit lze.

Voda Vltavy ve spojení s Únětickým potokem a čističkou odpadních vod tak zasáhly mohutným proudem jedno z nejoblíbenějších výletních míst, kam se většina Pražanů pravidelně vypravovala za zajímavými výstavami.

Zámek v Roztokách byl počátkem 50. let silně poničený. Tvoří zajímavou směsicí stavebních slohů, v nichž převažuje renesance. Muzeum má svoje sídlo v zámku od roku 1957 a kromě zajímavých sbírek a stálé expozice funguje v zámku již řadu let svatební síň.

Součástí Středočeského muzea je Braunerův mlýn a ateliér malířky a grafičky Zdenky Braunerové. Oba tyto objekty byly také zatopeny vodou.

Sbírkové předměty zámku se během povodní včas podařilo přemístit do depozitářů v podkroví zámku, ale bylo zničeno veškeré vybavení a technické zázemí. Voda napáchala největší škody na unikátních odborných pracovištích, dále pak v restaurátorských dílnách, archivu, fotoarchivu a v knihovně. Na obnovené dodávce elektrického proudu je závislé i vysoušení a tak vznikla i nutná potřeba získání vysoušeček.

Na záchranu Středočeského muzea v Roztokách bylo zřízeno konto 2335-111/0100, variabilní symbol 2002. (mk)

Dvě publikace od Viktora Fischla

Dvě nakladatelství vydala k jubileu významného autora dvě zajímavé publikace.

90. narozeniny oslavil diplomat, spisovatel, překladatel a dramatik Viktor Fischl. Životní osudy této mimořádné osobnosti české literatury a izraelské zahraniční politiky zachycují hovory Dany Emingerové se známým spisovatelem v publikaci nazvané Dva životy - vydalo ji nakladatelství G plus G.

Nakladatelství Mladá Fronta uvedlo monografii Milady Kadůrkové Setkání s Viktorem Fischlem.

Obě publikace vycházejí z bohatých životních prožitků Viktora Fischla, čerpají z vlastních zkušeností autorů při setkáních s ním a komentují Fischlovu osobnost vždy s obdivem.

Dana Emingerová ve svých Dvou životech zvolila formu „hovorů o životě“. Jednotlivé kapitoly nazvala podle titulů Fischlových knih, například Hebrejské melodie z roku 1936 nebo Loučení s Jeruzalémem z roku 1997. Hovoří o Židech, o rodině, o dětství v Hradci Králové, o poezii, o nacismu a holocaustu, o Londýně, o Janu Masarykovi, o diplomacii, o tom jak se z básníka stane spisovatel i o stáří a umírání.

Mimořádnost Fischlovy osobnosti spočívá především v tom, že vlastně prožil dva životy - jako diplomat a jako spisovatel. Diplomatem byl 35 let, a ostatní jeho život tvořila literatura.

27 let prožil v Československu, v diplomatických službách působil 10 let v Anglii, Japonsku, Barmě, Jugoslávii, Norsku a Rakousku. Od roku 1949 žije s rodinou v Jeruzalémě, kde přijal hebrejské jméno Avigdor Dagan.

Milada Kadůrková ve svém Setkání s Viktorem Fischlem zvolila formu komentovaných ukázek a citátů z korespondence a telefonických rozhovorů, které se spisovatelem vedla. Pro čtenáře jsou zajímavé pasáže z Fischlova mládí a zmínky o prvních autoritách, které ho vedly k další tvorbě. Byl to například Jaroslav Šimsa nebo Pavel Eisner.

Publikace obsahuje biografický rejstřík i přehled literární tvorby Viktora Fischla včetně jeho překladů do jiných jazyků.

V závěru lze konstatovat, že Viktor Fischl je i dnes, v devadesáti letech, váženým autorem a jeho psaní si i přes všechnu emotivnost a filozofické úvahy zachovalo jednoduchost vyjadřování i jazykovou barvitost. (mk)

Seifertova cena pro Jiřího Grušu

Letošním laureátem prestižní literární Ceny Jaroslava Seiferta se stal spisovatel, básník, překladatel a diplomat Jiří Gruša, sdělila Indira Bornová z Nadace Charty 77. Ocenění pojmenované podle jediného českého nositele Nobelovy ceny za literaturu uděluje od roku 1986 Nadace Charty 77 za vynikající beletristické dílo vydané v posledních třech letech. Gruša cenu získal za básnickou sbírku *Grušas Wacht am Rhein* (Grušova Hlídka na Rýnu). O letošním laureátovi rozhodla nezávislá porota ve složení Petr A. Bílek, Jiří Brabec, Pavel Janáček, Vladimír Karfík (předseda), Dušan Karpatský, Jiří Kratochvil, Zdeněk Pešat a Miloslav Topinka.

Ocenění, je spojeno s odměnou 250.000 korun.

Básnická sbírka *Wacht am Rhein* (vydaná roku 2001 nakladatelstvím Paseka) obsahuje verše z let 1973-1989. Vrací se tedy jak do let, kdy Gruša ještě žil v Československu, tak do doby, kdy po podpisu Charty 77 a vyšetřovací vazbě vycestoval na literární stipendium do USA a později pobýval v Bonnu. Dílo bylo příznivě přijato kritikou. Jiří Janatka v Lidových novinách napsal, že „na devadesáti sedmi stránkách textu se skrývá více než čtyřicet odkazů k Čechám, češtině, českému počasí, k řekám a městům země Boemí“, tato českost je ovšem „na hony vzdálena jakémukoliv přítroblému vlastenectví. Je především jazykovou a historickou pamětí, je připomínkou nejpodstatnějších pozitivních hodnot...“

JIŘÍ GRUŠA Narozen roku 1938 v Pardubicích, básník, prozaik, překladatel, politik (ministr školství ve vládě Tošovského), diplomat (československý, respektive český velvyslanec v Německu, nyní v Rakousku). V letech 1957-62 studoval filosofii a historii na FF UK v Praze, byl redaktorem *Tváře*, *Sešitů* a *Zitřka*, v 70. letech v různých zaměstnáních, roku 1977 podepsal Chartu 77, roku 1978 strávil dva měsíce ve vyšetřovací vazbě za zveřejnění románu *Dotazník*. V době literárního stipendia v USA (1981) byl pražskými úřady zbaven československého občanství, v 80. letech žil v Bonnu. Vydal mimo jiné básnické sbírky *Torna*, *Světla lhůta*, *Cvičení mučení*, *Modlitba k Janince*, v němčině *Babylonwald* a *Wandersteine*, prózy *Dámský gambit*, *Dotazník* aneb *Modlitba za jedno město* a *Přítele*, *Doktor Kokeš*, *Mistr Panny*, *Mimner* aneb *Hra o smrdůcha*. Je autorem exilového slabikáře *Táta, máma já a Eda* - česká abeceda. Podílel se na přípravě *Slovníku českých spisovatelů 1948-1979*, redigoval dílo Jiřího Pištory a několik antologií české literatury. Překládá německou poezii a prózu, např. díla Franze Kafky či dramatika Rainera Mariy Rilkeho. Zatím poslední publikovanou knihou je *Česko, návod k použití*.

Cena Jaroslava Seiferta 1986 - 2002

1986 - Dominik Tatarka	1995 - Antonín Brousek, Petr Kabeš
1987 - Ludvík Vaculík	1996 - Jiřina Hauková, Zbyněk Hejda
1988 - Ivan Diviš	1997 - Karel Milota
1989 - Karel Šiktanc	1998 - Věra Linhartová
1990 - Emil Juliš	1999 - Jiří Kratochvil
1991 - Jiří Kolář	2000 - Pavel Šrut
1992 - Josef Hiršal, Ivan Wernisch	2001 - Zdeněk Rotrekl
1993 - Bohumil Hrabal	2002 - Jiří Gruša
1994 - Milan Kundera	

Jak se tiskne krásná kniha

Patříme-li mezi knižní „fajnšmekry“, kteří obdivují i „grafický kabát“ knihy, určitě neponecháme bez povšimnutí výtvarné publikace. Tyto knihy se z běžné komerční produkce vymykají nejen náročností zpracování, ale bohužel i cenou. Naštěstí stále vycházejí i v České republice – o tom jak se tisknou jsem si povídala s panem Vladimírem Zámíšem z tiskárny Trico v Praze. Budiž tento rozhovor důkazem o zlatých českých rukách vonících tiskařskou černí.

Jak vznikne v Čechách tiskárna, která si do vinku dá nikoli rychlé zbohatnutí, ale touhu tisknout krásné knížky?

Tiskárnu Trico jsme založili v roce 1991 já a moji společníci Jaromír Sova a Petr Smrkovský. Začínali jsme normálními zakázkami, ale naším přáním bylo zaměřit se na kvalitu a náročnost, to je důležité zejména u uměleckých publikací. Mým snem bylo mít vlastní tiskárnu a v ní tisknout výtvarné publikace, neboť pocházím z rodiny, která měla vztah k výtvarnému umění a k výtvarníkům. Počátkem našeho snažení byl kontakt se Sdružením Českých Umělců Grafiků Hollar.

SČUG Hollar nás požádalo, abychom jim vytiskli jejich ročenku. V ní bylo zahrnuto přibližně 120 grafiků s ukázkami prací, tím jsme získali zajímavé kontakty a zakázek výtvarného typu přibývalo. První publikací, kterou jsme posílali do soutěže o nejkrásnější knihu a která byla také ohodnocena je publikace Jiří Kolář: *Týdeník 68*. Jiří Kolář je světově proslulý kolážista, který emigroval a žil léta ve Francii, po roce 89 se vrátil zpět do Čech. Je to úžasný starý pán a kontakt s ním pro nás mnoho znamenal.

Fotograf Jiří Macht připravuje publikaci o Praze

Umělecký fotograf Jiří Macht vydal již některé barevné fotopublikace pod názvy *Praha poetická*, *Praha romantická*, *Praha fantastická* nebo *Pražské ghetto*.

V nedávných dnech začal tento umělec s přípravou jubilejní, patnácté pragensie. Předtím se ale na knižních pultech objeví jiná publikace, která zachycuje krásy Čech a Moravy.

Jiří Macht je pražský rodák, začal v novinách jako reportér a tuto práci na čas vyměnil za post reklamního fotografa. Protože k velkým Machtovým zálibám patří cestování, vzápětí vyměnil reklamní fotografii za snímky Šumavy, jižních Čech a dalších míst České republiky. Navštívil také množství zemí.

Fotograf Jiří Macht vytvořil patnáct pragensii a řadu dalších fotopublikací, ale i devadesát autorových nástěnných kalendářů.

Doma i v zahraničí se Macht prezentuje celou řadou výstav. Přednost v jeho tvorbě mají domácí motivy i když například v budově Parlamentu ČR představil svoje záběry z Izraele.

Největší úspěchy však umělec zaznamenal s Prahou. Dokladem toho je jeho poslední výstava v belgickém Bruselu. V tamějším Českém centru měl veliký úspěch s fotografickou expozicí, která nesla název *Praha magická*. Expozice obsahovala množství netradičních pohledů na toto město.

(mk)

To však není jediná zajímavá a oceněná kniha. Můžete představit i další publikace?

Jedním z nejvýznamnějších titulů byla velká monografie fotografa Josefa Sudka, kterou vydalo nakladatelství Torst. Napsala ji Anna Fárová, historička umění, která se zabývá fotografií a pracovala také v Uměleckoprůmyslovém muzeu. Byla osobní přítelkyní Josefa Sudka a jeho sestry, po jeho smrti pořádala pozůstalost, je jedním z největších odborníků na Sudkovo dílo. Má ve svém archivu sbírku fotografií z níž byla kniha vytvořena. Kniha obsahuje černobílé fotografie, každá z nich však je jemně zatónovaná do jiné barvy. Měli jsme štěstí, že originály fotografií jsme mohli mít v tiskárně u stroje – zásluhou toho tisk barevně odpovídal skutečnosti.

I z nejnovější produkce se určitě máte čím pochlubit.

Z poslední doby je to velká monografie sester Válových, svérázných malířek - dvojčat. Dnes už bohužel žije jenom Jitka Válová, její sestra Květa se knihy nedačkala, zemřela v roce 1998. Před dvěma lety měly velkou výstavu v Praze ve Veletržním paláci, soubor jejich díla. Tento průřez dílem reflektuje monografie, vydala ji ve spolupráci s Národní galerií Galerie Pecka. Máme rádi, když se výtvarník přímo podílí na tisku publikace. Stará osmdesátiletá paní Válová denně přijížděla z Kladna k nám a s námi barevně ladila tisk, dávala si maximálně záležet. Polovina obrazů je její zemědělské sestry a ona cítila odpovědnost i za ni. Strávili jsme s ní dva velmi vyčerpávající, ale krásné týdny. Následovala monografie malíře Mikuláše Medka k výstavě, kterou pořádala v Galerii Rudolfinum Gema art. Velká retrospektivní výstava již zesnulého malíře. Měli jsme možnost si ještě před zahájením výstavy prohlédnout exponáty, abychom mohli zachovat maximální věrnost originálům. Vždy se snažíme ve spolupráci s výtvarníkem, grafikem či kurátorem se s reprodukovánými díly co nejvíce seznámit, abychom toto poznání mohli přenést i do tisku.

Do soutěže o Nejkrásnější knihu 2001 jste také poslali publikace, které byly oceněny.

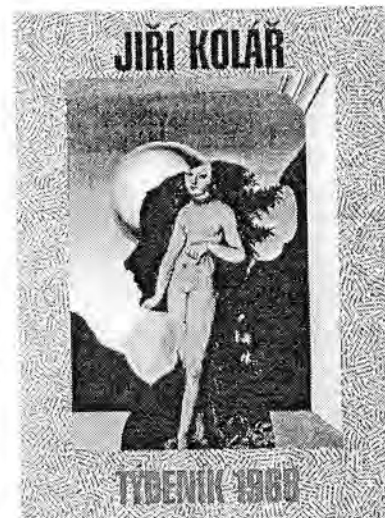
Titul nejkrásnější kniha v obrazových publikacích a cenu za vynikající polygrafické zpracování získala dvoudílná kniha Křídla slávy. Kniha navazuje na výstavu, která se konala v Rudolfinu - malíři z přelomu 19. a 20. století, generace Luďka Marolda, Vojtěcha Hynaise a jejich kolegů, jejich vztahy k francouzským výtvarníkům. Kniha zachycuje realističtější, figurativní éru. První cenou ve výtvarných publikacích uspěla téměř čtyřsetstránková monografie Roberta Piesena, která doprovázela výstavu v pražské galerii Zlatá Husa a objevila tohoto výtvarníka širší veřejnosti.

Sedíme u skříně zcela zaplněné uměleckými publikacemi, patrně Vaší produkcí.

Jsou zde zajímavé publikace, například monografie Josefa Váchala, který byl také téměř neznámý, než ho představila kniha provázející výstavu v Rudolfinu. Byla to velmi spirituální osoba. Je tu příklad i současného výtvarníka, Oldřich Kulhánek, precizní grafik, jeho litografie, suché jehly a kresby jsou příkladem perfektního zpracování, je v nich ostrá linka i lehoučké přechodové tóny, je autorem současné české měny. Padlo mi oko na Proměny Ladislava Nováka, publikaci k výstavě v Národní galerii, v paláci Kinských. Byl současníkem i přítelem Jiřího Koláře, věnoval se kolážím, muchlázím, froasázím, ale Jiří Kolář paradoxně též díky své emigraci vešel ve známost ve světě, zatímco Novák je teprve objeven. Rádi se účastníme takových objevů. Tiskli jsme i mnoho fotografických publikací. Od monografie Leoše Nebora, fotografa, zakládajícího v šedesátých letech časopis Mladý Svět až ke knize fotoreportéra časopisu Reflex Jana

Šibika. Tiskneme pro nakladatelství Torst fotografickou řadu – FotoTorst, kde jsou představováni již nežijící klasici i současní fotografové. Naposledy to byl Josef Koudelka, jeden z nejuznávanějších světových fotografů, člen prestižní agentury Magnum. V této fotografické řadě každým rokem vychází tři, čtyři knížky. Nyní by měl v rámci této série vyjít portrét Josefa Sudka. Podařilo se nám rozšířit si obzory i na architekturu a design. Pro nakladatelství Prostor, jsme vytiskli několik knih o současné české architektuře mapujících vývoj od devadesátých let,

není to však jenom architektura, nýbrž i interiér a design. Tiskneme i publikace věnující se sklu jako výtvarnému materiálu – souborná publikace manželů Roubíčkových (jedni ze zakladatelů moderní školy českého skla, první světový úspěch měli na výstavě Expo 58 a dnes jsou již klasiky). Často spolupracujeme s Uměleckoprůmyslovým muzeem v Praze, tiskneme katalogy pro jejich výstavy – Český design, Hodiny a hodinky a jiné. Hodně spolupracujeme i s galeriemi – Národní galerií, Galerií hlavního města Prahy.

Jiří Kolář, Týdeník 1968

úspěch měli na výstavě Expo 58 a dnes jsou již klasiky). Často spolupracujeme s Uměleckoprůmyslovým muzeem v Praze, tiskneme katalogy pro jejich výstavy – Český design, Hodiny a hodinky a jiné. Hodně spolupracujeme i s galeriemi – Národní galerií, Galerií hlavního města Prahy.

Tiskem uměleckých publikací je v dnešní době těžké se uživit.

Bohužel, tyto publikace nikdy nebudou masovou zále-

žitostí. Tisknou se v množství okolo jednoho, či dvou tisíc kusů, to je příliš málo, aby se v tomto množství rozpustily stále stoupající vstupní náklady. Na druhou stranu je třeba říci, že nás to baví a když u nás některý výtvarník tiskne knížku a je spokojen, řekne to dál.

Charakter publikací vyžaduje spolupráci s výbornými grafiky.

Máme již vytvořeny vazby s grafikou. Na grafickém zpracování velmi záleží, neboť tiskneme náročné výtvarné publikace. Už léta stabilně spolupracujeme s grafickým studiem Art D pana inženýra Přemysla Černého a jsme s ním spokojeni. Spolu s nimi jsme vytvořili způsob reprodukce náročných obrazových tisků. Tiskli jsme pro Národní galerii reprodukce z jejich archivů – grafiky, akvarely. Byly to stopadesátikusové číslované série, speciálně adjustované. Snažili jsme se dosáhnout maximální věrnosti originálu.

Můžete jmenovat některé grafiky s nimiž spolupracujete?

Robert V. Novák, Martin Balcar, Aleš Najbrt, Michal Slejška, to je střední generace. Spolupracujeme i s těmi staršími, dnes už klasiky, profesor Zdeněk Ziegler, Rostislav Vaněk, a nebráníme se ani nejmladším. To je Petr Babák, Klára Kvízová, Radana Lenzová. Některé věci pro nás graficky zpracovává i můj syn, který studuje VŠUP. Snažíme se o široký záběr a preferujeme profesionální přístup, kvalitu a odbornost.

Sebekrásněji graficky upravenou a vytištěnou náročnou publikaci může špatné knihařské zpracování zcela zkažit.

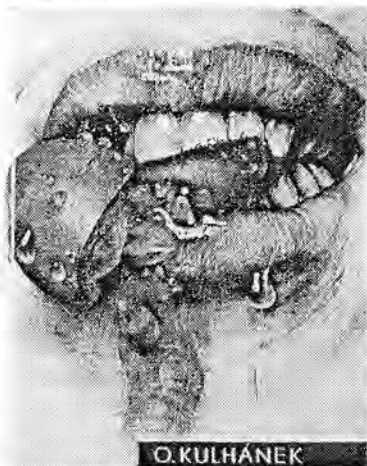
Máme vytvořenu spolupráci s několika knihárnami. Není nic horšího, než když se člověk maximálně věnuje knize a knihařské zpracování tuto snahu znehodnotí. Mnoho firem v Čechách ruší knihařskou výrobu, takže hledáme stále znova.

Všimla jsem si, že jste velmi komorní, lze říci rodinný podnik.

Vše tvoříme v deseti lidech. To je velká výhoda, je-li firma větší, musí se pravomoci dělit a ztrácí se pocit odpovědnosti. Tiskneme-li publikaci sester Válových, všichni tím žijí. Někteří výtvarníci nás přirovnávají k litografické dílně, u nás se tisky dotvářejí. Setkali jsme se s tím, když jsme tiskli publikace Vladimíra Komárka i dalších malířů. Oni svůj obraz již namalovali, je pro ně dokončen. A najednou při tisku mají možnost měnit barevnost a tím i náladu celého díla. Začínají znovu tvořit a to jsou nezapomenutelné chvíle. Úžasné je, že kumštýři k nám přistupují jako rovný k rovnému. Vidí, že děláme maximum proto, aby se vše povedlo podle jejich představ a nám se to vrací.

Mluvil jste o tom, že máte rodinné výtvarné podhoubí. Jací výtvarníci jsou Vám blízcí?

Můj děda, rada Zemské banky se přátelil s malíři, s Františkem Koblihou, Jaroslavem Švábem, vyrůstal jsem v bytě, kde visely po stěnách jejich originály. Moje matka malovala, navštěvovala známou Oficinu profesora Švába. Můj otec byl grafik – fotograf, měl mnoho přátel mezi výtvarníky. V takovém prostředí jsem žil. U výtvarníků nerozlišuji, jestli je abstraktní, figurativní, jejich tvorba mně musí nějakým způsobem oslovit. Obdivuji jak úžasné grafiky, třeba Oldřicha Kulhánka, tak i mistrovsky zpracované až mystické dřevoryty Josefa Váchala. Obdivuji i mladé současné výtvarníky. Pracovali jsme s Veronikou Palečkovou, dcerou grafika a malíře Josefa Palečka, která tvoří zajímavé věci, takové snové. Tiskli jsme něco s Martinem Meinerem, Petrem Niklem. Také jsme tiskli knížku k výstavě Bohuslava Reynka v Letohrádku Hvězda v Praze. To byl velmi zvláštní člověk, mystický. Každá spolupráce je jiná a člověka to obohacuje.

Monografie, grafika Oldřicha Kulhánka

Co knížka, to příběh, setkávání s lidmi.

Během spolupráce na knížce máme možnost nakouknout do výtvarnickovy kuchyně. Je-li to současník v přímém styku, je-li to výtvarník z minulých generací, spolupracujeme s historiky umění, kteří nám vyprávějí zajímavé zážitky. „Dáme to do stroje a jedeme“ u nás není. Hrajeme si s tím, proto jsou knížky náročné finančně i časově.

Věnujete-li se knížkám tohoto druhu, neměli jste někdy chuť si vydat něco sami?

Ano, ale když firmu tvoří deset lidí, každý z nás má kumulováno několik funkcí. Něco vydat znamená maximálně se tomu věnovat a na to v současné době nejsme schopni najít čas. Každý rok vydáváme svůj firemní kalendář, který vytváříme s někým z výtvarníků s nímž jsme spolupracovali – spíše se starší generací, s Jiřím Kolářem, Josefem Istlerem, Josefem Lieslerem, Karlem Demelem, Karlem Vysušilem. I to je velmi vyčerpávající.

Znáte v Čechách tiskárnu podobně „umělecky“ zaměřenou?

Mám pocit, že ne. Výtvarné publikace tisknou různé tiskárny, ale chcete-li publikaci dělat tak, jako my, nezapadá to do harmonogramu a produkce běžných tiskáren. Myslím, že snem asi každé tiskárny je vytisknout knihu, která boduje v soutěži o nejkrásnější knihy. Velké tiskárny s komerční produkcí si mohou vytvořit časové i finanční rezervy, aby se nějaké knížce věnovaly více než jiným. Nebo se výtvarné publikace tisknou stejným způsobem jako komerční tisk, ale na kvalitě je to znát.

Jak hodnotíte současnou českou knižní produkci z hlediska grafického zpracování?

Těžko budu objektivní, nejvíce se mi líbí naše knížky. Divám se co dělá konkurence. V soutěži o nejkrásnější knihy je několik tiskáren a nakladatelství, které se tam objevují stabilně. U grafiků často vydavatelé sází na jistotu, klasiky. Do spolupráce s mladšími grafiky se pouštějí spíše avantgardnější vydavatelství. Myslím, že je třeba hledat nové grafiky, protože sledujete-li, kdo získává ceny za výtvarné zpracování knih, zjistíte, že se tam opakuje několik jmen i ve střední generaci. Jsou to špičkoví grafici, ale nával práce na ně je obrovský a tím se vyčerpají. Je nutné obracet se na mladé tváře, aby oživilí grafickou podobu knih. To co bylo před několika lety graficky nepřijatelné, v současnosti mladí grafici dělají a vidíme, že to jde. Isem proti grafikům amatérům. Na mnoha věcech je vidět, že to zpracovávali počítačová kutilové. Grafické programy dnes umožňují spoustu věcí. Je to jako když pejsek s kočičkou vařili dort – je tam všechno a na kvalitě to je vidět. Takoví grafici nemají cit pro písmo, nevědí, jak má vypadat text, aby byl čitelný.

Co máte v plánu do budoucnosti?

Chtěli bychom aby nás potkávaly zajímavé knižní tituly, které by se jejich vydavatelé nebáli pojmut světově. Jedině tím, že budeme vybírat autory a díla, které osloví i cizinu, dostaneme se na nižší výrobní náklady a budeme schopni se vyrovnat okolním státům. Na frankfurtském knižním veletrhu vidíme, že technicky se světu vyrovnáme, ale jde o ceny. Když oni vyrobí knihu pro německý či anglický trh, mohou ji vyrobit v takovém nákladu, že vstupní náklady se rozpustí a konečná cena je přijatelnější. Chceme, aby se naši vydavatelé nebáli nabídnout knihu do zahraničí.

Děkuji za rozhovor.

Helena Stejskalová

Krátce ze světa kultury

Podzim na Hradě

Pestrý kulturní podzim slibuje na podzim Správa Pražského hradu. Již teď je možné na Hradě zhlédnout expozici fotografií Pražanů i osudových událostí let 1968, 1969 a 1989, a to pod názvem Jiří Všeetečka - Pražský chodec.

Mezinárodní hudební festival

Struny podzimu představí od října do prosince v nejrůznějších prostorách Pražského hradu přední umělce včetně pěvkyně Evy Urbanové, violoncellisty Jiřího Bárty a zpěváka Dana Bárty.

Do 23. listopadu je možno shlédnout v románském podlaží průřez tvorby výtvarníka Bořeka Šípka. Mimo jeho skleněné výtvořky, nábytek, přibory, porcelán též výběr z italské, belgické a české kolekce výrobku.

Miloš Forman představí v Praze novou verzi Amadea

28. září uvede režisér Miloš Forman ve Stavovském divadle v Praze novou verzi svého Amadea. Snímek, který byl v polovině 80. let oceněn osmi Oscary, Forman nyní sestříhal do původní podoby. Nová verze Amadea nyní trvá více než tři hodiny a je o dvacet minut delší. Projekce se v divadle, kde Mozart v roce 1787 dirigoval světovou premiéru svého Dona Giovanniho a kde se také natáčely zásadní filmové scény, zúčastní i další tvůrci filmu, producent Saul Zaentz, autor scénáře Peter Shaffer, kameraman Miroslav Ondříšek, kostýmní výtvarník Theodor Pištěk a scenograf Karel Černý. Českou premiéru nové verze Amadea doprovodí výstava fotografií, které během natáčení pořídil Petr Našic.

Poznámka redakce: Možná že si vzpomenete na Našicovu výstavu těchto fotografií minulého roku v Českém centru.

Kolínský pohybový festival Mimorial

Již posedmé hostil Kolín klauny, mímky i loutkoherce v rámci festivalu Mimorial, který je věnovaný památce kolínského rodáka, světoznámého mima Jeana Gasparda Debura. Festival se letos z kolínských ulic přestěhoval na zdejší Kmochův ostrov.

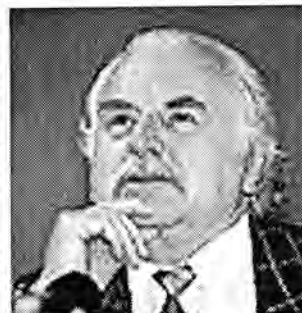
Dramaturgie festivalu vytvořila širokou přehlídku od starých cirkusů přes loutková představení až po moderní pohybové divadlo.

Návštěvníci viděli mimo jiné slovenský soubor Teatro Tatro, česko-dánské divadlo Antena, francouzské hudební klauny Sergent Pepere, Divadlo Neslyším, Divadlo 7,5 a další.

Anežský klášter v Praze se zase otevřel pro veřejnost

Narodní galerie v Praze zpřístupnila od 24. září znovu svoji stálou expozici v Anežské klášteře. Sbirka středověkého umění byla uzavřena od srpnových záplav. Voda v klášteře sice nezaplavila deskové malby a další díla, která jsou vystavená v prvním patře budovy, ale zatopila suterén i přízemí do výšky dvou metrů. NG odhaduje škody na zařízení a technice v klášteře na 60 milionů korun. V současné době je již přízemí vyklizeno a návštěvnické zázemí uprave-

no tak, aby klášter opět mohl přijmout návštěvníky. V případě nepříznivého vývoje klimatu v zimních měsících je ale možné, že bude nutné provoz regulovat. Právě obavy ze zimy mají někteří kunsthistorici, protože teprve po zimě se mohou projevit změny na vystavených exponátech. NG se i na nátlak odborníků na středověké umění rozhodla středověké umění ze zátopové oblasti přestěhovat. Kunsthistorici navrhovali přesun expozice zpět na Pražský hrad, kde byla dlouhá léta vystavena v klášteře sv. Jiří. Ředitel NG Milan Knižák se však rozhodl pro palác Kinských na Staroměstském náměstí.

Náprstkovo muzeum je opět otevřeno

Pražské Náprstkovo muzeum, poničené nedávnými záplavami, je opět otevřeno. V rámci Dnu evropského dědictví bude vedle expozic a výstav možno shlédnout také historický interiér Náprstkovy knihovny s čítárnou někdejšího Amerického klubu dam. Zakladatelkou Amerického klubu dam byla Josefa Náprstková, od jejíhož úmrtí uplynulo v září 95 let. Celý život stála v pozadí, ale svou píli a houževnatostí dosáhla mnoha úspěchů. Za svého muže korespondovala se světem a zvětšila muzejní budovu.

Josefa Křížková se narodila v roce 1838 v sousedství vinopalny domu U Halánků, kde jako mladé děvče pracovala. Tři roky po návratu Vojtěcha z Ameriky začal příběh jak z červené knihovny. I když ho milovala, vzít si ho mohla až po smrti jeho matky, která svazku nepřála, tedy až po sedmnáctileté známosti. Vychovala pět sirotek, starala se o knihovnu, zasloužila se o postavení pomníku Boženy Němcové na Vyšehradě a iniciovala vznik rozsáhlé sbírky lidové vyšivky, která putovala po celém světě.

Palác knih v pražském Luxoru

Na Václavském náměstí č. 41 byla uvedena do provozu čtyřpodlažní velkoobchodní knih - Palác knih Luxor se tak zařadil mezi první desítku knižních obchodních domů v Evropě.

Čtyři podlaží budovy nabízejí návštěvníkům okolo 30 tisíc titulů tuzemské i zahraniční produkce. Je zde k dispozici kavárna, výtahy pro invalidy, internet a dětský koutek.

V přízemí Paláce knih jsou umístěny cestopisy, mapy, turistické průvodce, pragensie a knížky o České republice, hobby a nejžádanější novinky. Čtenáři zde naleznou žebříčky nejprodávanějších titulů beletrie a literatury faktu.

V mezaninu se prezentuje produkce nakladatelství Euromedia Group, dále je zde možné zakoupit umělecké publikace, literaturu pro děti a mládež, součástí je i občerstvení a dětský koutek.

Dvě patra v suterénu jsou vyhrazena pro učebnice základních a středních škol, odbornou literaturu, cizojazyčné publikace, beletrii a internetovou kavárnu.

Palác knih v Luxoru bude v provozu sedm dnů v týdnu, od 8. do 20. hodin.

(mk)

Česká první scéna vstoupila do své stovcáté sezony

I přes problémy spojené se zatopeným podzemím Národního divadla v Praze vstoupila již česká první scéna do sezony 2002/2003, své stovcáté. Zahajovacím představením v historické budově byla Smetanova Prodaná nevěsta, Stavovské divadlo hrálo Osbornova Komika. V Divadle Kolowrat se poprvé setkají diváci při monodramatu rakouského dramatika Petera Turriniho *Hotovo, konec*.

Národní divadlo vstoupilo do nové sezony v čele s novým ředitelem Danielem Dvořákem i novými šéfy uměleckých souborů.

Úspěch českého dokumentu na Floridě

Na mezinárodním festivalu nezávislého filmu a videa v Tampě na Floridě získal první cenu v kategorii experimentálního filmu animovaný dokument nazvaný *Fester* nebo *fikce*.

Snímek v Praze působícího amerického právníka Roberta Ellmana vznikl v koprodukcí České televize se společností Complex Communications.

V květnu tohoto roku měl snímek premiéru v České televizi a vzápětí získal ocenění na festivalu v San Francisku jako nejlepší dokumentární film. Počátkem července obdržel velkou cenu poroty na mezinárodním festivalu v americkém městě Dáhlonega u Atlanty. (mk)

Turnovský šperk v Obecním domě v Praze

Výstava v Obecním domě v Praze představila svým návštěvníkům ukázky zlatých a stříbrných šperků osázených drahými kameny, poháry broušené z polodrahokamů i výrobky uměleckého kovářství.

Expozice pod názvem *Šperk - kámen - kov* představila více než stoletou historii Uměleckoprůmyslové školy v Turnově na Semilsku. Tato škola se věnuje uměleckým řemeslům od roku 1884, kdy vznikla jako odborná škola pro broušení drahých kamenů.

Vystavené exponáty vytvořily generace studentů této školy - expozici zahajovaly poháry vybroušené a ryté z křišťálu, jimiž škola dosáhla prvních úspěchů, ale vystavena byla také soudobá kamenická a rytecká díla.

Sbírka šperků obsahovala kolekci secesních šperků, které se ve škole začaly vyrábět v roce 1900 a nechyběl ani typický český granát.

Na expozici byl zastoupen i teprve nedávno doceněný sloh art deco a velký prostor byl věnován kompozicím soudobých šperků. (mk)

Čeští egyptologové v Galerii Jaroslava Fragnera

Výstava Miroslava Barty a Kamila Voděry, která proběhla během léta, představila návštěvníkům objevy českých egyptologů, které zaznamenaly během posledních deseti let v jižním Abúsíru na území pohřebišť z doby stavitelů pyramid.

Expozice byla dokladem postupu archeologického bádání českých vědců a jeho výsledků. Jednalo se například o objevy abúsírských hrobových komplexů - unikátní hrobky hodnostáře Hetepiho, hrobky egyptského generála Kaopera, kněze Fetekty nebo vezíra Kara a jeho synů.

Podrobná dokumentace, která byla součástí expozice umožnila návštěvníkům konfrontaci starověkého Egypta v různých časových etapách s dnešní realitou (ve vstupní

chodbě galerie byly instalovány snímky ze současného Egypta). (mk)

National Geographic v Praze

Exotické obrazy krajín, reportážní záběry i unikátní snímky divokých zvířat - to vše představila výstava pod názvem *Stále je co objevovat*.

Expozice byla umístěna v pražském Karolinu a autory vystavených snímků byli fotografové, kteří publikují v časopise National Geographic.

Tato výstavní kolekce byla v současné době v Evropě zcela ojedinělá. Všechny fotografie byly v České republice představovány poprvé a některé snímky měly i svoji světovou premiéru.

Výstava byla doplněna projekcí nejlepších filmů pro televizní kanál National Geographic Channel a k dispozici byl i rozsáhlý elektronický archiv 112-kompletních ročníků časopisu. (mk)

Sovětská okupace ve fotografiích

Obyvatelé a návštěvníci Bratislavy měli možnost si během září prohlédnout výstavu fotografií po názvem *Kontakt(y)*. Jejich autorem je Ladislav Bielik, který v srpnu 1968 fotografoval v ulicích slovenské metropole příchod okupačních vojsk.

Expozice byla umístěna v bratislavské Umělecké besedě.

Okupace Československa byla zachycena ve stovkách snímků, ale do dějin vstoupili jenom dva autoři - Josef Koudelka, který zachytil tragédii pražských ulic a Ladislav Bielik, který tlumočil okupaci Bratislavy.

Ladislav Bielik proslul zejména fotografií muže, který si v zoufalství odhaluje hrud' před hlavní jednoho ze sovětských tanků. Tento snímek byl ve své době středem zájmu zahraničních listů a patří mezi stovku fotografií 20. století. (mk)

Nový český celovečerní film

Do 1. poloviny 80. let zasadil svůj nový celovečerní film *Pupendo* režisér Jan Hřebejk.

Svůj snímek natáčel s autorským a hereckým týmem, který se již osvědčil ve snímcích *Pelíšky* a *Musíme si pomáhat*. Scénář filmu napsal Hřebejkův scenárista Petr Jarchovský na základě povídek Petra Šabacha.

Pupendo je název hry, která byla populární mezi mládeží v 80. letech. V hlavních rolích Hřebejkova filmu se představí Boleslav Polívka, Eva Holubová, Jiří Pecha a Jaroslav Dušek. (mk)

Ocenění pro dokument České televize

Na mezinárodním filmovém festivalu v americkém městě Dáhlonega u Atlanty získal velkou cenu poroty animovaný dokument nazvaný *Fester* nebo *fikce*.

Snímek Roberta Ellmana, amerického právníka působícího v Praze, byl už v květnu oceněn na festivalu v San Francisku jako nejlepší dokumentární film. Film vznikl v koprodukcí České televize se společností Complex Communications. V tomto animovaném dokumentárním thrilleru byly použity kromě postupů z hraného, dokumentárního či animovaného filmu i prvky známé z videoher. (mk)

V Praze 3 začal hudební festival Nekonvenční žižkovský podzim

V městské části Praha 3 začal po šesté její hudební festi-

val nazvaný Nekonvenční žižkovský podzim. Do 16. listopadu se má podle zakladatele a uměleckého garanta přehlídky violoncellisty Jiřího Hoška konat 19 koncertů na stejném počtu neobvyklých míst Žižkova, případně Vinohrad. V plánu akcí jsou uvedena jména mnoha renomovaných tuzemských instrumentalistů i několika zahraničních sólistů, je také pamatováno i na lehčí žánry.

Pražský komorní orchestr zahájí koncertní provoz v Rudolfinu

Pražský komorní orchestr bez dirigenta bude prvním tělesem, které po srpnových povodních vystoupí ve Dvořákově síni. Zázemí v suterénu Rudolfinu poškodila při záplavách spodní voda a koncerty se v památkové budově nemohly více jak měsíc konat.

Dalším vystoupením má být v Rudolfinu první abonentní koncert Českého komorního orchestru s dirigentem Ondřejem Kukalem a s harfistkou Janou Bouškovou. Těleso založil a vedl v letech 1946 až 1948 Václav Talich. Smyčcový orchestr v roce 1957 obnovil houslista, Talichův žák a spolupracovník a současně zakladatel Vlachova kvarteta Josef Vlach.

Dirigent Kukul a koncertní mistr orchestru Jana Vlachová, Vlachova dcera, jsou jeho někdejšími žáky a na tradici navazují. Znovuoživený orchestr letos v srpnu přijal statut obecně prospěšné společnosti.

Následuje Česká filharmonie s šéfdirigentem Vladimírem Ashkenazym.

Předběžný odhad povodňových škod v Rudolfinu vyčíslil ředitel České filharmonie Václav Riedlbauch částkou 120 miliónů korun.

Plzeňské Velké divadlo slaví 100 let svého trvání

Plzeňské Velké divadlo, které v těchto dnech slaví 100 let svého trvání, navštívilo od jeho vzniku přes 17 milionů lidí. Divadlo připravilo k oslavám 100. výročí řadu akcí, např. své nejlepší inscenace. Na závěrečném večeru v pátek ředitel udělí umělcům Ceny Vendelína Budila za umělecký přínos a čestné členství divadla. Na závěrečný večer je očekáván také premiér Vladimír Špidla. Jeho otec působil v divadle jako režisér a šéf činohry.

Velké divadlo, tehdy pod názvem Městské, bylo otevřeno 27. září 1902. Do té doby se hrálo ve staré budově z roku 1832, která stávala na rohu Riegrovy ulice a sadu Pětatřicátníků. Prvním představením v novém objektu byla Smetanova opera Libuše. Divadlo tehdy řídil Vendelín Budil.

Houslistka a zpěvačka Iva Bittová oživí starou továrnu Vaňkovka

Po delší přestávce se v Brně představí houslistka a zpěvačka Iva Bittová, která vystoupí ve staré továrně Vaňkovka. Pro Brňany to tak bude i jedna z posledních příležitostí zavítat do Vaňkovky před její přestavbou na obchodní centrum. Bittová vystoupí spolu s nizozemským souborem Nederlands Blazers Ensemble.

Bittová v 70. a 80. letech vystupovala v brněnském avantgardním divadle Husa na provázku, kde ještě jako studentka hrála a zpívala. Spolu s Miroslavem Donutílem si zahrála hlavní roli ve filmovém muzikálu Balada pro banditu. Projev Bittové se podle muzikologa Miloše Štědrone pohybuje na pomezí náročného rocku i folku a soudobé umělecké hudby a vyvěrá z kořenů slovácké a maďarsko-slovenské hudebnosti.

Sbírka na konto Divadla pod vodou

Literární agentura Aura-pont vyhlásila ve spolupráci s Nadací Alfréda Radoka, Asociací profesionálních divadel ČR a Divadelním ústavem veřejnou sbírku, která má za úkol usnadnit opravy divadelních scén, které poničila voda.

Nedávné katastrofální povodně, které postihly povodí všech velkých českých řek, zasáhly kromě jiného i kulturní hodnoty a ohrozily živé umění herců, zpěváků a tanečníků.

Pod vodou se ocitla nejen sklepení Národního divadla, ale bylo zaplaveno i mnoho dalších pražských divadel, například Divadlo v Dlouhé a pod Palmovkou, Hudební divadlo v Karlíně, Semafor nebo Divadlo Archa.

Poničeno bylo i ústecké Činoherní studio a ztráty utrpělo i Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích a scény v Plzni.

Číslo konta je 179201477/0300.

Zemřela překladatelka Milena Tomášková

V Praze zemřela ve věku 84 let, významná česká překladatelka z francouzštiny Milena Tomášková.

Tomášková zasvětila celý svůj život šíření francouzské kultury. V 60. letech spolu s manželem Josefem Tomáškem vnesla na českou scénu Giraudoux, Anouille a zejména Ioneska.

Z nejvýznamějších překladů Mileny Tomáškové lze uvést Hugův román Devadesát tři, Maupassantův Mont-Oriol nebo Camusův Mor.

Její zásadní studie Člověk a svět v moderním francouzském dramatu nesměla být v minulém režimu v Čechách publikována a vyšla pouze v Bratislavě.

Smrt této významné autorky byla načasována jakoby symbolicky - 23. srpna - v den 58. výročí osvobození Paříže.

(mk)

V Ústí nad Labem se v Domě kultury chemiků již podeváté uskutečnil Festival romské kultury

Smyslem festivalu je přispět k zachování tradiční kultury a jazyka Romů. Podle pořadatelů se to daří - na prvním ročníku se představilo osm souborů s necelou stovkou účinkujících. Nyní již musejí pořadatelé soubory vybírat, aby festival měl vůbec konec. Kromě domácích přijedou tradičně do Ústí i soubory z Nového města pod Smrkem, Teplíc, Roudnice nad Labem a České Lípy.

Filharmonii pomůže Německo

Nejhůře z českých orchestrů postihly povodně Českou filharmonii - škody dosahují částky 120 milionů korun.

Rudolfinum na Alšově nábřeží v Praze bylo zatopeno do výše jednoho metru. Většinu uskladněných nástrojů i archivu se podařilo zachránit, ale na technologii v budově vznikly velké škody.

Z vlastní iniciativy nabídla Německá ambasáda filharmonii finanční pomoc a to i přes to, že jejich země byla také postižena. Německá strana se také nabídla, že zprostředkuje jednání s firmami, které by mohly orchestru nahradit poškozená technická zařízení.

Také díky vstřícnosti jiných pražských kulturních institucí mohou členové filharmonie zkoušet. Česká filharmonie vystupovala například v Brně na Špilberku v rámci festivalu symfonické a kantátové tvorby a hrála také na českokrumlovském zámku, kde i přes velkou zkázu, která město postihla, pokračoval Mezinárodní hudební festival Český Krumlov 2002.

(mk)

Nové historické knihy

V dotisku vyšel v letošním roce v pražském nakladatelství Triáda soubor statí Petra Fideliusa nazvaný Řeč komunistické moci. Autor svoje studie částečně publikoval před listopadem 1989 v samizdatu nebo v zahraničí a přepracované statí shrnul v druhé polovině devadesátých let do knihy. Pokud jste se domnívali, že úvodníky Rudého práva ze sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století obsahovaly pouze nesmyslné blábolení, autor vás rychle přesvědčí o opaku. Dal si totiž práci nejenom s jejich přečtením, ale i s důkladnou analýzou jejich obsahu. A rozhodně se nedá říci, že by se nedozvěděl zajímavé informace. Fidelius zjišťuje ve svých statích, že sami autoři úvodníků, vesměs kováři straničtí funkcionáři a propagandisté, prozrazují o povaze totalitní moci až překvapivě mnoho. Autor například ukazuje, jak je ztotožňován zájem lidu se zájmy strany nebo jakými způsoby deformují agitátoři významy některých slov, například demokracie. Pozoruhodný je i Fideliusův rozbor svérázného pojetí stalinské historie komunistické strany očima normalizátorů nebo jeho poznatek o snaze propagandistů vydávat každý negativní jev v reálněsocialistické společnosti jako důsledek osobních selhání jednotlivců. Samozřejmě zejména pro některé mladší čtenáře už bude těžko pochopitelný půvab rozkrývání zákrut totalitní rétoriky. Pamětníci však zábavnou práci s krajně nezábavným textem jistě ocení, i když možná budou trochu s překvapením hledět na věty, které se ještě před patnácti lety v tehdejší Československu podávali jako prameny moudrosti.

(MaFr)

Vyšla ojedinělá publikace

Recenze Autor: JAN DOČEKAL

Doba baroka s všestranným, namnoze okázalým uměleckým rozmachem, který ji charakterizuje, to je dějinná etapa, již má historik umění Jiří Uhlíř nejvíce v oblíbení. I když se v 70. a 80. letech minulého století, v době, kdy byl ředitelem Západomoravského muzea v Třebíči, zabýval hmotnými doklady i z jiných epoch minulosti, baroko stálo v jeho odborné orientaci nejvýše. A tak to zůstalo. Před čtyřmi desítkami let Jiří Uhlíř pro sebe objevil barokního malíře fresek Karla Františka Teppera (narodil se 20. října 1682 v Chrudimí, zemřel 14. listopadu 1736 ve Velkém Meziříčí). Když pak dokončil diplomovou práci, kterou mu věnoval, neudělal za zájmem o Teppera tečku. A roky přelomu tisíciletí vyplnil novým, ještě důkladnějším tepperovským studiem. Výsledkem je monografie, která v těchto dnech přišla na knihkupecké pulty. Tepper vytvořil oltářní obrazy ve Velkém Meziříčí, monumentální nástropní fresky ve Žďáru nad Sázavou, v Brtnici, Jaroměřicích nad Rokytnou, Jihlavě, Polné, Úsobí u Havlíčkova Brodu, Ronově a na Velehradě. Stěžejní myšlenka Uhlířovy monografie, sledovaná z různých hledisek, přivádí čtenáře, zejména milovníky umění, k poznání, že Tepperovo dílo má monumentální rozsah, je pozoruhodné uměleckou kvalitou a v uceleném odkazu barokních tvůrců na Moravě zaujímá místo značné důležitosti. Uhlíř zdůrazňuje, že Tepper byl typickým představitelem barokního tvůrce. Dokonale znal bibli a všechny podrobnosti ikonografie, která je obsažena ve všech výtvarných dílech té doby. Krása Tepperových monumentálních děl stále vyvolává v citlivém člověku sružený pocit duchovního naplnění a pokory, stejně jako

vytržení a blaženosti. Je šťastnou shodou okolností, že monografie vychází v roce 750. výročí založení cisterciáckého kláštera ve Žďáru nad Sázavou, kde je významná část Tepperova freskařského díla, a 320. výročí umělcova narození.

Jiří Uhlíř: Karel František Tepper. Vydal autor v roce 2002 vlastním nákladem.

Habsburský mýtus pod lupou

Úchvatná kniha Claudia Magrise zaceluje mezeru v poznání i naší vlastní minulosti

Recenze od historika Luboše Veleka – MfD, 10.8.

Obraz habsburské monarchie prošel během uplynulého století řadou někdy přímo protichůdných podob. Zmiňme alespoň Palackého vizi ideálního státu rakouského jako harmonického domova malých, a proto ohrožených národů. Naopak masarykovská interpretace podunajského soustátí byla jednoznačně odmítavá. Jenže i ten nelichotivý prvorepublikový obraz starého Rakouska narušovala komická karikatura monarchie črtaná Jaroslavem Haškem. Od 60. let 20. století začal do širšího českého povědomí pronikat i jiný obraz. Přinášely jej četnější překlady rakouské literatury. Nostalgický mýtus koncipovaný před desetiletími spisovateli jako Robert Musil, Stefan Zweig či Joseph Roth tu rychle zapouštěl kořeny. Atmosféra integrující se Evropy, kdy nejednou zazněla paralela sjednocené Evropy s habsburskou mnohonárodnostní říší, sytila onu meziválečnou nostalgii linoucí se z per rakouských arcivůrců. Ke zdejšímu přijetí tohoto obrazu "Vídňě" nesporně připravilo půdu nadšení Haškem, které rozporuplně "švejkovství" povyšovalo - nejednou zcela nesmyslně! - až na jakousi národní vlastnost. Vznikala tak nezamýšlená paralela pokleslého švejkovského mýtu a "vznešeného" mýtu rakouských literátů. A právě tento "vznešený" mýtus o habsburské monarchii tkaný generacemi německy píšících spisovatelů, básníků a dramatiků se stal životním tématem italského germanisty Claudia Magrise, rodáka z kdysi rakouského Terstu. Jedním z důkazů je Magrisova kniha Habsburský mýtus v moderní rakouské literatuře.

Přijít tomu na kloub

Vztah někdejších rakouských Italů k habsburské monarchii se blížil prvorepublikové interpretaci československé. Magrisovi tím připravil námět k přemýšlení a přirozeně jej konfrontoval s interpretací rakouských literátů. Jako germanista se Magris mohl již koncem 50. let zabývat vývojem tohoto mýtu mezi rakouskými intelektuály. Tehdy v něm idealizovaná představa předprválečné střední Evropy vzbudila dojem klíš - a badatel cítil výzvu k demytizování obrazu, jenž mezitím zdomácněl nejen v Rakousku, ale díky řadě převážně amerických intelektuálů se šířil i jinde. Magris se rozhodl přijít mýtu na kloub: dešifrovat jej v jeho podstatě, příčinách a všech podobách. Odmítl jej však jako záležitost výlučně meziválečných rakouských vzdělanců. Tedy vzdělanců, jimž se rozpadem říše zhroutil celý svět a kteří se v kontrastu děsivé válečné a poválečné sociální a politické reality upnuli k apologii starých pořádků a jistot, ke šťastné a harmonické minulosti, a kteří se naopak zrekli odvěké úlohy hlasatelů nových poselství. Tento jejich postoj byl o to pevnější, o co hlubší byla civilizační krize Rakouska. Magris výmluvně píše: "To, co těmto rakous-

kým básníkům bránilo přidat se na stranu nových časů, nebyla ani tak jejich ideologická formace, jako spíše neochota a neschopnost změnit gestikulaci a postoje, přijmout návyky a city svobodnějšího a méně distancovaného a ohleduplného lidství. Dostředivá síla rakousko-uherské monarchie působí spíše než na jejich ideje na jejich senzibilitu, na malé všední city; spíše na fantazii a smysly než na intelekt."

Malý člověk

Jak už bylo naznačeno, Claudio Magris jde dále do minulosti. Kořeny prvotního rakouského mýtu nalézá na přelomu 18. a 19. století a interpretuje je jako reakci "nízké kultury" na šířící se osvícenské ideje a jejich měřítko. Z toho Magrisovi vyplývá i charakteristická vlastnost rakouského mýtu, který neopěvuje režim, nýbrž životní styl, a jehož hlavním hrdinou je "malý člověk". Zjištění, že metternichovský stejně jako bachovský systém nabízí společnosti útěk od reality jako protihodnotu za nemožnost politické seberealizace, lze považovat za pilíř knihy. Magris se přirozeně nezabývá objektivní realitou mocnářství. Pečlivě se drží její literární transfigurace, která ukazuje mimořádnou životaschopnost a jež se rozvíjí do stále nových a nových odstínů. A přece by byl omyl chápat Magrisovo dílo jako studii výhradně literárněhistorickou! Stejně dobře můžeme v autorově osobě vidět i skvělou "učebnici" - tedy průvodce světem rakouské literatury uplynulých dvou století, díky němuž se čtenáři dostane více než základního uvedení do díla velikánů jako Nestroy, Grillparzer, Stifter, von Ebner-Eschenbachová, von Saar, Schnitzler, Kraus, Werfel, Musil, Doderer a další. Českému čtenáři, ochuzenému zpravidla v hodinách literatury o sebemenší kontakt s rakouskou literaturou, se zde otvírají široké obzory, které jsou mu tak důvěrně blízké, a zároveň tak úplně cizí! Magrisova kniha je však i strhujícím beletristickým čtením o světě pilných a spolehlivých c. k. úředníků,

oddaných poddaných, věrných šlechticů, útulných hospůdek, veselých a čistých dívek, jakož i staříckého otcovského mocnáře.

Velká věc

K úchvatnosti Magrisova textu přispívá v neposlední řadě i velmi solidní překlad, v němž postřehneme jen nemnoho prohřešků (například zaměňování německého občan - měšťan či nevnímání české významové nuance mezi Rakušákem a Rakušanem; pod neznámým knížetem Evženem se skrývá proslulý princ Evžen Savojský). Bezvýznamné jsou i nepříliš četné Magrisovy historické omyly. Ezejistický text se před očima peřejovitě odvíjí do podoby napínavého dobrodružství. Šokuje, že se takto vyzrálá práce, založená na znalostech přebohatého díla mnoha desítek autorů, zprvu rodila jako diplomová práce sotva dospělého vědce. Přestože Magrisovi šlo o zbourání starého mýtu, což se mu jistě podařilo, dává svou práci vzniknout další neméně zajímavé etapě v životě mýtu samého. Sám Claudio Magris se totiž stává součástí mýtu a záleží jen na čtenáři, co si z jeho díla odnese. Nakladatelství Barrister & Principal, spojené tentokrát s Triádou, zase jednou osvědčilo šťastnou ruku, když mezi některé své nepříliš kvalitní tituly zabývájící se fenoménem habsburské monarchie zařadilo klenot. České vydání Magrisovy studie je stejně skvělým kulturně-historickým počinem, jako bylo před více než rokem vydání práce Carla Schorského Vídeň na přelomu století. Obě tato díla, vzniklá na prahu 60. let, se výborně doplňují a zacelují mezeru v poznání i naší vlastní minulosti.

Claudio Magris: Habsburský mýtus v moderní rakouské literatuře. Přeložili Jiří Pelán a Ivan Seidl, doslov a ediční poznámku napsal Jiří Pelán, rejstříky a soupis literatury zpracoval Marek Vajchr. Barrister & Principal - Triáda, Brno a Praha 2001 (fakticky vyšlo 2002), 332 stran, náklad neuveden, cena 445 korun.

Výročí

Malířce Toyen by bylo letos sto let

V sobotu 21. září uplynulo sto let od narození významné české maličky Toyen. Skoro všechno bylo na ní zvláštní a záhadné: její pseudonym, mužská stylizace, partnerský život i její obrazy. Z podivinské dělnice z továrny na mýdla vyrostla v nejsvobodnější českou maličku 20. století. „Slečnu Toyen“ milovali i slavní francouzští básníci Paul Eluard i André Breton. „Spojuje křehkost s výstředností, rafinované kouzlo s bizarní fantazií, čirou formu s magickou improvizací...“ psal o ní již v polovině dvacátých let Vítězslav Nezval v Masarykově slovníku naučném. Toyen, vlastním jménem Marie Čermínová se v šestnácti rozešla s rodinou, posléze nedokončila studia na UMPRUM. V roce 1922 se na ostrově Korčula seznámila s Jindřichem Štyrským. Vytvořili spolu zvláštní duo, nerozlučný pár. O rok později se z ní stala Toyen. Nesklonný a bezrodý pseudonym měl tuto nespoutanou ženu osvobodit z konvenčních životních forem. Malovat začala kolem roku 1922. V roce následujícím vstoupila do avantgardního sdružení Devětsil a v roce 1934 spoluzaložila Skupinu surrealistů. Se Štyrským odjela v roce 1925 do Paříže. Tam vytvořili vlastní umělecký směr - artificialismus, pohybující se mezi surrealismem a abstrakcí. O čtyři roky později si v pražské Pasáži U Nováků zřídili módní ateliér, kde využívali „stříkácké metody“ na zdobení různých druhů textilií. Za války prokázala nebyvalou statečnost, když ve své garsonce v Krásově ulici ukrývala básníka Jindřicha Heislera, kterému hrozila deportace do koncentračního tábora. V roce 1947 s ním odjela do Paříže a vstoupila do surrealistické skupiny před dvěma lety retrospektivou v Domě U Kamenného zvonu. Výstava Toyen se nyní koná ve Francii jako součást projektu Česká sezona. Na začátku 50. let malovala v Paříži stylem magického realismu teskný cyklus pražských domovních znamení, ilustrovala knihy surrealistických přátel. Stále víc se však uzavírala do sebe, například těžce prožívala rozpuštění surrealistické skupiny v roce 1969. Zemřela 9. listopadu 1980 v Praze.

Lidové noviny, Kultura, 23. 09. 2002, Jaromír Slomek

Historická kuchyně

Tentokrát se opět vrátíme do dávnějších časů, do rudolfinské doby, kdy žil slavný alchymista Bavor Rodovský z Hustiřan. Při bádání o elixíru života a kameni mudrců prohospodařil rodinný majetek a musel žít z darů svých příznivců mezi které patřil například proslulý Vilém z Rožmberka. Rodovský se ovšem neomezoval ve svých zájmech pouze na svět tajemných křivulí, zabýval se také astronomií a psal i filosoficko-naučná díla a překládal antické autory. Nás však tento šlechtic bude zajímat jako autor kuchařské knihy, kterou vydal krátce před svou smrtí roku 1591 a věnoval jí „urozené paní Kateřině, rozené Přepické z Lichumberku, pozuostalé vdově po dobré paměti urozeném a statečném rytíři, panu Vilémovi starším Malovci z Malovic, na Valečově a Kolodějích etc.“ Rodovského kniha byla pravděpodobně ve své době velice oblíbená a hojně používaná. Pro moderní čtenáře ji editoval v roce 1927 již víckrát zmiňovaný Čeněk Zíbrt ve svém Staročeském umění kuchařském a roku 1975 ji opět vydala Zdeňka Tichá v zdravotnickém nakladatelství Avicenum v Praze. Vzhledem k významu knihy je pravděpodobné, že se k ní ještě někdy vrátíme. A nyní tedy vzhůru k lahůdkám, na kterých si mohli pochutnávat lidé žijící v době vlády uměnímilovného císaře Rudolfa II.

Bobrový ocas takto máš dělati:

Opař jej čistě s nožičkami a vař jej u vodě, přizasole a takto naň jichu [omáčku] udělej: vezmi topénku neb dvě z bílého chleba a řeckého vína [rozinek], ztluc to spolu v moždíři a rozpust dobrým vínem, protáhni a daj do kotlíka a vlož tam ocas a okořeň pepřem, zázvorem, hřebíčky, květem, šafránem a oslad trochu jichu medem.

Kyselici černou takto:

Vezmi sladké víno dobré a paznechty hovězi obrané, a to spolu přistav v kotle, ať vře, až právě rozevře, jako kaše, vybera kosti, daj to do hartochu [sítka], a protáhni z tuha, daj to zase do kotla na tichý oheň, daj kořeni: pepře, zázvoru, hřebíčků, skořice, pepře daj najvíce, vezmi pohanku tlučenou na mouku, rozpust ji studeným vínem, daj medu a zvař zvláště v kotli dobře, dajž do té kyselice, ať zevře málo, a vlej na necky, ať netlustě lehne.

Kyselici bílou takto: Paznechty telecí neb hovězi vař v polévaném hrnci, v čistém víně na kaši, protáhni skrze hartoch [sítka], daj zase do toho hrnce, ztluc růži na prach, daj do té kyselice s vodou ruožovou, daj cukru dosti, zázvoru, skořice více než zázvoru, a to spolu vař a daj na necky, ať vystydne.

Šachovnici aneb šachy připravití.

Obľup mandly, a ztluc velmi dobře, a daj do nich cukru s potřebu, a mouku rejžovou, a přičiň k tomu vody studené málo, aby mohl nadavovati, udělej jedny pozlacené a druhé stříbrné, potom vezmi kyselice černé, nevelmi velikou mísu. A když vystydne, vybíraj v ní pole na prst zhloubi, jako na šachovnici sluší a naplň ta pole kyselici bílou. A okolo krajuov na čtyry strany pozlať, jako by šachovnice byla.

Slepice v bílé jíše.

Zastav koury [slepice], vlož na ně petruzele, muškát celý, zázvor celý, pepř celý, skořici celou, květ celý, v tom kořeni nedaj dlouho vřiti, potom když je dáš na mísu, pospí zázvorem tlučeným, potom muožeš jísti.

Štiku po polsku takto:

Osol ryby roztržené a zsekané, aby našly soli, potom vezmi cibule, a zsekaj ji drobně, a nalí na ně vody, a přistav štiku a daj do ní pepře, šafránu, zázvoru, daj na mísu.

Česko už je cílovou a tranzitní zemí obchodu s lidmi

Česká republika se během 90. let změnila ze státu, odkud pocházely oběti obchodu s lidmi, na zemi tranzitní, popřípadě cílovou. Na bruselské konferenci o obchodování s lidmi to prohlásil český vicepremiér a ministr spravedlnosti Pavel Rychetský. "Ženy zavlékané přes Českou republiku pocházejí z Ukrajiny, Ruska, Moldavska, Litvy, Slovenska, Rumunska, Bulharska, Vietnamu a Číny," řekl.

Přestože jde pro Česko o nový fenomén, který přišel až s pádem železné opony, nevede si země při jeho potírání špatně, míní vicepremiér. Připustil ovšem, že Česko musí urychleně vypracovat systém pomoci obětem obchodu s lidmi. V této souvislosti řekl, že vláda příští rok v březnu projedná analýzu situace, návrh národní strategie boje proti tomuto fenoménu a národní akční plán.

Slovenský ministr spravedlnosti Ján Čarnogurský podotkl, že i Slovensko je tranzitní zemí; loni bylo na slovenských hranicích zadrženo 15.000 ilegálních migrantů, většinou z Asie. Vyzval ke spolupráci policie a soudní orgány z členských zemí EU i z kandidátských států. Podotkl také, že podhoubím pro bujení tohoto fenoménu je i korupce v policejních kruzích.

Voda zničila důkazy proti StB

Kromě lidských osudů zasáhla voda i do práce historiků a soudů. Některé dokumenty o zločinech komunismu se totiž nepodaří zachránit. Mezi spisy, které poničila Vltava v zaplaveném archivu v Praze-Troji, byly klíčové dokumenty o politických procesech z dob komunismu. Do některých nebude možné nahlédnout celé měsíce či roky, jiné jsou ztraceny navždy. Patří mezi ně například spis ze soudního jednání se členy Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS), při němž byl v roce 1979 souzen i Václav Havel. "Byly tam spisy o všech závažnějších deliktech, které řešil Městský soud v Praze od roku 1960 asi do poloviny osmdesátých let. Ročně se poskytovalo asi pět tisíc spisů k dalšímu řízení," říká zástupce vedoucího justičního oddělení Archivu hlavního města Prahy Petr Kreuz. "Škoda je to velká. Spisy budou blokovány například pro ty, kteří budou žádat kopii rozsudku," řekl bezpečnostní ředitel ministerstva spravedlnosti Oldřich Nič. "Nemůžu dnes slíbit, že nějaký spis nebude zničen," dodává. V Troji byly uloženy i spisy státního soudu z padesátých let. Většina jich však unikla zkáze.

Miloš Jakeše a Jozefa Lenárta zprostil městský soud obžaloby

Bývalé vysoké předlistopadové komunistické funkcionáře, Miloše Jakeše a Jozefa Lenárta, pražský městský soud v plném rozsahu zprostil obžaloby z napomáhání vlastizradě. Soud dospěl k závěru, že obžaloba nepředložila důkazy, které by bývalé funkcionáře KSČ usvědčovaly z nějakého trestného činu. Státní zástupce se proti rozhodnutí soudu na místě odvolal, rozsudek tedy není pravomocný, kauzu bude muset posuzovat ještě vrchní soud.

Jakeše s Lenártem žalobce vinil z toho, že pomáhali promoskevské skupině ve vedení KSČ k vlastizradě, která spočívala ve snaze ustavit takzvanou dělnicko-rolnickou vládu, a legalizovat tak vstup vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968.

Svěddecké výpovědi i archivní materiály, které měl soud k dispozici, svědčí totiž pouze o tom, že se oba zúčastnili politických jednání na sovětském velvyslanectví a u tehdejšího prezidenta Ludvíka Svobody. Nedá se z nich ale v žádném případě vyvodit, že by při nich navrhovali vytvoření nelegální dělnicko-rolnické vlády, nebo že by se sami chtěli na této vládě podílet. "Neexistuje žádný důkaz o tom, že by obžalovaní s taktó koncipovanou vládou souhlasili," uvedla soudkyně Hana Hrnčířová. Soudkyně zdůraznila, že smyslem soudního řízení nemůže být hodnocení a posuzování historie. Soud je vázán pouze textem obžaloby a nemůže hodnotit žádné jiné jednání než to, které bylo v obžalobě popsáno. Trestný čin přitom může posuzovat pouze podle zákonů, které platily v době, kdy byl spáchán.

Předčasné volby

Kdyby byla sociální demokracie tlačena v rámci současné vládní koalice nebo případné koalice jiné k příliš velkým ústupkům, nebránila by se zřejmě předčasným volbám. V Sedmičce televize Nova to prohlásil místopředseda vlády a ministr vnitra Stanislav Gross.

ČSSD podle něj v žádném případě nebude "prodávat svoji podstatu". Myšlenku na předčasné volby uvítal předseda ODS Václav Klaus, který s Grosse v pořadu diskutoval. "Myslím, že je to dobré slovo, to je dobrá výzva," řekl Klaus.

Myšlenka předčasných voleb ale rozhodně nemá ani v ODS jednoznačnou podporu. Například místopředseda strany Jan Zahradil prohlásil, že předčasné volby by nezměnily rozložení politických sil. Proti předčasným volbám je i bývalá předsedkyně Unie svobody-DEU Hana Marvanová. Stejný názor zastává i předseda senátního klubu ODS Mirek Topolánek. Uvedl, že voliči by si měli nějaký čas od voleb odpočinout. Nevěří ale tomu, že současná vláda vydrží celé čtyřleté volební období.

S vyhlášením předčasných voleb by muselo souhlasit 120 poslanců a tři pětiny hlasujících senátorů. Předčasné parlamentní volby zvažoval jako jednu z krajních možností řešení nedávné vládní krize i premiér a předseda ČSSD Vladimír Špidla. Šestidenní krize nakonec ve středu skončila podpisem dodatku ke koaliční dohodě.

Vládní krizi odstartovalo to, že Hana Marvanová v pátek spolu s opozicí zablokovala ve sněmovně přijetí vládního návrhu na zvýšení daní. Kabinet tím chtěl získat příští rok přes deset miliard korun na likvidaci škod způsobených povodněmi.

Fond solidarity EU

(zpravodaj ČTK) - K uvolnění části prostředků ze zřizovaného Fondu solidarity EU na nápravu povodňových škod v České republice vyzývali v úterý ve Strasburku čeští i evropsí poslanci, členové Parlamentního výboru přidružení EU-ČR. Shodovali se v tom, že pomoc z tohoto fondu musí být poskytnuta všem zemím, jež byly v srpnu zasaženy velkou vodou, tedy včetně kandidátů. Byl bych velice rád, kdyby se Česká republika mohla podílet na čerpání z fondu solidarity, tedy kdyby pomoc nespočívala pouze v realokaci, ale aby bylo možné uplatnit také nové nároky," shrnul dvouhodinovou debatu spolupředseda výboru Jan Zahradil (ODS). Poslanec Vladimír Laštůvka (ČSSD) požádal o "konkrétní rámec představ, co ČR z fondu solidarity obdrží".

Zvláštní zasedání výboru věnované výlučně povodním vyloučilo zprávy českých ministerstev financí a životního prostředí a Evropské komise. Poslanci rokovali jak o poskytované a možné další pomoci, tak o tom, jak by se EU měla podílet na prevenci podobných katastrof v budoucnosti. Ze strany členů EP zazněla dosti emocionální nota, takže Zahradil mohl na konci ocenit jejich nefalšovaný zájem o Českou republiku.

ČR obdržela od EU zatím příslib 9,7 miliónu eur z programu Phare; podle zástupce EK Martina Dawsona se projekty hrazené z těchto prostředků rozbíhají, takže by první peníze mohly být vyplaceny do konce roku. Projekty, na něž bude přesměrováno 24 miliónů eur z programu ISPA, budou podle něj realizovány spíše až napřesrok. Praha však již Evropské komisi sdělila, nač chce tyto peníze použít - budou to vesměs dopravní infrastruktury a čistírny odpadních vod.

Pozornost se nyní soustředí na vznikající Fond solidarity EU, který má být letos dotován částkou nejméně půl miliardy eur a od příštího roku miliardou. Evropská komise minulý týden sice řekla, že nárok na čerpání z něj budou mít členské i jednající kandidátské země, neurčila však kritéria, podle nichž se pomoc rozdělí, vznikne-li nárok několika státům. Místopředsedkyně Poslanecké sněmovny Miroslava Němcová, která se schůze účastnila jako poslankyně Rady Evropy, kladla důraz na značné poškození kulturního dědictví; žádala, aby prostředky z fondu byly přednostně určeny na tyto účely. Dawson ujistil, že poškozené památky budou jedním z cílů, na které bude fond použitelný.

Odpovědnost? Kdo je vinen

S vodou, která tu rychle, tu pomalu opadá a vrací se do svého koryta, se začínají vynořovat otázky, kdo je vinen. Musely být následky povodní tak katastrofické? "Všechny rozhodující manipulace s vodou klidně beru na sebe, protože já jsem v tom dispečinku seděl. Opravdu už s tím nic nešlo udělat," říká Petr Hudler, generální ředitel státního podniku Povodí Vltavy, a reaguje tak na výtky, proč musely být některé obce smeteny a celé čtvrti v Praze poničeny. Podezření padlo i na energetickou společnost ČEZ a její vodní elektrárny na vltavské kaskádě. Ty podle některých rozhořčených obyvatel do poslední chvíle na přehradách vyráběly levný proud, a voda se proto odpouštěla jen pomalu. "Ne, je to absolutní nesmysl. Je to úplně mylná konstrukce už jenom proto, že místo aby nám jelo standardně všech dvanáct elektráren, tak nakonec byly v provozu jen dvě," brání se šéf vodních elektráren ČEZ Aleš Tomec. Většina nádrží byla na začátku povodní podle Petra Hudlera prázdnější, než je obvyklé, a prostor na zachycení vody byl. Povodí Vltavy považuje za hlavní důvod obrovských povodní to, že nádrže vltavské kaskády jsou malé. Objem valící se vody dosáhl zhruba tři miliard kubiků, do všech přehrad - pokud by byly úplně prázdné - se vejde jen miliarda metrů krychlových.

Na svou kritiku si přišel i prezident Václav Havel. Na rozdíl od vlády, jejíž členové okamžitě zrušili dovolené, Havel ještě v den, kdy se České Budějovice topily v záplavách vltavské vody, seděl na své prázdninové haciendě v Portugalsku a nechystal se vrátit do těžce zkroušené vlasti. "Prezident se rozhodl k návratu týž den, kdy se vláda shodla, že situace je skutečně vážná," tvrdí Havlův mluvčí Ladislav Špaček. Tedy až v den, kdy Špidlův kabinet oficiálně vyhlásil v několika krajích stav nouze. Otázkou zůstává, proč se Havel rozhodl k návratu s časovým odstupem. Že je situace vážná, totiž oznámil premiér Vladimír Špidla už v pondělí večer na tiskové konferenci, kde také oznámil své rozhodnutí vyhlásit stav nouze. Informovala o tom všechna média. Podobně jako Havel dopadl i "letní pražský král" - primátor Igor Němec. Ten sice z hlavního města nikam neodjel a většinu povodňového času strávil v centru dění, nicméně jeho mylná vyjádření například způsobila nedozírné následky v pražské zoologické zahradě. Němec totiž špatně interpretoval informace, které o stavu valící se vody dostával od odborníků. *jp*

Z chemičky unikl vražedný chlor

Dvě stě až čtyři sta kilogramů chloru - tolik chloru uniklo ze zatopené neratovické Spolany při jedné ze tří havárií během záplav. Úřady dokonce musely vyhlásit třetí, nejvyšší stupeň chemického poplachu v desítkách obcí v patnáctikilometrovém pásmu kolem Neratovic. Policie uzavřela silnici z Prahy na Mělník. Lidé nesměli vycházet ven a měli utěsnit okna a připravit se na evakuaci. Ve Spolaně prasklo potrubí při likvidaci chloru, který firma po povodních mění na neškodný chlornan. Zmatek a nepřesné informace, které při povodních a těsně po nich předváděla neratovická Spolana, stály křeslo ředitele chemičky.

Na obnovu se sešlo 200 milionů

Dvě stovky milionů korun se sešly za necelý měsíc na kontech charitativních organizací. Vybrané peníze půjdou na pomoc lidem postiženým záplavami, ale humanitární organizace v tuto chvíli jenom řeší, jak s miliony korun naloží. "Peníze zatím využíváme na drobné výdaje: na kolečka, lopaty, rukavice, holinky," říká Šimon Pánek ze společnosti Člověk v tísni. Právě jeho organizace vybrala na svém kontě zatím nejvíc. "Na kontě a na lince Českého Telecomu se zatím sešlo přes sto milionů korun," říká Pánek. Organizace Člověk v tísni má podle Pánka také plán, co s penězi do budoucna udělá dál. Část bude investovat do projektů veřejného zájmu (tedy například do zdravotnictví či školství), část vloží do výstavby nových bytů a část věnuje přímo postiženým rodinám. Druhou největší částku - padesát tři a půl milionu - na svém kontě zatím nashromáždila vláda. Co bude s těmito penězi, se zatím neví. "O rozdělení peněz musí rozhodnout kabinet, ale předpokládám, že se peníze využijí podobně jako v roce 1997, tedy že půjdou na podporu bytové výstavby," tvrdí Věra Dřevíková ze Státního fondu životního prostředí, který má správu konta na starosti. Kromě již tradičních a zavedených humanitárních organizací - jako například Nadace Člověk v tísni při České televizi, ADRA či Charita - se ale na veřejnosti objevují i tzv. povodňová konta, jejichž majitelé si tímto způsobem chtějí přivydělat. Komerční banka například zrušila konto, na němž majitel nezákonně sbíral peníze pro zaplavené. Po Praze totiž někdo rozvěsil plakáty, na nichž žádal příspěvky pro postižené, a doplnil je soukromým účtem. Sbírkou však vůbec nezaregistroval. "Rozvázali jsme s majitelem konta smlouvu," říká mluvčí Komerční banky Marie Růžičková. Další povodňový účet, jenž vzbuzuje pochybnosti, založilo dosud neznámé Sdružení občanské pomoci. Podle evidence ministerstva vnitra by mělo sídlit v jednom domě v Praze 4.

Daně se zvýší hned, úlevy přijdou za rok

Šéfové stran vládní koalice se večer dohodli, že kvůli povodním navrhnou v parlamentu, aby od 1. ledna výrazně vzrostly daně. Premiér Vladimír Špidla prosadil vlastní návrh na takzvanou milionářskou daň. Budou ji po tři roky platit lidé, kteří vydělají ročně více než 1 117 800 korun. Namísto současných 32 procent odvedou státu 35 procent. (Špidla však původně požadoval 37 procent.) "Je to složitý kompromis, maximum možného," řekl úřadující předseda Unie svobody Ivan Pilip, jehož strana od počátku s milionářskou daní nesouhlasila. Od Nového roku se, pokud vláda své představy prosadí v parlamentu, zvednou také ceny potravin, některých služeb, cigaret a alkoholu. Stoupne totiž sazba daně z přidané hodnoty z pěti na sedm procent a spotřební daň z tabákových výrobků a alkoholu. Jistou úlevou může být snížení další sazby DPH z 22 na 21 procent. Se společným zdaněním manželů, na kterém vydělají dvojice s výrazně rozdílnými příjmy, se počítá až od 1. ledna 2004. Ve stejné době uleví stát firmám, kterým z příjmu vezme místo 31 procent jen 28. V konečném součtu zdanění praroste: Češi a Moravané zaplatí napřesrok státu o 9 miliard korun více než letos. Tak výrazný zásah do daní nezažilo Česko řadu let. Odehraje se navíc hodně narychlo. Velká voda sebrala vysokoškolským profesorům naději, že se jim příští rok zvýší plat téměř o čtyři tisíce korun měsíčně. Pedagog na gymnáziu přijde o dvě tisícikoruny, zdravotní sestra o jednu. Téměř třetinu, zhruba sedm z pětadvaceti miliard korun, které plánuje dát vláda z rozpočtu na rekonstrukci země, zaplatí státní zaměstnanci.

Slovenská Pravda: Mečiarova labutí píseň, pravice míří k moci

(ČTK/Pravda) - Pozvánce do NATO a Evropské unie nestojí nic v cestě. Z tohoto hlediska byly volby skutečně přelomové, napsal v dnešním mimořádném vydání k parlamentním volbám slovenský deník Pravda.

Pokles výsledku dlouhodobě nejsilnější strany pod 20 procent je signálem, že Mečiar má už nejlepší roky za sebou. Návrat k moci se nekoná.

Za to se podařil návrat Komunistické strany Slovenska. Po deseti letech se tvrdé jádro vrací tam, odkud ho reformátoři vytlačili. Není to však žádná tragédie. Za svůj zisk vděčí hlavně selhání vedení modernějších levicových stran, které v parlamentu zaslouženě nebudou. Odklon od zájmů voliče a rozdělení do několika stran je osvědčený recept na neúspěch.

Dobrou zprávou pro Slovensko je i to, že díky politické práci Anny Malikové poprvé nebudou v parlamentu zastoupeni extrémní národovci.

Snad jediným, kdo skutečně tyto volby prohrál, je Robert Fico. Po silných slovech o nepřijatelnosti (premiéra) Dzurindy a (vicepremiéra) Mikloše mu teď nezbývá nic jiného, než čekat na rozhodnutí čtyř pravicových stran, zda si troufnou vládnout samí, nebo mu nabídnou spolupráci.

Na Slovensku vyhrála pravice a za jejího vůdce potvrdili voliči Mikuláše Dzurindu. Poprvé se otvírá možnost složit vládu z programově blízkých stran.

Koalice končí, lidovci a unie jdou dál sami

Několik týdnů po volbách se rozpadlo poslední předvolební uskupení. Z původní čtyřkoalice (ODA, DEU, US a KDU-ČSL) zůstalo před volbami pouze uskupení dvou stran – lidovců a unionistů – koalice. I tento svazek nyní končí, přestože obě strany koalice se dostaly do vlády Vladimíra Špidly. Lidovci a unionisté chtějí jít do podzimních senátních voleb samostatně, každý za svou stranu. Název, se kterým šly obě strany do sněmovních voleb, se podle jejich představitelů neosvědčil a je oboustranně nevýhodný. Někteří voliči totiž nechtějí dát koalici hlas, protože mají výhrady k jedné nebo druhé straně.

jp

ČSSD – boj o prezidenta

Nejsilnější politická strana v zemi - sociální demokracie – vede vnitřní spor o to, kdo by měl za ni kandidovat v únorových prezidentských volbách. Část strany by si přála, aby se vrátil někdejší předseda strany a premiér Miloš Zeman, s čímž nesouhlasí současná vládnoucí garnitura v čele se současným premiérem Vladimírem Špidlou, ministrem vnitra Stanislavem Grossem, ministryní školství Petrou Buzkovou. Z řad sociálních demokratů tak zaznívá nejednotný ton a čas od času se objeví jména, která by pro některé straníky byla přijatelnější než jméno Miloše Zemana. V kuloárech se tak spekuluje o ombudsmanovi Otakarovi Motejlovi, exministru spravedlnosti Jaroslavu Burešovi nebo vicepremiérovi Pavlovi Rychetském, či o Rudolfovi Zahradníkovi, který byl v minulosti prezidentem Akademie věd. Lidovci mají zatím jediného kandidáta, tím je šéf horní sněmovny Petr Pithart, v ODS se všeobecně šušká, že strana nominuje předsedu Václava Klause a Unie svobody zatím se svým kandidátem nepřišla. Některé strany již prezidentské kandidáty vybraly. ODA chce nominovat senátorku Jaroslavu Moserovou a komunisté jednájí s bývalým vojenským prokurátorem Miroslavem Kříženeckým.

Místopředseda vlády Pavel Rychetský (ČSSD) si myslí, že předseda Senátu Petr Pithart, lidovecký kandidát na úřad prezidenta republiky, nemá šanci být zvolen. Osobně proti jeho kandidatuře nic nemá, ale předpokládá, že v tajné volbě rozhodnou hlasy ČSSD a ODS, které mají ve sboru 281 zákonodárců jednoznačnou převahu. Ani jeden z těchto klubů by Pitharta nezvolil. Rychetský to řekl v pořadu České televize (ČT) Špona.

Hlavu státu budou poslanci a senátoři volit počátkem příštího roku. Václav Havel končí po dvou volebních obdobích ve funkci prezidenta České republiky, po které umožňuje Ústava tento post zastávat jedné osobnosti.

jp

Do Británie letos odešlo 1800 Romů

Nic nezabrání českým Romům v tom, aby odcházeli do Velké Británie. Letos jich tam za azylem odešlo dokonce více než před loňským zavedením britských imigračních kontrol na pražském letišti v Ruzyni. Od května do července požádalo o azyl v Británii na 1800 Romů. To je zhruba třikrát více, než jich ve stejném časovém období odešlo vloni.

jp

Nová ČSSD: pryč od Zemana

Sociální demokracie, vítězná strana letošních parlamentních voleb, se velmi rychle zbavila svého někdejšího šéfa Miloše Zemana. Díky jeho tzv. odchodu do důchodu se k moci dostali ti členové strany, proti kterým Miloš Zeman roky brojil. Předsedou sněmovny se například stal Lubomír Zaorálek. Stejný Zaorálek, o němž Zeman v době své vlády v ČSSD mluvil jako o "zbabělci, hlupákovi a vyžírkoví", kterému by strana měla zabránit, aby se ještě někdy dostal na jakoukoliv volební kandidátku. Ve vládě se zase objevila dlouholetá místopředsdkyně strany a dolní sněmovny Petra Buzková, kterou Zeman několikrát srovnal s flákačem, který pro stranu nikdy nic neudělá.

jp

Štrougal nepůjde do vězení

Už druhá soudní instance odmítla obžalobu, která posílala nejméně na tři roky do vězení bývalého premiéra Československé socialistické republiky Lubomíra Štrougala. Pražský městský soud rozhodl, že Lubomír Štrougal se nepodílel na krytí vražd spáchaných komunistickou tajnou policií. "Soud dospěl k názoru, že se tvrzený skutek nestal, což je rozhodnutí pro obžalovaného nejpříznivější," řekla předsdkyně soudního senátu Eva Burianová. Možnost, že bude Lubomír Štrougal potrestán, je nyní spíše už jen teoretická. Lubomír Štrougal byl obžalován, že v roce 1965 jako ministr vnitra zabránil potrestání příslušníků Státní bezpečnosti, kteří byli podezřelí z vražd a mučení. Celý případ měl příznačný název - Tři vraždy. Štrougalova role podle státního zástupce Martina Omelky spočívala v tom, že na malý lístek napsal pokyn: "Neprovádět žádná opatření, ponechat věc v klidu." Po tomto jeho zásahu vyšetřování případu usnulo a bylo obnoveno až v roce 1968.

jp

Český prezident Václav Havel v USA

Zlu, terorismu a dalším hrozbám je třeba čelit v zárodku. Na schůzce v Bílém domě ve Washingtonu se na tom shodli prezident České republiky a Spojených států Václav Havel a George Bush. Havel tak podpořil chystaný útok proti Iráku a režimu Saddáma Husajna. Útok by podle něj ale neměli vést pouze Američané, ale se souhlasem Rady bezpečnosti OSN všichni spojenci NATO. Novinářům to po jednání v Bílém domě řekl Havlov mluvčí Ladislav Špaček. Během téměř hodinové schůzky spolu prezidenté hovořili také o nadcházejícím summitu Severoatlantické aliance. Na něj by se koncem listopadu měli sjet představitelé 19 členských zemí NATO a dalších 27 států zapojených do programu Partnerství pro mír do Prahy. Shodli se na tom, že nadcházející vrcholná schůzka NATO bude mít historický význam. Bush podle Havlova mluvčího dále poděkoval za pomoc České republiky v boji proti terorismu. Čeští vojenští lékaři působí v Afghánistánu a chemici v Kuvajtu. Prezidenté zmínili také ničivé záplavy, které postihly Českou republiku. Z Bílého domu Havel záměrně do Sněmovny reprezentantů a Senátu.

Ve Washingtonu Havel také promluvil na konferenci o T.G. Masarykovi a odhalil jeho pomník.

Poté odletěl do New Yorku, kde navštívil místo kde stávaly mrakodrapy Světového obchodního centra, a setkal se s generálním tajemníkem OSN Kofim Annanem. Ve stylovém hotelu Elysée, v tiché části 54. ulice středního Manhattanu, se setkal s bývalou ministryní zahraničí USA a dobrou přítelkyní Madeleine Albrightovou. Svůj jediný bezprogramový den věnoval schůzce s režisérem Milošem Formanem. Na závěr své třinácté a také poslední prezidentské cesty po USA navštívil Havel Miami. Havel jel na Floridu "Podpořit ty, kteří chtějí svobodomyšlnější poměry na Kubě, nikoli však vyvolat konflikt s Kubou," řekl prezident. Od představitelů kubánské komunity v Miami pak převzal ocenění nazvané "Heroes of the Liberty" (Hrdinové svobody) "Děkuji za cenu, kterou jste mi udělili, a ubezpečuji vás o solidaritě mé i mých spoluobčanů se zápasem o lidská práva, o respekt k lidským právům, o prohlubování svobod, o respekt k lidské důstojnosti na ostrově Kuba," řekl Havel během recepcce, kterou uspořádali zástupci kubánské komunity na jeho počest.

Židé předali dar zatopené škole

Židům začal pátečním západem slunce nový rok 5763. Při příležitosti svátku Ros hasana předal předseda pražské židovské obce Tomáš Jelínek 200.000 korun základní škole na Lyčkově náměstí v Karlíně, kterou poškodily srpnové záplavy. "Židovská obec utrpěla povodni také velké ztráty, ale nedopadli jsme tak špatně a navíc platí, že i chudý má dávat milodary," řekl Jelínek.

Peníze budou použity na obnovu učeben a pracoven dětí předškolního a nižšího školního věku. Škola utrpěla škodu až za 20 milionů korun.

Pražští židé sice zpřístupnili turistům Staronovou synagogu, ale bohoslužby se tam podle Jelínka budou moci konat zřejmě až za půl roku. Pro obřady začátku nového roku mají k dispozici Jubilejní a Vysokou synagogu. Uzavřeny jsou po záplavách rovněž objekty Židovského muzea. Jelínek odhaduje, že například expozice v Pinkasově synagoze bude k vidění nejdříve za rok.

Vandalové zničili nové plzeňské sousoší Spejbla a Hurvínka

Během dvou nocí vandalové v Šafaříkových sadech v Plzni zničili nové sousoší Spejbla a Hurvínka. Dílo sochaře Františka Bála odhalili v červnu představitelé města v době loutkařského festivalu Skupova Plzeň. Plzeňský primátor je vandalstvím otřesen. "Snad bych ještě pochopil útok na sochu nositele určité ideologie, ale na sochy loutek, které desetiletí rozdávají radost a nikomu neublížily, nemohl zaútočit normální člověk," řekl primátor. Město chce nechat bezhlavé sochy co nejdříve odstranit a opravit. Sochařův ateliér však naneštěstí vyplavila nedávná povodeň.

Oběti komunistického režimu připomíná

na Hostýně památník, k němuž politici vězni položili květiny. Na kamenném obelisku s Kristem a trnovou korunou je vyryto 15 jmen občanů zdejšího kraje, kteří zahynuli v komunistických věznicích. Na dvou kamenech jsou vyznačeny věznice Uherské Hradiště, Mírov, Jáchymov, Pardubice, Pankrác, Plzeň-Bory a Leopoldov, v nichž muklové trpěli. Památník připomíná, že komunistický režim nespravedlivě stihl 300.000 nevinných lidí a 15.000 našlo ve vězení smrt.

Navštivte památky v České republice!

Majitelé cestovních kanceláří v České republice se v současné době potýkají s nezajmem o své služby.

České zastupitelské úřady v zahraničí prý varují zahraniční turisty před cestami do ČR a vyzývají je k odložení jejich cesty. Stav nouze, který byl v České republice vyhlášen v době záplav, dosud trvá v pěti krajích.

Podle majitelů cestovních kanceláří v ČR tyto zprávy značně přispívají k již tak drastickému snížení počtu turistů v oblastech, které byly zasaženy vodou. Například cestovní kancelář Martin Tour, která organizuje okružní jízdy po Praze a výlety na hrad Karlštejn vyvezla denně pouze kolem dvaceti lidí, přičemž jinak běžně naplní deset autobusů denně.

Pavel Franěk, ředitel odboru mezinárodní spolupráce v cestovním ruchu potvrdil, že cestovní ruch v České republice funguje normálně. Podle něj nejsou žádné důvody rušit zájezdy.

(mk)

Staroměstský orloj opět funguje

Staroměstský orloj opět ukazuje přesný čas a turisté už mohou obdivovat suitu apoštolů, která se objevuje za malými dvířky každou celou hodinu. Ručičky Staroměstského orloje se zastavily 13. srpna dopoledne pět minut před jedenáctou. V době povodní totiž voda zaplavila trafostanici, na kterou je radnice napojena.

Papež zaslal České katolické charitě dar 30.000 euro

Papež Jan Pavel II. zaslal Česku prostřednictvím předsedy katolické biskupské konference Jana Graubnera jako příspěvek na pomoc po srpnových katastrofálních záplavách finanční dar 30.000 euro. Částka je určena pro práci České katolické charity v postižených oblastech. Papež ocenil rovněž vlnu solidarity mezi národy a mezi lidmi v jednotlivých postižených zemích.

Rodina Colloredo Mansfeldů opět vlastní Opočno

Renesanční zámek v Opočně získal svoji novou majitelku. Stala se jí Kristina Colloredo-Mansfeldová, která spolu se zámekem dostala i přilehlé budovy a pozemky.

Dědička šlechtického rodu Colloredo-Mansfeld usilovala o navrácení majetku svých předků již sedm let. Proti navrácení zámku protestovali především zástupci pardubického památkového ústavu a rovněž ministr kultury České republiky Pavel Dostál. Společně se chtějí proti rozsudku soudu odvolat.

Důvodem odvolání by se měla stát minulost Josefa Colloredo-Mansfelda, jemuž zámek patřil. Ten totiž údajně během války požádal o říšské občanství a v důsledku toho byl po skončení války považován za kolaboranta a veškerý jeho majetek včetně zámku byl zkonfiskován. Předání zámku jeho dědicům by se tak dostalo do rozporu s restitučními zákony.

Toto tvrzení popřel advokát, který Kristinu Colloredo-Mansfeld zastupoval a rovněž soud zatím nemohl potvrdit jediný důkaz, který by potvrzoval, že Josef Colloredo-Mansfeld o říšské občanství žádal. (mk)

Muzeum železné opony by se mělo na Kvildě otevřít do tří let

Do tří let by mělo v Kvildě na Prachaticku vzniknout muzeum železné opony. Bude mít za úkol připomínat dalším generacím smutné období komunistického režimu, kdy ostnatý drát odděloval tehdejší Československo od západního světa. Slavnostního položení základního kamene se zúčastnili mnozí představitelé politického a společenského života. "Zatím je návrh muzea tajný a pod ochranou. V současné době na něm pracuje dvanáctičlenná skupina architektů," řekl ČTK patron Nadace železná opona, místopředseda Senátu Přemysl Sobotka. Před rokem, kdy nápad vznikl, mu podle něj mnozí fandili, ale nevěřili, že se jej podaří realizovat. Mezitím získala nadace k dispozici opuštěný areál bývalé pohraniční roty a poklepání na základní kámen zahájilo vlastní výstavbu muzea. Slavnostního aktu se zúčastnili také ministr vnitra Stanislav Gross, velvyslanci Rakouska a Slovenska, ruský charge d'affaires, německý kulturní atašé a další.

Všichni řečníci se shodli na tom, že vytváření umělých hranic mezi lidmi je nesmyslné. Připomněli, že samotné stržení ostnatého drátu na hranicích není ještě koncem železné opony, ale že je třeba potlačit bariéry také v mysli a srdcích lidí.

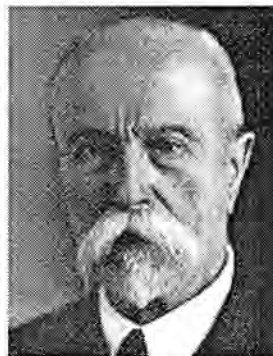
Nález hornického sídliště v Jihlavě je zcela unikátní

Sedmdesátičlenná komise složená z archeologů, památkářů a dalších odborníků potvrdila, že nález středověkého kutiště stříbra a hornického sídliště v místě budování obchvatu Jihlavy pochází ze 13. století a je v Česku naprosto unikátní. ČTK to oznámil Peter Kovačik, ředitel společnosti Archaia Brno, která tam provádí terénní výzkum. Podle jeho slov by se všechny nálezy měly předat muzeu, kde by se mohly zakomponovat do uvažovaného hornického skanzenu.

Památku prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka uctili v Lánech

Památku prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, od jehož smrti uplynulo 65 let, uctily u jeho hrobky v Lánech na Rakovnicku desítky lidí. Od rána lidé nosili ke hrobu kytky a věnce. Vzpomenout přišli také zástupci legionářů, sokolů či bojovníků za svobodu. Věncem položili také představitelé Masarykova demokratického hnutí.

Na prezidenta, který v Lánech zemřel, nezapomněli ani místní - Masaryka si připomněli výstavou v hasičské zbrojnici. Představili na ní mimo jiné Masarykovu posmrtnou masku, kterou zhotovil v umrtní den 14. září 1937 sochař Vincenc Makovský. Na výstavě nechybí svíčka z katafalku, který stál v lánském zámku, nebo vavřínová snítka z věnce na jeho rakvi. Ke zhlédnutí jsou i poslední modely jezdecké sochy pro Lány z dílny sochaře Petra Nováka nebo studie Masarykova pomníku pro Prahu z roku 1937 od Karla Pokorného. Lánští hasiči letos znovu zapálí i Masarykovu vatru. První vzplála z jejich popudu na počest zesnulého prezidenta 20. září 1937. Vatru hasiči zapalovali každoročně v den Masarykova úmrtí. Tradici přerušila nejprve válka a potom komunistický převrat v roce 1948. K obnovení tradice došlo až loni 14. září.

Český kras záplavami více získal než ztratil

Více užítku než škod přinesla srpnová povodeň na Berounce chráněné krajinné oblasti Český kras. Voda tu sice zlikvidovala některé březní porosty, na jiných místech však vrátila břehům jejich přírodní charakter. Vodní živel tak za ochránáře splnil jednu z podmínek Rady Evropy, kterou bylo vrácení části řeky její původní podobě.

Mistrem v moderní magii se stal Petr Kravčík z Ostravy

S iluzí inspirovanou slavným dílem Fantóm opery se v Ostravě stal absolutním mistrem České republiky v moderní magii Petr Kravčík z Ostravy. Svou sedmnáctiletou dceru uložil do bedny, kterou pak složil do malé kostky a probodl několika meči. Vzápětí krabici opět rozložil a dívka na pódium vyskočila bez jediného zranění. Číslo připravoval dva roky. Vystudovaný právník a ostravský podnikatel titul získal po 25 letech. Ten letošní je jeho už čtvrtý.

Mistrovství se zúčastnilo 200 kouzelníků, mágů a iluzionistů z celé Evropy. Kromě českého mistra určila porota i nejlepšího kouzelníka Slovenska. Stal se jím salónní elegán Juraj Perec, který předvedl řadu dokonale zvládnutých triků s kartami a míčky. Vyvrcholením programu byla gala show, kde vystoupila řada zahraničních hostů a nejlepší kouzelníci z mistrovství. Na samotném závěru diváky šokoval svým číslem iluzionista Ivo Židek z Opavy. Hlavu své devatenáctileté partnerky strčil do válce, který pak polil hořlavinou a zapálil. Téměř metrové plameny ozářily hlediště. "Je to docela tvrdá iluze. Oheň je nebezpečný živel," řekl mág, který před diváky dokáže asistentku rozřezat motorovou pilou na dva kusy.

Rozsah záplav v pražském metru zřejmě nemá ve světě obdoby

Filip Kolman

Podzemní dráhy v zahraničí postihly v uplynulých desítkách let mnohé tragédie a katastrofy, ale nedávno publikovaná kniha *Katastrofy 20. století* Jana Tůmy o technických katastrofách nezmiňuje žádnou záplavu v podzemní dráze. Většinou pojednává o požárech, vykolejeních nebo srážkách vlaků. Některé podzemní dráhy zažily teroristické útoky. Naposledy byla zničena část metra v New Yorku po zřícení Světového obchodního centra při teroristickém útoku na Spojené státy loni v září.

Menší zatopení ale občas některé metro postihne. Letos v červnu děšť, nejsilnější za posledních 76 let, způsobil povodně v oblasti Valparaísa a chilského hlavního města Santiaga de Chile. Bahnitá voda zaplavila 70 procent ulic metropole, v níž žije 5,5 miliónu obyvatel, včetně části podzemní dráhy. V září 1999 zase lijáky zaplavily některé tratě podzemní dráhy v New Yorku a ochromily na několik hodin provoz v jednom z nejdůležitějších dopravních prostředků města.

V květnu 1996 byla vyřazena zcela z provozu část proslulé newyorské čtvrti Manhattan, když z vodovodu tryskal několik hodin mohutný proud vody. Než se po mnohahodinovém úsilí podařilo havarijním četám dát závalu do pořádku, voda zaplavila Times Square a všechny stanice podzemní dráhy v úseku západní části ostrova - West Side. Kvůli vodě bylo třeba v uvedeném úseku podzemní dráhu odpojit z elektrické sítě, aby se předešlo případným zkratům a požárům. Metro však vede v některých částech po zemi.

V roce 1910, deset let po zahájení provozu, zaplavila povodeň tunely metra v Paříži. Pařížské metro postihl v roce 1903 rozsáhlý požár a až po něm byly vstupy do metra opatřeny oboustranně otvíratelnými vraty. Chaos způsobily vydatné dešťové srážky v říjnu 1997 také v hlavním městě Portugalska. Do Lisabonu bylo možno se dostat pouze po železnici, zaplaveny byly četné úseky silnic a stanice metra.

Ochranný systém metra by měl podle krizového štábu umožnit úkryt až 350.000 osob. Kapacita ostatních krytů je celkem 163.000 lidí. Největší velkokapacitní kryt je Strahovský tunel pro 15.000 obyvatel, mnoho krytů je pod obytnými domy. Metro celkově poskytne úkryt 40 procentům Pražanů.

Podle náměstka ministra vnitra a generálního ředitele Hasičského záchranného sboru Miroslava Štěpána zatopení ještě neznamena, že by pražské metro nemohlo v budoucnu sloužit v mimořádných situacích jako kryt před hrozbou teroristického útoku.

Degustátoři v Brně ochutnají 290 vzorků vín a 16 sektů

V rámci čtvrtého ročníku soutěže TOP 77 nejlepších moravských vín a druhého ročníku TOP 11 nejlepších českých vín ochutnají komise degustátorů v Brně celkem 290 vzorků vín. Letos budou hodnotit i sekt, protože organizátoři vyhlásili novou soutěž TOP 11 sektů.

Čtyři komise složené z nezávislých odborníků budou po celý den hodnotit 264 vín od 67 výrobců z Moravy a 26 vzorků od pěti českých producentů. Celkem 16 sektů do nové soutěže pak pochází od osmi výrobců.

K odborníkům, z nichž všichni mají degustační zkoušky, se letos přidají i zástupci Masarykovy univerzity Brno. Degustace se totiž koná na půdě univerzity a škola vytvořila vlastní hodnotitelskou komisi, která vybere univerzitní vína. Pro tyto milovníky vína vybrali organizátoři k ochutnávce ze čtyř odrůd, které se buď v ČR hojně pěstují nebo zde dokonce vznikly. Patří mezi ně Veltlín zelený, Muškát Moravský, Cabernet Moravia a Svatovavřínecké.

Kromě premiérové soutěže sektů se letos nově koná i další hodnocení, a to TOP DESIGN vína ČR.

Odborníci budou hodnotit vína podle mezinárodních enologických zásad za použití stobodové stupnice. Mimořádná vína bez rozdílu odrůd mohou získat až pět hvězdiček, výborná čtyři a velmi dobrá tři. Pražané budou mít možnost ochutnat nejlepší česká a moravská vína 15. listopadu.

Pražské Metro

Tým specialistů zkoumající příčiny zatopení pražského metra objevil další nedostatek, kvůli němuž byla zřejmě zatopena stanice Náměstí Republiky od stanice Florenc a následně i některé další stanice. Poklop odtokového kanálku mezi kolejistěm uzavřený spolu s tlakovými dveřmi nevydržel nápor povodňové vody od Florenc. Voda v něm prorazila asi třiceticentimetrovou díru, kterou vnikla dál do tunelu. "V poklopu chybí kovové výtuzě, nyní zjišťujeme, proč tam nebyly vloženy," řekl mluvčí Metrostavu František Polák.

Policie se případem začala zabývat poté, co se v souvislosti s havarijním stavem podzemní dráhy po záplavách objevily spekulace, že město udržovalo provoz metra do poslední chvíle a že tlakové uzávěry nebyly uzavřeny včas. Ze stejného důvodu vznikla i vyšetřovací komise, kterou zřídil pražský magistrát.

Valerie Špidlová bude i v Praze pracovat v knihovně

Manželka premiéra Viktorie Špidlové nastoupí 1. října v Praze do práce. Podle Práva bude pracovat v knihovně, stejně jako v Jindřichově Hradci, odkud se nedávno přestěhovala za manželem do pražské Kramářovy vily.

Špidlová však již nebude zaměstnána v kulturním oddělení, ale nastoupí jako katalogizátorka. "Je to práce, která na vás počká, a přitom je to můj obor, má profese, takže jsem moc ráda," řekla listu. Podotkla, že v práci bude někdy chybět, protože bude mít povinnosti i jako žena premiéra.

V této nové roli již počátkem září navštívila Polsko, když doprovázela Vladimíra Špidlu při jeho první oficiální cestě do zahraničí ve funkci předsedy vlády. Pro manželku českého premiéra byl připraven speciální program ve Varšavě a starobylém Krakově.

Manželé Špidlovi, kteří donedávna žili v Jindřichově Hradci, se teprve na přelomu srpna a září přestěhovali do Kramářovy vily. Se stěhováním čekal premiér na to, až jeho ženě skončí pracovní úvazek v hudebním oddělení jindřichohradecké knihovny. Špidlová se netajila tím, že se jí z Hradce, kde měla práci a přátele, do hlavního města moc nechce. I v roli manželky premiéra si přála pracovat a hledala zaměstnání ve svém oboru.

Viktorie je Špidlovou druhou manželkou, vzali se před 28 lety. Premiér a šéf ČSSD, původní profesi historik, má syny Kryštofa a Šimona z prvního manželství; dceru Hanu a syna Lukáše vyženil.

Národní galerie tají škody

Ačkoliv Národní galerie v Praze podle svého vedení neutrpěla při povodních žádné škody na svých sbírkách, vše nasvědčuje tomu, že tato nejvýznamnější výtvarná instituce v zemi problémy tají a bagatelizuje. Generální ředitel Národní galerie Milan Knížák zlehčuje především škody v depozitáři soch z devatenáctého a dvacátého století, který byl zaplaven v zámku Zbraslav. Ve Zbraslavi se suší stovky skulptur a ne jeden sádrový či hliněný odlitek je pravděpodobně nenávratně zničen. Mezi nimi zřejmě i originální Štursovy a Myslbekovy sádrové studie. "Jsem přesvědčen, že se zničila spousta sáder včetně řady originálů významných umělců," tvrdí Jiří Gregor, jenž před časem řídil Sbirku moderního a současného umění ve Veletržním paláci. "Po hliněných modelech na policích zbyly jen hromádky," dodává Gregor.

Ztráty archivů

Ničivá voda se pochopitelně nevyhnula ani místům, kde jsou uloženy cenné archiválie. Vcelku dobře dopadla síť státních archivů - přestože došlo k zatopení budov Archivu města Ústí nad Labem a pobočky Státního okresního archivu Litoměřice v Lovosicích, poničeno bylo jen relativně málo archivního materiálu. Ani zatopení sklepů Clam-Gallasova paláce v Praze, kde sídlí část Archivu hlavního města Prahy nepřineslo větší škody. Podstatně hůře však dopadly některé další archivy. Již v článku o škodách v Akademii věd píšeme co rozbořená voda napáchala v Archivu AV ČR. Spousta písemností zejména z hudebního světa byla zasažena také v pražském Rudolfinu. Vyplaveny byly rovněž mnohé významné spisovny a registry ministerstev a dalších důležitých institucí. Mimořádně závažné je zatopení registry městského soudu v Praze, kde voda likvidovala množství soudních spisů včetně spisů týkajících se soudní perzekuce disidentů v sedmdesátých a osmdesátých letech. Za skutečnou katastrofu pro českou historiografii je ovšem považován osud pražské Invalidovny, kde sídlil Vojenský historický archiv (VHA) a kde byla také umístěna část depozitáře Národního technického muzea včetně sbírek archivu architektury a Archivu dějiny techniky a průmyslu. Zejména osud Vojenského historického archivu vyvolal v odborné veřejnosti velice ostré reakce kvůli přístupu ředitele tohoto archivu k celému problému. Po sérii svých eufemisticky řečeno velmi kontroverzních rozhodnutí doprovázených enormní snahou utajit skutečný, děsivý rozsah napáchaných škod šokoval ředitel Vojenského historického archivu veřejnost prohlášením, že hodlá zachránit jen menší část písemností a o zbytku prohlásil, že jsou to archiválie společenských organizací, které ho nezajímají. V případě VHA přitom jsou škody astronomické a přes vzájemně si odporující údaje odborníci hovoří o desetitisících zasažených svazcích a silně zasažené knihovně. Podle některých historiků bude výrazně omezena možnost bádání v moderní vojenské historii a mnohé informace zůstanou veřejnosti navždy utajeny. Přitom alespoň část materiálů mohla být v případě lepšího přístupu vedení zachráněna. I tak by ovšem asi došlo k citelným škodám, jak ukazuje osud zmiňovaných depozitářů Národního technického muzea, kde mnoho dokumentů i trojrozměrných předmětů propadlo zkáze. Většina zasažených pražských archivů vozila mokré dokumenty a knihy do mrazíren v Mochově, kde budou čekat na svoji restauraci. Do Mochova putoval i obsah vyplaveného depozitáře starých tisků pražské městské knihovny. Zmrazením ovšem problém nekončí, spíše začíná. Podle některých znalců by se uložené množství písemností muselo restaurovat stovky let, aby se všechno podařilo zachránit. Nechybějí ovšem ani optimističtější názory - například ředitelka Městské knihovny v Praze například tvrdí, že jeden restaurátor je schopen denně zachránit celou stovku knih. Vše je samozřejmě záležitost peněz a možná se budou nakonec restaurovat jen nejzajímavější písemnosti. Přesto je třeba ocenit každý kousek historie, který se nakonec podaří se spárů bahnitě vody zachránit. (MaFr)

Pražský Karlín

K staticky narušeným domům v pražském Karlíně určeným na demolici přibudou další dva objekty, řekl na setkání se zástupci hasičů a městské i státní policie starosta osmé městské části Josef Nosek. Nyní se podle něj připravuje evakuace těchto objektů. Počet ohrožených domů se tak v Karlíně podle starosty zvýšil ze 38 na 40. Srpnová povodeň zasáhla ze všech pražských čtvrtí nejvíce právě Karlín v osmém pražském obvodu. V Karlíně a v přilehlé části Libně zaplavila na 1100 domů, které vyžadují dlouhodobý dohled statiků.

Po povodni se v Karlíně zřítily kvůli podmáčení tři domy, a to dva v Sokolovské a jeden v Křížkově ulici. Nikdo nezahynul ani nebyl raněn. Další dům v Křížkově ulici číslo 63 dělníci kvůli porušené statické strhli tento měsíc. Radnice Prahy 8 již před 14 dny oznámila, že jej bude následovat protější dům číslo 36 a rovněž vedlejší dům 34, který se již těsně po povodních částečně sesul.

Většina obyvatel Karlína se mohla vrátit zpět do svých domovů od 13. září, ale pro definitivní návrat se zatím rozhodli jen někteří.

Vladimír Mečiar - "otec národa" a postrach Západu

(ČTK) - Jeho jméno a činy vyvolávají rozporuplné reakce. Rád se pasuje za "otce národa" a tak jej vidí i mnozí Slováci. Západ jej obviňuje z korupce, autoritářství a šovinismu a označují jej za strůjce izolace Slovenska během jeho vlády v letech 1994-1998. Bývalý slovenský premiér a předseda Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS) Vladimír Mečiar chystal v nastávajících volbách velký návrat, ale zřejmě zůstane i nadále v politické izolaci.

Přítom ještě před dvěma měsíci si trojnásobný expremiér, jenž v červenci oslavil šedesátku, v průzkumech počínal více než slibně a návrat bývalého

boxera zpět do politického ringu byl velice pravděpodobný. Nakonec Mečiarův autoritářský styl mnozí voliči i členové HZDS asi odmítli tolerovat. Na začátku července se po rozporech vyčlenilo z HZDS nové Hnutí za demokracii (HZD), které ubralo Mečiarovi volební preference.

Osoba rodáka ze středoslovenské Lado-merské Viesky u Žiaru nad Hronom rozděluje slovenské obyvatele na zásadní "protimečiarovce" a nekritické obdivovatele. Pro jedny je symbolem samostatnosti Slovenska, hájení jeho zájmů, pracovitosti, výborné paměti, fyzické kondice a řečnického nadání. Druzí mu vytýkají autoritářský styl vlády, uzurpování moci, manipulaci s ústavou a médií, neprůhledné hospodářské praktiky zejména během privatizace nebo násilnické sklony.

V lednu 1999 například po pohřbu svého někdejšího ministra hospodářství Jána Duckého slovně a fyzicky napadl fotičkou redaktora TV Prima. Nevyšvětlil také původ asi 41 miliónů korun, za které nechal rekonstruovat vilu Elektra v Trenčianských Teplicích. Jméno štedrého dárcе hodlá prozradit až před volbami. Synové a dcera vlastní ještě další dva hotely a filmová studia Koliba. Otazníky vyvolává nedávné propuštění bývalé Mečiarovy pravé ruky a šéfa tajné služby Ivana Lexy, jenž je podezírán z únosu syna bývalého slovenského prezidenta Michala Kováče. Od trestního stíhání jej zachránila Mečiarova amnestie.

Mečiar, který zásadním způsobem ovlivnil Slovensko 90. let, je taktik a šampión zákulisních manévrů. Jeho slabosti jsou krásné ženy, především prý blondýnky, kterými se rád obklopuje, podle vlastních slov má ale nejraději vnučku Kristýnku. Důvody jeho stále popularity vysvětluje po svém: "Můj vztah s voliči je víceméně emotivní, rodinný. A pokud jde o programové cíle, tak jsme voličům nelhali a neslibovali." Mečiarova silná stránka je ve schopnosti komunikovat s obyvatelstvem, čímž předčí ostatní politiky, shodují se analytici.

Návrat Mečiara do čela státu by podle západních diplomatů mohl být pro Slovensko překážkou v integraci do NATO a EU. Právě prohry Slovenska na mezinárodní scéně přispěly k Mečiarovu odchodu z politické scény v roce 1998, kdy sice jeho strana volby vyhrála, ale nenašla koaličního partnera. Mečiar se vzdal i svého poslaneckého mandátu (ač ve volbách obdržel ze všech politiků nejvíce, skoro půl miliónu preferenčních hlasů) ve prospěch Lexy. Mečiarovi nevyšel ani zatím poslední pokus o návrat v roce 1999, kdy neúspěšně kandidoval na úřad prezidenta.

Do čela slovenské vlády se poprvé dostal po volbách v červnu 1990, ale po necelém roce byl pro neshody v tehdy vládním hnutí Veřejnost proti násili odvolán. V červnu 1991 byl zvolen předsedou nové národně orientované formace HZDS. Ve volbách v červnu 1992 HZDS přesvědčivě zvítězilo a Mečiar podruhé usedl do premiérského křesla. Po necelých 21 měsících vlády mu parlament v březnu 1994 podruhé vyslovil nedůvěru. Potřetí se do čela kabinetu dostal po předčasných volbách v září a říjnu 1994. Mečiarovo třetí vládnutí ukončily volby v září 1998.

Vladimír Mečiar se narodil 26. července 1942. Po vyloučení z KSČ v roce 1970 pracoval jako pomocný tavič v Dubnici nad Váhom a zároveň studoval práva. Od roku 1974 působil ve Skloobalu Nemšová nejprve jako referent a poté až do roku 1990 jako podnikový právník. V ČR mnozí Mečiarovo jméno spojují s nárůstem slovenského nacionalismu po sametové revoluci a s rozpadem společného státu Čechů a Slováků. Mečiar také proslul hanlivými výroky na adresu českých politiků včetně prezidenta Václava Havla. Předseda HZDS se s uznáním vyslovuje o Václavu Klausovi, který byl v roce 1992 jako český premiér jeho hlavním partnerem při vyjednávání o dělení československé federace.

Nada Brožová rmi hej

Škody Akademie věd ČR

Letošní povodně se nevyhnuly ani pracovištím Akademie věd ČR. Výška vody v Archeologickém ústavu, který sídlí v Letenské ulici na Malé Straně, stoupla až na úroveň dvou metrů. V zatopeném ústavu byly mimo jiné těžce poničeny fotosbírký a vytopena byla i část archeologických plánů. Podobně tvrdě zasáhla voda i Archiv AV ČR v Bohnicích, kde se ve vodě a bahnu ocitla značná část knihovny s mnoha vzácnými svazky, unikátní fotosbírký a silně postižena byla i část samotných archiválií, především institucionální povahy. V částečně zatopeném trezoru byl pak mimo jiné poničen i tzv. Horákův špalíček - vzácná sbírka kramářských tisků, která byla nedávno restaurována. V suterénu Filozofického ústavu v Jilské ulici voda z kanalizace zase silně poškodila knihovnu Filozofického a Sociologického ústavu o rozsahu asi 60 tisíc svazků. Postiženy ovšem nebyly jenom ústavy z oboru humanitních věd. Drahé přístroje poškodila voda v Ústavu jaderné fyziky v Řeži u Prahy a v Ústavu anorganické chemie, který rovněž sídlí v Řeži, výrazně poškozeno bylo pracoviště Botanického ústavu v Třeboni a některá další pracoviště. Vědci se okamžitě po opadnutí vody společně s dobrovolníky pustili do odstraňování škod, archiválie a cenné knihy byly odvezeny do mrazíren, aby je bylo možno v následujícím období restaurovat, přesto však jsou následky velké vody pro českou akademickou vědu velice kruté - vedení AV ČR vyčíslo prozatím ztráty na 353 miliónů korun. Největší díl z této sumy, 142 miliónů, připadá na knihy a archiválie, škody na objektech byly vyčísleny na 109 miliónů a přístrojů a zařízení se zničilo za 83 miliónů. Nelze pochybovat, že následky povodní bude česká věda cítit ještě dlouho. Pro vědce navíc musí být trpkým zklamáním, že patří k největším obětem vládních úspor, které mají přispět k získání peněz na odstranění povodňových škod - právě oni měli nejvíc vydělat na změně tarifních tabulek. Navíc teď někteří z nich budou nuceni pracovat ve značně nevyhovujících podmínkách. Vzhledem ke stavu státní pokladny se navíc nedá očekávat, že by se dala z této strany očekávat vůči české vědě přílišná velkorysost.

(MaFr)

Pavol Rusko chce Slovensko vyvést z nečinnosti

(ČTK) - Proč se z redaktora a úspěšného manažera, spoluvlastníka nejlivnějšího média na Slovensku, televize Markíza, stal politik? Pavol Rusko, který svou Alianci nového občana (ANO) založil teprve loni v dubnu, na to odpovídá: "Možná krach banky Devín byl ten moment, kdy jsme si jasně uvědomili, že nestačí jen sedět a brblat na vládní koalici. Když chceme věci změnit a ovlivnit, dá se to jen v politice - a nám opravdu záleží na zemi, ve které žijeme."

Devětatřicetiletý Pavol Rusko má popularitu i peníze (za prodej části podílu v televizi Markíza přiznal zisk několika desítek milionů korun), ve slovenském obchodním rejstříku figuruje jako vlastník, spoluvlastník či jednatel 13 firem. K jeho kladnému image přispívá například založení Nadace Markíza.

Jako spoluzakladatel soukromé televizní společnosti Markíza předkládal Rusko v roce 1996 svou vizi televize "nezávislé na politických stranách" s programovým profilem zaměřeným na "průměrného diváka". Podle novinářských zdrojů měl ale tehdy blízko k Vladimíru Mečiarovi, bez jehož podpory by těžko vůbec získal licenci. Postupně se Markíza stala nejlivnějším sdělovacím prostředkem v zemi a platformou opozičních stran.

Televizi Markíza považuje Rusko za vrchol své podnikatelské kariéry. O své nové veřejné roli říká: "Politika mi otevřela cestu novým směrem, posunula horizont mých znalostí a poskytla zkušenosti, které by se mi jinak vyhnuly. Hodně se učím a dozvídám."

Protože podle názoru většiny slovenských pozorovatelů nemůže Rusko stavět na svém charismatu, obklopil se směsicí mediálně známých nepolitických osobností. V přípravném výboru ANO byli například bývalý hokejový rozhodčí Anton Danko, fotbalista Dušan Tittel, bývalý basketbalista Stanislav Kropilák či redaktori televize Markíza Eva Černá a Ľubomír Lintner. Ví o tom, že není fotogenický, a tak chce každou svou fotografii vidět před zveřejněním. Před nadcházejícími parlamentními volbami jej podle průzkumů považují občané Slovenska za jednoho z nejdůvěryhodnějších tamních politiků.

Ostatní média Ruska ale kritizují hlavně za to, že tak jako před volbami v roce 1998 využíval svůj mediální vliv ve prospěch Strany občanského porozumění (SOP) tehdejšího košického primátora Rudolfa Schustera a Slovenské demokratické koalice (SDK) Mikuláše Dzurindy, nyní používá televizi a týdeník Markíza, deník Národná obroda či radio Okey k propagaci své strany.

Mikuláš Dzurinda - za hranicemi uznávaný, doma spíš odmítaný

(ČTK) - Ambiciózní vytrvalec, který bez problémů zaběhne maratón. V roce 1998 přišel jako spasitel. Spojil opozici a porazil Vladimíra Mečiara. Už jen to mu tehdy propůjčilo výsadu miláčka Evropské unie (EU). Tu nezklamal. Za čtyři roky svého působení v čele slovenské vlády vyvedl zemi z mezinárodní izolace.

Snad proto je nyní uznávaný a oceňovaný v zahraničí. Doma na Slovensku je ale pro více než polovinu Slováků nejméně důvěryhodným politikem v zemi. Jeho vláda nesplnila většinu z předvolebních slibů a tak nadcházející volby mohou být pro Mikuláše Dzurindu poklesem na žebříčku mocenských pozic. "Neoblíbenost Mikuláše Dzurindy vyplývá z celkových nálad ve společnosti, v níž převládá negativní hodnocení současného vývoje na Slovensku," říká politolog Grigorij Mesežnikov. Neúčast osoby Mikuláše Dzurindy v příštím kabinetu si jako podmínku případného jednání o "antimečiarovské" koalici dokonce dávají i některé strany (Směr a ANO). Politici tvrdí, že Dzurinda nebyl nikdy z pozice prvního muže vlády symbolem systémových, nýbrž polovičatých reforem. "Nebylo jednoduché kočorovat tak širokou vládní koalici," dodává k tomu premiér.

Devětatřicetiletý Dzurinda, který zemi dovedl do OECD a před brány NATO a EU, se vyvíjel na špičku politické moci v roce 1998. Tehdy se dostal do čela Slovenské demokratické koalice (SDK), která v sobě sdružila síly pravého středu a jejíž volební výsledek umožnil sestavení "antimečiarovského kabinetu".

Při své volební kampani v roce 1998 i letos vsadil sportovec Dzurinda na kolo. "To je ten cyklista," říkali si o něm lidé. Když mu před čtyřmi lety kdosi házel připínáček pod kolo, řekl prý jeho "spolujezdec", bývalý hokejista Peter Šťastný: "Kde je vůle, tam je cesta". A touto větou se prý Dzurinda řídí dodnes. Dokonce mu pod tímto názvem vyšla letos v červnu kniha o jeho verzi nejčerstvějších dějin Slovenska. Dzurindovou cestou je maratón. Nyní je prý v polovině trati a spolu se Slovenskem by rád protřhl i cílovou pásku. Chce překonat mečiarismus a chce ukotvit Slovensko v klidných demokratických vodách.

S cílem vyhrát letošní volby založil Dzurinda v roce 2000 novou stranu Slovenskou křesťanskou a demokratickou unii (SDKU) jako pokračovatelku SDK. Stanul v jejím čele, ale volební průzkumy mu šanci na vítězství nedávají.

Rodák ze Spišského Štvrtka na východním Slovensku vyrostl ve známého politika v Křesťanskodemokratickém hnutí (KDH), kam vstoupil v roce 1991. V posledních společných volbách ve federaci v červnu 1992 byl zvolen poslancem slovenského parlamentu (tehdy SNR). Stanul v čele ekonomického týmu KDH a ve sněmu pracoval ve výboru pro finance a rozpočet. V říjnu 1993 se stal místopředsedou KDH pro ekonomiku a po odvolání druhé vlády Vladimíra Mečiara a nástupu kabinetu Jozefa Moravčíka v březnu 1994 zasedl do křesla ministra dopravy, spojů a veřejných prací. Ve volbách v roce 1994, kdy se k moci dostal již potřeťetí Mečiar, byl Dzurinda zvolen opět do parlamentu. Často kritizoval ekonomický program vlády, ale též se začal ohlížet i po možnosti, jak odstavit Mečiara od moci. Již v listopadu 1996 kandidoval s úmyslem vyhrát volby šéfa KDH, ale proti Jánovi Čarnogurskému neuspěl. Další pokus "malého Mečiara", jak jej přezdívali novináři, následoval v červenci 1997, kdy se zrodila SDK. Dzurinda se stal nejprve jejím mluvčím a v červenci 1998 jejím předsedou. Z KDH vystoupil a s Jánem Čarnogurským na půdě mateřské strany definitivně prohrál v okamžiku, kdy se mu nepodařilo získat potřebnou dvoutřetinovou většinu pro prosazení dvojho členství. KDH vsadilo na "zachování identity" a premiér se začal věnovat budování vlastní mocenské opory v podobě Slovenské demokratické a křesťanské unie.

Mikuláš Dzurinda se narodil 4. února 1955 a ve svých 24 letech absolvoval obor provozu a ekonomiky železniční dopravy Vysoké školy dopravní v Žilině. Poté působil jako výzkumný pracovník v Žilině a po vojenské službě v roce 1980 přesídlil do Bratislavy, kde 11 let pracoval na Generálním ředitelství ČSD. V letech 1991 až 1992 byl ekonomickým náměstkem ministra dopravy a spojů. Často publikoval a přednášel o dopravní problematice. Hovoří anglicky a francouzsky.

Je náruživým maratónským běžcem, jeho nejlepší čas je dvě hodiny 50 minut a prý ho ještě žádný politik na běžecské trati neuhnal. Když letos v lednu běhal v Bratislavě se svými dánskými protějškem Andersem Rassmussenem vtípkoval, že by na příštích olympijských hrách měl být speciální "premiérský běh". Dzurindovým běžecským snem je zaběhat si ještě s americkým prezidentem Georgem Bushem. Hrdý je i na to, že bezprostředně po loňském 11. září zaběhl jako první šéf vlády newyorský maratón - dokonce založil nadaci s cílem vyslat do New Yorku dalšího amatérského běžce ze Slovenska. Zaběhl si i pražský maratón, i když s jistým blouděním.

S manželkou Evou mají dvě dcery Zuzanu a Janu.

Lenka Navotná ped hej

Robert Fico - ambiciózní politik s nálepkou populisty

(ČTK) - "Nikdy jsem se nestyděl za své legitimní ambice," tvrdí dlouhodobě nejoblíbenější politik mezi občany Slovenské republiky. Je mladý, inteligentní, vzdělaný. Obrací se k němu především ti, které zklamal Vladimír Mečiar, s nímž sdílí i silné charisma, ale láká i voliče, jejichž naděje nenaplnila ani vláda Mikuláše Dzurindy. Povolební spolupráci s Mečiarom ale opakovaně vyloučil, nikoliv však tak jednoznačně i s Mečiarovým hnutím. Fico je typem evropského politika - mluví dobře anglicky a má dobré kontakty v Evropě.

Robert Fico

Ale není všechno zlato, co se třpytí. Sedmatřicetiletý docent práv, kterého by si za premiéra přála čtvrtina Slováků, vyjadřuje například své názory na budoucí vládu takto: "Politika by se měla dělat v parlamentu. Sestavíme technokratickou vládu, které vytvoříme všechny podmínky k práci. Pokud někdo selže, tak ho do 24 hodin vyměníme." Na mítincích horuje pro trest smrti, ačkoliv dobře ví, že to mezinárodní závazky Slovenska nepřipouštějí.

Fico se hlásí ke "třetí cestě" - ovšem s velmi širokým obsahem. V ČR je mu údajně blízké hnutí Děkuje, odejděte, ale také socialistický program bývalého ministra průmyslu a obchodu Miroslava Grégra, tzv. velký třesk. Stejně tak obdivuje bývalého pravcového newyorského starostu Rudolpha Giulianiho, ale i britského labouristického premiéra Tonyho Blaira a německého sociálnědemokratického kancléře Gerharda Schrödera. S Mečiarom ho spojuje schopnost plynule poupravit názory, občas i velmi zásadně, používat chlapáckou rétoriku a lidovou slovenštinu.

Právník v dokonale padnoucím obleku zastupoval v letech 1994 - 2000 svou zemi při Evropském soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Zde mimo jiné hájil Slovensko proti jeho občanům, kteří se u evropských institucí domáhali práva, doma jim často z politických důvodů upřeného. Od roku 1999 byl i vedoucím slovenské delegace v Parlamentním shromáždění Rady Evropy.

Jeho argumenty znějí logicky a navíc se nebojí hovořit o věcech, které jiní považují za tabu. Slováky oslovuje důrazným odklonem od ideologie. Klade důraz na mláďi, odborné kvality a jazykové schopnosti. Sám mluví několika jazyky.

Vždycky uměl získat pozornost. V polovině devadesátých let napsal příručku Sami proti zločinu. V ní se občan mimo jiné dověděl, jak nejlépe obelstít zákon a jeho strážce - ovšem právně nenapadnutelným způsobem. Dle svých kolegů vždy toužil vyniknout - ve studiu, sportu či při práci. Označení populisty však odmítá: "Svou politiku jsem založil na přímém kontaktu s veřejností. To může navozovat dojem, že moje vyjádření jsou taková, jaká chtějí lidé slyšet," tvrdí.

Předseda strany Směr, která vznikla v prosinci 1999, odešel z rodných Topolčan (narozen 15. září 1964) do Bratislavy na právnickou fakultu a v hlavním městě se zabydlel. Od roku 1986 byl expertem právníkého ústavu při ministerstvu spravedlnosti, kde se zaměřil na trestní právo. Koncem 80. let přemýšlel o kariéře soudce a vyrazil na stáže do USA, Finska a Anglie.

V roce 1989 vstoupil do komunistické strany: "Bylo to zajímavé období, perestrojka byla v plném proudu." Později coby poslanec a právní expert odmítl stíhání komunistických funkcionářů kvůli zradě v 1968 s tím, že je nevhodné používat trestní právo k řešení politických problémů.

Komunisté se po revoluci reformovali ve Stranu demokratické levice (SDL). Za tu usedl v roce 1992 a znovu v roce 1998 do parlamentu. A v ní zažil v roce 1996 i první politickou prohru, když jako místopředseda a jasný favorit na vedení z dodnes neznámých důvodů vyklidil pole. Pak přišel rok 1998 a nástup široké protimečiarovské koalice.

Fico se stal třetím nejoblíbenějším politikem v zemi. SDL mu však nedala žádné místo v exekutivě. Proto ji opustil a založil Směr. V parlamentu se pustil do předkládání návrhů nových zákonů s často populistickým obsahem, a to bez předběžných konzultací. Jím zvyšuje svou popularitu.

Fico sám sebe charakterizuje jako puntičkářského a tvrdohlavého individualistu. Přezdívají mu "mistr pořádku". Je ženatý a má sedmiletého syna Michala. Svou kariéru buduje s obrovským nasazením. Sportuje - letos v únoru se objevil na mezinárodním vytrvalostním běhu Bílá stopa SNP.

Jitka Bojanovská rmi hej

Po šestnácti dnech směli lidé na Karlův most

Dominanta hlavního města - Karlův most - odolal povodni a neopakoval se tak rok 1890, kdy se historická stavba zřítla pod nápozem velké vody. Tehdejší zřícení některých pilířů měly na svědomí obrovské naplaveniny stromů, které se mezi pilíři zaklínily a most nezvládl tlak vody. Tentokrát most zachránil pojízdný bagr, který přejížděl od pilíře k pilíři, aby usměrňoval tok řeky a odklízal naplaveniny, které narážely do kamenného unikátu. Na rozdíl od roku 1890 se nyní vodou plavilo kromě stromů i několik aut, části domů a staré chaty. Nyní na Karlův most opět smějí chodci, kteří sem nesměli šestnáct dní.

*** KVIZ ***

Vyluštění testu Česká literatura 19. století :

1c – Máj, 2b – Božena Němcová, 3c – Brixen,
4a – Fidlovačka, 5a – Jan Neruda, 6c – Karel Sabina,
7d – kuchařku

Srdečné gratulace výhercům !!!!!

1. cenu CD vyhrála : Eveline Löwenstein
2. cenu kazetu vyhráli : Ivanka Blümelová, ČR
Matěj Vaněk, ČR
3. cenu kazetu vyhrála : Anna Vaňurová
Rozmaryn Marcela

POZOR !!!!!!!!! Podmínky soutěže:

Test - česká literatura 20. století I
je určen všem bez omezení věku!!!

Test - česká literatura 20. století I

1) 1. světovou válku ve svých dílech zpracovala řada českých autorů. Největší popularitu ovšem získal román Jaroslava Haška, předválečného bohéma a autora četných humoristických povídek. Jeho legendární nedokončený román se hemží nejrůznějšími postavkami a figurkami, kterým ovšem vévodí bezkonkurenčně hlavní hrdina, který se jmenuje

- a) Emanuel Habásko c) Jan Maria Plojhar
b) Josef Švejk d) Josef Vopička

2) Jedním z nejslavnějších spisovatelů meziválečné éry byl bezpochyby Karel Čapek. Kromě řady vynikajících děl mu svět vděčí i za jedno slovo, které proniklo do řady evropských i mimoevropských jazyků. K. Čapek tento výraz poprvé použil ve hře R. U. R. a jde o termín

- a) robot c) chozrasčot
b) samizdat d) opidum

3) Významnou pozici zaujímala v české literatuře v období 20. a 30. let poezie. Nechyběla v ní sociální nota, hravý poetismus ani projevy surrealismu. Jednou z vůdčích osobností českého básnictví byl autor sbírek *Básně noci*, *Praha s prsty deště*, *Malá růžová zahrada*, *Sbohem a šáteček*. Po roce 1945 se tento věrný člen komunistické strany stal šéfem českého filmu a úroveň jeho tvorby klesala až k opěvování Marty Gottwaldové. Přesto je nadále právem považován za jednoho z nejvýznamnějších českých básníků 20. století. Jedná se o

- a) Raoula Schráníla c) Vítězslava Nezvala
b) Josefa Pyšvejce d) Jana Chodějovského

4) Dalším neopominutelným představitelem české poezie 20. a 30. let byl tvůrce sbírek *Město v slzách*, *Na vlnách TSF*, *Ruce Venušiny*, *Přílba hlíny* nebo *Deštníky z Picadilly*. Jeho poválečná *Píseň o Viktorce* byla oficiální komunistickou propagandou zcela zatracena jako pesimistická a tak se autor ve svém dalším díle, vynikající sbírce *Maminka*, vrátil do svého dětství. Autor, který si vždy udržel svoji morální integritu a v letech 1956 i 1968-69 patřil mezi nejvýznamnější představitele reformních sil mezi českými spisovateli byl za svoje celoživotní dílo odměněn v první polovině osmdesátých let Nobelovou cenou za literaturu. Jistě jste poznali, že se jedná o

- a) Jana Tomana c) Jaroslava Seiferta
b) Tomáše Vodičku d) Jiřího Prokápka

5) Do třetice připomeňme z českých básníků prostějovského rodáka, který ve svých dílech opěvoval předměty každodenního života (sbírka *Host do domu*) a který se zároveň proslavil svými sociálními básněmi jako byla například *Balada o očích topičových* nebo *Tvář za sklem* a mnoho dalších. Zemřel ve věku nedožitých 24 let na tuberkulózu. Básník se jmenoval

- a) Jiří Wolker c) Jan Ducháček
b) Miroslav Dušín d) Jindřich Lukáš

6) Jedním z nekorunovaných králů českého jazyka byl spisovatel, který byl občanským povoláním lékař. Některá jeho prozaická díla, která vynikají krásou řeči, byla i zfilmována - jedná se například o novelu *Rozmarné léto*, dílko *Konec starých časů* nebo o *Markétu Lazarovou*. Z jeho dalších děl připomeňme román *Pekař Jan Marhoul*, drama *Jezero Ukereve* nebo nedokončené dílo *Obrazy z dějin národa českého*. Jejich autor patřil za 2. světové války mezi nejvýznamnější představitele levicového intelektuálního odboje a v roce 1942 byl popraven nacisty. Jedná se o

- a) Vladislava Vančuru c) Jana Řehulku
b) Tomáše Rataje d) Leoše Janáčka

7) Nemůžeme zapomenout ani na českou literární kritiku. Ta měla až do roku 1937 uznávaného vladaře v podobě vynikajícího znalce české i světové literatury a vydavatele vlastního časopisu. Ve své tvorbě se zabýval i výtvarným uměním. I když se někdy ve svých soudech mýlil, byl až do konce svého života velmi respektovanou osobou. Jeho pozornost byla zaměřena především na francouzskou a klasickou ruskou literaturu, ale citlivě reagoval i na situaci v dobové české poezii a próze. Velikán české literární kritiky se jmenoval

- a) J. S. Kupka c) J. E. Purkyně
b) F. X. Šalda d) M. Z. Polák

Odpovědi na test - česká literatura 20. století I prosím napište na korespondenční lístek a pošlete, faxujte či e-mailujte do 15. listopadu 2002 na:

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken
in Österreich

1080 Wien, Schloßelgasse 18, fax: 79 88 454
e-mail: kulturklubcs@EUnet.at

Vyluštění a vylosování výherců testu České výrobky I
najdete v listopadovém čísle Klubu

Vyluštění a vylosování výherců testu česká literatura
20. století I najdete v prosincovém čísle Klubu

Sít čerpadel Petra pro ÖMV

Rakouská společnost ÖMV získala do svého vlastnictví koncem srpna v České republice síť čerpadel Petra. Celkem 36 čerpacích stanic získal rakouský ropný a plynárenský gigant za skoro 355 miliónů ve veřejné dražbě, kterou pořádala Aukční síň Naxos. ÖMV tímto obchodem posílila významně svou síť v České republice a je s 147 čerpacími stanicemi třetím největším podílíkem na českém trhu. Petra byla původně ve vlastnictví holdingu Chemapol, který ovšem zkrachoval. Od roku 1999 ho pak vlastnila Investiční a poštovní banka. V říjnu loňského roku byla lukrativní síť vydražena za poměrně vysokou cenu 552 miliónů korun a měla ji získat firma Eurotank. Ta však sumu nezaplatila a jako důvod uvedla vážná pochybení ze strany organizátora dražby, kterým i v tomto případě byla Aukční síň Naxos. Eurotank dokonce aukční síň zažaloval a Naxos mu jeho jednání oplatil podáním trestního oznámení. Nelze tedy vyloučit, že o okolnostech prodeje sítě Petra budou ještě vedeny vleklé spory. Rakouský vlastník však již čerpací stanice převzal a hodlá je dále provozovat.

(MaFr)

Příliv zahraničních investic stále vysoký

Podle analýzy provedené pro Českou tiskovou kancelář (ČTK) Česká republika získala za druhé čtvrtletí letošního roku zahraniční investice ve výši kolem 4,4 miliard dolarů. Významný podíl ve výši 130 miliard ovšem představuje prodej státního podílu v podniku Transgas (1 dolar je necelých 31 korun). Podle některých analytiků se jeví naopak jako pravděpodobné, že přímé investice zahraničních firem v České republice neprivatizační povahy naopak spíše klesají kvůli přetrvávajícímu ochlazení světové ekonomiky. Nejednotní jsou ekonomové v odhadu vývoje schodku běžného účtu ve druhém čtvrtletí - podle některých se výrazně projevila špatná situace exportních firem i pokles příjmů z turistického ruchu a výsledná čísla budou podle nich představovat zhoršení. Pokud se týká hrubého domácího produktu, všeobecně se očekává zpomalení jeho růstu, přičemž právě investice a spotřeba domácností by nadále měly představovat jeho hlavní tahouny. Celkový příliv přímých zahraničních investic v letošním roce odhadují znalci na rekordních 200 až 250 miliard korun (6,4 až 8 miliard dolarů). Oproti původním očekáváním se však do jeho výše nepromítně privatizace státních podílů ve společnosti Telecom a ČEZ. Prodej Českého Telecomu se má realizovat až v příštím roce a privatizace elektrárenské firmy ČEZ vláda prozatím odložila. Další vývoj zahraničních investic nepochybně ovlivní především stav světové ekonomiky. Prozatím by asi nebyl přílišný optimismus na místě - zdá se, že snaha české společnosti srovnat svoji životní úroveň s poměry v členských zemích Evropské unie bude v současném globalizovaném světě představovat značný handicap. Firmy se pochopitelně zaměřují na země s nejnižšími náklady na provoz i pracovní sílu. Na druhou stranu se dostává do těžko řešitelného rozporu - k čemu jsou zahraniční investice dobré, když nepřispívají k zvýšení životní úrovně obyvatelstva?

(MaFr)

Voda opadla, začíná se vařit pivo

Nejvýznamnější české pivovary se velmi rychle vzpamatovali z ničivých povodní a velmi rychle dokázali obnovit výrobu ve svých provozech. Budějovický Budvar byl díky své poloze poškozen jen málo a obnovil svou produkci naplno již 15. srpna. Plzeňský Prazdroj byl zaplaven a voda vnikla i do sklepů a zatopila i historický skanzen, přesto se proslulý výrobce dokázal brzo vzpamatovat. V Pražských pivovarech rozbourěný vodní živel silně zasáhl pivovar na Smíchově a zcela poničeno bylo distribuční centrum v Radotíně, ze kterého se však údajně podařilo včas odvézt uložené zásoby. Ještě podstatně hůře dopadli některé menší společnosti - totálně zaplaven byl například Budějovický měšťanský pivovar nebo pivovar Eggenberg v Českém Krumlově. Podle odborníků se nedá příliš počítat s tím, že by v těchto závodech mohla být produkce piva v brzké době obnovena.

(MaFr)

Dovoz hovězího z Rakouska uvolněn

Na základě rozhodnutí českého ministra zemědělství Jaroslava Palase byl uvolněn dovoz skotu, hovězího masa i masných výrobků z Rakouska, Dánska, Finska, Lucemburska a Řecka do České republiky. Jedná se o země Evropské unie s nejnižším výskytem tzv. nemoci šílených krav. Podle představitelů ministerstva zemědělství je výskyt BSE v uvedených státech zhruba na stejné úrovni jako v ČR jak z hlediska absolutního počtu odhalených nakažených kusů tak z pohledu výskytu BSE ve vztahu k počtu vyšetření. Přesto nadále budou platit určitá omezení - bez problémů se smí dovážet pouze kusy do dvou let, u masných výrobků a masa ze skotu staršího než 30 měsíců bude Česká republika vyžadovat doklad o negativním vyšetření na obávanou chorobu. Pro ostatní státy Evropské unie, kde se nemoc objevila, pro Švýcarsko, Polsko, Slovinsko, Japonsko, Izrael a Lichtenštejnsko zůstává v platnosti původní opatření. Přesto reprezentanti ministerstva i státní veterinární správy doufají, že nynější částečné odstranění zákazu bude Evropskou unií příznivě přijato.

Kapru bude dostatek

V souvislosti s katastrofálním záplavami se objevila obava, zda na vánočním stole nebude chybět tradiční kapr. V jižních Čechách se v mnoha rybnících, přes často až bezohlednou snahu rybářů, prakticky zlikvidovaly chovy ryby. Na vlásku visel dokonce i osud proslulého rybníka Rožmberk, jehož hráz akutně hrozila protržením. Jenom společnost Rybářství Třeboň odhaduje škody na svém majetku na sumu značně převyšující sto miliónů. Jejich prioritou je nyní obnovení Zlaté stoky, která zajišťuje dostatečný přítok čerstvé vody nutný pro výlovy. Rybáři se také obávají, že zátopy poznamenají i chuť ryb kvůli velkému množství chemikálií i dalších nečistot, které pronikly do vody. Představitel společnosti Fish Market, kterou pro distribuci svých produktů založily firmy Rybářství Třeboň, Rybníkářství Hluboká a Rybářství Tábor, však ujišťují, že na předvánočním trhu bude ryb dost a jejich cena stoupne jen relativně nevýrazně, pouze o pět až deset procent. Skutečností je, že stále více rodin od tradičního kapra přechází při štedrovečerní hostině k vepřovým řízkům a výrazné zvýšení cen ryb by tento trend pouze urychlilo.

(MaFr)

Miliónové škody i růst zisku

Zatímco například výrobce vzduchotechniky Janka Radotín nebo likérka Stock Plzeň vzhledem ke kompletně zatopenému závodu počítají škody na desítky miliónů a podobně se vede i řadě dalších firem. Jiným společnostem naopak velká voda pomohla zvýšit výrazně zájem trhu o jejich výrobky. Například podnik Gumotex sídlící v Břeclavi, který vyrábí například gumové čluny a pracovní obleky byl dokonce nucen zavést mimořádné směny. Podobně zaznamenala prudký nárůst zájmu o své výrobky, především o gumové rukavice, akciová společnost Vulcan z Hrádku nad Nisou v severních Čechách. Ke cti mnohých výrobců je ovšem nutno poznamenat, že se nesnaží na současné katastrofální situaci nemorálním způsobem vydělat - například společnost Vulcan gumové rukavice nabídla za výrobní cenu. Jiné společnosti dokonce nabídky část své produkce zdarma ve prospěch obětí a záchranářů - jako jedna z prvních přispěla na pomoc například Karlovarská Mattoni, která uvolnila ze svých skladů bezplatně milión lahví své proslulé minerální vody.

(MaFr)

Prodány části Čs. plavby labské

Ve výběrovém řízení na prodej funkčních částí zkrachovalé Československé plavby labské zvítězily Argo International Spedition (AIS), dceřinná společnost AFG Holding specializované zejména na železniční dopravu, a České loděnice. Firma AIS, která sídlí v Brně, by se měla stát novým vlastníkem přístavu Loubí a divize rejdařství. České loděnice by pak měly převzít loděnice Křešice. Přesná suma, kterou firmy za majetek zaplatí ještě nebyla zveřejněna, ale podle správce konkursní podstaty Čs. plavby labské půjde o stamiliony korun. Na druhé straně by však celková suma neměla převýšit půl miliardy. S podpisem definitivních smluv se počítá začátkem října. Čs. plavba labská dluží celkem 1,3 miliardy korun a vzhledem k tomu, že nyní zbývá k prodeji pouze zbytkový majetek, je dost pravděpodobné, že se věřitelé, mezi kterými dominují banky, budou muset spokojit s pouze částečnou úhradou svých pohledávek.

(MaFr)

Češi méně šetří

Podle údajů České národní banky (ČNB) poklesl v červenci celkový objem korunových a devizových vkladů klientů v bankách o 0,7 procent. To znamená výraznou změnu ve srovnání s předešlým rokem, kdy naopak vklady v červenci stouply o výrazných 17 procent. Vysvětlení odborníků je jednoduché - na vině je znatelný pokles úrokových sazeb. Domácnostem se zkrátka příliš nevyplácí spořit. Poněkud stoupl objem netermínovaných korunových vkladů, naopak poměrně zřetelně poklesl objem termínovaných korunovaných vkladů. Zatímco netermínované vklady slouží většinou k běžnému provozu domácností, vlastní spoření představují především termínované vklady, jejichž výhodnost je v současné době doslova mizivá. Velmi zřetelně se v meziročním srovnání snížil i objem vkladů v cizí měně. České banky a spořitelny ostatně dávají zejména drobným klientům dost zřetelně najevo, že o jejich zboží příliš nestojí. Mnoho lidí si místo na úspory navyklo na život s dluhy a velmi dobře se daří společnostem zprostředkujícím splátkový prodej. V případě prudkého ochlazení ekonomiky to může samozřejmě způsobit řadu individuálních tragédií, ale na druhé straně je život bez splátek a úvěrů pro mnohé zejména mladé rodiny těžko představitelný. Zatím se nezdá, že by v nejbližší době došlo v tomto bodu k nějakému výraznému obratu. Zdá se, že starý typ úzkostlivého občanka pečlivě si odkládajícího peníze pro horší časy definitivně mizí v nenávratnu. Zda je to dobře nebo ne, teprve ukážou následující desetiletí. V každém případě to s sebou nese určitý prvek životní nejistoty. Ovšem hledat jistotu v současném světě je často sisyfovská námaha.

(MaFr)

Východisko - změny v daních

Jedním z hlavních prostředků, kterými chce česká vláda získat prostředky na krytí povodňových škod, je úprava přímých a především nepřímých daní. Zatímco zvýšení spotřební daně na benzín bylo prozatím odloženo na rok 2004, shodla se vládní koalice na zvýšení spotřební daně u cigaret a alkoholu. U benzínu patrně zvítězil argument, že právě lidé postižení povodní budou k pohonu nejrůznějších zařízení právě tuto látku potřebovat. U alkoholu a cigaret rostou sazby celkem pravidelně, mimo jiné i proto, že se podobný krok vcelku nestřetává s veřejným nesouhlasem. Samozřejmě je otázka, kde se nachází hranice tohoto procesu, jejíž překročení by nevedlo k zvýšení výnosu daně, ale naopak k jejímu snížení. Prozatím se sice nezdá, že by lidé chtěli přestat pít alkohol a kouřit. Na druhé straně cigarety vycházejí z módy, jejich ctitelé jsou všelijak na veřejnosti šikanováni a cena za balíček kuřiva je již dost vysoká. Ovšem větší pozornost než změny sazeb u alkoholu a cigaret budí pozornost změny u ostatních spotřebních daní. Právě ty představují pro běžné obyvatelstvo nejtěživější změnu - především má stoupnout základní sazba daně z přidané hodnoty z pěti na sedm procent. Tento krok zvýší například ceny základních potravin, knih, časopisů, léků nebo některých služeb. Vesměs půjde spíše o desetihaléře, ale zejména pro některé sociálně slabé jedince to může představovat značný problém. Navíc se sociologové obávají některých možných následných jevů - domácnosti by mohly více šetřit na výdajích za knihy a časopisy, k horšímu by se mohla změnit i struktura stravy v řadě rodin. Naopak snížení vyšší sazby o jedno procento na 21 % podle většiny analytiků odpovídající pokles cen asi nepřinese - většina distributorů ho spíše využije na zvýšení svých zisků. K určitým změnám dochází i v oblasti přímých daní. Některé z nich by mohly být alespoň pro část obyvatelstva spíše příznivé - možnost společného zdanění manželů, za kterou bojovali především lidé, asi ocení především podnikatelé, jejichž žena zůstala v domácnosti. K rozjezdu ekonomiky by pak mělo přispět snížení daní pro právnické osoby. Naopak hlouběji do kapsy budou muset nějakou dobu (3 roky) sáhnout milionáři. Pro osoby vydávající ročně více 1 117 800 korun bylo vytvořeno dočasně nové pásmo, ve kterém se zdanění zvýšilo z 32 na 35 procent. Toto číslo však již představuje určitý kompromis vybojovaný zejména zástupci vládní pravicové Unie svobody - DEU. Původní návrh totiž počítal se sazbou 37 procent. Paradoxně právě o této tzv. milionářské dani se rozproudila největší debata, přestože z hlediska celkového výnosu je její význam téměř zanedbatelný. Příznivci pravice však již delší dobu zpochybňují princip progresivního zdanění jako celek a nová úprava vedla k nové vlně jejich útoků.

(MaFr)

Vláda prodala Telecom a nový vlastník slibuje zlevnění

Český Telecom, čtvrtý největší podnik v zemi, prodala vláda Vladimíra Špidly za necelých 56 miliard korun konsorciu německé Deutsche Bank a dánského telefonního operátora TDC. Odborníci se po oznámení tohoto kroku shodli, že pro téměř čtyři miliony zákazníků Telecomu bude změna vlastníka určitě k lepšímu. Prodej by měl nejenom vylepšit služby firmy jako takové, ale pomoci také rozvoji konkurenčního prostředí, které současně tlačí na snížení cen.

jp

Další japonská investice

Japonci pokračují ve svých investicích v České republice. Jedním z nových projektů je plán společnosti Denso Airs Co Ltd. Corporation postavit v Liberci nový závod na zpracování hliníkových trubek do automobilových klimatizačních systémů. Firma Denso Airs hodlá v ČR investovat v průběhu následujících tří let sedm milionů dolarů a zaměstnání by u ní mohlo najít až 200 nových zaměstnanců. Podle představitelů agentury českého ministerstva průmyslu a obchodu CzechInvest právě průmyslová zóna Liberec-jih v současnosti patří mezi nejdynamičtější se rozvíjející průmyslové zóny v ČR. Příčinou je zejména její výhodné umístění poblíž hranic s Německem i Polskem.

(MaFr)

Veřejný dluh i v budoucnu problémem

Koncem srpna schválila česká vláda tzv. představní program, který má být pro Evropskou komisi svědectvím o připravenosti země na vstup do Evropské unie. Bohužel v hlavních ukazatelích, které zajímají evropské komisaře, se Česká republika nemá moc čím chlubit - do roku 2005 by se měl český veřejný dluh zvýšit ze stávajících 25, 6 procenta na nepřijemných 34, 7 procenta hrubého domácího produktu (HDP). Naopak údaj o deficitu veřejných financí by se měl do roku 2005 o něco zlepšit - místo letošních 6, 4 procenta by měl dosáhnout pouze 5, 5 procenta. I to je však výrazně víc než požaduje Evropská unie - ta totiž nechce větší deficit než pouhá tři procenta. Na faktu, že Česká republika není v horizontu několika let toto kritérium schopna splnit, nic nemění ani skutečnost, že značné potíže s jeho dodržováním má i řada členských států samotné EU, například Itálie, Francie nebo Německo. U veřejného dluhu se Česká republika sice zatím nepřibližuje limitní hodnotě Evropské unie, která činí 60 procent HDP, obavy však vzbuzuje poměrně prudké zhoršování stavu v posledním období. Následkem povodni se samozřejmě problém dále komplikuje a není proto divu, že vláda horečně hledá metodu, jak trochu naplnit státní pokladnu. A velké překvapení nepředstavuje ani skutečnost, že základní akcent přitom klade podobně jako jiné evropské státy na zvyšování nepřímých, spotřebních daní. Tzv. milionářská dávka bude pravděpodobně pouze prostředkem k uchláčení širokých vrstev, které budou zvýšením dolní sazby daně z přidané hodnoty zasaženy nejcitelněji.

(MaFr)

Elektrárny Orlík a Štěchovice vyřazeny

Záplavy těžce zasáhly i české elektrárny. Podle představitelů společnosti ČEZ jsou sice škody na vodních elektrárnách Hněvkovice, Kamýk, Vrané a Mohelno relativně nevelké, ale největší elektrárna vltavské kaskády Orlík byla velkou vodou silně poničena a podobně špatně dopadla i elektrárna Štěchovice - obě budou muset do generální opravy. Přitom Orlík je schopen do sítě dodávat zhruba 360 megawattů. Zatopeny byly vodním živlem i dva bloky uhelné elektrárny v Mělnice, ale jejich výpadek by měl být jen krátkodobý. Celkem bylo po záplavách mimo provoz zařízení o kapacitě výroby zhruba 1500 MW, ale jen menší část představovali podniky ČEZu. Pod vodou se ocitli například závodní elektrárny velkých chemiček v Neratovicích a Kralupech nebo provozy Pražské teplárenské. Česká přenosová soustava sice situaci zvládá zatím bez větších obtíží, ale nástup podzimu a zvýšená spotřeba energie kvůli odstraňování povodňových škod mohou silně zvýšit spotřebu. Podle mluvčího firmy ČEZ by však neměl panovat ani na podzim a v zimě v České republice nedostatek elektrické energie, pokud nedorazí k rozsáhlejšímu nečekaným výpadkům elektráren.

(MaFr)

Nejžádanější místo u PricewaterhouseCoopers

Podle průzkumu studentské organizace AIESEC, které proběhlo ve spolupráci s agenturou Tambor a sdružením Czech Top 100, čerství absolventi škol nejvíce touží získat zaměstnání u firmy PricewaterhouseCoopers. Na dalších místech se umístily společnosti Český Telecom, Československá obchodní banka nebo firma RadioMobil. Do desítky nejžádanějších firem se propracovaly i podniky jako Unilever ČR, GE Capital, KPMG ČR, Accenture, Komerční banka a Nestlé Česko. Snad ještě zajímavější je rozdělení podle jednotlivých odvětví. Jednoznačně zvítězily finanční instituce, které preferovala více než třetina všech dotázaných. Poté s necelými jedenácti procenty následovaly informační technologie a se zhruba 9 procenty potravinářský a tabákový průmysl. Na opačném konci pomyslného žebříčku pak skončilo hutnictví, zpracování kovů, průmysl skla, keramiky a stavebních hmot. Mnohé napoví i pořadí nejoblíbenějších konkrétních činností - nejatraktivnější se absolventům zdál finanční management, marketing a reklama, personální management a zahraniční obchod. Naopak nejméně se jim chtělo do marketingového výzkumu a do samotného řízení výroby. Bohužel zprávy o výsledcích průzkumu publikované v českém tisku neuvádějí, jak byl sestaven vzorek studentů, takže nelze z výsledků činit nějaké rozsáhlejší závěry. Zřetelná preference finančnictví před samotnou výrobou odpovídá stávajícímu trendu, do budoucna však může přinést četné problémy. I trh s telekomunikačními technologiemi nemusí být v dalších letech zcela bezproblémovou volbou, jak dokazuje nedávný vývoj v USA. Nicméně v České republice má zatím toto odvětví dostatek prostoru pro další rozvoj. A události posledních let ukázaly, že velké banky mají velkou výhodu - ztráty z jejich špatného obchodování na sebe vždy nějakým způsobem vezme stát.

(MaFr)

Plyn a elektřina budou v ČR levnější

Již od října by měly v České republice klesnout ceny plynu. Míra snížení by měla kolísat podle toho, k jakým účelům je plyn využíván i podle příslušné lokality. V průměru by cena pro všechny typy odběratelů měla klesnout o plných devět procent. Nejvíce se pak ulehčí těm, kteří plyn využívají k topení. Ale ani ti, kteří využívají ve větší míře elektrickou energii, nemusí zoufat. Již od ledna by totiž i u této komodity mělo dojít k poklesu cen zhruba o pět procent, i zde však asi bude záležet na jednotlivých regionech. Podle většiny komentátorů jsou tyto ztráty významným pozitivním signálem po ničivých povodních. Nižší cenu však nepochybně ocení nejenom domácnosti zasažené velké vodou, ale také exportní podniky, které neustále brzdí v rozletu poměrně silná koruna.

(MaFr)

Volby:

Konečné výsledky volieb: HZDS víťaz, pravica môže zostaviť koalíciu. Hnutie za demokratické Slovensko so ziskom 19,50 percenta hlasov sa stalo víťazom parlamentných volieb. Druhou najsilnejšou stranou je Slovenská demokratická a kresťanská únia, ktorej dalo hlas 15,09 percenta voličov, nasledovaná stranou Smer s 13,46-percentnou voličskou podporou.

Stranu maďarskej koalície (SMK) podľa ÚVK volilo 11,16 percenta, Kresťanskodemokratické hnutie (KDH) 8,25 percenta a Alianciu nového občana (ANO) 8,01 percenta voličov. Do Národnej rady SR sa dostala ešte Komunistická strana Slovenska (KSS) so ziskom 6,32 percenta hlasov.

HZDS získalo 560 691, SDKÚ 433 953 a Smer 387 100 hlasov. V prospech SMK hlasovalo 321 069, za KDH 237 202 a za ANO 230 309 voličov. KSS odovzdalo hlasy 181 872 občanov.

Päťpercentnú hranicu zvoliteľnosti do parlamentu neprekročila Pravá Slovenská národná strana (PSNS), ktorá získala 3,65 percenta, ani Slovenská národná strana (SNS) s podporou 3,32 percenta voličov. Hnutie za demokraciu (HZD) volilo 3,28 percenta, Sociálnodemokratickú alternatívu (SDA) 1,79 percenta a Stranu demokratickej ľavice (SDĽ) 1,36 percenta voličov. PSNS získala 105 084, SNS 95 633, HZD 94 324, SDA 51 649 a SDĽ 39 163 hlasov.

Všetky ostatné kandidujúce strany získali menej ako 1 percento hlasov. Stranu zelených na Slovensku (SZS) volilo 0,98 percenta, Nezávislú občiansku stranu nezamestnaných a poškodených (NOSNP) 0,91 percenta, Združenie robotníkov Slovenska (ZRS) 0,54 percenta, stranu Žena a rodina (ŽAR) 0,43 percenta a Občiansku konzervatívnu stranu (OKS) 0,32 percenta voličov. Robotnícka strana ROSA získala 0,30 percenta, Rómska občianska iniciatíva SR (ROISR) 0,29 percenta, Strana za demokratické práva občanov (SDPO) 0,23 percenta, Ľavicový blok (LB) 0,22 percenta, Politické hnutie Rómov na Slovensku - ROMA 0,21 percenta, Slovenská národná jednota (SNJ) 0,15 percenta a Béčko-Revolučná robotnícka strana (B-RRS) 0,09 percenta hlasov. Najmenej - 0,02 percenta voličov si vybralo Ľudovú stranu (LS).

SZS získala 28 365, NOSNP 26 205, ZRS 15 755, ŽAR 12 646 a OKS 9422 hlasov. Stranu ROSA volilo 8699, ROISR 8420, SDPO 6716, LB 6441, ROMA 6234, SNJ 4548, B-RRS 2818 a LS 763 občanov.

Volebná účasť nad 70 percent

V parlamentných voľbách 2002 si prevzalo hlasovacie lístky 2 913 267 zo 4 157 802 oprávnených voličov. Platných hlasov bolo 2 875 081, čo predstavuje 70,07-percentnú volebnú účasť. Informovala o tom Ústredná volebná komisia.

Ide o najnižšiu účasť na parlamentných voľbách od pádu komunistického režimu v roku 1989. Najviac ľudí - 95,39 percenta - prišlo hlasovať v prvých slobodných voľbách po novembri 1989, ktoré sa uskutočnili v júni 1990 ešte v rámci česko-slovenskej federácie. Ďalšie voľby v rámci ČSFR v júni 1992 na Slovensku k volebným urnám pritiahli 84,20 percenta voličov.

V prvých parlamentných voľbách po vzniku samostatnej Slovenskej republiky, ktoré sa konali 30. septembra a 1. októbra 1994, prišlo voliť 75,65 percenta občanov. V parlamentných voľbách v septembri 1998 využilo svoje volebné právo 84,24 percenta voličov.

Rozdelenie poslaneckých mandátov vyhovuje pravici

HZDS by malo v parlamente obsadiť 36 kresiel. SDKÚ by malo v zákonodarnom zbore zastupovať 28 poslancov, Smer 25, SMK 20, KDH a ANO po 15 a KSS 11.

Vyplyva to z prepočtu predbežných oficiálnych výsledkov volieb. HZDS by podľa nich získalo 19,50 percenta hlasov, SDKÚ 15,09, Smer 13,46, SMK 11,16, KDH 8,25, ANO 8,01 a KSS 6,32.

Viaceri predstavitelia pravicových strán sa krátko po zverejnení prvých prognóz volebných výsledkov vyjadrili za vznik čo najhomogénnejšej a programovo blízkej vládnej koalície stredopravých strán. Zoskupenie SDKÚ - SMK - KDH - ANO by disponovalo v Národnej rade SR 78 poslancami.

EÚ a NATO výsledky volieb potešili

Európska únia i NATO s potešením prijali výsledky parlamentných volieb v SR, ktoré dlhé mesiace označovali za rozhodujúce pre snahy Slovenska pripojiť sa k obom organizáciám.

"Vítam výsledky volieb na Slovensku. Slovenskí občania dali najjasnejším možným spôsobom najavo, že si želajú čo najskôr vstúpiť do Európskej únie," uviedol predseda Európskeho parlamentu Pat Cox. Potešila ho tiež pomerne vysoká účasť voličov, na ktorú pred voľbami vyzýval.

Európska komisia vyjadrila presvedčenie, že výsledok volieb na Slovensku povedie k vytvoreniu vlády, ktorá bude pokračovať v reformách a dovedie krajinu do únie.

Podľa hovorca komisára pre rozšírenie Güntera Verheugena teraz komisia očakáva výsledok rokovaní o vytvorení vládnej koalície. Zdroje komisie netajili s výsledkami volieb spokojnosť.

Vyhlásenie k slovenským voľbám vydalo aj dánske predsedníctvo v únii. Brusel podľa neho očakáva vytvorenie takej vlády, ktorá bude pokračovať v pokroku SR na ceste k členstvu v EÚ. "EÚ by rada privítala Slovensko ako nového člena," uviedlo dánske predsedníctvo.

Podľa spravodajcu Európskeho parlamentu pre SR Jana Marinusa Wiersmu umožní výsledok volieb rýchle vytvorenie novej vlády, čo je pre krajinu dôležité z pohľadu vstupu do EÚ a NATO. "Táto vláda bude schopná úspešne dokončiť proces integrácie Slovenska," povedal Wiersma.

Podľa jeho kolegu v europarlamente a predsedu Spoločného parlamentného výboru EÚ a SR Hansa Petra Martina výsledky volieb na Slovensku jasne naznačili, že obyvatelia si želajú pokračovanie doterajšej vlády a že väčšina z nich je za integráciu krajiny do Európskej únie.

"Výsledky veľmi jasne ukázali, že ľudia na Slovensku si želajú kontinuitu toho, čo sa dialo v uplynulých rokoch. Jasne tiež ukázali, že väčšina slovenskej populácie chce integráciu do EÚ," povedal Martin.

Podľa rakúskeho poslanca Európskeho parlamentu možno tiež z výsledkov vyčítať, že "ľudí ako pán Mečiar väčšina nechce, čo celkom určite pomáha záujmom slovenských občanov".

Výsledky sociálnodemokratických strán považuje Martin - sám sociálny demokrat - za katastrofu, hoci sa dali očakávať. Prekvapil ho však pomerne nízky zisk strany Smer.

Severoatlantická aliancia sa k výsledkom volieb zatiaľ oficiálne nevyjadrila. Zdroje NATO však opatrne privítali výsledok a usúdili, že SR je na dobrej ceste pokračovať v proreformnej a prointegračnej politike. NATO teraz očakáva, aké bude zloženie novej vlády.

Zdroje však zdôraznili, že rozhodnutie o tom, či aliancia pozve SR za svojho člena, bude prijaté tesne pred novembrovým summitom v Prahe alebo až na ňom.

Podľa pozorovateľov však teraz zrejme už nič nestojí v ceste prijatiu SR do NATO. Podmienkou, ktorú otvorene deklarovali najmä Spojené štáty bolo, aby v novej vláde nebol bývalý premiér Vladimír Mečiar a jeho HZDS.

Tieto názory potvrdil predseda amerického Výboru pre NATO Bruce Jackson, ktorý pre rozhlasovú stanicu Slobodná Európa vyhlásil, že výsledok slovenských volieb odstránil poslednú prekážku na ceste do NATO.

"Ide o vynikajúci výsledok, ktorý odstránil poslednú prekážku na ceste Slovenska do NATO. Pre nás z toho vyplýva, že na summite v Prahe bude pozvaných sedem krajín," uviedol pre Slobodnú Európu.

SDKÚ sa pokúsi o zostavenie pravicovej vlády s SMK, KDH a ANO

(TASR) - Slovenská demokratická a kresťanská únia (SDKÚ) sa pokúsi o zostavenie pravicovej vlády s SMK, KDH a ANO.

V užšom vedení strany dospieva názor, že voliči rozhodli tak, aby sme sa pokúsili o zostavenie programovo konzistentného kabinetu, povedal dnes novinárom predseda SDKÚ Mikuláš Dzurinda. Predbežný počet 78 poslaneckých mandátov pre pravicovú koalíciu dáva podľa neho dostatočné predpoklady na koncepnú prácu.

Dzurinda uviedol, že SDKÚ "pozvoľna" začala bilaterálne rokovania s potenciálnymi koalíčnymi partnermi. Dosiaľ sa stretol s predsedom SMK Bělom Bugárom. Mandát na vyjednávanie o spomenutej koalícii očakáva od dnešného zasadnutia Prezídia SDKÚ.

Za konečný termín na zostavenie vlády považuje Dzurinda ustanovujúcu schôdzu Národnej rady SR, ktorá sa podľa ústavy koná do tridsiatich dní od oficiálneho vyhlásenia výsledkov volieb. Líder SDKÚ odmietol uviesť, či sa bude uchádzať o post predsedu vlády - na túto otázku chce odpovedať v pondelok. Vyjedná-

vači SDKÚ nepôjdu na rokovania s potenciálnymi partnermi so žiadnymi ultimativnými požiadavkami. Podľa člena Výkonného výboru SDKÚ Ivana Mikloša bude strana presadzovať najmä stabilizáciu verejných financií, reformu sociálneho systému, zdravotníctva a školstva, väčšiu vymožitelnosť práva a dovršenie reformy verejnej správy.

Dzurinda dosiaľ nehovoril s prezidentom SR Rudolfom Schusterom, podľa zverejnených predstáv hlavy štátu o povolebných rokovaníach predpokladá, že prezident ho prijme v pondelok. Odozvu Spojených štátov amerických na výsledok slovenských volieb zatiaľ nemá, predpokladá však, že bude pozitívna. Dnes by mal Dzurinda hovoriť s viacerými predstaviteľmi iných štátov, najmä politicky blízkymi.

Predseda SDKÚ opätovne vyjadril radosť z účasti občanov na voľbách i volebného výsledku svojej strany. Domnieva sa, že nová vláda bude schopná naplniť ambície väčšiny obyvateľov Slovenska a zabezpečiť vstup krajiny do Európskej únie a NATO.

Osobné údaje sú zákonom osobitne chránené

Od 1. septembra začal v SR platiť nový zákon o ochrane osobných údajov. Zákon má zabrániť možnosti ich zneužitia pri ich spracúvaní a zaručí všeobecnú bezpečnosť osobných údajov a ochranu práv dotknutých fyzických osôb.

Zo zákona vyplýva zákaz spracúvať osobné údaje, ktoré odhaľujú rasový alebo etnický pôvod, politické názory, náboženskú vieru alebo svetonázor, členstvo v politických stranách alebo politických hnutiach, členstvo v odborových organizáciách a údaje týkajúce sa zdravia alebo pohlavného života.

Rodné číslo občana je zaradené medzi osobitné kategórie osobných údajov, čo v praxi bude znamenať, že pri bežnom styku, napríklad pri vstupoch do objektov, nebude potrebné ho uvádzať. Pre prihlasovací listok bude musieť stačiť meno, adresa, prípadne zamestnávateľ. Osobitný režim s uvádzaním rodného čísla bude platiť tak ako doteraz v prípadoch, že tak vyslovene určujú ďal-

šie právne predpisy - pre bankový styk či políciu.

Dozor nad ochranou osobných údajov bude podľa zákona vykonávať nezávislý Úrad na ochranu osobných údajov s celoslovenskou pôsobnosťou. Jeho predsedu bude na návrh vlády voliť a odvolávať Národná rada SR, ale ustanovenia týkajúce sa jeho voľby nadobudnú účinnosť až 1. decembra 2003.

Úrad bude mať za úlohu priebežne sledovať stav ochrany osobných údajov, registráciu informačných systémov a ich evidenciu či kontrolovať spracúvanie osobných údajov v informačných systémoch. Za porušenie zákona bude môcť uložiť pokutu až do výšky 10 miliónov korún.

Základným účelom zákona je dosiahnuť úplný súlad s eurolegislatívou, zapracovať pripomienky expertov Európskej únie, ktorí na Slovensku monitorovali situáciu v spomínanej oblasti a odstrániť nedostatky predchádzajúcich úprav.

EB

Jozef Majský sa z Afriky vrátil, ale vyhýba sa médiám

Miesto pobytu podnikateľa a prezidenta a.s. Sípox Holding Jozefa Majského, ktorý v súčasnosti čelí obvineniu z trestného činu poškodzovania veriteľa, zostane na Slovensku pre médiá nedostupný. Rovnako nebude možný ani akýkoľvek kontakt s ním.

Uviedla to hovorkyňa Sípoxu Holding, a. s., Helena Hulmanová. Dodala však, že orgánom činným v trestnom konaní je korešpondenčná adresa Jozefa Majského na území SR známa.

Na vysvetlenie Hulmanová uviedla, že Jozef Majský nie je osobou verejne činnou. Zvýšený záujem médií o jeho osobu a o otázky z jeho súkromného života ho preto prekvapujú. Jeho meno, právo na súkromie a jeho osobnosť boli podľa Hulmanovej zneužitá aj v predvolebnom boji politických strán.

"Vedomý si zodpovednosti, ako aj v snahe neposkytnúť zámlenku na pokračovanie v zneužívaní svojho postavenia a osoby, odmieta akúkoľvek komunikáciu s médiami, a to až do odvolania," uviedla hovorkyňa Sípoxu s tým, že mediálne ataky zanechali stopy na zdravotnom stave Jozefa Majského.

Podnikateľa Jozefa Majského obvinil vyšetrovateľ z uvedeného trestného činu spolu s jeho dvoma synmi Jozefom a Erikom. Obchodnou transakciou podľa neho mali zmariť uspokojenie pohľadávok za viac ako 400 miliónov korún, ktoré si uplatňoval Fond národného majetku voči akciovej spoločnosti Sípox Holding.

EB

58. výročie SNP si v Bratislave pripomenuli na rovnomennom námestí

Slovenské národné povstanie si koncom augusta na rovnomennom bratislavskom námestí pripomenuli priami účastníci tejto historickej udalosti, predstavitelia parlamentu, vlády, samosprávy a zástupcovia diplomatických misií.

Predseda Bratislavského samosprávneho kraja Ľubo Roman v príhovore spomenul významný medzník v histórii Slovenska a spoločného boja proti fašizmu. "Všeličo pri hodnotení SNP treba prenechať historikom. Ani po trináсти rokoch po prehodnocovaní našej minulosti sa nedočkalo jednoznačného zaradenia do našich dejín. Dnes je 29. august štátny sviatok. Všetci politici by už mali povedať svoje stanovisko - buď je to tradícia, ku ktorej sa hlásime, má pre nás zmysel v súčasnej Európe, alebo sa chceme hlásiť k niečomu inému," zdôraznil pred účastníkmi spomienky Roman.

V tento deň si všetci spomínajú na tých, ktorí sa obetovali pre Slovensko, milovali ho a urobili pre naše dejiny čin, na ktorý sa nezabúda. Ako ďalej uviedol Roman, pri hodnotení významu SNP niektorí tvrdia, že to bolo povstanie proti vlastnému štátu a znehodnocujú to významné gesto, ktorým Slováci odmietli fašizmus. "Iní tvrdia, že partizáni napáchali veľa škôd. Ďalší poukazujú na jeho uzurpáciu a zneužitie komunistickou stranou pred rokom 1989, ale všetci zabúdajú na to, že ním sme sa my Slováci prihlásili k protifašistickej koalícii. Boli sme jedinou krajinou v regióne, ktorá sa v roku 1944 zmožila na ozbrojený odpor a spolu s varšavským povstaním o najväčší národný vzdor proti fašizmu," konštatoval predseda BSK.

Organizátormi osláv 58. výročia SNP v Bratislave, na ktorých sa zúčastnilo približne 500 občanov, boli Krajský úrad Bratislava, Bratislavský samosprávny kraj a bratislavská organizácia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

EB

Európske dni budú informovať o fungovaní EÚ

Informovať občanov o Európskej únii a prístupovom procese SR je cieľom projektu Európske dni, ktorý sa uskutočnil v prvej polovici septembra v deviatich mestách stredného a východného Slovenska.

Sériu prezentačných podujatí už po druhý raz pripravila Delegácia Európskej komisie v SR a Európske informačné centrum. Účelom je prezentovať informácie o vstupe Slovenska do EÚ obyvateľom, ktorí k nim majú menšie možnosti prístupu. Práve na základe tohto faktu majú často skreslené a mylné predstavy o dôsledkoch a podmienkach členstva, budúcom postavení krajiny v rámci únie a celkovom fungovaní EÚ. Zaplnenie tejto informačnej medzery je jednou z hlavných úloh a poslaní Delegácie EK a Európskeho informačného centra.

EB

Na Slovensku je vraj rovnaká korupcia ako v Česku a v Maroku

Na 52. mieste s indexom vnímania korupcie 3,7 sa nachádza Slovensko podľa tohtoročnej analýzy organizácie Transparency International (TI).

TI od roku 1995 určuje poradie krajín z hľadiska miery korupcie. Hodnota indexu sa pohybuje od 0 do 10, pričom hodnotenie 10 znamená, že organizácia korupciu vo verejnom sektore príslušnej krajiny nezaznamenala.

Podľa šéfky Transparency International Slovensko (TIS) Emílie Sičákovovej-Beblavej však hodnotenie 10 nedostala žiadna zo 102 krajín. Najvyššiu priečku s indexom vnímania korupcie 9,7 dosiahlo Fínsko. Skóre nižšie ako 5 dosiahlo 70 krajín vrátane tých najchudobnejších.

Slovensko sa o 52. miesto delí s viacerými krajinami - Českom, Lotyšskom, Marokom a Srí Lankou. Udelený index 3,7 je rovnaký ako v roku 2001. Sičáková-Beblavá poznamenala, že v minulom roku SR zaznamenala isté zlepšenie. V roku 2000 totiž jej index dosahoval hodnotu 3,5. Zatiaľ najlepšie hodnotenie zaznamenala krajina v roku 1998, kedy jej index bol 3,9.

V porovnaní s ostatnými krajinami Vísegrádskej štvorky jedine Slovensko zostalo na minuloročnej úrovni. Všetky ostatné krajiny - Česko, Poľsko aj Maďarsko - mali hodnotenie horšie. Analýza ukázala, že od roku 1998 je korupcia vo verejnom sektore v týchto štátoch na vzostupe.

Prezidentka TIS na stretnutí s novinármi v Bratislave konštatovala, že výsledok, aký Slovensko tento rok dosiahlo, nemožno považovať za pozitívny. Blížiacie sa parlamentné voľby, nástup inej vládnej garnitúry, tvorba Programového vyhlásenia vlády vytvára nový priestor na razantné riešenie problémov s korupciou v štáte.

Index vnímania korupcie je indikátorom miery rozšírenia korupcie po celom svete tak, ako ho vnímajú respondenti prieskumov organizovaných renomovanými medzinárodnými inštitúciami. Zahrňuje údaje z 15 prieskumov od deviatich nezávislých inštitúcií, ktoré sa realizovali medzi podnikateľmi, analytikmi a obyvateľmi. *EB*

Na budovanie povodňového varovného systému vláda financie nenašla

Nedávna povodňová situácia na Slovensku pripomenula potrebu budovať povodňový varovný a predpovedný systém.

Vláda už pred dvoma rokmi prijala uznesenie, že z privatizačných zdrojov vyčlení 140 miliónov Sk na začatie projektu. Tento sľub však nedodržala, a tak generálny riaditeľ Slovenského hydrometeorologického ústavu Štefan Škulec konštatoval, že pôvodný časový harmonogram, ktorý predpokladal spustenie systému v roku 2005, nebude dodržaný. Odhaduje minimálne ročné zdržanie.

Z hľadiska včasného a presnejšieho varovania obyvateľstva pred povodňami ide o veľmi významný projekt, do ktorého už SHMÚ z vlastných zdrojov investoval 3 milióny Sk. Celkové náklady na systém sa pohybujú podľa slov ministra životného prostredia SR Lászlóa Miklósa okolo 500 miliónov Sk. Budovanie systému je súčasťou prijatého Programu protipovodňovej ochrany v SR do roku 2010 s rozpočtom 960 miliónov Sk.

Škulec uviedol, že ústav sa so situáciou nezmieril. Napriek deficitu finančných prostriedkov pracuje na formulovaní metodík a úloh v rámci systému. V nasledujúcich týždňoch SHMÚ spustí pilotný projekt, ktorého cieľom je testovanie radaru na Javorníku.

So situáciou nie je spokojný ani šéf ekologického rezortu. Rozhodnutie vlády nepodporiť budovanie systému zo zdrojov získaných z privatizácie SPP považuje za jednu z prehíer vo funkcii ministra životného prostredia. Domnieva sa, že 140 miliónov na budovanie systému je menšou čiastkou ako výška škôd, ktoré na Slovensku vznikli po nedávnych záplavách. Trvá na tom, že do systému preventívnych opatrení treba investovať. *EB*

Príliš veľa mladých ľudí v SR fajčí

Slovenská republika sa zaraďuje do skupiny krajín s najvyšším počtom mladistvých fajčiarov v Európe. Vo vekovej kategórii 15 až 19-ročných je 12 percent pravidelných a 27 percent občasných fajčiarov. Vyplývalo to z najnovšieho prieskumu agentúry pre marketingový a sociologický prieskum Markant, s.r.o., ktorý sa uskutočnil na reprezentatívnej vzorke 1334 respondentov v júni 2002.

Najväčší počet pravidelných fajčiarov je vo vekovej kategórii 30-39 rokov a 40-49 rokov - zhodne po 31 percent. Najnižší počet pravidelných fajčiarov je vo veku nad 59 rokov - 12 percent, rovnako je 12 percent občasných fajčiarov.

Zo žien vôbec nefajčí 68 percent, občas 15 percent a pravidelne 17 percent. V mužskej populácii je 52 percent nefajčiarov, 18 percent občasných a 30 percent pravidelných fajčiarov.

Z prieskumu ďalej vyplývalo, že najviac nefajčiarov 70 percent je medzi vysokoškolsky vzdelanými ľuďmi. Najviac závislí od nikotínu sú nezamestnaní, z ktorých 35 percent fajčí pravidelne a 18 percent občas. To znamená, že 53 percent nezamestnaných siaha po cigaretách, čo je viac ako zistený priemer za celú dospelú populáciu.

Najväčší počet pravidelných fajčiarov je v Košiciach - až 41 percent a v Bratislave 30 percent. Najnižší počet 21 percent pravidelných fajčiarov je v obciach pod 2000 obyvateľov.

"Podľa výsledkov prieskumu je na Slovensku asi 900 tisíc pravidelných a 500 tisíc nepravidelných fajčiarov," povedal predseda združenia Stop fajčeniu Blažej Slabý. Poukázal na to, že "až 80 percent z pravidelných fajčiarov chce zanechať fajčenie, čo na Slovensku predstavuje asi 720 tisíc osôb. Takmer polovica z nich dokáže prestať fajčiť vďaka pevnej vôli. Druhá polovica, asi 360 tisíc osôb, sa nezaobíde bez cudzej pomoci. V SR však zatiaľ nepôsobí ani jedno špecializované zdravotnícke zariadenie, ktoré by sa osobitne zameriavalo na liečbu nikotínovej závislosti", konštatoval na záver. *EB*

Rómovia chodia na ovocie a kukuricu

Rómske obyvateľstvo na východe Slovenska okupuje zemiakové polia, ale na juhu Banskobystrického kraja sú to predovšetkým sady a kukuričné polia.

Rómovia napríklad Poľnohospodárskej spoločnosti Agros, s.r.o. v Bätke, v okrese Rimavská Sobota, už spôsobili vykrádaním ich polí a ovocných sádov škodu najmenej pol milióna korún, napriek tomu, že ich polia sú nepretržite strážené. Riaditeľ spoločnosti Barnabáš Kovács potvrdil, že aj tak sa každý deň stretávajú s ľuďmi, ktorí im "intenzívne útočia" na ich pozemky. Spoločnosť si aj preto musela prenajať strážnu službu, ktorá ju už stála ďalších približne 500 tisíc korún.

"Ako ovocie začína dozrievať, tak aj Rómov pribúda. Naše sady okupujú hlavne v nočných hodinách. Pri jednom útoku sú schopní obrať aj niekoľko desiatok kíl ovocia. Svoj úlovok potom sami predávajú na trhoviskách, ba dokonca aj stálym odberateľom. Prítom však nezabúdajú na zákony. Dobré vedia, že do výšky minimálnej mzdy sa dopustili len priestupku, a tak nie sú trestne stíhateľní. Označiť to na políciu pomaly nemá zmysel. Podobne ako poľnohospodári, tak aj polícia si s nimi nevie dať rady," podotkol Kovács.

Stredobodom záujmu Rómov sú aj kukuričné polia. Na tie prichádzajú špeciálnymi vozíkmi, ktoré si sami vyrábajú. Za niekoľko minút intenzívneho zberu sú schopní naplniť pár vriec kukurice. Riaditeľ rimavskosobotskej spoločnosti Agrotauris s. r. o., Ján Slabej v tejto súvislosti podotkol, že poľní "votrelci" im už zničili takmer 8 až 10 percent úrody. EB

Historici už odkryli, ako fungovala ŠtB

Činnosť komunistického Štátnej bezpečnosti v období po Pražskej jari 1968 do roku 1989 zachytáva publikácia Pavla Žáčka ŠtB na Slovensku za "normalizácie", ktorú vydalo Oddelenie pre dokumentáciu zločinov komunizmu. Ide o jednu z prvých publikácií na Slovensku, ktorá čerpá z archívnych materiálov tajnej polície. Dielo mapuje aj skartáciu archívu ŠtB. Podľa Žáčka na Slovensku sa najviac spisov tajnej polície skartovalo v Bratislave. Publikácia sa predáva za výrobnú cenu 185 korún a vytlačili ju odsúdení vo výkone trestu. Doposiaľ bolo vytlačených 800 kusov.

Archívy Štátnej bezpečnosti by sa mali pre občanov otvoriť koncom roku, keď začne fungovať Ústav pamäti národa. Už teraz sa však dá zistiť, ako fungovala Štátna bezpečnosť na Slovensku.

Výsledkom podrobného výskumu autora, pracovníka českého Ústavu pre súčasné dejiny v archívoch federálneho i republikových ministerstiev vnútra a v Českej republike aj v archívoch ŠtB je presný popis, ako sa v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch delili v tajnej službe právomoci, menili organizačné zložky, ako tiekli informácie.

Súčasťou je tiež edícia dokumentov nazvaná Agónia komunistického moci vo zvodkách tajnej polície - správy, ktoré 12. správa ŠtB zbierala počas revolúcie od 17. novembra do 7. decembra 1989.

Minister spravodlivosti Ján Čarnogurský na prezentácii knihy informoval, že minister vnútra Ivan Šimko špeciálne vyčlenil troch vyšetrovateľov, ktorí budú skúmať podnety týkajúce sa trestných činov, ktoré spáchali príslušníci štátnej moci v rokoch 1948 - 1989. Oddelenie pre dokumentáciu zločinov komunizmu už podalo tri podnety na trestné stíhanie - dva sa týkajú strelby do ľudí na hraniciach a jeden neoprávneného zatknutia za "styky s protispoločenskými živlami". EB

Predvolebná situácia na Slovensku je lepšia ako pred letom

Európsky komisár pre rozšírenie Günter Verheugen verí, že Slovensko bude mať po septembrových voľbách v parlamente jasnú proeurópsku demokratickú väčšinu. Predvolebná situácia na Slovensku je podľa neho teraz omnoho lepšia, ako pred letnými prázdninami.

"Očakávam teda, že v budúcom slovenskom parlamente bude silná demokratická proeurópska väčšina," povedal Verheugen.

Slovensko podľa neho potrebuje vládu, ktorá bude mať v Európe dôveru a ktorá bude schopná doviest krajinu do EÚ a zaručiť pokračovanie politických, ekonomických a sociálnych reforiem.

"Myslím, že Slováci sú si vedomí toho, že toto sú zrejme najdôležitejšie voľby v histórii krajiny," dodal komisár Verheugen. Na priamu otázku, čo sa stane v prípade návratu bývalého premiéra Vladimíra Mečiara k moci, však neodpovedal.

"Myslím, že by bolo nesprávne hovoriť slovenským voličom: keď urobíte toto, tak my urobíme toto a toto... My Slovákom hovoríme, že musia urobiť rozhodnutie s doširoka otvorenými očami, a oni to urobia," dodal Verheugen. EB

Otvorili diaľnicu Mierová - Senecká

30. augusta popoludní otvorili v Bratislave úsek diaľnice D61 Mierová - Senecká. Diaľnica ušetrí motoristom čas, cestou do Rakúska alebo na stredné Slovensko nebudú musieť prechádzať cez mesto, ale ho obídu. Úsek Mierová - Senecká totiž spojil diaľnicu pri Zlatých pieskoch s diaľnicou od Prístavného mosta po Mierovú ulicu. Za Prístavným mostom treba prejsť už len Einsteinovu ulicu, z ktorej sa tiež v budúcnosti má stať diaľnica, a napojiť sa na diaľnicu do Rakúska.

Diaľnica odľahčí od dopravy Bajkalskú a Trnavskú ulicu, ale zaťaží Prístavný most. V smere od Petržalky preto vyznačili tri jazdné pruhy bez odstavňového pruhu. Z diaľnice by v budúcnosti mala viesť cesta aj na letisko.

Výstavbu úseku Mierová - Senecká financovali zo štátneho rozpočtu, fondu Phare a z pôžičky Európskej investičnej banky. Z pôvodne predpokladaných vyše 2,7 miliardy korún sa predražila o viac ako miliardu.

Doprastav tvrdí, že ju predražili neočakávané náklady - silnejšie protihlukové steny, odstraňovanie smetiska a pripojka do Vajnor. Konkurenti ho obviňujú, že pôvodne navrhol dumpingovú cenu, aby vyhral tender.

Úsek je súčasťou diaľnice D61, ktorá spája Bratislavu, Senec, Trnavu, Piešťany a Nové Mesto. Celú diaľnicu stavala Doprastav.

Pre úsek diaľnice Mierová - Senecká asanovali 36 rodinných domov a vyrúbali 1263 stromov a 1231 metrov štvorcových krikov v katastrí Ružinova. EB

Lexa pred sudcom: Neutečiem

Bývalý riaditeľ SIS, obvinený Ivan Lexa nedávno vypovedal pred sudcom Okresného súdu Bratislava III Richardom Molnárom. Sudca Lexu vypočúval takmer hodinu, predtým ako rozhodne o návrhu prokurátora Michala Serbina, aby šiel Lexa znovu do väzenia.

Lexa, ktorý je ešte stále poslancom za HZDS, sudcu uistil, že sa nechystá ujsť. Spolu so svojimi advokátmi tvrdí, že návrh na jeho väzbu je protizákonný, pretože s ním nesúhlasila Národná rada. Tá však súhlas už raz dala.

"Je to politický prokurátor, ktorý cítuje pána ministra Čarnogurského. Je veľmi nekvalifikovaný," povedal o Serbinovi Lexa. Tvrdí, že cíti tlaky od ministra spravodlivosti, predsedu vlády a z niektorých médií.

Lexa prišiel na súd v obleku, v džipe svojho advokáta Svetozára Chabadu. Namiesto zubnej kefy, ktorú si bral, keď išiel prvýkrát do väzby (ešte pred svojím útekom do cudziny), si vraj zobral pero. Po výsluchu sa ponáhlal naspäť do auta, odpovedal len na niekoľko otázok.

Lexa už dlhšie tvrdí, že je na tom zdravotne zle. Nevedel však povedať, čo mu je. "Štyri roky nepoznám nič iné len nezákonnú väzbu, poznám exil, poznám väzbu." Na otázku novinárov, či teda ide o psychické problémy, povedal: "Vidíte, som celkom v poriadku."

Prokurátor Serbin pred sudcom počas Lexovho vystúpenia mlčal. "Predmetom konania nebola môj výsluch, ale Lexov," povedal. Lexa sa podľa neho správal suverénne. Serbin je stále presvedčený, že Lexa by mal byť vo väzbe. Ak ho do nej nevezme okresný sudca, podá proti rozhodnutiu sťažnosť, o ktorej bude rozhodovať krajský súd.

Richard Molnár nevytýčil pojednávanie, na ktorom bude o väzbe rozhodovať. Serbin nevedel odhadnúť, koľko času bude ešte sudca na preskúmanie dokumentov potrebovať.

Kauza, ktorú súd vrátil Serbinovi na došetrenie, sa týka protizákonného čerpania prostriedkov na výstavbu rodinného domu príslušníka SIS Gejzu V. v Hrnčiarovciach nad Pamou. Lexa o ňom údajne vedel, ale neoznámil prípad policii. "Prokurátor ma obviňuje, že som si nesplnil oznamovaciu povinnosť. Je to, ako keď sa vy dozviete o problémoch pri vlakovom tendri a okamžite nejdete za prvým policajtom, ktorého stretnete, a nepodáte trestné oznámenie," dodal k tomu Lexa. *EB*

Na BHS orchestre zo všetkých metropol V4

Od 27. septembra do 11. októbra sa uskutoční už 38. ročník Bratislavských hudobných slávností, ktoré sú jediným slovenským reprezentantom v Asociácii európskych festivalov EFA. Vystúpia na ňom umelci z osemnástich krajín, zabezpečená je účasť orchestrov zo všetkých hlavných miest krajín V4 – Česká filharmónia, Varšavská filharmónia, Budapest Festival Orchestra, Slovenská filharmónia a Symfonický orchester Slovenského rozhlasu.

Medzi účastníkmi sú ďalej Bruckner Orchester Linz, Orchestre National de Montpellier, Bach Collegium Mnichov, huslista Gidon Kremer či saxofonista John Edward Kelly alebo dirigenti Libor Pešek, Andrew Parrott či James Judd.

Festival zahŕňa aj tvorbu skladateľov, ktorí oslavujú v tomto roku okrúhle výročia – Igora Stravinského, Oliviera Messiaena, Ilju Zeljenu, Ladislava Burlasa a Ivana Hrušovského. V svetovej premiére odznie dielo Miguela Kertsmana Komorná symfónia č. 1 Boa Viagem Shoreline. *EB*

Slovenské filmy v cudzine

Dokumentárny film Mateja Mináča Nicholas G. Winton - Sila ľudskosti premietnu na 10. ročníku prehliadky poľských, českých a slovenských filmov Těrlické filmové leto 2002. Podujatie sa začalo 4. septembra v Těrlíciach v Českej republike. Predstaví tam i zatiaľ posledný slovenský celovečerný film autora Vlada Balca Dážd' padá na naše duše a pripravenej je aj retrospektívna prehliadka diel režiséra Štefana Uhra.

Ďalšou prezentáciou je Týždeň slovenského filmu, ktorý sa začne v tom istom čase v Helsinkách. Na prehliadke premietnu osem snímok - medzi inými Sedím na konári a je mi dobre a Kristove roky od Juraja Jakubiska, Obrazy starého sveta a Ja milujem, ty miluješ od Dušana Hanáka či Lalie poľné od Ela Havettu.

V Pretórii - 2. ročník Festivalu českej a slovenskej filmovej tvorby, sa predstaví filmy Martina Šulíka, Dušana Rapoša a Juraja Jakubiska. Od 19. do 25. 9. si budú môcť niektoré slovenské filmy pozrieť obyvatelia Londýna, kde sa bude v tomto čase konať Filmový festival kandidujúcich krajín Európskej únie - Barbican. Aj tam premietnu Mináčov dokument Sila ľudskosti. *EB*

Cyklus šansónov v Klariskách

Cyklus šansónov sa konal v dňoch 25. až 29. septembra v koncertnej sieni Klarisky v Bratislave. V nedeľu sa predstavila česká šansonierka Ester Kočíková, v súčasnosti známa ako moderátorka "feministického" programu na ČT Ženský hlas. "Má dlhé vlasy do očí, hlboký hlas a talent. Spieva tak, že o nej mnohí tvrdia, že je nová Olmerová. S obľubou uráža publikum z pódia," napísal o nej český týždenník Reflex. Sprewádzal ju klavirista Lubomír Nohavica.

V programe Háčkované stretnutie sa po 30 rokoch predstavila herečka a speváčka Milka Došeková. V stredu poľská muzikálová herečka Maria Meyerová a jej skupina Ma Scala. Cyklus šansónov ukončilo vystúpenie francúzskej muzikálovej hviezdy Aini Iftenovej a klaviristu Pierra Azaisa. *EB*

Hostia festivalu sci-fi a fantasy

Šestnásty ročník medzinárodného festivalu fantasy, science-fiction, moderných technológií a nového životného štýlu pod názvom Istrocon HP 2002 sa uskutočnil v dňoch 13. – 15. septembra v Bratislave. Stretnutie fanúšikov fantastickú literatúry, filmu, výtvarného umenia, komiksu, internetovej a počítačovej zábavy, ktoré organizuje občianske združenie Fantázia, v posledných troch rokoch nadobudlo rozmery najväčšieho festivalu v strednej Európe.

Najväčšími hviezdami bol John Franklin Howe – výtvarník, ktorý pracoval na sfilmovaní románu J. R. R. Tolkiena Pán prsteňov, a Michael Sheard, herec známy z filmu Hviezdne vojny, kde hral admirála Ozzela.

V sekcii kino sa predstavila najmä poľská kinematografia z oblasti sci-fi a fantasy: King size a Sexmisia, slovensko-českú premiéru mal Zaklináč od Andrzeja Sapkowského. Slovenská skupina amatérskeho filmu Extreme films sa predstavila premiérou krátkometrážneho akčného hororu Miesto smrti. *EB*

Verejnosť uvidí aj doteraz utajené priestory Dómu

Najväčší kostol v Bratislave začali stavať v roku 1221 v románskom slohu. Na trojlodový chrám sa premenil počas 14. storočia. Vysvätili ho až v polovici 15. storočia. V osobitnej krypte sú uložené rakvy arcibiskupov Imricha Esterházyho, Mikuláša Czákého, Františka Barkóczyho a Jozefa Batthyányho. Dóm je bývalé korunovačné miesto viacerých uhorských panovníkov. Korunovali tu i Máriu Teréziu, Jozefa I. a Leopolda I.

Od roku 1990 je chrám národnou kultúrnou pamiatkou.

Počas nedávnych povodní vo vnútri Dómu svätého Martina spadla veľká kamenná socha sv. Jána Nepomuckého, ktorý je patrónom proti povodňiam. Akoby držal ochrannú ruku nad Bratislavou a keď voda ustupovala, padol vyčerpaný a rozbil sa. Sochu teraz reštaurujú.

V Dóme sa však pracuje na oveľa širšej ploche. Komplexná rekonštrukcia západných priestorov, ktorá sa začala pred dvoma rokmi, je do dvoch tretín hotová. Keď sa dokončia všetky práce na obnove priestorov konkatedrály – sakristie, kaplnky, klenotnice, spevackej emporie a veže – sprístupnia ju verejnosti.

Doteraz mohli návštevníci vojsť len do lode kostola, podzemnej krypty rodiny Pálffyovcov, kaplnky sv. Anny a kaplnky Almužníka. Do jari by mala byť k dispozícii celá západná časť kostola.

Bude sa dať vyjsť aj do veže. Rekonštrukciu veže už dokončili. Umeleckí remeselníci obnovili drevené konštrukcie, vymenili len poškodené prvky. Schodiská, zvony a závažia zachovali v originálnej podobe. Vymenili i kamennú dlažbu.

Keď prechádzate úzkym schodiskom veže, vidíte hodinový stroj z roku 1905, drevený domček hodinára i najväčší drevený krov v sakrálnych stavbe na Slovensku. Plán počíta s nasvietením krovu lode a klenby. Vybuduje sa vyhládoková terasa. Návštevník bude dobre vidieť, ako vyzerá konštrukcia gotickej klenby, a tiež časť odkrytého mestského opevnenia, na ktorom stavba stojí. Uvidí pôvodné gotické interiéry kaplniek tak, ako vyzerali v čase vzniku.

Už sa dokončili aj kaplnky na južnej strane. Dole má byť príjímací salón pre štátne návštevy. Bude to reprezentačný priestor. Teraz sa obnovujú tri zvyšné priestory na severnej strane – bývalá klenotnica, kaplnka Panny Márie a pôvodná sakristia. V kaplnke kráľovnej Žofie na poschodí bude stála expozícia korunovačných a sakrálnych predmetov, ako sú kalichy, liturgické rúcha a knihy. Vystavený tu bude aj kúsok múra s otlačkom ruky. Podľa legendy je to otlačok ducha, ktorý sa nespokojný zjavuje v Dóme. Hovorí sa, že počas života zavraždil človeka a doteraz ho trápi svedomie.

Jediným investorom rekonštrukčných prác, počas ktorých je Dóm stále prístupný verejnosti, je arcibiskupský úrad Trnava s farnosťou sv. Martina v Bratislave. Náklady by nemali presiahnuť 15 miliónov korún. Doteraz sa preinvestovalo okolo šesť až osem miliónov.

EB

Dni kultúrneho dedičstva

Cirkevné pamiatky ako pramene európskej kultúry a vzdelanosti sú hlavnou témou 11. ročníka Dni európskeho kultúrneho dedičstva, ktorých slovenskú časť slávnostne otvorila 6. septembra v Nitre. Organizátori predstavia odbornú publikáciu s názvom Kalvárie a križové cesty na Slovensku. Okrem toho v Nitrianskej galérii odovzdajú výročné ceny časopisu Pamiatky a múzeá a otvorí výstavu katedrálneho pokladu.

Na Nitrianskom hrade zahrajú organista Ján Vladimír Michalko a trubkár Juraj Bartoš. Siedmeho septembra sa otvorí vedecké kolokvium na tému Cirkevné pamiatky – pramene kultúry a vzdelanosti.

EB

Slovník do vrecka

Za posledných približne desať rokov prežíva encyklopedická literatúra takmer svoj zlatý vek. Aj na Slovensku. Veď Slovensko už má dva zväzky všeobecnej encyklopédie Beliana (bude ich dvanásť) a šesť zväzkov Slovenského biografického slovníka (dokončený bol roku 1994). A tiež reprezentačný Biografický slovník Slovenska, Kto je kto v architektúre na Slovensku, Lexikón katolíckych kňazských osobností a obdobný lexikón evanjelikov, niekoľko personálnych regionálnych slovníkov, dva slovníky slovenských spisovateľov, ku ktorým teraz pribudol tretí, Malý slovník slovenských spisovateľov autora Petra Mišáka (Knižné centrum, Žilina 2002). Je to naozaj úctyhodné. Práve preto hanbou slovenskej lexikografie ostáva, že sa nenašiel doposiaľ nik, čo by aspoň v štvorročných intervaloch pripravoval biografický slovník žijúcich osobností, známy vo svete ako Who is Who. A tak publikácia Kto je kto na Slovensku 1991 je zatiaľ jediný svojho druhu. Iné je to v oblasti literatúry.

Malý slovník slovenskej literatúry netreba chápať ako konkurenciu už existujúcemu Maťovčíkovmu Slovníku slovenských spisovateľov 20. storočia ani slovníku Mikulovmu, ktorý zmapoval slovenskú literatúru celkom od začiatkov podnes, ale súčasných autorov prísne selektuje, v čom je Maťovčíkova encyklopédia zvlášť veľkorysá. Že ide o kompilát, je samozrejme, veď slovníky sa tvoria zo slovníkov, fakty nemožno vymýšľať, iba dopĺňať, a tak Mišák neprišiel s nijakou osobitnou koncepciou výberu alebo štruktúry hesiel, lebo len registruje mená, enumeratívne uvádza druh autorovej činnosti a výberovo zoznam jeho diel. Takáto telegrafická skratka ani nedovoľuje nejaké hodnotenia či bližšie charakteristiky.

Do tohto literárneho kompendia sa zmestilo okolo 2000 spisovateľov z celých dejín literatúry, pričom k chvále autora treba pripísať, že sa sem dostali aj osobnosti celkom zabudnuté, nespomenuté ani v najnovších slovníkoch (napr. Karol Guliš, Karol Terebessy). Takisto treba kvitovať, že mu neunikli najnovšie úmrtia jednotlivých spisovateľov, ktoré ostatné slovníky ešte nezaznamenali (napríklad Dušan Slobodník), hoci v prípade Heleny Križanovej-Brindzovej, Lýdie Kyselovej alebo Karola Tomašičika znamenali (napríklad Dušan Slobodník), hoci v prípade Heleny Križanovej-Brindzovej, Lýdie Kyselovej alebo Karola Tomašičika dátum smrti nezaevidoval. Pravda, aj tu je viacero nedostatkov. Už v recenzii Maťovčíkovho slovníka sa upozornilo, že pri slovákoch sa na mnohé osobnosti zabudlo. Mišák túto chybu opakuje. Nie sú tu poľskí slovakisti Zawilinski a Hierowski, bulharskí Rakovski a Stefanov, juhoslovanskí Smolej a Senečič, rumunský Grosu, anglický Pynsent. Nebolo by bývalo problémom získať o nich údaje, veď viacerí sú v Encyklopédii Slovenska, ktorú Mišák spomína medzi použitými prameňmi. Mimochodom, je nepochopiteľné, že sa neopieral o Sliackeho Slovník slovenských spisovateľov pre deti a mládež, inak by mu nebolo napríklad uniklo meno Strmeňovej, autorky viacerých kníh, vydaných aj v zahraničí. Chýbajú tu však i mená ako teatrolog Ladislav Lajcha alebo Ján Rozner, divadelný kritik a spolu so Zorou Jesenskou prekladateľ Shakespeara. A naopak, nevedno, prečo sa do slovníka spisovateľov dostali filmári Ondrkal a Bielik.

Vreckový formát slovníka a jeho nízka cena však budú lákadlom pre milovníkov slovenskej literatúry.

EB

Die sogenannten "Beneš-Dekrete".

Ein Streitfall

Ein Kommentar von Günther Trübswasser

Günther Trübswasser wurde 1944 in Brünn/Brno als Kind tschechisch/deutscher Eltern geboren und ist Abgeordneter der Grünen im Öö. Landtag.

Mit dem Ende des Zweiten Weltkriegs waren keineswegs die alten Konflikte, Rivalitäten, geschichtlichen Belastungen und unterschiedlichen Sichtweisen des Geschehenen bereinigt oder gar bewältigt. Das an Kriegen und blutigen Feindschaften so "reiche" zwanzigste Jahrhundert hat den europäischen Staaten und deren politischen Verantwortlichen noch bis weit in das einundzwanzigste eine Vielzahl an zu bewältigenden Aufgaben hinterlassen. Eine dieser Zukunftsaufgaben ist das gegenseitige Verhältnis von Österreich und der Tschechischen Republik, die eine gemeinsame Geschichte verbindet und gleichzeitig auch wieder trennt. Die gelegentliche, unterschwellige Geringschätzung des jeweils anderen oder etwa die Angst, von der Gegenseite bevormundet zu werden, sind Produkte dieser historischen Verknüpfungen und Trennungen. Wir kennen einander nur zu gut. . .

Gunther Trübswasser
ABC. imÖö. Lantag
(Foto: Grüne Klub ÖÖ)

Schlechter Umgangston zwischen Nachbarn

Dass dieser schlechte Ton nicht nur in der Bevölkerung verbreitet ist, lässt sich fast täglich den Medien entnehmen. Vetodrohungen und gegenseitige Ultimaten sind keine Umgangsformen unter gleichberechtigten Staaten, sondern erinnern an ein Herrschaftsgefälle, das mit der Monarchie 1918 zu Ende gegangen war. Solche Drohgebärden treffen einen unabhängigen Staat immer an der empfindlichsten Stelle und rufen nur eine trotzigte Verhärtung der Standpunkte hervor. Auf Gefühlsebene lassen sich bilaterale Meinungsunterschiede nicht diskutieren, geschweige denn lösen. Auch der Konflikt um Temelin war oft kein sachlicher zwischen Gegnern der Kernenergie und der tschechischen Atomlobby, sondern immer auch einer zwischen Rechthabern und Besserwissern. Dementsprechend unbefriedigend ist auch das bisherige Ergebnis dieses Konflikts, und zwar aus der Sicht beider Seiten.

Nach ähnlichem Verhaltensmuster läuft auch der Streitfall um die Staatsdekrete ab, den bei uns so genannten "Beneš-Dekreten". Auch hier geht es längst nicht um rechtshistorische, humanitäre oder politische Fragen. Zum Unterschied zu Temelin liegt die Gefahr jedoch nicht in einem möglichen Gau in der Zukunft, sondern im Wecken der nationalistischen Geister der Vergangenheit.

Politik der Nadelstiche

Bereits die Bezeichnung "Beneš-Dekrete" empfinden viele Tschechen als Provokation. Sie kennen die Dokumente als "Präsidentialdekrete". Besonders geringschätzend empfinden es viele, wenn der Name des Gründers der Zweiten Republik, Dr. Edvard Beneš, mit "sch" einge-deutscht wird. So geschehen in der Regierungserklärung unserer derzeitigen Bundesregierung. Ein unnötiger Nadelstich ohne Fortschritt in der Sache selbst.

Gleiches gilt auch für den tschechischen Mini-sterepräsidenten, der entgegen besseren Wissens in einem Interview die Sudetendeutschen mit Naziverbrechern gleichstellte.

Die Präsidentialdekrete von 1940 -1946

Die Dekrete gelten heute weder als undemokratisch noch als illegal, sondern sind nach der "Provisorischen Staatseinrichtung" der CSR am 21.7.1940 im englischen Exil und in der Folge bis 1946 durch den Staatspräsidenten Dr. Edvard Beneš, die Regierung und den Staatsrat erlassen worden. Die Dekrete gelten als

Dokumente der Staatsgründung und haben deshalb auch einen hohen Wert im Selbstverständnis der Tschechischen Republik. Sie pauschal "aufzuheben" oder "abzuschaffen", sind deshalb unrealistische Forderungen, ganz abgesehen von den nicht abschätzbaren Rechtsfolgen.

Insgesamt wurden 143 Dekrete erlassen, die sich in der Mehrzahl mit verwaltungstechnischen Fragen befassen. Nur ein kleiner Teil, etwa 12 Dekrete, befasst sich mit der Befreiung der Tschechoslowakei, dem Kriegsende, der Vertreibung der Deutschen und Ungarn sowie mit konfisziertem Eigentum.

An einem der Dekrete, dem vom 8. Mai 1946, wird aus heutiger Sicht besonders Anstoß genommen. Es wird als menschenrechtswidrig angesehen und mit heutigem Rechtsempfinden als unvereinbar, weil es "Straflosigkeit für Handlungen" ausspricht, die an Angehörigen der Deutschen und Ungarn begangen wurden. Darunter fallen unter anderem auch schwere Verbrechen wie Mord oder Totschlag. Dazu muss festgehalten werden, dass es im Verlauf der Vertreibung zu vielen Übergriffen und Verbrechen an Unschuldigen kam. Ein Umstand, der heute von keiner Seite bestritten wird. Über die Zahl der Opfer gehen die Schätzungen auseinander. Während tschechische Historiker von etwa 30.000 Toten sprechen, geben die Sudetendeutschen Landsmannschaften 250.000 Opfer an. Die Differenz zeigt die unterschiedliche Betrachtung und die Kluft, nicht aber die Qualität des geschehenen Unrechts.

Ganz allgemein wirkt der Sprachgebrauch in vielen Dekreten aus heutiger Sicht rassistisch und geht von einer Kollektivschuld der "Deutschen, Madjaren, Verräter und Kollaboranten" (Zitat) aus, die heute von keinem Historiker behauptet wird. Er ist nur in Zusammenhang mit der damaligen Situation, kurz nach Beendigung der Besetzung durch Nazi-Deutschland zu verstehen und den Verbrechen, die in dieser Zeit an Tschechen begangen wurden.

Was bleibt für uns heute zu tun?

Wie sollen wir mit dem letzten Akt am Ende eines verbrecherischen Krieges mit all seinen Gräueln in den besetzten Gebieten, wie die Tschechoslowakei eines war, umgehen? Behutsam jedenfalls! Dazu gehört der Respekt vor den Opfern und die Tatsache, dass es Wiedergutmachung nur symbolhaft geben kann.

Die Staatsdekrete der jungen Tschechoslowakei sollten geschehenes Unrecht während der Nazi-Zeit überwinden und die mit den Alliierten beschlossene Vertreibung der Deutschen und Ungarn auf eine rechtliche Grundlage stellen. Sie sind kein Akt der Diplomatie, sondern der versuchte Schlusspunkt am Ende eines Wahnsinnskrieges, den sie nicht zu verantworten hatten, sondern dessen Opfer sie vertraten.

Die "Deutsch-Tschechische Erklärung" von 1997: Ein möglicher Weg in eine partnerschaftliche Zukunft

Aus all diesen Überlegungen und eingedenk der vielen Opfer kann keine "schnelle" Lösung gefordert werden, sondern nur ein behutsamer Prozess, wie er mit der bereits erwähnten "Deutsch-Tschechischen Erklärung über die gegenseitigen Beziehungen und deren künftigen Entwicklung" vom 21. Jänner 1997 eingeleitet wurde. Darin wird das Münchner Diktat von 1938 verurteilt, das zur Abtrennung des "Sudetlandes" von der Tschechoslowakei führte. Es enthält ein Bedauern des Unrechts gegenüber Unschuldigen auf beiden Seiten, das Bedauern der kollektiven Schuldzuweisung mit anschließender Vertreibung sowie den Verzicht

auf politische und materiellrechtliche Forderungen, die aus der Vergangenheit herrühren.

Der allerwesentlichste Teil der Erklärung von 1997 ist jedoch die Beschäftigung mit der künftigen Entwicklung der Beziehungen beider Staaten, die Förderung der Verständigung zwischen beiden Staaten auf vielfältige Weise, besonders von zukunftsorientierten Projekten auf kulturellem Gebiet und der Jugendpolitik. Dazu wurden ein gut dotierter Fonds ins Leben gerufen und ein Koordinierungsrat als beratendes Gremium eingerichtet. Alles geschah mit besten Absichten. Nur, jüngste Äußerungen auf bayrischer und

mancher tschechischer Seite lassen wieder die Hoffnungen auf eine baldige Normalisierung sinken. Es scheint auch im Verhältnis Deutschland-Tschechien ein gegenseitiger Wettstreit in Gang gekommen zu sein, wer die "treffendere" Provokation parat hat und wer die nationaleren Töne anzuschlagen im Stand ist. Zu hoffen bleibt nur, dass nach den Wahlen (Juni 2002 in Tschechien, September 2002 in Deutschland und 2003 in Österreich) wieder die Vernunft und die ursprünglichen Absichten die Oberhand gewinnen.

Wir stehen noch vor dem Beginn eines Prozesses.

Der Sprachlosigkeit der 60er und 70er Jahre sind verbale Attacken und Drohungen gefolgt, die derzeit wenig Gutes verheißen. Dennoch, der Weg, den die deutsch-tschechische Erklärung von 1997 vorgezeichnet hat, bleibt der einzig gangbare: Diplomatische Verhandlungen unter gleichberechtigten Partnern und der

Wille zu einer langfristigen Friedens- und Freundschaftspolitik.

Der Verlust der Heimat für die vertriebenen Sudetendeutschen und die tragischen Einzel-schicksale unschuldiger Menschen dürfen nicht bagatellisiert werden. Auch vor ihnen müssen wir uns verneigen. Wer aber, wie einige selbst-ernannte Wortführer, diesen humanistischen Anspruch zu tschechenfeindlichen Attacken benützt, hat nicht die Achtung der Opfer im Sinn. Die gegenwärtigen Vetodrohungen und Ultimaten dienen weder den Menschen noch der "Sache". Die Aufarbeitung der Geschichte muss jede Gesellschaft für sich leisten. Sie kann weder verordnet, noch von außen durch-gesetzt werden.

Der Nachdenkenprozess braucht Zeit. Österreich hat dazu Jahrzehnte benötigt und die Tschechische Republik befindet sich erst im 13. Jahr ihrer demokratischen Nachkriegsgeschichte. Zurufe von außen können diesen Beginn eines schmerzhaften Prozesses nur verzögern oder gar verhindern.

Česká menšina ve Vídni.

Členové české a moravské šlechty / hrabě Harrach, Kounic, Lobkovic, Kinsky, Schwarzenberg a j. / kteří byli oporou rakouské vlády a poradci Marie Terezie byli jádrem českého živlu ve Vídni. Později přicházeli studenti, profesori / Masaryk / umělci / sochař Schnirch / podnikatelé a dělníci.

Ti obvykle neovládali německý jazyk a vznikla potřeba zakládat spolky, ve kterých by krajané pěstovali mateřský jazyk. Je zajímavé, že první spolky měly za úkol kulturní činnost / Hlahol 1861, Zpěvácký spolek československý 1862, Pokrok 1863 / Slovanská beseda a Jednota sv. Metoděje, kde se scházeli ve Vídni žijící Slované byly založeny r.1865, Sokol následoval v roce 1867, Akademický spolek 1868.

Velkou oporou menšinové činnosti bylo založení spolku Komenský v roce 1872. Členové si dali za úkol postavit českou školu, jak již v roce 1868 bylo navrhováno v Československém spolku dělnickém. Vedení krajanů bylo v rukách idealistů, kteří se bezplatně starali o udržení národního uvědomnění, a o úspěšnou činnost těchto spolků. Česká škola byla základem úspěšného vývinu české menšiny. Byla založena nejen Škola obecní, ale i reálka, gymnasium a průmyslovka ve vlastních školních budovách s výborným učitelským a profesorským sborem.

Druhá světová válka tento vývin citelně přerušila. Bylo těžké navazovat na tento uspaný základ. Schopných vedoucích po válce bylo málo, české školy musely být prodány spolu s hotelem Bohemia majetkem spolku Komenský.

Dnes v roce 2002 jsme tak daleko, že idealisté dožívají a odcházejí. Zřídka kdy se však postarali o své následovníky. Je nutné obsadit náročnou a zodpovědnou funkci předsedy Menšinové Rady. S ohledem na nutnou přeměnu menšiny na národnostní skupinu je zvolení vedoucích pracovníků zodpovědnou prací. Je nutné soustředění schopných a ochotných sil, která by pro Menšinovou radu získali další členy / Komenský, Kulturní klub a j. / Dalším úkolem bude slučování spolku s malým počtem členů.

Zdá se, že budoucnost národnostní skupiny Čechů a Slováků žijících ve Vídni leží na bedrech finančně silných a aktivních spolků a absolventů české školy. Zůstává jedna otázka, zda starší generace pochopí nutnost reorganise menšinové práce a zda ji svými zkušenostmi podpoří. Bylo by smutné, kdyby z osobních důvodů tato životně důležitá nutnost byla blokována.

MNOHO ČASU NÁM NEZBYVÁ.

Sion.

Na ty louce zelený

roste babyka, ten kdo si na lásku přivyknul, těžko odvyká.. Ach ta láska ! provází nás celým životem a tak nemůže chybět ani v pořádné české operetě s komediálním obsahem. Název je totožný s pojmenováním hájovny, v níž žije svérázným způsobem drobný, ale vitální hajný Štětivec v brilantním podání Pavla Koudelky a jeho žena Barbora, již představuje Lida Voharčíková s takovou znalostí poměrů, jakoby s ním opravdu žila oněch 25 let. Stejně tak jejich dcera Hančí - takto Eva Musilová - prožívala svou lásku k profesorovi Bulfinkovi, neboť během zkoušek na uváděnou hru se skutečně vdala. Zato její opravdový otec František Musil v roli velkostatkáře Skalického byl k ní hodně odměřený, neboť hodlal svou neteř dobře životně zabezpečit a výhodně provdat za inženýra Miláčka, jehož představoval František Musil mladší. Hle jaká zapeklitá situace na scéně a také v životě samém.

Ubohý profesor Bulfínek ! Vděčná role pro Milana Salavu snažícího se vytříbeným vzdělá-ným jazykem hovořit nedobře Štětivicovi porozumětí ráčil a jal se tedy rmoutit proto, že ač zamilovaný do Hančí slyšel z úst jejího otce, jak se "ona po nocích toulá, vrací se celá umazaná a nedávno ji dva pánové chovali na klíně a lechtali na bříšku". Tedy jeden o voze a druhý .... Co by to bylo za hru, kde by nenásledovaly další zápletky, o které se postarali Pavel Pána, Pavla Jelínková jako nadporučík Gustav Horowitz a majitelka salonu krásy Lola i trochu praštěný nadlesní Bruno Eisen Kulka v excelentním podání Jaroslava Kašparů.

Kdopak by si nepřál mít obrázek své vyvolené všude kam se jeho zraky upřou a tak píseň "Já bych chtěl mít tvé foto ve zlatém rámečku" ... pohnula i diváky k tomu, aby si ji s chutí zanotovali s herci. Jak je vidět, tato lidová opereta s melodiemi Járy Beneše stará bezmála 70 let je přitažlivá i dnes. Režii převzala Růžena Čadková, dlouholetá členka souboru a její práce se podařila. Ještě pro úplnost: hlavní kádr divadla tvoří zaměstnanci různých podniků, podnikatelé, výrobci, statkáři, kantor, psychiatr, řezník atd. V celych jižních Čechách jsou pouze tři přírodní divadla a to: s otáčivým hledištěm na zámku v Českém Krumlově, v Týně nad Vltavou a v Žirovnici.

I tady v Žirovnici mělo své nádherné i krušné chvíle. Z kroniky souboru divadla je zřejmé, že existovalo už kolem roku 1864. V roce 1948 se tu hrálo naposled. Pak nastala léta jiných zájmů a až v 70 letech se divadelní spolek znovu vzkřísil. Tehdy byl už interiér divadla velmi zastaralý a zanedbaný. Byla zničena elektrická instalace, taras po levé straně k rybníku polorozpadlý. Vedení města stálo před rozhodnutím divadlo zavést a zplanýrovat. V poslední chvíli tedy spolek zasáhl jsa vázán dlouholetou tradicí divadla. Před jeho elánem ustoupila i radnice a povolila obnovit divadlo v prostředí pod zámek. Téměř 1100 brigádnických hodin odpracovali členové souboru na obnovení divadla a mohlo se opět hrát.

Klasické hry se střídaly s pohádkami a díla novějších autorů už doprovázela hudba. Jednou z krásných inscenací se stala hra Jaroslava Vrchlického Noc na Karlštejně provedená na nádvoří zámku, kde byly využity kolem dokola všechny prostory a diváci se tak ocitli uprostřed děje.

Milí krajané a hosté, vítejte u nás v příští divadelní sezóně. Už nyní vás zveme a těšíme se na vaši návštěvu!

Lambert Lehejček

Dívoký západ v Absurdistanu

Nepatřil jsem ani v nejtěšším mládí ke čtenářům detektivek či revolverové literatury a proto také dodnes nepatřím k návštěvníkům tzv. akčních filmů. Rodokapsy jsem nečetl a frázi o proklatě nízké visící koltech u mužů s šířkou na hlavách jsem znal jen ze zmínek spolužáků, kteří si vyměňovali zkušenosti a dojmy z právě čtených krváků brakové literatury. Věděl jsem ovšem, čím se proslavil tzv. Dívoký západ, že americké město Chicago bylo střediskem nejobávanějších gangsterů světa a že byl jakýsi Al Capone nejznámější a nejslavnější z nich.

To vše byly ovšem pro mě literární výtvořky a filmové scénáře ze vzdálených končin, nereálné, fantastické, absurdní děje neskučeného světa. A musel jsem se dožít úctyhodného stáří, abych se střetl se zkušenostmi tohoto literárního žánru. Ne v Rodokapsech a ne ve vzdálených krajích jiných kontinentů, nýbrž v seriózních pražských novinách jako líčení skutečných událostí v krajích kolem hory Říp, o nichž jsem byl dosud přesvědčen, že tam kdysi usadil praotec Čech své přistěhovalé krajany, neboť ona rovina oplývala mírem, medem a strdím.

Nicméně právě tam, v těch středoevropských rovinách prý žijí, ba pracují na nejvyšších vládních úřadech lidé, kteří proměňují zmíněné pohádkové děje ve skutečnost. Ne sami, vlastnoručně. Vraždy za ně provádějí na objednávku placení vykonavatelé, čemuž tak nebylo ani v Rodokapsech. Tam je museli vykonat okoltovaní hrdinové vlastnoručně.

V tom kraji medem a strdím oplývající m za to ovšem slibují zabijecům v cizích službách slušný honorář v řádech statisíců místní měny, přičemž se nemusejí obávat při eventuální zpáteční střelbě o vlastní život. Pod Řípem se zpátky nestřílí. Tam všude, ať už pocházejí oběti zez Plzně, z Budějic nebo mordyje třeba z Klatov či odjinud, se s takovými podlostmi nepočítá, tam se zřejmě nechávají novináři i něžného pohlaví za nezodpovědné, kritické články bez odporu zastřelit. Zejména, když se celá akce odehrává pod vedením nejvlivnějších úředníků nejvyššího vládního úřadu, navíc pověřených akcí zvanou "čistě ruce". Slovy lidového básníka, které jsem četl nedávno v jedné pražských novinách:

*V Čechách jsou dnes kruté bity,
nejrůznější minority,
nejvíc boulí přítom sklídí
minorita slušných lidí.*

Nejdříve měli podle plánu vykonavatelé použít za tím účelem plastickou trhavinu domácí výroby Semtex, ale pak prý bylo rozhodnuto, že na bezbrannou ženu stačí tři koltové rány do hlavy, pro zřízení identifikace doplněné několika řezy ostrým nožem. Na nic netušící mladou novinářku prý není zapotřebí velkých explozí.

A tak jsem byl sice pozdě, ale přece jen zasvěcen bez pomoci Rodokapsů do praktik statečných mužů Dívokého západu, plánovaných a do nejmenších detailů vypracovaných odborníky v mirumilovném Absurdistanu středoevropské civilizace. Ještě štěstí, že najatý vrah projevil v posledním okamžiku menší statečnost než jeho nic netušící naplánovaná oběť a šel se raději včas sám udat...

Jindřich Lion

Zlatá hokejka překvapivě Jágrovi

Překvapením skončil poslední ročník novinářské ankety Zlatá hokejka, ve které žurnalisté a experti vybírají nejlepšího hokejistu uplynulé sezóny. Všeobecně se očekávalo, že trofej získá brankář Detroit Red Wings slavný Dominik Hašek, který letos se svým týmem zvítězil ve Stanley Cupu a zároveň oznámil svůj odchod z profesionální scény. Veřejnost počítala, že na rozloučenou dostane famózní Dominátor, který se po vítězství českého týmu v roce 1998 na olympijských hrách v japonském Naganu stal národním hrdinou. Hašek však doplatil na systém dvojího hlasování - první polovina sezóny se mu příliš nevyvedla a Jágr získal rozhodující náskok, který detroitští brankář nedokázal dohnat ani excelentním závěrem. Přesto průběh ankety vzbudil značné rozpaky, které podtrhl i kontroverzní průběh slavnostního předávání cen, který moderovali protagonisté humoristického pořadu komerční televize Nova Tele tele. Podle některých pozorovatelů celá akce totiž nápadně připomínala až slaboduché komerční estrády. Po letošním ročníku zůstává tedy určitá pachutí, která může být námětem k zamýšlení. Rozhodně stojí za úvahu, zda má smysl, aby experti hodnotili hráče dvakrát, když se cena uděluje za výkony v celé sezóně a diskutovat by se mělo i o podobě slavnostního večera.

(MaFr)

Šebrle získal evropský titul

Roman Šebrle se na mistrovství Evropy v atletice ukázal jako král desetiboje. Po celou dobu soutěže s přehledem vedl, a dokonce útočil i na rekord šampionátu. V poslední disciplíně, běhu na 1500 metrů, se mu však nepodařilo zaběhnout takový čas, aby to na rekord stačilo. Získal 8800 bodů, k rekordu mu chybělo pouhých 11 bodů.

jp

Nedožitý osmdesátiný čtyřnásobného olympijského vítěze Emila Zátopka si připomněli přátelé slavného běžce s jeho manželkou Danou Zátopkovou, olympijskou vítězkou v hodu oštěpem.

Ta se členy Českého olympijského výboru a Klubu olympioniků nejdříve odhalila mužův pomník v rodné Kopřivnici a poté tam odstartovala první ročník Běhu Emila Zátopka. Po absolvování 22 kilometru doběhl jako první ze stočtyřicetiletého pole do cíle Slovák Jan Polak. Druhý byl Petr Klimeš z pražské Dukly. Mezi ženami zvítězila Polka Ewa Fliegertová před Hanou Harokovou z Brna.

Dále Dana Zátopková otevřela v Uherském Hradišti první sportovní areál s umělou lehkootletickou drahou ve Zlínském kraji. "Moc to přejí hlavně mladým lidem. Tady jsem začínala s házenou, než jsem přestoupila na atletiku. Ale takové podmínky jsme neměli," řekla Zátopková, která ve čtvrtek oslavila 80. narozeniny.

SOKOLSKÁ ŽUPA RAKOUSKÁ

1010 Wien, Drachengasse 3 5
Tel./ fax ++43 1 604 87 04
(DI Nováček),
e-mail: novacek.wien@aon.at

Župní družstvo volejbalu

Vedoucí odboru Anton Florián
Tel.: 586 86 86
Trénink mužů ve čtvrtek
od 19,30 do 21,00 hod
v Rundhalle Alt Erlaa

Župní trénink ve stolním tenisu

Po 19,30 - 21,00 hod
Sokolovna 1170 Wien,
Steinergasse 7
info - večer tel.: 802 53 82,
br. Rodt

Sokol Vídeň
III / XI.
Česká škola,
1030 Vídeň,
Sebastianplatz 3
Čtvrtek:
ženy od 19,00
do 21,00 hod.

Zájemci o volejbal

bližší informace:
N.Štěrbová tel.: 967 84 93,
e-mail: K.Sterba@gmx.at

Sokol X

ÚTERÝ

ŽACTVO 17 - 18 h
SPORTOVNÍ TANEC 18 - 19 h
AEROBIK 19 - 20 h
ŽENY 20 - 21 h
MUŽI FOTBAL 20 - 21 h

STŘEDA

AEROBIK 9 - 10 h
BADMINTON ŽACTVO 9 - 20 h
BADMINTON DOSPĚLÍ 20 - 21 h
SENIORSKÉ ODPOLEDNE

Každou 1. středu v měsíci - hosté vítáni

1100 Wien Angeligasse 21. tel: 600 20 20

Informace a dotazy strosta jednoty Tonda Valenta. tel.: 0676 964 59 74
http://members.Eunet.at/SokolX, e-mail: sokol.x@eunet.at

DIENSTAG

SCHÜLER
SHOWDANCE
AEROBIC
FRAUEN
MÄNNER FUSSBALL

MITTWOCH

AEROBIC
BADMINTON SCHÜLER
BADMINTON ERWACHSENE
SENIORENTREFFEN

T.J. SOKOL VÍDEŇ XII / XV

Info: tel. 713 31 88/20 přes den
e-mail: sokol.12-15@aon.at

Pod odborným vedením a v mateřském jazyce
máte vy a vaše děti možnost se zúčastnit:
CVIČENÍ v nové SOKOLOVNĚ, Vídeň 10.
Angeligasse 21

Předškolní žactvo, žáci a žákyně od 6 do 14 let cvičí základní sportovní
gymnastiku

pod vedením způsobilých vedoucích
každý čtvrtek od 17,30 do 19,00 hodin

Dorostenky a ženy
kondiční posilovací gymnastika s moderní hudbou
každý čtvrtek od 19,30 do 21,00 hodin

Dorostenci a muži
základní sportovní gymnastika a hry (volejbal, nohejbal, sálová kopaná)
každé pondělí od 19,30 do 21,00 hodin

SOKOL VÍDEŇ XVI / XVIII

Sokolovna 1170 Wien, Steinergasse 7

Pondělí: žactvo

od 18,00 do 19,15 hodin

župní trénink ve stolním tenisu

od 19,30 do 21,00 hodin

Úterý: župní zdravotní cvičení pro ženy a muže
gymnastika a nářadí ženy a muži

od 16,00 do 17,30 hodin

od 19,30 do 21,00 hodin

Čtvrtek: cvičení žen

od 20,00 do 21,30 hodin

Pátek: cvičení a odbíjená pro starší žactvo
a dorost
cvičení mužů

od 18,30 do 20,00 hodin

od 20,00 do 21,30 hodin

A PENSION METRO FLORA

pohodlné ubytování v centru nebo v bezprostřední blízkosti centra Prahy.

3 apartmá, 1 nebo 2 lůžkové pokoje, možnost přípravy snídaně -kuchyňka, lednice, TV, výtah

Apartment Metro Flora: Praha 3 -Vínohrady, Chrudimská 3, 2 pokoje pro max. 5 osob

v okolí supermarket, restaurace, metro FLORA, 6 x tram, banka, pošta, garáže.

Apartment Georg 2 a 3: Praha 2 - Nové Město, Sokolská 28, 1 pokoj pro 2 os. a 1 pokoj pro 3 osoby v blízkosti Václavského náměstí

Tel./Fax: 00420 2 72 74 24 33 nebo 00420 2 577 50 395

<http://www.volny.cz/apension>

E-mail: churchpension.dep@quick.cz,

E-mail: apension@volny.cz

Turkova 659/24, 149 00 Praha 4 - Chodov
Czech Republic
tel.: +420-2-7293 5361
tel./fax: +420-2-795 36 65
mobil: 0606 916 858

Pronajmu 6 apartma po 2-3 lůžkách v pokoji inkl. soc. zařízení za přijatelné ceny s možností parkování i se snídaní v Praze blízko centra. K pensionu patří i obchod se zeleninou a ovocem prvotřídní kvality.

TSCHECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM

**TSCHECHISCHES ZENTRUM
ČESKÉ CENTRUM**

Herrenfasse 17, 1010 Wien

Tel. - Fax: 0043 1 5352360 - 14, E-mail: ccwien@czech.cz

Divadlo Brett - 1060 Wien, Münzwardeingasse 2,
tel: 587 06 63, fax: 586 91 55,
theaterbrett@Eunet.at, www.theaterbrett.at
út. - sobota od 20 hod.

AUSTRO-BOHEMIA PRESS, P.O.Box 34, A-1071 WIEN, Austria
Tel.: 526 37 79, 0699 10596078, Fax: 812 36 50
e-mail: austrobohemia@yline.com

23.-24. November 2002 PRAG- PRAHA Advent mit Kulturprogramm
Fahrt mit Reisebus, Hotel mit Frühstück, Mittagessen bei Ankunft,
Preis: 62,- € (einbettzimmer 77,-€)

Ticket Prag bietet reichhaltigen Theater u. Konzert Programm:

National Theater: B. Smetana: Prodaná nevesta (Verkaufte Braut) Oper, 14 u. 19 Uhr.

Staatsoper: G. Verdi: Aida, Oper, 19 Uhr, Musiktheater Karlin: G. Chevallier: Zvonokasy 15 Uhr, usw.

30. November 2002- AUSTERLITZ- SLAVKOV, Erinnerung "Dreikaiserschlacht", Bus 13,- €

oder Brunn- Aussteigen zum Advent-Stadt Bummel, Preis: Bus 12,- € Sa-
früh treffen Soldaten, Rekruten im Kataster Tvarozna, Vorführungen Mili-
tärübungen, usw, um 14 Uhr Nachbildung "blutigeschlacht" von 2. Dezember 1805

JEDEME NA VÝLET

23./24. listopad 2002 - VÁNOČNÍ PRAHA - advent- s kulturním programem.
Cena zájezdu (ubytování se snídaní, oběd při příjezdu do hotelu a doprava) 57,- €
Katalog zasláme zdarma.

Mobiles

Theater für Kinder

tel 01/505 98 06

e-mail: theater.moki@chello.at

www.theater-moki.at

**Tschechische Zentrale für Tourismus
Česká turistické centrum**
Herrengasse 17, 1010 Wien.
Tel.: 004301 / 533 21 932-3
Fax: 00431 / 533 21 934
E-mail: tourinfo-wien@visitczechia.at
www.visitczechia.cz

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.

Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem o nákup českých malířů. Zprostředkování bude honorované. V. Fiedler. Videň 7, Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81, mobil 0664/3566676.

KLUB

ofsetový tisk • barevné kopírování
• grafické studio •

Rudoleckého 23, GZ - Znojmo
tel./fax 515 22 57 30
e-mail: info@tiskarna-sladek.cz
www.tiskarna-sladek.cz

Slowakisches Institut

Wien

Slowakisches Institut
SLOVENSKÝ INŠTITÚT

Wipplingerstr. 24 - 26, 1010Wien

Tel./Fax.: 43 /1 / 53 54 057

E-mail: si.wien@gmx.at

PRAGER KRONE - Knižek KEG

1080 Wien, Kochgasse 22

tel: 403 54 39

po - ne 8,00 - 22,00

Budějovické pivo, imbis

Jste otevřený, podnikavý a chcete aktivně využít mezinárodní perspektivy a šance? Velká zodpovědnost, odměna podle výkonu a aktivní spolupráce jsou předpoklady, za kterých byste chtěli začít novou práci. Mluvíte plynně německy a hledáte nadstavbový úkol, kde byste mohli aktivně využít

svoje jazykové znalosti?
**PAK JSTE U NÁS SPRÁVNĚ
HLEDÁME PŘÁVĚ VÁS.**

FINANČNÍ PORADCE & PRAKTIKANT PRO MANAGEMENT

Česká Republika, Slovensko, Polsko

Náš zákazník je renomovaný podnik v oblasti hospodářského poradenství, u něhož na Vás čekají mezinárodní perspektivy vedoucího postavení na trhu, atraktivní příjem a povolání s budoucností investičního poradce.

Získáte solidní státně uznané vzdělání ve Vidni a posléze budete v České Republice samostatně a nezávisle jednat. Vaším úkolem bude vytvořit český trh.

Vaše písemné odpovědi zašlete, prosím, na:

Bridge it Unternehmensberatung GmbH, An den Hülben 1, 1010 Wien, Österreich nebo office@bridge-it.at

Veškeré druhy ručních prací,
jako šití ubrusů dle žádané míry, bohatý
sortiment ubrusů, krajek, nití a knoflíků
vám nabízí

**HELENE KAINRATH
SMOLÍNKOVÁ**

Mariahilfer Straße 202, út a č: 8-12,
14-18 hod., st a pá: 8- 18 hod. tel.: 893 14 83

KLEINES WIENER CAFE

Denis Bezucha, 1080 Wien, Kochgasse 18

Tel: 01/402 32 07

po-pá 9,00 – 22.00. so 10.00-20,00

neděle zavřeno

Kavárna s českou kuchyní

Oslavy na objednávku

Budějovické pivo

PO VÍDNI SE VŠUDE ŘÍKÁ -

PIVO PIJ U KOLAŘIKA

otevřeno vždy od 15. března do 31. října

Mimo restauračního provozu je otevřen
prodej přes ulici - lze si objednat osobně

telefonicky vepřová kolena nebo

bramboráky

pro Vaši společnost.

RODINA KAREL KOLAŘIK

Schweizerhaus

Vídeň 2, Prater 116,

Tel.: 728 01 52

Reisebüro Lopreis Zorika,

Vídeň 3, Rennweg 21,

tel. 715 95 55, fax 715 95 56

Zařídí pro Vás cesty do celého světa

letadlem, autobusem, vlakem, lodí.

Sleva pro krajany. Mluvíme česky.

Restaurace BÖHMERWALD rodina Stuchlíková

„česká kuchyně a speciality“.

Oslavy pro malé i větší skupiny v romantickém

prostředí české - slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíková

1040 Wien, Argentinestr. 66 / Wiedner, Gürtel 20

e-mail: boehmerwald@aon.at

otevřeno: po-ne 10-23 hod., tel./fax: 505 72 34

Zur Böhmischen Kuchl

Speciality české a moravské kuchyně:

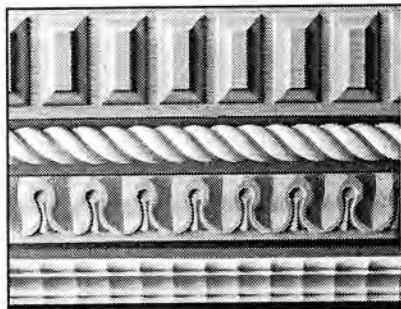
Držtková polévka, bramboráky, svičková, lívanečky,

Budějovické a Velkopopovické pivo

na Vaši návštěvu se těší Dagmar Ficenc

1080 Wien, Schlösselgasse 18, tel: 402 57 31

otevřeno: po - páť od 11,00 - 15,00 a 17,30 - 23,00

FRANZ KOLÁŘ GmbH

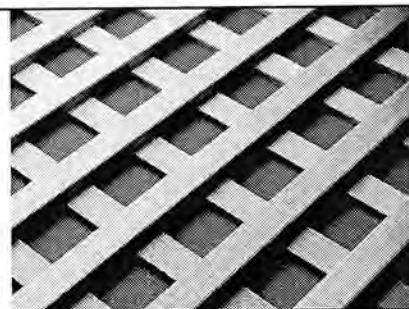
Dřevěné lišty
a mřížky

KOLAR

Josef-Strebl-Gasse 8, 2345 Brunn/Geb.

Tel: 02236/31724, Fax : 02236/323 96

Email: office@kolar.at ; www.kolar.at

ZLATNICTVÍ, HODINÁŘSTVÍ

Richard Arnold - Opravy šperků a hodin;
předělávky, vlastní výroba (též z doneseného
materiálu). 1100 Vídeň, Buchengasse 88.

tel. / fax 604 54 85,

po-pá 9-12 a 14-18 hod., so 9 -12 hod.

ZNÁMKY - MINCE

Odborný obchod Emanuel Topol. Vídeň

17, Ottakringerstr. 82, tel. 486 42 12

po-pá 9.30-12.30, 14.30-18, so 9.00-12.00

**PRODEJ A OPRAVY
VEŠKERÉ ELEKTRONIKY,**

Krajanské ceny, TV-Service. T.

Nohynek, Landstr. Gürtel. 17,

1030 Wien, Tel./Fax: 798 47 08

OVĚŘENÉ PŘEKLADY

dokumentů aj. Dr. Dietmar Koller, Weideng. 2, 2333 Leopoldsdorf, Práce: Riemerg. 7, 1010 Vídeň, tel. 02235/44637, mobil 0676/37 62 117, práce 01/515 28-444, e-mail: dietmar.koller@univie.ac.at, http://koller.cjb.net, fax: 2253/44638

OVĚŘENÉ PŘEKLADY

Mag. Lenka Kovarik, 1210 Vídeň, Felix-Slavik-Str. 3/1/10, Tel./fax: 2908809 mobil: 0699/11 80 75 81

OVĚŘENÉ PŘEKLADY

dokumentů, smluv, úřed. listin a tlumočení. Dr. Milan Košíček, 1030 Vídeň, Salesianerg. 17, Tel./fax: 714 07 27, 0664/2537951. E-mail: m.kosicek@A1.net

OVĚŘENÉ PŘEKLADY

úředních listin, dokladů a.j., tlumočení Mgr. Pavlína Böhmová, Laxenburger Str. 50/26 1010 Wien, tel./fax 9544076, 0699/19544077 e-mail:pavlina@chello.at

MÁTE PROBLÉM?

Platíte hodně? Rád vám poradím ve všech otázkách pojištění a financování. Rychle-spolehlivě-seriózně. Marek Jedlička, 985 9070/24, priv. 259 37 29, Rennbahnweg 46/2/8, 1220 Vídeň.

VÝHODNÉ UBYTOVÁNÍ VE VÍDNI

M. Seďa, 1070 Vídeň, Westbahnstr. 18, Tel. 524 38 73, 6172706

PRŮVODCE VÍDNI - kompetentně, netradičně. Tel./Fax: 25 95 888

Atelier JAN - Umění z kůže

Jan & Tamara Brabenc. Spittelberggasse 7, 1070 Wien, tel./fax: 526 54 22, po-pá 13-18, so 10-14 hod.

Příhlášky k odběru časopisu zasílejte na adresu:

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku, 1080 Wien, Schloßelgasse 18, fax: 0043 17988454 e-mail: a9406826@unet.univie.ac

Europäische Mittelschule Wien
European Middle School Vienna

1070 Wien, Neustiftgasse 100
Tel: (+43 1) 526 19 78
Fax: (+43 1) 526 19 78-210
Direktion: Christine Schiller, M. A

EUROPÄISCHE VOLKSSCHULE

Europaklasse mit verstärktem Englischunterricht im Team mit Englisch native teacher ab der ersten Klasse Zusatzangebot ab der 3. Klasse: Sprachclubs in Französisch, Ungarisch, Tschechisch, Slowakisch, Italienisch Volksschule Dr. Leopold Zechnerschule, 1150 Goldschlagstr. 14 / Tel.9824609 Volksschule Sir Karl Popper 1150 Benedikt Schellingerg, 1-3 / Tel.9823403

DUCHOVNÍ SLUŽBA

České katolické misie
Katholische Mission für Tschechen
1030 Hagenmüllergasse 31,
Tel. záznamník 0222/715 48 42.
Postfach 134, 1091 Wien
Římskokatolický kostel

„Nejsvětějšího Vykupitele“

Tschechische Erlöserkirche

1030 Wien, Rennweg 63
Mše svatá v českém jazyce, každou neděli a zasvěcený svátek v 10 hodin.
Duchovní správce: P.TH.Dr. Jan Horák

kostel Panny Marie na rohu

Linz, Herrenstr. a Redigierst, v centru města
Mše svatá v českém jazyce, každou sobotu v 16.30 hodin. Duchovní správce: P.TH.Dr. Josef Valerián SDB, tel. 0732 779 339

Římskokatolická

Katedrála sv. Štěpána
Wiener St. Stephansdom

svatá zpověď pondělí 16–18, úterý 15–17, středa 13–14 hod.

Římskokatolický kostel

„Panny Marie na nábreží“
Kirche Maria am Gestade

1010 Vídeň, Salvatorgasse 12
Mše sv. každou neděli a zasvěcený svátek v 8.30 h

Kostol Panny Márie Snežnej

1030 Wien, Jaquingasse 12

Svatá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú nedeľu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

Klemens Maria Hofbauer klub

Čes. kat. spol. při chrámu Panny Marie na Nábřeží 1010 Wien, Seitzerg. 5/IV otevř. každ. pá do 19-22 hod. v ne. a cír. sv. od 9.30 do 11 hod.

Školský spolek "Komenský"

1030 Vídeň,
Sebastianplatz 3
Tel. 713 31 88/20
Fax: 713 88 76/24
e-mail: office@komensky.at

Privátní bilingvní škola obecná a sekundární (5-8)

školského spolku Komenský
1030 Wien, Sebastianplatz 3
ředitelství: 714 88 76 / 30,
sborovna: 714 88 76 / 31,
fax: 714 88 76 / 34

Privátní bilingvní gymnázium - Org

školského spolku Komenský
1030 Wien, Sebastianplatz 3
ředitelství: 714 88 76 / 60, sborovna:
714 88 76 / 31, fax: 714 88 76 / 34

Mateřská školka školského spolku Komenský

ředitelství: 713 31 88 / 40

ČESKÝ A SLOVENSKÝ MLUVÍCÍ LÉKÁŘI VE VÍDNI

MUDr. Jiřina Bodnar, choroby kožní a pohlavní, počt. 14-18,30, út. 8-13, pá 8-11, Josefstädterstr. 3/4-5, Vídeň 8, tel. 406 99 41

MUDr. Tomáš Čech, ortopéd a ortopedický chirurg, Vídeň 11, roh Simmeringer Hauptstr. – Kopalgasse 1/3/3. Tel. 74 9 32 03, nebo 67 64 303.

MUDr. Vít Doležal, zubní lékař, Vídeň 1, Blattgasse 13, tel. 713 72 66, všechny pokladny

MUDr. Zdenka Gabriel Weiss, odb. ortopédka, též dětská. Vídeň 5, Pilgram-gasse 10, tel. 58 74 460.

MUDr. Vladislav Lipták, odb. lékař pre vnútorné choroby, Viedeň 1, Zelinkagasse 12, tel. 533 58 34.

MUDr. Kamila Hajek, soukromá léčba homeopatií, Ada Christengasse 2/F/8, Vídeň 10, tel. 689 22 80

MUDr. Dorota Stefanovic, Kožná lékařka, Medizinsko - kozmetický Inštitút, Akneinštitút a kožná ordinacia Po - Pa.: 9 - 20, Wien 1090 Spitalgasse 1A. tel: 406 34 99

MUDr. Hana Lion

Zubní lékařka
Mo: 11 - 17 Di: 8 - 14
Mi: 9 - 17 Do: 10 - 15
Laxenburgerstr. 136/10/2, Vídeň 10
Tel.: 615 46 10
Všechny pokladny.

PSYCHOTERAPEUT, PSYCHOLOGICKÉ PORADENSTVÍ,

MMag. Dr. Ladislav Nykl Ph.D.,

„Lektor na Vídeňské univerzitě a Masarykově univerzitě“
zajímavé pohovorové semináře, praxe Ledererg. 17/7, Vídeň 8, tel. 523 57 44 n. 0676/5194833, E-mail: nykl.psychoterapie@aon.at http://members.aon.at/nykl

Sdružení Čechů a Slováků v Rakousku

Malá klubovna školy Komenského
1030 Wien, Sebastianplatz 3
středa 9 - 13 hod. tel: 641 01 17
"sekretariát" středa od 14 do 18,30 hod.
(mimo školních prázdnin a svátků)
Soubor SSČS: každou středu od 19,00 hod. tamtéž

Rakúsko-slovenský kultúrny spolok SEKRETARIAT RSKS

út 8 - 9,30 hod. a čt 17-18,30 hod.
Otto BAUER Gasse 23 /11, 1060 Wien
tel.: 00431 596 13 15,
fax: 00431 595 57 99

Divadelní ochotnický spolek VLASTENECKÁ OMLADINA

1030 Wien, Sebastianpl. 3
kontakt tel.: 02273 7604

ČESKY MLUVÍCÍ PŘÁVNÍK

Adresa je k dispozici v redakci.

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis. Majitel, nakladatel, vydavatel, tisk
Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku, Schloßelgasse 18, A-1080 Wien,
Rakousko, záznamník/fax 0043 1 402 32 99, e-mail: kulturklubcs@EUnet.at.
Vychází měsíčně, odpovědná redaktorka ing. Helena Baslerová. Bankovní
spojení Bank Austria, č.úctu 683 035 901 BLZ 12000.
KULTURNÍ KLUB. Informationszeitschrift. Medieninhaber, Verleger, Hersteller
und Herausgeber Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich,
Schloßelgasse 18, A-1080 Wien, Österreich, Tonband/Fax 0043 1 4023299,
e-mail: kulturklubcs@EUnet.at. Erscheint monatlich. Bankverbindung: Bank
Austria, Kontonummer 683 035 901.
Gefördert aus den Mitteln der Volksgruppenförderung: S podporou MZV odbor
kulturních styků. Články podepsané autory nebo opatřené značkou nemusí být
vždy shodné s názorem redakce. - Nevyžádané rukopisy se nevracejí. -
Redakce si vyhrazuje právo krátit a upravovat zasláné články po stránce gra-
matické a slohové.

Nezapomeňte nahlásit případnou změnu adresy:

Amanita muscaria, muchomůrka

PŘÍLOHA

Národnostní a náboženské menšiny v tisíciletých dějinách českých zemí

I. Úvodem

Mezinárodní diskuse o vztahu dějin a současnosti, tedy také o výuce dějepisu, by sotva mohla najít aktuálnější téma než problém vztahů mezi většinou a menšinami. Celosvětová aktuálnost tohoto tématu mimořádně vzrostla po rozpadu bipolárního uspořádání světa. Před našima očima se totiž zřetelně projevila rozpornost mezi globalizačními tendencemi v ekonomice a vyhrocováním politických rozdílů mezi některými státy při řešení regionálních problémů.

V evropském prostoru, který byl na počátku 90. let 20. století pokládán za předurčený k rychlé integraci, se právě v této době dovršil staletý proces utváření národních států (do tohoto kontextu patří i zdánlivý kontrast mezi sjednocením Německa a rozdělením Československa, Jugoslávie a Sovětského svazu). Napětí mezi většinovým etnikem a radikálními představiteli menšin se ostatně na sklonku 20. století projevilo i ve stabilizovaných státech západní Evropy (připomeňme jen severoirský, baskický a korsický problém). Navíc samotný začátek 21. století odhalil extrémní vyhrocení zájmů náboženských menšin, připravených vést válku proti západní civilizaci jak z center světového islámu, tak i za pomoci militantních představitelů muslimských menšin, žijících v hostitelských státech s nemuslimskou většinou. Nově se otevírající vějíř problémů a možných konfliktů postavil otazník nad platnost starších zobecňujících představ, že totiž kvalitu demokracie určuje plné uspokojení menšin. V této situaci se začaly stále silněji ozývat hlasy, že je třeba respektovat práva většiny, nikoli připustit vývoj, který by vedl k zastrahování a terorizování majority extrémní, k boji připravenou menšinou.

Území České republiky je z tohoto hlediska dosud poměrně klidným teritoriem. Zčásti je to dáno dominantním postavením absolutně převládající většiny, která je etnický homogenní a tradičně nábožensky vlažná; zčásti též specifickým vývojem českých zemí, které byly v době druhé světové války a bezprostředně po jejím skončení zbaveny podstatné části etnických menšin. Přesto však ani Česká republika není v tomto ohledu bez vážných problémů, které jsou historicky zakotveny a zároveň jsou využívány k politické instrumentalizaci. Takovéto využití, v evropských státech zvláště časté v době zesílených vnitropolitických zápasů a předvolebních kampaní, má ovšem i svůj mezinárodní rozměr. Neboť menšina, která nepostrádá zázemí v zahraničí, se poměrně snadno stane předmětem rozporů mezi zainteresovanými státy. Naopak tam, kde není dostatečný politický zájem za hranicemi, nedochází k medializaci rozporných stanovisek a problémy menšiny se ocitají na periferii mezinárodně politického zájmu (o tom svědčí například současné postavení Lužických Srbů v Německu).

Uvedme si tedy pro ilustraci několik verbálních konfliktů, které se odehrávají v současnosti v České republice. Každý z nich určitým způsobem naznačuje část menšinové problematiky v jejich vnitřních i mezinárodně politických souvislostech.

II. Současné spory o menšiny a jejich tematizace

Bezpochyby nejvýbušnějším zdrojem aktuálních polemických zápasů a poté i komplikací v mezistátních vztazích se stalo retrospektivní hodnocení *německé* (sudetské) menšiny na území Československa, a to v již dosti vzdáleném období, následujícím bezprostředně po druhé světové válce. Tato polemika zaznamenala v uplynulých třinácti letech pozoruhodnou gradaci. Netýkala se zdaleka tolik dnešních

německé menšiny v České republice, která čítá asi 50.000 osob (podle sčítání obyvatelstva roku 1991 to bylo 48.556 lidí). Hlavním předmětem sporu se staly přibližně tři miliony Němců, kteří žili v českých zemích před druhou světovou válkou a z nichž většina (po vysokých ztrátách na frontě a spontánním útěku části z nich před postupující Sovětskou armádou) byla v letech 1945-1947 nuceně vystěhovávána do Německa a zčásti do Rakouska.

Příslušníci sudetoněmecké menšiny si po usazení v nové vlasti vytvořili jednostrannou a krajně zjednodušenou představu o tom, že jsou nevinnou obětí českého (tehdy československého) násilí. Dlouho čekali na vhodnou příležitost, aby znovu uplatnili nárok na právní a majetkovou restituci někdejšího postavení v českých zemích. Taková příležitost nastala po pádu komunistického režimu v listopadu 1989. Zatímco zejména militantní představitelé Sudetoněmeckého krajanského sdružení (Sudetendeutsche Landsmannschaft) měli vypracovanou jasnou doktrínu a disponovali prostředky k její propagaci, česká strana nebyla na tento tlak připravena. Komunistická ideologie byla odvržena a nové pojetí státu se teprve postupně rodilo, a to navíc v chaotické situaci rozpadu Československa. Ani česká historiografie nebyla na počátku 90. let schopna zaujmout jasné a argumentačně propracované stanovisko. K němu se zásluhou Jana Křena, Václava Kurala, Roberta Kvačka, Jiřího Peška a dalších českých historiků a také v součinnosti s některými německými vědci (na předních místech stojí Detlef Brandes, Hans Lemberg a Volker Zimmermann) moderní a ideologicky osvobozená česká historiografie teprve postupně propracovávala.

Vznikla paradoxní situace. Na jedné straně se vztahy mezi sjednoceným Německem a Českou republikou dostaly na mezistátní úrovni na nebyvale dobrou úroveň a také neformální mezilidské kontakty napomáhaly k oboustrannému překonávání nedůvěry. K tomu přispěli svou vstřícností rovněž někteří realisticky uvažující Němci, pocházející z Československa (sdružení například v Německo-české nadaci Brücke-Most). Na druhé straně však byla v českém prostředí zahájena bezprecedentní propagandistická kampaň, která měla přesvědčit Čechy, že nezbytným předpokladem pro jejich "návrat" do Evropy je zásadní přehodnocení vztahu k sudetským Němcům, a to ve smyslu přijetí sudetoněmeckého stanoviska.

Prostor pro tuto propagandistickou kampaň vytvořil postkomunistický chaos v českých sdělovacích prostředcích, privatizace denního tisku a postupné soustředění naprosté většiny pražských i regionálních deníků do rukou dvou německých tiskových koncernů. Tyto noviny sice nesledovaly jednostranné zájmy militantní sudetoněmecké propagandy, avšak otevřely prostor pro šíření jejich názorů více, než by to bylo možné v listech, které by zůstaly v českých rukou. Vzhledem k zájmovému napojení těchto novin na veřejnoprávní televizi vysílání se v 90. letech vytvořila mediálně vlivná skupina žurnalistů, kteří se s větší či menší otevřeností snažili vštěpovat české veřejnosti sudetoněmecký názor na vlastní dějiny jako jejich jedinou správnou interpretaci. Přestože tu byla v některých ohledech patrná rezidua nacistického pohledu na německo-české vztahy a na úlohu německé menšiny v první Československé republice, jednostranná propaganda vydávala tento pohled za jediné správné ("evropské") řešení vztahů mezi Čechy a někdejší německou menšinou.

Odehrál se pozoruhodný pokus o vytvoření nového českého autostereotypu, který by převzal podstatné rysy sudetoněmeckého heterostereotypu: odsun sudetských Němců byl kauzálně oddělen od druhé světové války a byl pojat jako projev české (popřípadě komunistické) xenofobie vůči německé menšině jakožto nevinnému obětnímu beránku; právní kontinuita českého (československého) státu byla zpochybněna a její nejvýznamnější představitel - českoslo-

venský prezident Edvard Beneš - byl prohlášen za "pachatele genocidy" a za stejného zločince jako Hitler a Stalin; české dějiny byly interpretovány jako řetěz nacionalistických projevů a jako výraz neschopnosti Čechů suverénně si vládnout. Vyústěním této neschopnosti zvládat státní záležitosti na evropské úrovni se měly stát právě tzv. Benešovy "genocidní" dekrety o vyhnání Němců a Maďarů z Československa, bez jejichž zrušení a odčinění Češi údajně nemohou být přijati do Evropské unie.

Snaha o prosazení tohoto stereotypu v České republice zřetelně ztroskotala a vládní elitou ani rozhodující většinou obyvatelstva nebyla přijata. Naopak se začaly ozývat stále častější hlasy, poukazující na přičinné propojení nacistických zločinů a odsunu (transferu) resp. vyhnání sudetských Němců; na konkrétní podíl sudetských Němců na rozpoutání druhé světové války; na transfer německých menšin z osvobozených států středovýchodní Evropy jako všeobecný způsob řešení válečné krize 30. a 40. let 20. století; a konečně také na mezinárodní stvrzení transferu spojeneckými mocnostmi, jež porazily nacistické Německo a zabránily tak skutečné hitlerovské genocidě evropských národů.

Přes všechny snahy Evropské komise (zejména komisaře Güntera Verheugena) zabránit internacionalizaci sporů o události vzdálené více než půlstoletí se otevřela nová fáze polemiky na mezistátní úrovni. Přispěly k tomu xenofobní populismus Jörga Haidera a jeho Svobodné strany Rakouska i snaha maďarského premiéra Viktora Orbána o profilaci vlastních národních zájmů, ale také nešťastné, krajně nediplomatické až provokativní vystupování českého premiéra Miloše Zemana. Od ledna 2002 se začaly formovat ve střední Evropě nesmiřitelné názorové bloky, které sice hovořily o dávném osudu německé a maďarské menšiny, ale vědomě či bezděky směřovaly ke krajně nebezpečné revizi poměrně stabilního uspořádání Evropy, jež se vytvořilo po první a druhé světové válce.

V téže době, počátkem roku 2002, se rozpoutaly polemické vášně (tentokrát ovšem jen v samotné České republice) také kolem další menšiny - Romů. Předcházely dílčí aféry s vystěhovalcům stovek Romů do západní Evropy, kde pod záminkou rasové diskriminace v Česku hledali lepší sociální podmínky, a spory o možnostech společného bydlení Romů a Neromů. Nyní však šlo o ucelenější soubor problémů, na něž upozornil český multimediální umělec Milan Knížák. Ten se vyslovil k postavení Romů v české společnosti a kromě jiného se skepticky vyjádřil ke schopnosti Romů "sdílet společný prostor" s neromskou většinou společnosti. Vzhledem k tomu, že svým vystupováním kontroverzní Milan Knížák není umělcem na volné noze, nýbrž ředitelem Národní galerie v Praze a politicky angažovaným konzervativcem, jeho výroky vyvolaly bouřlivou odezvu. Proti němu se postavili představitelé některých romských organizací, s nimiž vyjádřili solidaritu zástupci české židovské obce, a zvláště mluvčí politických stran Knížákoví oponujících. Podle čtenářských dopisů, zaslaných redakcím předních pražských listů, se zřetelně polarizovaly rovněž názory veřejnosti.

Odhlédneme-li od zřetelných konjunkturálních zájmů politických oponentů, vidíme v diskusi odraz témat, která mají dávné kořeny, avšak dnes vystupují na povrch ve značně emotivní podobě. Lze je vyjádřit těmito souhrnnými pojmy: 1. *soužití nositelů různých civilizačních hodnot* - v jaké míře má totiž menšina právo prosazovat svou specifiku (odlišný způsob života, vztah k práci a nemovitému majetku, přístup ke vzdělání, postoj k klučnosti vlastních projevů v prostoru obývaném Romy i Neromy atd.); 2. *sociální solidarita* - nakolik je oprávněné požadovat od státu a většinové společnosti standardní sociální zabezpečení; zda je přípustné, aby sami Romové při obrovské nezaměstnanosti romské populace nedostatečně dbali o základní a vyšší vzdělání vlastních dětí a

o aktivní zapojení dospělých Romů do obecně prospěšné práce; 3. *pozitivní etnická diskriminace* - problém, zda je dlouhodobě možné a žádoucí vynahrazovat menšinovému etniku jeho sociální handicap zvýhodňováním mimo kritéria otevřené soutěže. Dosavadní rozprava na toto téma upozornila na problémy, ale neprovedla jejich uspokojivou analýzu a už vůbec nedospěla k obecně přijatelnému řešení.

Další diskuse se týká *židovské* menšiny, která stojí na vysoké vzdělanostní úrovni a je sociálně i politicky integrovaná do většinové společnosti, i když si udržuje svoji náboženskou a kulturní identitu. Skandál vyvolalo v roce 2000 vydání českého překladu programového spisu německého nacismu - knihy "Mein Kampf" Adolfa Hitlera. Předmětem aktuální rozpravy se stala otázka, zda dílo tak výrazně antisemitské smí být nově vydáno ve vysokém nákladu, popřípadě zda není přípustná pouze kriticky komentovaná edice pro badatelské účely. Tato kvintesence nacistické xenofobie sice nemíří pouze proti židovské populaci, ale edice byla především takto chápána a její vydavatel byl odsouzen k podmíněnému trestu vězení a vysoké peněžité pokutě. Opět vyvstaly obecnější otázky: 1. *právo na šíření informací* - problém, zda v některých specifických případech smí soudnictví či administrativa zasahovat v roli cenzury; 2. *právo na svobodné myšlení* - otázka, zda občanu smí být v demokratické společnosti odpíráno právo na vlastní posouzení zdrojů nacistické ideologie pouze proto, že v minulosti tato ideologie sehrála zločinnou úlohu a v současnosti by se mohla stát inspirací pro antisemitské projevy rasisticky orientovaných skinheadů či jiných extrémistů.

Ve všech exemplárně uvedených případech je diskuse vedena v prvním plánu o tématu práva *jednotlivce versus skupinová práva*, či jinak řečeno *postavení menšiny ve vztahu k většině* (a k individuům tuto většinu vytvářejícím). Při hlubším pohledu však jde zároveň o více či méně poučenou reflexi minulosti a o její aktualizaci pro potřeby současné společnosti a jejich zájmově vymezených součástí. Jelikož zdroje nynějších rozporů a konfliktů jsou nejen dávné, ale i nesmiřitelně spletité, podívejme se nyní na problematiku menšin v tisícileté retrospektivě. Učíme tak ovšem s vědomím, že tu jde pouze o část velmi složitých dějin interetnických vztahů ve střední Evropě a že i z tohoto limitovaného geografického výseku lze postihnout pouze některé podstatné vývojové tendence.

III. Menšiny a většiny v proudu dějin

Dějiny osídlení českých zemí známými etniky začínají zhruba v polovině prvního tisíciletí před Kristem. Tehdy žily na území Čech a Moravy keltské kmeny, které se v době kolem přelomu letopočtu přesunuly dále na západ a byly vystřídány germánskými kmeny. Také Germáni migrovali zhruba po pěti staletích pobytu dále na západ. V období takzvaného stěhování národů se zde natrvalo usídlili Slované, přicházející z oblasti východně od Karpat. V období od 5. do 7. století čeští a moravští Slované asimilovali zbytky starších etnik a stali se prakticky jedinými obyvateli tohoto teritoria. Jejich státy - v 9. století Velkomoravská říše a od přelomu 9. a 10. století sílící České knížectví (od roku 1198 České království) - měly monoetnickou strukturu, od rolnického a řemeslnického obyvatelstva přes velmožskou elitu až po vládnoucí dynastii.

Už ve středověku přispívaly hospodářské, politické a kulturní kontakty mezi evropskými zeměmi k tomu, že se i v českých zemích utvářely drobné skupiny osob jiných národností. Mezinárodní obchod postupně přilákal do Prahy a dalších větších center zejména kupce židovského a německého původu, avšak skutečně silná národnostní menšina vznikla až v průběhu 13. století. Ve snaze urychlit zakládání měst podle západoevropského vzoru zvali čeští králové německé osadní-

ky, kteří se významně zasloužili o rychlý rozvoj hornictví a městské ekonomiky. V etnicky českém území vznikala města, v nichž zakladatelská vrstva patriciátu byla německá, zatímco ostatní obyvatelstvo bylo z velké části české; avšak již ve 14. století se v procesu přirozené asimilace řada měst počestila.

V důsledku ekonomicky úspěšné kolonizace tak poprvé vznikly zřetelné interetnické rozpory, a to jednak mezi politiky ambiciózním německým patriciátem a českou šlechtou, jednak mezi německým obchodním patriciátem a českým řemeslnictvem. Napětí bylo tím vážnější, že se česká metropole Praha jakožto císařská rezidence stala v polovině 14. století (za vlády českého krále a římského císaře Karla IV.) hlavním městem Svaté říše římské a tedy i magnetem pro cizince, hlavně z německých zemí. Sociálně a politicky motivované konflikty se dále prohloubily na počátku 15. století, kdy české země jako první v Evropě dožrály k velké reformě církve a společnosti. Husitská revoluce se stala bojem za očistnou křesťanskou církev a zároveň velkým střetem husitů s katolickou Evropou, která v nich viděla zavrženíhodné heretiky a snažila se "české kacířské plémě" vojensky zničit.

Ohromující vítězství husitských vojsk nad křížovými výpravami přispěla k dovršení českého sebevědomí, které ztotožnilo český národ nejen s jazykem, ale i s husitskou vírou. Jelikož křížové výpravy do Čech podnikali především etničti Němci a Maďari, vyhranil se nepřátelský vztah k nim a naopak silně se upevnilo vědomí sounáležitosti Čechů se Slovany, zvláště s Poláky. V průběhu husitských válek část Němců z českých zemí uprchla do zahraničí nebo v bojích zahynula; zbytky německé menšiny se udržely pouze v pohraničních oblastech Čech a Moravy. Nesporně dominantní postavení Čechů vyjádřily i jazykové zákony z druhé poloviny 15. století; podle nich se čeština stala jediným oficiálním jazykem v Čechách a na Moravě, když vytlačila dříve převládající latinu.

Husitství také poprvé formulovalo problém náboženské menšiny. Jelikož se původní snahy o všeobecnou reformu křesťanstva zdařily jen zčásti a v Čechách i na Moravě se udržely zbytky katolíků, bylo třeba hledat nový způsob mezikonfesijního soužití. Po desetiletích zápasů dosáhli většinovi husité čili utrakvisté dorozumění s katolíky v kutnohorském náboženském míru z roku 1485. Byl to v Evropě první případ náboženského míru, kdy byla uznána rovnoprávnost dvou náboženství a církevních organizací v jedné zemi a kdy získala náboženská menšina stejné postavení jako většina; navíc právo rozhodnout se pro kterékoli z uznaných náboženství získali nejen příslušníci privilegovaných vrstev (šlechtici a svobodní měšťané), ale i poddaní. Tyto záruky koexistence se ovšem nevztahovaly na veškeré obyvatelstvo, neboť tu žily ještě další minority, do náboženského míru nezahrnuté. Především to byla radikální Jednota bratrská a další, postupně vznikající reformační církve. Mimo ně stála židovská komunita, formálně požívající právní ochrany českého krále, ale i tak občas vystavená živelným pogromům.

Stoleté napětí mezi Čechy a Němci se uvolnilo po vystoupení Martina Luthera roku 1517 a poté, co se německá reformace přihlásila ke své české předchůdkyni. Velká část Němců žijících v Čechách a na Moravě se připojila k luterství, čímž zanikly náboženské pohnutky k etnické animozitě. Součinnost českých utrakvistů a německých luteránů vedla ke vzniku solidarity, přesahující hranice zemí a jazyků. Ke sblížení přispělo i dobudování stavovské organizace v celém českém státě, který se nazýval *Corona Regni Bohemiae* a skládal se z pěti zemí. Ve dvou jižních zemích (Čechy a Morava), které byly jádrem státu, tvořili absolutní většinu Češi a menšinu Němci; ve třech severních zemích (Slezsko, Horní Lužice a Dolní Lužice) tvořili většinu Němci, vedle nichž tam žily menšiny Čechů, Poláků a Lužických Srbů. V této složité státní struktuře se podařilo v 16. století dosáhnout národnostního smíru a soužití etnických a náboženských většin s menšinami

na velmi dobré úrovni. Navíc v Praze, která se na přelomu 16. a 17. století (za vlády Rudolfa II.) opět stala císařskou rezidencí, vznikla uprostřed české utrakvistické většiny velmi pestrá paleta etnik a náboženství. Češi, Němci, Italové, Nizozemci, utrakvisté, katolíci, kalvinisté a další žili vedle sebe nikoli vždy v dokonalém souladu, ale přesto na úrovni, která mohla být příkladem pro tehdejší Evropu, zmítanou náboženskými válkami.

Slibný vývoj v řešení menšinových otázek se však dostával do konfliktu s politikou vládnoucí dynastie. Habsburkové, kteří roku 1526 spojili do jednoho celku český, rakouský a uherský stát, postavili svou koncepci na principu soustředěné panovnické moci a jediného státního náboženství. Nutně se střetli se stavovskou opozicí, která hájila princip moci rozdělené mezi panovníka a stavy, a náboženskou svobodu. K rozhodujícímu konfliktu došlo v českém stavovském povstání 1618-1620. Evangelickým stavům se ještě podařilo vydat moderně koncipovanou ústavu (*Confederatio Bohemica*, 1619), která mohla být základem pro legalizaci soužití menšin a většin ve složitém středoevropském prostoru. Vzápětí však rozhodla vojenská převaha Habsburků a po porážce stavů na Bílé hoře v listopadu 1620 se začal naplňovat program habsbursko-katolického politického a konfesijního absolutismu.

Popravami, vězněním, konfiskacemi majetku a vyháněním ze země byli sice postiženi také němečtí luteráni a novokřtění (anabaptisté), avšak habsburská zvláště dopadla především na české etnikum. Desetitisíce nekatolických měšťanů a šlechticů byly vyhnány ze země, což mělo katastrofální důsledky pro český politický a kulturní život. Český národ, který stál od 13. do počátku 17. století na jednom z předních míst ve střední Evropě, byl drastickým způsobem zbaven politických elit a tvůrčí inteligence. Během několika desetiletí po bitvě na Bílé hoře se změnila jeho sociální struktura natolik, že se ve své vlasti stal druhořadým etnikem, navíc soustavně podezíraným z kacířství a rebelantství. Po rozmachu středověké a humanistické vzdělanosti došlo k hlubokému úpadku české kultury. Byla sice udržována nižším katolickým klérem, ale měla se uplatnit pouze na plebejské úrovni.

České etnikum, které početně tvořilo zřetelnou většinu obyvatelstva Čech a Moravy, se ve druhé polovině 17. a v 18. století fakticky dostalo do postavení porobené minority. Habsburská monarchie neměla ovšem slitování ani se skutečnými menšinami. Desetitisíce německy mluvících novokřtěnců, kteří v 16. století uprchli před pronásledováním z řady evropských zemí a ve své nové vlasti na Moravě prožívali "zlatý věk", byli po roce 1620 nemilosrdně vyhnáni; zanikla tak svérázná kultura, která mohla obohatit celou Evropu. Také Židé byli vystaveni státem organizované segregaci a vypovídání z královských měst. Nejhorší zásahy však organizovala habsburská monarchie proti Romům. V první polovině 18. století vyvrcholila genocidní politika habsburské vlády proti cikánským kočovníkům, kteří byli programově pronásledováni a hromadně popraveni způsobem předznamenávajícím romský holocaust za druhé světové války. Nicméně i v době platnosti drakonických zákonů nacházeli romští kočovníci a zvláště jejich děti projevy milosrdenství ze strany ponižovaného poddaného lidu na českém venkově.

Na rozdíl od početně slabých minorit mělo české etnikum poměrně silnou sociální základnu. Tato síla se začala projevat od sklonku 18. století, kdy se celá společnost v českých zemích dostala do modernizačního pohybu. Ukončení rekatalizačního tlaku, zrušení nevolnictví, migrace vesnického obyvatelstva do měst, industrializace a oživené podnikání, stejně jako prudký růst vzdělanosti začaly měnit poměry v Čechách a na Moravě. Nová občanská společnost již nepotřebovala zástitu šlechty, neboť se opírala o vzdělání, podnikavost a tvůrčí schopnosti neurozených lidí.

Myšlenka ušlechtilého česko-německého humanisty Bernarda Bolzana, aby Češi a Němci vytvořili společně jeden zemský národ o dvou jazycích (Böhmen), byla jen krásnou utopií. Ani vládnoucí Němci, ani podceňovaní Češi neměli o naplnění této ideje zájem. Češi v 19. století měli pouze nepatrný podíl na politické moci, zato však se v průběhu tří generací stali ekonomicky nejdynamičtějším národem habsburské monarchie. Zatímco na počátku 19. století byli opovrhovanými plebejci, na jeho konci se stali obávanými konkurenty rakouských Němců. Názorně to ukázala Jubilejní zemská výstava v Praze roku 1891, již se němečtí podnikatelé odmítli zúčastnit, neboť by museli fakticky přiznat, že se z vládnoucí vrstvy stali opět pouhou menšinou v českých zemích.

Soužití větších a menších národů ve středoevropském soustátí stále ještě nebylo odsouzeno k zániku, ovšem za předpokladu spravedlivé federalizace habsburské monarchie. Představitelé německého etnika však byli ochotni připustit pouze zrovnoprávnění Maďarů, kdežto české státoprávní snahy - být ještě v rámci velkého Rakouska - uznat odmítali. Česká etnická většina v českých zemích měla být nadále neplnoprávnou menšinou v rámci celé monarchie. A pokud by na převahu nad Čechy a ostatními slovanskými národy nestačili rakouští Němci, mělo potlačení Čechů zajistit napojení habsburské monarchie na sjednocenou - druhou - Německou říši. Nespokojenost české inteligence, která získala nové sebevědomí, s Rakouskem ve druhé polovině 19. a na počátku 20. století narůstala. Avšak teprve teror, který rakouská vláda rozpoutala proti Čechům za první světové války, zpečetil jejich rozhodnutí definitivně se rozejít s habsburskou monarchií.

Rozpad Rakousko-Uherska a vznik následnických států v roce 1918 radikálně změnil menšinové poměry ve střední Evropě. Nová Republika československá nebyla chybnou konstrukcí (*Fehlkonstruktion*), jak tvrdili její nepřátelé, nýbrž pokusem přispět ke zvládnutí chaotických poměrů po první světové válce. Nebyla ovšem prosta mnoha nedostatků a problémů. Vznikla kombinací dvou do značné míry protichůdných principů - přirozeného práva na sebeurčení státního národa a historického státního práva. V důsledku toho musela operovat s ideologickou konstrukcí čechoslovakismu (jednotného národa Čechů a Slováků) a zůstat u formy unitárního státu, aby zvládla odstředivé tendence menšin, které žily na území Československa. Nutno doznat, že ve dvaceti letech mezi první a druhou světovou válkou tento úkol nevyřešila; je však třeba zároveň dodat, že s obtížnou národnostní problematikou se v tehdejších nepříznivých mezinárodně politických podmínkách nevyrovnal žádný středoevropský stát.

První Československá republika nedokázala uspokojit všechny nároky etnických menšin - Němců, Maďarů, Poláků a Rusínů. Vytvořila však pro ně podmínky demokratického rozvoje, mimořádně vyspělého menšinového školství, spolkového života a reprezentace, jaké nedokázal zaručit svým menšinám žádný sousední stát. Umožnila představitelům menšin, aby se důstojně podíleli na vládě ve státě a podpořila posílení menšin o demokraty, kteří museli uprchnout před diktátorskými režimy ve svých vlastních státech. Československo se stalo novým domovem jak Rusů a Ukrajinců, kteří prchali před komunismem, tak i Němců a Rakušanů, jež ohrožoval hitlerovský nacismus. Zkouškou vyspělosti demokratického přístupu k menšinám se stalo vytvoření tolerantního prostředí pro Židy, ať již se hlásili k českému či německému jazyku. Pouze v otevřeném prostředí meziválečné Prahy mohlo zazářit souhvězdí velkých umělců Franze Kafky, Franze Werfla a Maxe Broda na jedné straně, či Eduarda Basse, Karla Poláčka a Otto Gutfreunda na straně druhé.

Tragédie menšinové politiky Československa spočívala v tom, že se nemohla dlouhodobě zdokonalovat a prokázat

svou schopnost k nalézání relativně uspokojivých řešení v nesnadných středoevropských podmínkách. Cestu ke sbližování ovšem neuzavřelo Československo, nýbrž nacistické Německo. Jak nejnověji potvrdil i významný rakouský historik Arnold Suppan, první civilizační zlom v těchto vztazích znamenaly mnichovský diktát o zábor československého pohraničí v září 1938 a okupace zbylého území Čech a Moravy v březnu 1939. V důsledku okupace se Češi opět změnili v podřadnou menšinu v "novém řádu" Třetí říše a byli vystaveni perzekucím, systematickému vyvražďování inteligence, politických elit i všech osob sympatizujících s protinacistickým odbojem. Největší zločin byl spáchán na českých Židech a Romech, kteří měli být jako první zcela vyhubeni; po nich však měli přijít na řadu také všichni Češi, kteří se z rasových či politických důvodů nejevili okupantům jako vhodní k poněmčení.

Šestiletý teror zničil meziválečné snahy o česko-německé sbližení. Oboustranná nenávisť byla obrovská, a to tím spíše, že na samém konci války se názorně projevil nejzvrůdnější stránky nacistického režimu: pochody smrti, zveřejnění zpráv o koncentračních táborech a nakonec i vraždění českého civilního obyvatelstva jednotkami SS a zfanatizovanými nacisty v posledních hodinách války. Bylo by pošetilé s odstupem desítek let soudit, že klidné soužití mohlo být obnoveno vzápětí po těchto hrůzách. V extrémních poměrech válečného a poválečného rozvratu došlo k druhému civilizačnímu zlomu v česko-německých vztazích. Vyznačoval se odplatou, která měla někdy hrůznou podobu. Politováníhodné excesy navíc mnohdy páchali kolaboranti, které nejprve do svých služeb získali nacisté a kteří se nyní snažili zajistit si svou krutostí dodatečně alibi. Ve zjištěné atmosféře probíhal tzv. divoký odsun Němců, který bezpochyby postihl i nevinné lidi.

Tragika této doby spočívala ovšem v tom, že to byla druhá světová válka, která ochromila smysl současníků pro spravedlnost a pro individuální posuzování viny. A tuto válku a s ní spjaté zločiny rozpoutalo Hitlerovo Německo spolu se svým satelitem - Henleinovou Sudetoněmeckou stranou, pro niž se ještě za existence první Československé republiky vyslovilo devět z každé desítky sudetských Němců. Za těchto okolností bylo soužití Čechů a sudetských Němců v jednom státě nemožné, a proto muselo dojít k odsunu absolutní většiny německé minority do okupačních zón, spravovaných vítěznými mocnostmi protifašistické koalice.

V současných debatách kritici odsunu rádi zapomínají na to, že zhruba tři miliony sudetských Němců odsunutých z Československa tvořily jen čtvrtinu z celkové počtu Němců, kteří byli vysídleni ze zemí střední a východní Evropy; že tento odsun byl chápán jako nejpříjemnější možné řešení situace zaviněné druhou světovou válkou a jako pojistka proti novému zneužití německých menšin k rozpoutání další války; že toto nepochybně velmi tvrdé řešení bylo schváleno vítěznými mocnostmi jako součást snah o překonání následků nejstrašnější války v dějinách lidstva.

IV. Nebezpečí dezinterpretací

Kritika odsunu z hlediska dodržování lidských práv je dnes samozřejmě možná, je však naprosto ahistorická. Situace, v níž docházelo k odsunu německého obyvatelstva, byla situací totálního otřesení společenských a etických norem; přičemž ti, kdo o odsunu rozhodli a realizovali jej, nebyli viníky této labilita, nýbrž právě naopak, oni se snažili dospět k nové evropské stabilitě. Ostatně snahy o prohlášení odsunu za genocidu stojí na tak vratkém argumentačním základě, že se musejí uchýlovat k účelovým dezinformacím a zjevným lžím.

Extrémní kritici odsunu se proto nyní soustřeďují výlučně na Českou republiku (popřípadě na ještě menší Slovensko a

Slovinsko) a cílevědomě abstrahuji od ostatních států, u nichž poprávu očekávají intenzivní odpor. V českém případě se pak pokoušejí spojit údajnou českou vinu za odsun s nepravdivým tvrzením o podílu Čechů na vyražďování Romů a nejnověji dokonce i s tvrzením o podílu českého četnictva na vyhlazení Lidic. Nelze tu rozebírat všechny záměrné dezinformace, proto alespoň malá poznámka k poslednímu tvrzení.

Vyražďení Lidic v červnu 1942 jako odplata za atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha není zdaleka jediným nacistickým zverstvem tohoto formátu, na němž se podíleli příslušníci SS nejen z Německa, ale i z Rakouska a ze Sudet. Lidice se však staly jedním ze symbolů hitlerovské zvůle v okupovaných zemích, a proto je nyní veden útok právě tímto směrem. Tvrzení o české účasti je založeno na tom, že se lidické akce zúčastnil jeden příslušník protektorátní policie, který se však dávno předtím - po okupaci českých zemí nacisty - přihlásil k německé národnosti. Tento nenáviděný kolaborant byl také bezprostředně po pádu nacistického režimu ve svém působišti Kladně (nedaleko vyhlazených Lidic) lynčován davem. Bylo by zajímavé vědět, zda je tento zločinec, nyní účelově spojovaný s Čechy, zároveň započítáván i do mnohonásobně nadsazené statistiky "nevinných" německých obětí české zvůle.

Osud Lidic a příběh jednoho zvrhlého česko-německého kolaboranta tvoří střípek v mozaice mnohdy přátelských, mnohdy bohužel velmi konfliktních vztahů mezi českou většinou a německou menšinou v českých zemích. Je to i zrno písku v moři tragických dějin Evropy první poloviny 20. století, dějin, které ani zdaleka neodpovídaly pozdějšímu pojetí lidských práv. Svěvolné překrucování těchto dějin se odehrává na půdorysu "osvětimské lži". Stejně jako popírání holocaustu, je nebezpečné i zapírání odpovědnosti za zločiny spáchané příslušníky vlastního národa. Litost nad tím, že odsun sudetských Němců postihl i mnoho nevinných lidí, byla nejednou vyslovena i z úst prezidenta České republiky. Na druhé straně však není možné, aby Češi pod nynějším tlakem politické propagandy přebírali vinu za průběh a důsledky druhé světové války. A pokud by k tomu měli být odkudkoli mocensky nuceni, nebyla by to už jen jejich věc. Neboť takovýto akt by se mohl znovu rozlítit požár, který už jednou sežehl celou Evropu.

V. Slovo závěrem

Politikové a politizující publicisté velmi rádi používají účelově volené "historické argumentace" k podepření svých aktuálních tezí a záměrů. Dnes to zvláště platí také o exemplárních odkazech na historii menšin. Kriticky uvažující historik musí být v tomto ohledu daleko zdrženlivější. Pokud by přece jen měl vyslovit nějaké poučení pro současnost, pak by to snad byly tyto dva závěry:

1. Vztah většiny a etnických menšin v České republice (stejně jako v kterémkoli jiném státě) je výsledkem velmi složitého dynamického procesu a má ve většině případů staleté kořeny; pokusy o restituci (zejména o majetkovou a právní restituci) etnických poměrů, jaké existovaly před třemi a více generacemi na prahu druhé světové války, jsou nerealizovatelné; navíc jde o látku tak výbušnou, že by nátlak na takovou restituci mohl vyvolat úplnou destabilizaci střední Evropy a v krajním případě vést k nové válečné katastrofě.

2. Aktuální situace ve vztahu většiny a menšin má sice historické kořeny, jeho další vývoj je však především úkolem dlouhodobé kultivace těchto vztahů v budoucnosti; selektivní využívání historie k vzájemnému obviňování a k oživování dávných resentimentů se může stát spolehlivým nástrojem ke ztroskotání takového kultivačního úsilí.

Dějiny mezinárodních vztahů a konfliktů, zvláště pak his-

torie menšin, jsou nesmírně vážným tématem historického výzkumu i popularizace a výuky dějepisu. Velmi snadno se stávají obětí zájmu mocných a nástrojem jejich vzájemného boje. Je proto povinností historiků a učitelů dějepisu, aby soustavně usilovali o co možná objektivní výklad menšinových problémů a jejich historických souvislostí. Je věcí cti vědců a pedagogů, aby se snažili zabránit zneužívání této dějinné tematiky proti existenčním zájmům přítomných a budoucích generací.

Jaroslav PÁNEK, předseda Sdružení historiků České republiky (Český text anglické přednášky, prosloušené na Evropském kongresu učitelů dějepisu v Praze dne 13. března 2002).

Historikové proti znásilňování dějin
(Stanovisko Sdružení historiků České republiky)
Uspořádal Jiří Kocian.

Vydalo Sdružení historiků České republiky (Historický klub 1872) a Historický ústav AV ČR, Praha 2002, 20 s. Vychází jako zvláštní příloha Zpravodaje Historického klubu č. 2, 2001, roč. 12.
ISSN 0862-8513

Výročí

Josef Václav Sládek

Český básník, novinář a překladatel Josef Václav Sládek (27. října 1845 až 28. června 1912) se narodil ve Zbirohu u Berounky, kde prožil dětství mezi venkovskými lidmi. Později, zklamán trpkým životem, se stále více vracel do míst svého dětství. Oživil své vzpomínky na rázovitě figurky a hlavně písně rodného kraje v ohlasových sbírkách Starosvětské povídky a jiné písně a Směska (oboji z roku 1891).

Josef Václav Sládek

Již za studií na gymnáziu poznal Svatopluka Čecha. Čechovy a Sládkovy verše pak určily tón almanachu Ruch.

Vedle ohlasů lidové poezie, převážně s milostnou tematikou, píše Sládek do Ruchu hořké a burčující verše vlastenecké.

V létě roku 1868 Josef Václav Sládek s pocitem nenaplněných nadějí na obrat národních poměrů odejel na dva roky do Ameriky s cílem nabýt rozhled a překonat vlastní nespokojenost. Živil se jako učitel češtiny a polštiny, jako redaktor českých novin, ale také prací na farmách a jako nádeník na jedné mississipské lodi. Poznání svobodnějších poměrů, ale též stínů americké civilizace (postavení zotročených černochů a krutých poměrů takřka vyhubených indiánských kmenů), vyhranily Sládkovy názory. Autorovy zážitky se výrazněji než v článcích a fejetonech (Americké obrázky) uplatnily v knihách Básně (1875) a Jiskry na moři (1880).

Vrcholem Sládkovy tvorby jsou sbírky Světlu stopou (1881), Na prahu ráje (1883), Ze života (1884) a Sluncem a stínem (1887), kde se poezie tematicky a žánrově obohacuje, prochází ovlivněna současnými básnickými výboji zkoušení a třibení výrazových forem. Později se opět vrací tematicky k lidové tradici, k vyjádření životního postoje venkovského člověka: Selské písně a České znělky (1890), V zimním slunci (1897), Písně smuteční (1901), Za soumraku (1907) a další.

Neopominutelná je Sládkova básnická tvorba pro děti, kde opět využil své znalosti lidové poetiky a říkadel (Zlatý máj, Skřiváncí písně, Zvony a zvonky).

Více než dvacet let redigoval Josef Václav Sládek časopis Lumír, který kolem sebe soustřeďoval stejnojmennou básnickou skupinu, v jejímž čele stáli Jaroslav Vrchlický a Julius Zeyer.

Z překladů angloamerické literatury (R. Burns, H. W. Longfellow) zvláště vyniká Sládkovo přetlumočení Shakespearových dramát.

České listy

Fráňa Šrámek

Český básník, prozaik, dramatik a publicista Fráňa Šrámek (19. ledna 1877 až 1. července 1952) patří mezi přední představitele básnické generace vstupující do literatury na začátku 20. století ve znamení radikálního buřičství, s ideálem svobodně a plně prožívaného života.

Fráňa Šrámek se narodil v Sobotce a mládí prožil střídavě ve Zbírohu, v Písku a v Roudnici. Po uveřejnění prvních veršů (v Neumannově Novém kultu, 1901) a po prvních publicistických zkušenostech (v budějovické Stráži lidu, 1901) se rozhodl pro literární dráhu. Od roku 1903 žil v Praze, kde se stal členem Neumannovy skupiny a aktivně se zapojil do anarchistického hnutí. Pro účast na studentských demonstracích byl v roce 1905 vězněn a téhož roku při svém povolání na vojenském cvičení strávil čtyři týdny v garnizónním vězení pro antimilitaristické vystoupení v tisku. Bytostný odpor k válce a militarismu se promítl do veršů a povídek Modrý a rudý (1906) a Patrouilly (1909). První světovou válku prožil Šrámek na ruské, později na italské a rumunské frontě.

Hrdiny Šrámkových povídek první desítky 20. století jsou vesměs společenští vydědění, lidé sociálně nezakatvení, jejichž osudem je zpravidla životní ztroskotání. Z nedokončeného románu Buřiči převzal Šrámek některé partie do svého ústředního díla, románu Stříbrný vítr (1910, přeprac. 1921). Ale to už je konec prvního desetiletí, kdy se zásadně proměňuje charakter Šrámkova díla. Stále více se soustřeďuje jeho zájem k intenzivnímu milostnému prožitku, ke vztahu člověka k přírodě a zejména k mládí, které vnímá svět nezkaženým citem - otevřenými smysly. Stříbrný vítr patří k nejtýpističtějšímu a nejvýraznějšímu projevu české impresionistické prózy. Obdobnou výstavbu má i následující román Tělo (1919), jímž Šrámek uvedl poválečnou vitalistickou vlnu v české literatuře. Atmosférou smyslové pohody a životní plnosti je prosycena básnická sbírka Splav (1916). Ve druhém vydání (1922) byl Splav rozšířen o několik básní civilisticky laděných a ve třetím (1926) o celý oddíl, v němž převládá přírodní lyrika, inspirovaná rodným krajem. V tomto oddílu se již objevují momenty předznamenávající pozdní básnickou sbírku s motivy melancholického loučení a hořké životní rezignace: Nové básně (1928) a Ještě zní (1933).

Podobný obraz jako jeho próza a poezie dává i Šrámkova dramatika. V roce 1915 vytvořil dramatickou paralelu Splavu, hymnus na přírodu a zemi, na lásku a mládí ve své nejúspěšnější hře Léto. Drama Léto spolu s Měsícem nad řekou (1922) patří k nejvýznamnějším projevům českého jevištního impresionismu, v nichž Šrámek plně rozvinul své působivé prostředky: kresbu nálady a vyjádření vnitřních stavů a citových vztahů hrdinů.

České listy

Fráňa Šrámek

Otakar Nejedlý

Význačný český malíř krajinář Otakar Nejedlý (14. března 1883 až 17. června 1957) prožil šťastné dětství v prostředí maloměstské rodiny v Roudnici nad Labem, kde se mu dostalo i podpory v rozhodnutí stát se malířem. V patnácti letech nebyl přijat na pražskou Akademii výtvarných umění, proto začal navštěvovat soukromou krajinářskou školu F. Engelmüllera, žáka J. Mařáka. V roce 1901 se vrátil zpět do Roudnice, kde maloval společně se starším přítelem A. Zeyem. V roce 1904 nachází nového učitele A. Slavička, nejvýznamnějšího krajináře této doby a maluje s ním v Kameničkách na Vysočině.

V témže roce je jako jedenadvacetiletý přijat do S.V.U. Mánes. Posléze navazuje nerozborné přátelství s Janem Preislerem a podniká studijní cesty do Paříže a Londýna. Poznání malby impresionistů a především díla P. Gauguina rozjasnilo jeho paletu a zavedlo do exotických krajů na Cejlon a do Indie. Pestrost tamější přírody přivedla Nejedlého k neoimpressionistické malbě, s jejíž pomocí vytvořil plošný dekorativní ornament přírody. Po návratu v roce 1911 se nejen motivicky, ale i výtvarně ještě celý rok vracel k exotickým námětům.

Po krátké kubistické epizodě v roce 1914 přichází na začátku první světové války nejšťastnější období Nejedlého života. Expresivní, na výrazném barevném rukopisu, často vertikálně členěném, vystavené krajiny z okolí Českého Krumlova, Táborská, Černošic či z pražské periferie, patří k vrcholům Nejedlého maliřského díla. Toto období končí poválečným cyklem krajin z francouzského bojiště. Od sklonku 20. let minulého století se charakter tvorby Otakara Nejedlého již neměnil.

V roce 1925 byl Otakar Nejedlý jmenován profesorem na pražské Akademii výtvarných umění a setrval zde až do své smrti. Ve svém krajinářském ateliéru vchoval na devadesát malířů, z nichž mnozí dosáhli věhlasu (J. Slaviček, F. Emler, M. Vínař, B. Žufan, B. Kopecký a další). Dodnes je život Otakara Nejedlého a kamarádství se svými žáky i kolegy, za častých pobytů v plenéru, opředen nejrůznějšími, avšak vždy hřejivými historkami.

České listy

Alois Wachsmann

Český malíř, ilustrátor, architekt a scénograf Alois Wachsmann (14. května 1898 až 16. května 1942) byl zakládajícím členem Devětsilu a spolupracoval s významnými představiteli české meziválečné divadelní avantgardy (např. Osvobozené divadlo, D 34, Národní divadlo). Z inscenací jmenujme alespoň Voskovcovu a Werichovu Těžkou Barboru či Shakespearovu Bouři.

V maliřské tvorbě patřil Alois Wachsmann ke generaci (spolu s J. Šimou, A. Hoffmeisterem, Z. Rykrem, J. Krohou a K. Teigem) ovlivněné zjednodušenou českou verzí syntetického kubismu aktualizovanou skupinou Tvrdošíjnů (J. Čapek, V. Špála a další). Postupně dospěl k lyrickému kubismu a ve 30. letech minulého století k imaginativní malbě blízké surrealismu. V době druhé světové války, podobně jako Josef Šima, vyjádřil hrůznou atmosféru v řadě historických a náboženských reminiscencí (Oidipus, Kompozice s mytologickým motivem atd.).

České listy

Postava ženy č. 83

Adolf Hoffmeister

Český malíř, ilustrátor, karikaturista, kulturní publicista, prozaik, básník, dramatik a profesor Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze Adolf Hoffmeister (15. srpna 1902 až 24. července 1973) patřil mezi zakládající členy Devětsílu a spolupracoval také s Osvobozeným divadlem J. Voskovce a J. Wericha a s divadlem E. F. Buriana.

Adolf Hoffmeister vstoupil do českého kulturního života na počátku dvacátých let minulého století, v době plné varu, napětí, hledání a bloudění. Po výstavních vystoupeních s obrazy a knížkách veršů vyhranil se jeho dvojdový talent spisovatele a výtvarníka záhy na poli karikatury a v početném seriálu podob, často provázejících jeho vlastní texty, dosáhl nezaměnitelné osobitosti kreslířské. Již v roce 1928 bylo v úvodu katalogu k jeho výstavě karikatur v Paříži napsáno: "Kresby Adolfa Hoffmeistera působí na první pohled překvapivou krutostí. Nejprve si pomyslíte, že představují lidi tak, jak by měli vypadat i se svými kazy, neřestmi a červy. Pak při bližším přihlídnutí zpozorujete, že jsou spíše hluboké než kruté. Nejsou to toliko škleby, které vidíte před sebou, ale lidské tváře, tváře živých lidí. Někteří tvrdí, že za maskou kůže mohou vidět jejich kosturu."

Adolf Hoffmeister je z toho rodu kreslířů, kteří dovedou vyhmátnout kostru duše - charakter".

Kromě kresby, karikatury a ilustrace věnoval se i koláži. V jeho díle se odrazily časté pobyty v zahraničí a setkání se spisovateli a výtvarníky (rozhovory Kalendář, Piš, jak slyšíš a Podoby). Napsal také knihy reportáží a cestopisných causerii (Americké houpačky, Pohlednice z Číny, Made in Japan, Mra-kodrapy v pralese), povídky (Dalekohled), divadelní hry, stati, studie a úvahy (Poezie a karikatura, Sto let české karikatury).

České listy

Adolf Hoffmeister

Karel Höger

Český herec Karel Höger (17. června 1909 až 4. května 1977) při svém původním učitelském povolání horlivě hrál v ochotnickém divadle. Avšak již v roce 1932 absolvoval brněnskou konzervatoř a stal se hercem brněnského Zemského divadla. Od roku 1940 až do své smrti byl členem činohry Národního divadla v Praze. Od počátečních milovníckých rolí přešel záhy k rolím charakterním.

Byl mistrem psychologické drobnokresby - své postavy zobrazoval jako lidi mimořádně složité, citlivé, kultivované. Na prknech Národního divadla vytvořil řadu velkých postav (Cyrana, Oněgina, Jana Husa, Loupežníka a další). Již od brněnské éry byla jeho mimořádná tvorba rozhlasová (Válka s mloky, Zvonokosy, Příběhy lišky Bystroušky, Klabzubova jedenáctka atd.) a později televizní (F. L. Věk, Strom vědění dobrého, Půlpeny apod.). Karel Höger byl i neodolatelný

Karel Höger

Karel Höger

vypravěč rozhlasových a televizních pohádek (Němcová, Erben, Čapek, Karafiát, Čtvrtek aj.). Rozsáhlá je i Högerova tvorba filmová. Připomeňme si alespoň některé nezapomenutelné role ve filmech: Za tichých nocí, Turbína, Krakatit, Škola otců, Srpnová neděle, Noc na Karlštejně atd.

Karel Höger léta působil i jako pedagog na pražské Akademii múzických umění a je autorem vzpomínkové knihy Z hercova zápisníku.

České listy

ANNY ONDRÁKOVÁ

Anny Ondráková (15. 5. 1902 - 28. 2. 1987) byla nejen vynikající herečkou, ale i skutečně velkou filmovou hvězdou. Mnozí filmoví historici pro ni našli zajímavé přídomečky - "Buster Keaton v sukních", či "česká porcelánová panenka". Oblíbili si ji diváci nejen doma, ale i v okolních evropských zemích.

Anny Ondráková a Karel Lamač, Aničko, vrať se (1926)

Nejprve chodila do baletní školy, pak vystupovala ve Švandově divadle v Praze. V roce 1919 se dostala poprvé před filmovou kameru při natáčení veselohry Dáma s malou nožkou. Tady ji uviděl herec a režisér Karel Lamač a získal ji pro své filmy. A byl to právě Lamač, který z ní udělal nejen hvězdu a mezinárodně ji proslavil, ale dokázal vystihnout i její herečkový typ. Anny Ondráková byla vlastně prvním ženským komikem v českém filmu. V roce 1924 ji obsadil Lamač do filmu Bílý ráj, jehož práva zakoupila německá společnost UFA. Tak se dostala Anny (a také kameraman Otto Heller) do světa. Nejprve prošla sérií filmů, ve kterých hrála sirotky, opuštěné a nešťastně zamilované dívky. Ale už ve filmu Chyťte ho, který navazoval svým pojetím na americké filmové grotesky, uplatnila svůj komediální talent. Bez problémů přešla z němého do zvukového filmu. V roce 1929 hrála Ondráková (tehdy už známá jako Anny Ondra) ve dvou filmech anglického režiséra Alfreda Hitchcocka, na počátku třicátých let filmovala i ve Francii. Její popularita měla evropský rozměr.

Firma Ondra-Lamač-Film natočila především v Berlíně řadu veseloher a komedií, kde Ondráková hrála typ odvážného děvčete, trochu koketního, trochu naivního, které ale dokáže řešit spletité situace s humorem. Její komika vychází spíše z naivity než z absurdních ztřeštěných situací. Uplatnila se však i v dalších žánrech: v operetách, tanečních a hudebních filmech. V roce 1933 se provdala za slavného německého boxera Maxe Schmelinga.

Domů se vracela už jen sporadicky. Ve filmu On a jeho sestra hrála sestru Vlasty Buriana a zpívala šlágr "Růžové psaníčko", s Lamačem se objevila ve filmu Kantor Ideál, představovala Helenu Zarembovou v operetě Polská krev a konečně hrála s Novým, Mandlovou a Korbelářem ve společenské komedii Důvod k rozvodu. Pak už účinkovala jen v německých filmech, naposledy v roce 1951.

Ve dvacátých letech vytvořili spolu Karel Lamač, Anny Ondráková, kameraman Otto Heller a režisér Václav Wasser-

man tzv. "silnou čtyřku českého filmu". Karel Lamač (27. 1. 1897 - 2. 8. 1952) byl duší tohoto společenství.

KAREL LAMAČ

Byl mužem mnoha profesí - vyučil se lékárníkem, ale zlákal ho umění. Při studii se stal dirigentem filharmonického orchestru, hrál ochotnický divadlo a vystupoval jako salonní kouzelník. V Německu, kam odjel na zkušenou, poznal filmovou práci, filmoval v zákopech první světové války, pak byl technickým vedoucím filmové společnosti Excelsior, začal režisrovat a to velmi úspěšně. Zaslouhou jeho děl se evropští diváci seznámili s naším filmem. Za celý svůj plodný život se podílel na více jak 256 filmech.

Nechal postavit filmový ateliér Kavalírka, později se stal majitelem společnosti Ondra-Lamač Film. Pracoval ve Vídni, v Berlíně, v Paříži a samozřejmě i doma. Napsal a vydal jednu z prvních českých knih o filmu *Jak se píše filmové libreto*, v níž shromáždil své vlastní zkušenosti.

Před vypuknutím druhé světové války emigroval do Holandska a opět točil - v Belgii, později ve Francii. V Anglii za války sloužil jako příslušník RAF a natáčel dokumenty ze života našich vojáků. A také hrané filmy, např. satiru *Svejk* bourá Německo. Jeho charakteristický hlas zaznívá i z mnoha dokumentárních filmů, které byly připravovány pro uvedení v osvobozeném Československu.

Po další práci v Paříži pobýval nějaký čas ve Spojených státech a pracoval na několika vynálezech a technických novinkách v oblasti filmu a televize. A mimo to ještě hrál.

Jako herec se prosadil hned po převratu v roce 1918 a dlouhou dobu hrál naivní milovníky. Když o dva roky později začal spolupracovat s Anny Ondrákovou, vytvořili spolu na plátně nerozlučnou a divácky velmi oblíbenou dvojici: žabec a zamilovaný blázeň. Větší část jeho filmů vznikla ještě v němém éře, nástup zvuku dal pak vyniknout jeho smyslu pro slovní komiku a zálibě v poněkud archaickém vyjadřování.

Evropský věhlas získal Lamač titulní rolí ve filmu *Páter Vojtěch*, kde hrál mladého kněze, řešícího rozpor mezi svou povinností a láskou.

RŮŽENA ŠLEMROVÁ /10. 11. 1889 - 24. 8. 1962/

Dynděra, on loudí...," proslavená replika Růženy Šlemrové (10. 11. 1889 - 24. 8. 1962) z veselohry *Hostinec U kamenného stolu*. A mistrovská role, kterou jako by přímo pro ni napsal Karel Poláček. Přesto to byl už závěr její herecké dráhy, kdy ji těžká choroba dovozovala vystupovat jen příležitostně.

K herectví se dostala po studiu u Otýlie Sklenářové-Malé. Pocházela z významné rodiny. Její otec byl historik Bedřich Mach, manžel patřil k zakládajícím členům filmové společnosti A-B a velmi intenzivně se věnoval práci v našem filmovnictví.

Byla "herečkou výrazně komického fondu a hrávala především temperamentní a brebentivě groteskní dámy z velkoměstské a aristokratické společnosti. Tak se dají charakterizovat její postavy na scéně vinohradského divadla, kde hrála od roku 1909 až do roku 1948, s pře-

Růžena Šlemrová a Oldřich Nový,
Rozkošný příběh (1936)

stávkou ve dvou poválečných letech. Takové jsou i její filmové role. Začínala u filmu velmi brzy, v roce 1914. Ve filmu *Noční děs* se objevila v komické roli nevěrné manželky. V němém éře pak hrála ještě v sedmi filmech, ale teprve zvukový film jí umožnil plně se uplatnit. Etablovala se jako výřečná, hádavá nebo pyšná panička, salonní dáma s přehnaně kultivovanou výslovností (*Zlatá Kateřina*, *Polibek ve sněhu*, *Co se šeptá*, *Mořská panna*, *Prstýnec*). Stejně tak ji ale režiséři obsazovali do rolí tetiček a maminek, které se musí starat o své nechápavé ratolesti (*Otec Kondelík* a ženich *Vejvara*, *Andula vyhrála*, *Rozkošný příběh*, *Život je krásný*, *Sobota*). Snad všechny postavy, které ve filmu hrála, obdařila šarmem a vtipem, byla schopna komického nadhledu, mnohdy s prvky parodie. Účinkovala ve více jak šedesáti filmech a jen někteří režiséři jí dali větší možnost, aby mohla plně uplatnit svůj komediální talent nebo dokázat své charakterizační umění. Pouze jednou dostala opravdu ústřední roli - ve filmu *Paní Morálka kráčí městem*. Hrála málo sympatickou paní radovou, která si osobuje právo mluvit do života ostatním. Z té padovačnické dámy šel strach, ale ani tady velká herečka nepřela v některých scénách svůj smysl pro situační komiku. Po válce se pro ni našlo už jen málo pěkných rolí. Jednou z nich byla paní Koháková ve filmu *Řeka čaruje*, druhou paní radová Dynděrová v již zmiňovaném filmu *Hostinec U kamenného stolu*. Tento film definitivně uzavřel "starou" éru české filmové veselohry. Ve schematických a upracovaných filmech padesátých let nebylo místo pro její typ. Naposledy si zahrála v roce 1955 v Burianově veselohře *Muž v povětrí*. Je smutné vidět tuto opravdovou dámu českého filmu v zástěře, s šátkem na hlavě...

HANA VÍTOVÁ /24. 1. 1914 - 3. 3. 1987/

Dívku, o níž se Otomar Korbelář ve filmu *Pytlákova schovanka* staral a kterou vychoval, si s chutí zahrála Hana Vítová (vl. jm. Jana Lásková). Vystřelila si tak nejen z filmových románek pro paní a dívky, které se natáčely ve 30. a 40. letech, ale také sama ze sebe, protože v mnohých z nich hrála - odstrašujícím příkladem může být *Krb bez ohně* - a díky nim získala širokou popularitu. Do role schovanky Elén vložila celé své herecké, taneční i pěvecké umění, jakoby tušila, že se tím uzavírá jedna velká kapitola jejího života.

Otec, Hanuš Lásek, byl známým operním zpěvákem a učitelem hudby, matka Hana operní pěvkyní. Když Jana dospívala, chtěla se stát učitelkou. Musela však jít na konzervatoř. Vydržela tam jen dva roky a odešla do olomoucké zpěvohry. Pak si jí všimli pánové Voskovci a Werich a přetáhli ji do svého divadla. Tady si náhodně zvolila svůj umělecký pseudonym (podle vyprávění k tomu dal podnět náhodný žert se jménem Vítězslava Nezvala). Proslavila se jako Sirael v *Golemovi* a začali se kolem ní točit producenti a režiséři. Šanci jí dal Gustav Machatý v *Načeradci*, králi kubiců, s Voskovcem a Werichem hrála ve filmu *Peníze nebo život*. Z písně *Život je jen náhoda* se stal šlágr a na filmovém nebi vyšla nová hvězda. Natáčela jeden film za druhým. Její hezká tvář s tmavými vlasy a modrýma očima s nádechem melancholie ji předurčila pro "hvězdné role milých, příjemných a trochu smutných dívek, hledajících svou velkou lásku." Hana Vítová se však postupně přece jen z této škatulky vymanila. Chtěla dokázat, že umí skutečně hrát. Příležitost jí k tomu poskytli Václav Wasserman rolí Anny Kopecké ve filmu *Trhání* a "její" režisér Miroslav Cikán, když jí světil tragickou roli Mimi v *Bataliónu*.

Následovalo období protektorátu, během něhož - paradoxně - vznikla celá řada zajímavých a umělecky cenných filmů. Byla to doba největších úspěchů nejen Hany Vítové, ale i jejích největších rivalek - Adiny Mandlové a Lidy Baarové. Vítová dostala jedinečnou příležitost v Čápkově filmu *Noční motýl*. Její mladá vychovatelka Marta Dekasová, která podle-

ne svůdnému důstojníkovi a spadne na dno existence v pochybném baru, je největším hereckým výkonem, který před kamerou podala. Škoda, že jí nebylo umožněno, aby sama nazpívala písně pro tento film), protože výkon by byl ještě autentičtější. Na gramofonových nahrávkách dodatečně dokázala, že by to bez problémů zvládla.

V té době se znovu vdala (jejím prvním manželem byl operetní zpěvák Jára Pospíšil) - vzala si filmového novináře Bedřicha Rádlu, který jí byl rádcem při výběru rolí. Pod režijním vedením Otakara Vávry hrála ve filmu *Šťastnou cestu*, byla partnerkou Oldřicha Nového ve *Valentínovi Dobrotivém a v Sobotě*. Pod upraveným jménem Hana Witt se objevila ve Fricově německém filmu *Druhý výstřel*.

Válka skončila a Hana Vítova si zahrála ještě dvě velké role - v roce 1947 ve filmu *Znamení kotvy* a v roce 1949 v *Pytlákově schovance*. A pak byla příliš spjata s minulostí, z miláčka publika se rázem stala někým, koho nikdo nechce. Vystupovala jen sporadicky v malých divadlech, barech a dokonce i na estrádách. Navíc ztroskotalo její manželství, osudovou ránu jí zasadila sebevražda dcery. Stáhla se do ústraní a hledala zapomnění v alkoholu. Později s R. A. Dvorským jezdila po republice se vzpomínkovým pásmem písníček a výstupů. Film si na ni vzpomněl jen několika drobnými rolemi - objevila se v Burianově filmu *Muž v povětrí* (1955), o devět let později v západoněmeckém snímku *Dům v Kaprově ulici* a nakonec ve filmu *Konec srpna v hotelu Ozón* (1966).

JIŘINA ŠTĚPNIČKOVÁ - (3. 4. 1912 - 5. 9. 1985)

Při oslavě její sedmdesátky vzpomínala Jiřina Štěpničková před diváky na svůj život a hereckou práci. Vzpomínala s láskou a s humorem, i když jí osud přichystal nejednu těžkou chvíli. Byla vitální, veselá, sršela vtipem i sympatiemi k lidem. Když o ní kdysi kritika napsala, že v jejím podání mají ženy v sobě jakési tragické předurčení, nikdo netušil, že i ona sama je v sobě nese.

Hereckou dráhu započala v roce 1928 v Osvobozeném divadle, ještě před dokončením studií na konzervatoři byla angažována do Národního divadla. Měla v sobě esprit, živelnost, dravost i vtip. Byla cílevědomá a svěhlavá - co si jednou usmyslela, to prosadila. V roce 1936 dobrovolně odešla z naší první scény a přijala angažmá na Vinohradech. V té době už měla za sebou i první velký úspěch před kamerou - titulní roli ve filmu *Maryša*. Už předtím hrála vedlejší postavy v několika filmech (*Miláček pluku*, *Muži v offsidu*, *Hrdinný kapitán Korkorán*, *Za ranních červánků*), ale teprve *Maryšou* se dostala do širokého diváckého povědomí. A filmaři definitivně nabylí přesvědčení, že právě ona, moderní a vysloveně městský typ, bude tou nevhodnější představitelkou tragických, osudem poznamenaných venkovských žen. Sahrála jich v následujících letech mnoho - *Frantinu v Páteru Vojtěchovi*, *Vojnarku*, *Evu v Kříži u potoka*, *Terezu v Lidech pod horami*, *Nánu v Božích mlýnech*, *Muzikantskou Lidušku*, *Marjánku v Janu Cimburovi*, *Hevu v Děvčici z Beskyd*, *Viktorku* ve filmové adaptaci *Babičky*. Jiřina Štěpničková však měla i druhou, zcela odlišnou fil-

Gustav Nezval a Jiřina Štěpničková, *Babička* (1940)

movou tvář. Dokázala to už krátce před *Maryšou*, ve filmové zpracování Šamberkovy frašky *Jedenácté přikázání*. Její komediálně laděná měšťanská dcerka Ema, která se provdává za zapřísáhlého starého mládence Voborského (hrál ho Hugo Haas), započala řadu postav bystrých a energických dívek a žen, které byly na hony vzdálené jejím "krojovaným" typům. V této poloze jí asi nejvíc charakterizuje role chytré a rozšafné katovy ženy Rosiny ve Fricově historické komedii *Počestné paní pardubické*. Hrála nevěrné a lehkomyšlné manželky, ale také vážné charakterní role mladých žen, kterým život přináší problémy. Taková byla prodavačka Anna z Vávrova filmu *Šťastnou cestu* i Karla Bartoňová ze společenské komedie *Sobota*.

Její umělecká kariéra pokračovala i po válce, zahrála si však už jen ve třech filmech - za zmínku stojí postava Valči Peroutové ve filmové adaptaci *Šrámkova Léta*. Se svým mužem malířem Jiřím Samcem odjela do ciziny, v Londýně se jí v roce 1947 narodil syn Jiří. Po návratu domů se dostala do těžkých osobních problémů. Když se znovu pokusila dostat se synem do ciziny, padla do léčky Státní bezpečnosti, byla uvězněna za ilegální přechod hranic a na dlouhých deset let byla vyřazena z umělecké činnosti. Na počátku šedesátých let se po prožitých útrapách vrátila na divadlo a příležitostně i do filmu. Její mateřskou scénou se stalo Realistické divadlo na Smíchově. Film jí zprvu neměl co nabídnout. Teprve Martin Frič jí dal větší roli Žandy v adaptaci *Basových Lidí* z marinetek a Jiří Hanibal pro ni napsal hlavní roli do filmu *Hvězda*. Tento příběh herečky, která se po letech odmlčení znovu pokouší navázat na někdejší kariéru, v mnohém připomínal její skutečné osudy. Výraznou roli jí v téže době (1969) poskytl režisér Otakar Vávra. V jeho historickém snímku *Kladivo na čarodějnice* hrála starou Dorotu, obviněnou z čarodějnictví. Její poslední filmovou rolí byla Barbora ve filmu *Komediant*. Několikrát si zahrála i v televizi - ve *Sňatcích z rozumu*, v F. L. Věkovi a dalších filmech a inscenacích.

GUSTAV NEZVAL

Když šli diváci za války do biografu na Jiřinu Štěpničkovou, skoro automaticky předpokládali, že jejím partnerem bude Gustav Nezval. Tito dva herci se totiž setkali před kamerou celkem šestkrát, z toho čtyřikrát spolu hráli hlavní mileneckou dvojici. Kromě toho je diváci dobře znali i ze scény vinohradského divadla.

Nezval, původně průmyslovák a stavební kreslič, nejprve osvědčil svou velkou touhu po divadle hraním u venkovských společností. Teprve jako třicátník prošel stálými divadly v Praze, Brně, Ostravě a Českých Budějovicích. V roce 1942 získal angažmá ve vinohradském divadle, kde pak hrál pětadvacet let. V roce 1937 vystoupil poprvé před kamerou - ve filmu *Armádní dvojčata* se objevil ve slušivé uniformě nadporučíka, která mu o několik let později byla opět souzena v závažné a náročné roli nadporučíka Vargy, lámajícího dívčí srdce v Nočním motýlu.

Po několika rolích v málo významných filmech, které mu ovšem přinesly značnou popularitu, ho oslovil režisér František Čáp, chystající přepis *Babičky* Boženy Němcové. Měl pro něho připravenou roli nad jiné vhodnou pro jeho herecký výraz i jeho vzhled - Černého myslivce. To byla jeho první herecká spolupráce s Jiřinou Štěpničkovou, která hrála *Viktorku*. Gustav Nezval se tak stal představitelem milovníků, záhadných mužů s temnou minulostí, kteří jako by byli opředeni nějakým tajemstvím nebo tragikou. Podruhé se spolu setkali při natáčení Fričovy *Muzikantské Lidušky*, kde Nezval hrál chudého vesnického houslistu *Toníka*. Nebyla to jeho první postava venkovského chasníka. Už předtím se v *Ženách* u benzínu představil jako sedlák *Loukota*. Chlapská a největší role na něho však teprve čekala. Stal se jí *Jan Cimbur* ve

stejnomeném filmu podle románu J. S. Baara. Režisér Cáp převedl děj do současnosti a Nezval zde vytvořil skvělý portrét poctivého a statečného člověka Cimbury, kterým se hluboko vryl do srdcí diváků.

Nezval byl hvězdou, ženským idolem. Postavy, které vytvořil nebyly však jen milovnické, svým talentem a kouzlem osobností je proměnil na ryze charakterní. Svou popularitu si udržel ještě v několika poválečných filmech, poslední hlavní role hrál v okupačním dramatu Muži bez křídel a v nepříliš povedené adaptaci Olbrachtova románu Nikola Šuhaj.

V prvních poválečných letech se od základů začala měnit tvář českého filmu, typ postav, kterými se Nezval proslavil, rychle vymizel. Tato proměna ovšem nepostihla jen jeho samotného, ale mnoho dalších významných herců jeho generace. Hrál pak už jen sporadicky, většinou menší role, nedůležité a nehodné jeho talentu. Oč méně příležitostí dostával ve filmech, o to víc se věnoval divadlu, které zůstalo jeho celoživotní láskou.

STANISLAV NEUMANN /16. 7. 1902 - 19. 2. 1975/

"Našli, moji rádcové, našli?"... okřídlené úsloví z Pyšné princezny, za kterým si jistě vybavíte malého muzička s královskou korunou na hlavě, který ale víc než panovníkem je dědulo, strachujícím se o svou ztracenou dceru. A jistě se vám také okamžitě vybaví nakřáplý, jakoby ukňouraný hlas, neodmyslitelně patřící k herci Stanislavu Neumannovi. Král v tomto snímku byl možná největší filmovou rolí tohoto mimořádného a svým způsobem originálního herce, člena Národního divadla, kde působil od roku 1927 až do konce života.

Stejně jako jeho otec, básník Stanislav Kostka Neumann, měl nepokojnou a bohémskou povahu. Prkna znamenající svět a vůně vazelíny, pudru a šminky ho okouzlovaly od raného mládí. I když se zpočátku zdálo, že díky své fyziognomii se nemůže vůbec jako herec prosadit, po putování s kočovnými společnostmi a po několika krátkých angažmá (mimo jiné i v Osvobozeném divadle a v Divadle Vlasty Buriana) zakotvil na naší nejvýznamnější scéně a dokonce tu dostal i velké herecké party.

Ale zatímco na divadle a později v rozhlasu a televizi měl možnost hrát i velké role, film z něho udělal, podobně jako z Václava Trégla, svérázného představitele výrazných figurek, většinou lidiček stojících někde na okraji společnosti nebo dokonce mimo ni. I přes malý rozsah však tyto figurky hýbou dějem, přinášejí do něho prvek směšnosti nebo podivinství, ale hlavně tragikomiky a humoru. Významnou úlohu hraje trestanec v komedii U nás v Kocourkově, filozof Zelenka ve Vávrově Filozofské historii, zloděj aut ve Veselé bídě i obecní blázen v Muzikantské Lidušce. Neumannovou doménou byli zlodějčiči, dohazovači, podomci, herci, lidé různých, často zvláštních profesí.

Na přelomu 30. a 40. let jej filmaři několikrát učinili partnerem Jindřicha Plachty (Svátek věřitelů, Konečně sami, Pelikán má alibi). Vedle sebe vypadali jako karikatura či varianta Pata a Patachona - dlouhý vytáhlý Plachta a drobný Neumann se báječně doplňovali. Herecká dvojice se z nich však nestala.

Po válce se pro Stanislava Neumanna ve filmu nic nezměnilo. Dál hrál své výrazné figurky, jak například dokazuje jeho Dyndera, donucený svou ženou k přísné dietě, z Poláčkova a Grussova Hostince U kamenného stolu. Později se však přece jen dočkal rolí, ve kterých se mohl naplno projevit. Staly se jimi pohádkové postavy. Po dětinském králi v Pyšné princezně to byl kartami posedlý čert Omnimor z Hrátek z čerem, kuchař v Princezně se zlatou hvězdou a děda Pšuk ve filmu Dařbuján a Pandrhol. Všem postavám dokázal Neumann vtisknout lidskou tvář a hřejivý humor. Stejně jako na jevišti Národního divadla, kde se také dočkal velkých

hereckých úkolů, především v české klasice a v Moliérových komediích.

NATAŠA GOLLOVÁ /27.2. 1912-29. 10. 1988/

Když v roce 1935 hledal režisér Miroslav Krňanský hlavní představitelku pro svůj film Bezdětná, objevil v Bratislavě mladou nadanou herečku Natašu Gollovou. Byla to role sentimentální a herečka neměla možnost v ní něco dokázat, ale v každém případě pro ni znamenala start na filmové dráze - nepočítáme-li ovšem drobnou roli ve filmu Kantor Ideál o tři roky dřív.

František Kovářík a Nataša Gollová, Pohádka máje (1940)

Pocházela z vážené rodiny.

Její otec byl významný politik první republiky František Hodáč a dědeček z matčiny strany významný český historik Jaroslav Goll. Od něj také převzala umělecké jméno, které začala používat hned ve svých hereckých začátcích.

Studovala původně filozofii, ale zajímala se také o tanec a divadlo. Po soukromých studiích u Jarmily Kroschlové a pak u Karla Dostala nastoupila do angažmá v Olomouci a po krátkém působení v Bratislavě přešla do Městských divadel pražských, kde díky svému výjimečnému zjevu a projevu dostala během let celou řadu vděčných rolí - Princeznu Pampelišku, Ofélii v Hamletovi, Hildu v Stavěti Solnessovi... V moderním repertoáru mnohokrát prokázala i velký komický talent, což filmaři objevili s velkým zpožděním - až v roce 1939. V rozpětí několika měsíců přišly do kin tři výborné veselohry, které rázem učinily z Nataši Gollové filmovou hvězdou první velikosti. Nejprve Cikánův film Příklady táhnou, kde hrála vysokoškolačku Jiřinu, veskrze moderní dívku, která během prázdnin k nepoznání změni atmosféru v domě své konzervativní babičky, představované Růženou Naskovou. Ihned po tomto prvním úspěchu měl premiéru Fričův Kristián, ve kterém zpodobnila domácí putičku, která se s překvapením dozvídá o druhém tváři svého manžela, obyčejného a nudného úředníka. Byla zde jakýmsi protipólem elegantní světačky Zuzany, kterou znamenitě hrála Adína Mandlová. V tomto filmu byl poprvé jejím partnerem Oldřich Nový. Hned po úspěšném Kristiánovi se spolu objevili v dalším Fričově zdařilém filmu Eva tropí hlouposti. Tady si Gollová zahrála potřeštěnou mladou dívkou, plnou vitality a bláznivých nápadů. Staccato její řeči bralo divákům dech. Oldřich Nový ji báječně sekundoval v roli jejího bratra, který se vydává za Angličana, aby snáze získal dívku svého srdce. Tato zřeštěná komedie v americkém stylu, doprovázená jazzovou hudbou Kamila Běhouka a Jiřího Traxlera, dodnes patří k našim nejlepším veselohrám. Náhlou popularitu komické dvojice Gollová-Nový ještě zvýšily další dvě veselohry, opět režírované Martinem Fričem - Roztomilý člověk a Hotel Modrá hvězda. Všechny tyto filmy, hříbí inteligentním humorem a optimismem, musely v chmurné atmosféře protektorátu na diváky působit jako balzám.

Nataša Gollová se stala nesmírně populární a filmaři se předháněli, aby jí získali pro své filmy. V roce 1940 jí režisér Otakar Vávra nabídl naprosto odlišnou roli - Helenku v adaptaci Mrštíkova románu Pohádka máje. Partnerem jí byl Svatoopluk Beneš. Film sám vnesl do našich kin v době okupace kus něžné lyriky. Pečenková kamera ukázala publiku krásu české krajiny. Helenka - to nebyla jen běžná role, ale taková, kterou člověk dostává jednou za život. Pro mladou herečku

to byla skutečně asi největší herecká příležitost před kamerou a využila ji dokonale. Proměnila se v Helenku, lyricky spon-tánní, cudnou ve svém milostném zaujetí. Hrála pak v dalších Vávrových filmech Okouzlená a Šťastnou cestu, pod pseudo-nymem Ada Goll si zahrála i v jednom německém filmu.

Po osvobození byla zkoumána její činnost během okupa-ce. Řízení bylo sice zastaveno, protože vyšlo najevo, že Gollo-vá pomáhala odboji a na konci války dobrovolně odešla jako ošetřovatelka do Terezína, ale poznamenalo to její pověst i další profesionální činnost. Najednou tuto ještě nedávno tak populární herečku nikdo neznal...

Se svým manželem režisérem Karlem Konstantinem ode-šla na čas do Českých Budějovic, pak znovu působila na růz-ných pražských scénách, naposledy v Městských divadlech pražských, kde kdysi začínala. V roce 1951 si na ni vzpomněl Martin Frič a obsadil ji jako Werichovu partnerku do Císařova pekaře. Hrála tady pěknou roli dívky Kateřiny, kterou císař pokládá za umělova ženu Sirael.

Po třileté odmlce si zahrála po boku Jaroslava Marvana v komedii Kudy kam, pak následovaly už jen drobné, většinou vedlejší role. Z těch výraznějších to byla Hanibalova Hvězda, film, v němž dostali příležitost mnozí herci meziválečné gene-race, komedie Drahé tety a já a příběh z domova důchodců Konečná stanice. Život herečky a hvězdy, která krátký čas osl-nivě zářila, skončil smutně, v osamění.

VLASTA FABIÁNOVÁ /29. 6. 1912 - 26. 6. 1991/

Svůj talent po studiu prokázala na brněnských divadel-ních prknech, kde ji ovlivnil mimo jiné i její první manžel reži-sér Josef Bezdiček. Teprve na počátku čtyřicátých let přišla do Prahy. Když se v roce 1947 natáčelo drama Housle a sen, film o geniálním českém houslistovi Josefu Slavikovi, měla za sebou teprve několik filmových rolí, zato velmi výrazných, psaných jakoby přímo pro ni. Debutovala v roce 1940 u Ota-kara Vávry v Pohádce máje. Hrála postavu Řišovy bytné a na malé ploše vytvořila ucelenou a přesnou charakteristiku váš-nivého, leč nenaplněného ženství. Druhá její role mladé Marie Gregorové z filmu Druhá směna ji už jasně stavěla do tragičtější polohy. A role třetí, kněžna Andresová z Fričova Prstýnku, jí konečně přinesla i diváckou popularitu. Vytvořila zde sympatický portrét kultivované, inteligentní, žensky okouzlující šlechtičky, jejíž hřích z mládí s mladým chalupní-kem jí přináší ve zralém věku řadu starostí při výchově syna.

Rok 1947 byl pro ni důležitý - také proto, že začala půso-bit na pražské DAMU, kde předávala své zkušenosti mladým adeptům herectví až do konce svého života.

Při práci před kamerou se v dalších letech vracela stále ještě čas od času k typu tajemných, záhadných žen - když se jako žena se závojem objevila ve Vávrově Krakatitu a jako královna vil Rosava ve Strakonickém dudákově. Za zmínku stojí i její pečlivě vykreslený portrét Boženy Němcové v histo-rickém filmu Revoluční rok 1848. Ale začala hrát i ryze civilní postavy. Výrazná byla její herečka Erna di Garmo v Červené ještěrce, emancipovaná paní Janurová z komedie Páté kolo u vozu a hlavně Mixová ze Srpnové neděle. V tomto filmu hrála se svým druhým manželem Bohušem Záhorským.

Od začátku šedesátých let se Vlasta Fabiánová objevovala na plátně jen sporadicky - v parodii Fantom Morrisvillu (v roli záhadné "dámy v šedém") a pak po dvanáctileté přestávce v Menzelově filmu Báječní muži s klikou, kde vytvořila postavu tragédky Emilie Kolářové-Mladé, která učiní neblahou zkuš-nost s počínajícím kinematografem.

Film se zachoval nevděčně i k Vlastě Fabiánové, ale naštěstí tu bylo divadlo, rozhlas a televize, kde dostala řadu vděčných příležitostí k herecké práci. Svě zkušenosti a znalos-ti uložila do svých rozhlasových vzpomínek, uchoval je i fil-mový medailon, který zachytil i některé její divadelní role.

Poznámka redakce: *Vlasta Fabiánová je i dobře známá vídeňskému publiku, dík organizátoru panu Jaroslavu Kolářovi, které mělo několikrát možnost se seznámit s její nobile-sou a velikým hereckým a recitačním talentem.*

Použito knihy "Hvězdy českého filmu", Karel Čáslavský, Václav Merhaut, Fragment, Praha 1995

Miloš Kopecký - idol žen s pověstí svůdníka a talentem od Boha

Miloval život, umění, ženy a peníze, měl obrovský smysl pro humor, vyznačoval se inteligencí, noblesou a galantností. Jeden z nejpobulárnějších českých herců druhé poloviny minulého století Miloš Kopecký, který si dokázal získat nejen přízeň diváků, ale i obdiv a úctu mnoha svých kolegů, by se ve čtvrtek 22. srpna srpna dožil osmdesáti let.

Za své dlouhé umělecké kariéry ztvárnil velké množ-ství divadelních, filmových a televizních rolí. Byl oblibe-ným vypravěčem a častým hostem zábavních pořadů, účinkoval v rozhlasu. Velkou popularitu mu přinesly role v televizních a filmových komediích, ale především doktor Štrosmajer z Dietlova seriálu Nemocnice na kraji

města. Podle vlastních slov však nejlépe hrál v divadle, kde ztvárnil mimo jiné Richarda III., Harpagona či Higginsa v Pyg-malionu.

Z jeho filmografie lze jmenovat například Lipského sním-ky Limonádový Joe a Adéla ještě nevečeřela, pohádky Pyšná princezna a Byl jednou jeden král, Podskalského Bilou paní, Steklého Švejka nebo Zemanova Barona Prášila. Hlavní role vytvořil mimo jiné ve filmech Svatby pana Voka, Causa Králík a Tajemství hradu v Karpatech. V televizi hrál v inscenacích Sedm žen Alfonse Karáska, Kočár nejsvětější svátosti a mnoha dalších.

Ve filmech byl obsazován především do rolí podvodníků, padouchů, svědců žen či zhyralých milionářů. Sám na toto téma jednou prohlásil: "Díky filmovým médiím jsem lump, intrikán a svůdník. Ale to je nedorozumění."

V posledních letech života se Kopecký věnoval vedle práce herecké psaní a sbírání materiálů pro svou knihu vzpo-mínek. A rozhodně si nemohl stěžovat na nedostatek materi-álu, neboť jeho život byl skutečně pestrý. Byl uměleckým partnerem takových osobností jako Jana Wericha či Miroslava Hornička. V životě osobním byl manželem pěti žen, mimo jiné i populární herečky Stelly Zázvorkové. "Byl to zajímavý, výjimečný muž a měl herecký talent od Boha," řekla o něm. Odlišnou stránku Kopeckého života představovala maniode-presivní psychóza, kterou si pravděpodobně přinesl z rodiny. Podobně trpěl jeho otec a maminku, Židovku, mu navíc v dětství odvedli do koncentráku.

Pozdější idol mnohých žen měl být původně kožešníkem, kterým se i vyučil. Poté vystudoval reálné gymnázium a sou-kromě studoval hudbu. Divadelní dráhu nastoupil již za první republiky. Během okupace působil ve skupině mladých umělců Tvar. Po válce vystřídal řadu divadel včetně Národní-ho. Od roku 1965 měl stále angažmá v Divadle na Vinohra-dech. Sám o sobě řekl, že měl "angažmá ve všech pražských divadlech s výjimkou divadel pro děti a mládež".

Kopecký zemřel v únoru 1996. Byl znám nejen pro svou obdivuhodnou uměleckou kariéru, ale také díky svému proje-vu na sjezdu výtvarných umělců v roce 1987, který poté v mnoha opisech koloval po celé republice. Jeho odvážné

vystoupení v době stále silné totalitní moci a především věta "Odejděte, pokud je čas" se staly legendou. Sám sice později přiznal, že jedním z důvodů tohoto vystoupení byla potřeba "očistit se", a to především za některé pořady z doby normalizace, ale to nijak nesnížilo jeho význam a silu.

Julietta – Bohuslav Martinů, Bregenz 2002
Rede anlässlich der Eröffnung der
57. Bregenzer Festspiele am 17. Juli 2002
Büro für Träume - oder die einfache Zukunft

Jiří Gruša

Motto:

*Den Menschen bleibt verborgen, was sie wachend tun,
 so wie sie die Taten in Träumen vergessen...*
 (Heraklit)

Ich bin aus Prag nach Bregenz gekommen ... aus "Braga" nach "Brigantia", um mit Ihnen über eine Musik zu sprechen, die man eigentlich "Musica Bohemica" nennen könnte. Sie sehen: unsere Verknotungen sind alt. Sie machen das Eigene lebendig, da sich in ihnen das Gemeinsame zeigt.

Ihre Entscheidung Bohuslav Martinů zu spielen, ist eben eine Tat der Kontexte. Denn Martinů ist tschechisch und europäisch, ist Heimat und Welt.

Geboren in einer kakanischen Kleinstadt, in der Turmstube der Ortskirche, war er arm genug, um in eine biblische Krippe zu passen. Und Polička, das Städtchen, erinnerte ein bisschen an Betlehem. Auch Krippen baute es als Weinachtsware.

Die Stadt, ebenfalls keine Festung der Reichen, war kuschelig und überschaubar. Böhmisches Idylle. Unheimlich heil. So wie bei Spitzweg: "Und abends tue ich dichten". Poetisch verschlafen. Hypnos könnte hier schalten und walten.

Die Turmstube - mit Vorraum und Ofen - beleuchtete eine Petroleumlampe. Ihr Licht vermischte noch nicht das Dunkle mit dem Hellen, wie die Glühbirnen unserer Großstädte. Die Fenster ließen ein Luftschiff vermuten. So segelte Bohumil über das Böhmisches und lauschte der Landschaft.

Sein Vater, Schuster und Türmer, wachte über die Turmuhr. Machte das Zeitmass der Gegend. Nachts auf dem Rundgang mit der Laterne, tagsüber mit einem Sprachrohr. Beides steht heute noch in der Diele.

Ein magischer Schauplatz - die Wasserscheide Europas. Vereint die Nordsee mit dem Schwarzen Meer. Die Winter sind lang und die Spätsommer prächtig. Tägliches auf und ab der Stiegen. "Wer in der Höhe wohnt, spürt das Erzittern der Welt eher - und in weiter auslangenden Schwingungen". So wird es bald heideggerianisch heißen. Ein heikles Lob des Heimischen.

Auch die Luftgeborenen müssen einmal landen. Sie drehen das Sinnbild des Turmes um: das Ragen wird hier zum Erden. So wie sich die Vögel auf das Wasser vor den gotischen Stadtmauern niederlassen, nahm Martinů Abschied von seinem Turm. Nie aber von dessen Klarheit

der Dinge.

Er wird kein Nebelgestalter sein, kein Mann der Schwüle. Kein Trompeter von Thesen. Luftgeborenen heisst nicht abgehoben. Nur hell-sichtig. "Ich sehe die Musik", wird er einst sagen. Da das Hören schon in ihm drin war ...

Vorerst aber baute er sich eine Geige und spielte sie orpheisch. Fesselte seine Umwelt. Die Stadt war fasziniert, innerlich größer. Sie half ihm, und liess ihn ziehen.

Auch sein Weggang war orpheisch. Der Aufstieg zog sich. Und jedes Umdrehen kostete etwas Liebes. Das Herkömmliche verschwand mit jedem Schritt. Die Herkunft und Ankunft trennten sich voneinander. So wie das frische zwanzigste Jahrhundert alles zu trennen begann, was bislang verbunden schien.

Der junge Martinů staunte darüber. Und nahm es auf. Für einen jedoch, der landen musste, bedeutete Trennung den Flug. Die Landung die Freiheit. Er spürte es förmlich: das Verlassene bestimmt nicht das Kommende. Das Verlassen tut es. So ging er. Wollte sein Jetzt.

Denn auch die Zukunft war keinesfalls herkömmlich. Sie "weste" bloss an ... Und wollte gewollt werden. Fragte nicht nach den Mustern, nur nach dem Mut.

Die Zukunft hiess - Praha. Das Prag. Die Welt dort war bunter. Tschechisch und jüdisch und deutsch. Stimmig und rege. Noch produzierte es nicht manische Ängste und Ausschliesslichkeit. Hybris und Phobos regierten noch nicht als Götter. Hochmut und Furcht, die tödlichsten Fürsten.

Und Türme waren hier hundertfach. Kein Wächter mit Sprachrohr könnte hier freilich das Getöse überschreien. Obwohl auch hier war Polička! Und ein Türmer. Im Klementinum, auf der Gallerie der Sternwarte. Er hatte eine Fahne und schwenkte sie beim Pendelschlag der astronomischen Uhr. Und ein Feuerwerker auf dem Hradschin sah dieses Signal, steckte seine Lunte in das Schiesspulver und ein Donnerschuss hallte über die Köpfe der Prager. Sie hielten an und richteten ihre Taschenuhren.

Die Sterne standen noch gut. Der Chronometer maß keinen Chronos. Galt keinem grausamen Zeitgott, der seine eigenen Kinder frisst. Er prüfte das Zyklische. Ruhe und Regeln. Nur die Tauben flogen kurz auf, doch bald liessen sie sich nieder. Auf Kampa. Dort, wo sie so zahlreich herumpickten. Und wo sie Martinů aus seinem Fenster füttern konnte.

Er wohnte nah an der Karlsbrücke. Und sollte ein Paganini werden. Bloß - er war kein Streber, gab keinem Drill nach, um nach oben zu kommen. Als Sohn eines Türmers verstand er das Oben sehr sachlich.

In einer Turmstube wird die Zeit materiell. Dort sieht man, dass auch die Ruhe schon zittert. Und Schwingungen werden Risse. Man kann sie fassen. Notieren und spielen. Ein blosser Interpret, ein Wiederholer, vermag hier nichts. Ein Tonsetzer aber fast alles! Und Martinů nahm das Beben des Lebens wahr. Er komponierte, wirkte störrisch und holte sich viel Spott und eine Rüge. Zumal er tatsächlich nach einem Erfolg roch. Und sowas verzeihen wir keinem. "Unverbesserliche Nachlässigkeit" warfen wir ihm vor.

Doch er war nicht mehr an unsere Leine zu legen. Das Feste neu zu deuten, war nicht sein Ziel. Ihm passte das Fliessende. Die Jetzt-Zeit. Bei uns heisst Gegenwart "přítomnost". Wörtlich: ein "dabei" mit Endung fürs Abstrakte. Es geht also um kein "Wart", und irgendein "gegen". Die Präsenzauffassung der Tschechen sieht in dem Menschen eine Art Schleuse im Strom. In jenem Panta rhei, dem Allfluss des Seienden.

Selbst Martinůs Turmstube hat diese Haltung gestärkt. Sie lehrte ihn, jeden Fluchtpunkt zu relativieren. Denn auch Türme werden winzig, wenn man sie von weitem sieht. Darum werden ihm dann die Weiser der einzig richtigen Richtung für immer suspekt.

Er mochte keine philosophierende Musik oder musizierende Philosophie. Inhalte, die man erzählen kann, sind Urnen mit Asche. Etwas zwar volles, doch gleichzeitig leer.

Er ahnte, dass jene uralte Gleichung: je klarer die Spuren, umso leichter die Schritte, nicht so ganz stimmt. Da sie den Boden der Zukunft für garantiert hält. Schön perfektionistisch, europäisch gedacht. Wir Europäer lieben zwar das Heil in der Zukunft. Doch unser Wille dahin ist tückisch. Er entwertet die Gegenwart, macht aus ihr ein wertfreies Nirgends. Einem "Dahin" opfern wir unser "Da", und machen daraus ein "Dahinten". Die Zukunft nach hinten nennen wir Geschichte. Keine andere Kultur hat je so viele Märtyrer geheiligt, so zahlreich abgebildet.

Solange wir damit nur Tempel schmückten, schien es gesund. Doch wir sind sekulär geworden. Unser Perfektionismus gebar völkische Erwähltheit und wollte sie züchten. Das war nicht einfach, denn so viel Herkunft bekommt keiner ohne Urkundenfälschung. Also haben wir herrisch gedeutet, was früher nur herrlich war. Output zum Input gemacht. Und wir luden mit diesem Stoff unsere Kanonen auf.

Auch die auf dem Hradschin. Sie gab Feuer und die Tauben auf Kampa erschrecken wirklich. Sie hoben auf - und irrten in der Höhe. Wollten zum Radetzky-Platz, doch gelandet sind sie auf dem Platz der Republik. Und die Soldaten, die die Stadt vom Franz-Josefs-Bahnhof aus verließen, kehrten auf den von Wilson zurück.

Das tschechische Prag fühlte sich wohl und genoss die Tage. Das Andere wurde verwundert und ängstlich. Für so was zog es doch nicht in den Krieg! Ein Musikrohr könnte den Unterton hören, das seltsame Rauschen der Gegend. Und alles ähnelte mehr einem Kirtag in Polička, als einer Oper von Wagner im Deutschen Theater.

Doch es hörte sich nicht übel an. Wenn man es nicht mehr deterministisch, nicht theatralisch sah. Als würde da eine andere Message hörbar. Nicht präfabriziert, nur aufbaubar, in uns und durch uns. Sie wollte nicht mehr verschönern. Als wäre das Schöne bloss eine Art unseres Ethos. Martinů schrieb diese Musik, doch seine Prager verstanden ihn nicht, im Unterschied zu Mozart von einst.

Prag lebte politisch euphorisch, öffnete sich aber mit Vorsicht. Und in der Tat, die ersten Jahre der Tschechoslowakei charakterisierte der Wille, heimisch zu besorgen, was man noch gestern in Paris, London oder Berlin suchte. Und viele reimten noch český mit hezký: tschechisch mit schön.

Wir behaupten zwar nicht, dass an unserem Wesen andere genesen. Aber český plus hezký tut nur bescheidener. Martinůs Prager sahen in ihm keinen Weltmann, sondern einen Fremdling. Das erste Mal warfen sie ihm vor, er sei keiner von uns. Keiner der üblichen Czeskies und Heskies. Der Vorwurf galt zwar nicht der üblichen Deutschtümmelei wie bei Smetana etwa. Dem anderen Grossen, geboren unweit von Polička. Martinů war uns zu franko- und russophil. Zuviel Debussy und Strawinsky. Doch er litt nicht darunter. Er wurde trotzig.

Er, der "unverbesserliche Vernachlässiger", war lässig und lustig. Und gab zurück. Schrieb einen bis dato bei uns nie gehörten Satz: "Ich habe Zeit!" Mit anderen Wor-

ten: Mein "Dabei-Sein", meine "přítomnost" ist flotter, als euer "Drinn-Sein". Sie macht die Musik. Das Grenzlose ist meine Grenze! Mein Sehraum und Hörraum. Also lächelte er und wurde - biographisch gesehen - wieder ein Musicus Bohemicus. Ein "Weltsky" - wie so mancher vor ihm. Als noch die Musik die Heimat der Musiker war, und nicht die Nation.

Ergo wird er auch keine Braut verkaufen müssen - wie Smetana mit seiner genialen Buffa. Sondern ein Bräutigam werden ... der Juliette. Das wartete bereits... an der Seine.

Liebe Bregenzer, sie haben auch Puccinis "La Boheme" zum Festprogramm Ihrer Spiele erkoren. Ob Zufall oder nicht, ich sehe hier einen Nexus. Natürlich gab es in Paris zu Zeiten von Martinů keine Mimmi und ihre Freunde mehr. Deren Lebenslust jedoch gewiss. Und auch der Glaube, der das Heute mehr schätzt, als das Gestern oder den Morgen.

Die Boheme und Böhmen hängen zusammen. Ein wenig inkorrekt, aber prächtig.

Und in Österreich muss ich nicht erklären, dass jemand, der "auf lepsi" geht, nicht auf den Friedhof oder zur Messe eilt. Auch die Boheme ist einfach eine mächtige Preisung an die Jetzt-Zeit.

Keine Angst, der tschechische Botschafter erhebt hier keinen Anspruch auf eine Schutzmarke, oder auf ein Heimholen alter Verwandter. Höchstens denkt er sich eine lustige "Homepage". Sie erinnert an die zwanziger Jahre, die später den Menschen als golden erschienen. In Paris, Berlin und Prag. Und golden ist immer ein bisschen "bohemian".

Martinů zog durch Paris und liebte schlichte Adressen. Höfe und Gärten, auf denen man sokratisch bis in den Tag plaudern konnte. Und wenn die Nacht kam, so kamen auch Träume. Natürlich menschlich privat und somit nicht peinlich. Die Wachenden hatten eine öffentliche Welt, die Schlafenden eine private. Aber sie durften aufwachen. Manchmal erholt, ja gereinigt.

Vor dem Krieg behauptete zwar ein Wiener Professor, wir hätten auch eine Schlafwelt gemeinsam. Und Träume darin, die gar nicht so vereinzelt wirken. Diese Behauptung jedoch hielt man für wienerisch. Eine Untertage der Seele? Wo wir das Lästige lagern? Unerhört. Vielleicht im Prater. Aber auf dem Champs des Elyssee und Picadilly? Nein.

Jetzt aber - nach dem Disaster - war dieser Glaube nicht mehr zu stoppen. Als wollten Verlierer wie Sieger des Krieges nun wissen, woher das Morden käme, das sie so freute. Als wollten sie auch das Belastende zu Tage fördern. Das Unbewußte bewußt machen.

In Frankreich sah man darin sogar das Schöne und wollte es weltverbesserisch nutzen. Man sah das Untere ganz oben. Und nannte das Überwirklichkeit. Surrealität. Viele Künstler taufte sich Surrealisten. Sie dachten relativistisch, multikausal und antipoetisch. Doch sie waren große Dichter.

Einer von ihnen schrieb "Juliette ou le clef des songes". Juliette oder das Traumbuch. Ein Stück ad causam der seelischen Tiefe, in der man waten kann.

Wie bei Ebbe. Oder eben nach diesem grausamen Krieg. Alles lag brach. Nicht nur Kathedralen, auch Kartausen. Chaotisch verstreut. Beliebiger zusammensetzbar. Früher hätte man von der Vergänglichkeit des Menschlichen gesprochen. Jetzt nur von der Vergänglichkeit des Vergangenen.

Das Unbewußte bewußt machen? Warum nicht, man braucht nur das Unwirkliche zu verwirklichen.

George Neveux beschrieb diesen Prozess. Aber

noch immer als eine Art des Watens im seichten Wasser der Seele. In seiner Juliette gibt es eine Kleinstadt in einem Böhmen am Meer. Die Leute hier haben kein Gedächtnis. Ein Verlust des Zeitmaßes, normalerweise ein Zeichen des Wahnsinns, wird hier zur Norm.

Und Menschen gerieten amtlich hierher. Nicht also, dass sie nur einschlafen und landen bei Hypnos. Hier betreten sie ein Amtszimmer. Und ein Beamter notiert ihren Namen. Sie lösen ein Ticket und bekommen ihren Wunschtraum. Nicht anders als heute in einem Videoshop. Was für eine handfeste Vision datiert schon 1930! Peepshow der Seele.

Ein Neuling wie Michael, der Buchhändler und Hauptfigur des Stückes, erscheint hier. Er erinnert sich noch, doch ist er betört durch eine fatale Reminiszenz. Ein Mädchen im Fenster, ein Lied. Etwas Einzigartiges. Michel kann sich nicht lösen.

"Gestern, kaum eingeschlafen, kamen sie her", sagt ihm der Beamte, "sie sollten aufwachen und von hier fort!" Dem Anschein nach hat er schon Mitleid. Weiss also, was hier angeboten wird.

In diesem "Traumbuchstück" wird kein einziger Traum gedeutet. Kein Omen des Kommenden entziffert. Die Menschen hier fesselt die Vergangenheit. Als würde in ihnen der Zeitstrom versickern. Und ihre Jetztzeit zum Schwarzen Loch.

Michel könnte seine Erinnerung bieten. Er jedoch schwätzt ganz unkonzentriert, sucht seine Juliette. Da aber alle Mädchen hier so heissen, sieht es aus, als möchte er ein Massenprodukt.

In Frankreich ist der Tod weiblich. La mort - wie auch in Tschechien. Ist also Juliette eine Moira, mehr eine Norne? Und der milde Hypnos - ein Thanatos, Gottheit des Todes? Verwandelt in diesen Amtmann, ein Faktum des ewigen Vollzugs. Wer hier das Hotel "Zum Seemann" sucht, wie Michel, besteigt kein Traumschiff, sondern eine Galeere.

Als Neveux's Juliette ihre Premiere hatte, war Paris noch "bohemien" und dennoch dem Schauspiel nicht gewachsen. Der Text wirkte provokant.

Als wäre der Autor kein Träumer, sondern ein Hellseher, der das Ende der gängigen Herrschaft prophezeit. Ein Hauch von Sophokles lag in der Luft. Wie sonst hätten sich all die braven Bürger so echauffiert? Sie fühlten sich verschaukelt. Wollten nicht wachend wissen, was sie schon schlafend wussten. Sie hatten Angst! Doch dem Ängstlichen gewährt der Traum, was ihm die Wirklichkeit versagte. Das Wohlsein, Glück, Reichtum... und Ehre. Es reicht, die Werte des Wahnsinns als Sinnwerte anzubieten. Ein Büro zu gründen, Kommität für das Kommende.

Als Martinů das Stück von Neveux entdeckte, hat der Surrealismus bereits seinen Zenit erreicht. Das Über der Wirklichkeit war nicht mehr zu steigern. Selbst Prag wollte jetzt Martinů zurück. Die Öffnung kam endlich, die üblichen Neider schwiegen. Auch Martinůs Erfolg war nicht mehr zu leugnen. Ja, Prag hatte eine eigene Gruppe von exzellenten Surrealisten. Es lag zwar im Auge des Taifuns, doch um so mehr wollte es seine primum. Sein Jetzt.

Die Gefahr draussen beschleunigte die Inszenierung. Martinů konnte mit den Besten des Landes rechnen. Und es sah sogar aus, als hätte er mit seiner Oper noch einmal die zyklische Zeit beschworen. Doch es war deren letzter Pendelschlag.

Wie von dem Komponisten vorgeschrieben, sollte der Dekoration etwas Unnatürliches anhaften. Der Wunsch ist erfüllt worden. Als auf der Bühne in Prag das Amts-

zimmer aufgebaut wurde, in dem sich jeder seinen Traum abholen darf, als die Insignien aufpoliert wurden, damit sie den Helden schmückten, der eine "story" parat hat, die sich aufmacht historisch zu werden, und die dann, bejubelt vom Volke, dem Erzähler die Hauptmannschaft der Stadt bringt, geschah in Wien etwas, was die Prager Premiere zu einer Reprise machte.

Am Vortag setzte sich an der Donau ein schwarzer Mercedes in Bewegung. Er fuhr einen Mann der vorgab, eine Geschichte für tausend Jahre und mehr erzählen zu können. Er fuhr im Schritt zu seinen Massen. Das Hotel hiess nicht "Le Navigateur" - sondern "Imperial". Und der Jubel galt einer Meldung, die den Vollzug der gewagtesten Träume bekannt gab.

Ich weiß nicht, ob der Mann von seiner Polička-Connection wußte. Auch dies war nämlich surrealistisch. Denn unter den Menschen vor der neuen Hofburg, könnte sich Marie Zakrajs befinden. Seine Vermieterin aus der Stumpergasse. Er zahlte ihr 20 Kronen monatlich für eine Stube im Untergeschoss.

Noch musste er für seine Überwirklichkeit - seelisch wie materiell - leiden. Doch er war voller Hoffnung das Irreale zu realisieren. Die Wirtin mochte ihn. Und er schätzte sie ebenfalls, obwohl ihr böhmischer Akzent frappant klang. Darüberhinaus wußte der Mann sicherlich nicht, dass der Name Zakrajs in Polička etwas bedeutet. Einer von den Zakrajs hinterließ eine Straße und ein schauriges Drama: "Letzte Hinrichtung auf dem Galgenberg".

Ominös? Ich weiß nicht, aber skurril genug. Fast Neveux gemäß. Die Aufführung war prächtig. Auch als ein Auftakt des Gruselns. Nach Jahr und Tag wird auch Prag den schwarzen Mercedes sehen. Und der Professor in Wien, der Entdecker des kollektiven Alptrausms, seine sieben Sachen packen. Und fliehen müssen - in das Individuelle der Träume. Und bald setzt sich der ganze Kontinent in Bewegung. Soldaten, Flüchtlinge, Panzer und Kinderwagen.

Martinů verlässt Paris, versteckt sich im Süden. Ähnlich wie Michel in unserem Stück, entgeht er knapp einem Todesurteil. Flüchtet nach Spanien, Portugal und in die Staaten. Sein Leben nach "Juliette" wird er als "Juliette in actu" beschreiben. Das Halluzinäre geht aber weiter.

Auch seine Tschechen bekommen nun ein Traumamt. Ein Politbüro für "einen Morgen, der ein Gestern bedeutet". So trefflich wird einer von uns den Zweck unserer Utopie formulieren. Und ein Kommissar für das Völkische in der Musik wird über Martinů schreiben.

"Schaut Euch das an. Wo ist der Inhalt? Nicht einmal eine einzige Melodie erklingt darin, die fähig wäre, in die Mäuler unserer Soldat zu passen ...!"

Noch einmal wird er zum Fremdling und Flüchtling, diesmal lebenslänglich. Und er wird Heimweh haben. Bis auch er seine Juliette sieht und bekommt - denn er wird bald sterben.

Aber hören Sie seine Musik. Es sind die ionischen Musen, die sich hier melden. Das Schöne als Praxis. Es ist das Lob des Präsens. Die Gegenwart ist hier eine "Mit-Wart". Die Wirklichkeit ist kein Gegenstand. Vielmehr ein "Mit-Stand". Das Leben darin macht Mut, die Zukunft zu wollen. Es ist der Grund, warum Martinů immer aktueller wird. Fast erinnert er an den "actus purus". An das Göttliche.

Das Wort des Anfangs verwandelt sich hier in einen Gedanken. Es wird zum endlosen Zeit-Punkt, der vibriert und bebzt. Und der in uns Resonanz findet.

* * * * *

O letní činnosti žraloků a herců

O co to měli někdejší novináři lehčí než jejich dnešní potomci! Sice se tehdy tolik neválcilo, nestávkovalo, nebojovalo a nehádalo, ale přesto měli zajištěnu náplň svých novin pro okurkovou sezónu. O čtivost jejich výplodů se jim postarali žraloci pravidelně paděl jugoslávského pobřeží Jaderského moře, kteří pravidelně o prázdninách ukousli některé bezstarostné se ve slaných vodách šplouchající české učitelce úd a český tisk měl pro své po senzaciích lačnické čtenáře o čem psát.

Často jsem dumal, jak poznávají žraločí oči ve tmě mořských hlubin, že mají před sebou právě učitelku, navíc učitelku ze vzdálené středoevropské země, ale tak tomu bylo, jak mi jistě potvrdí dříve narození čtenáři a my se po důvodech příliš nepídili, nýbrž vděčně jsme hltali každoročně se opakující událost a pustili přitom svou fantazii na špacír. Noviny vystačily s popisem takového happeningu, jak se dnes říká v novinářské hantýrce, po celé dva prázdninové měsíce. Kde se to stalo, kdy se to stalo, jak se to stalo, komu se to stalo, s patologickým popisem činu do nejmenších detailů, opepřeno rozhovory s učitelčinými kolegy a s jejími žáky, domovními sousedy i s litujícími jí obyvateli pobřežních vesnic a než to bylo všechno probráno a popsáno, byly prázdniny u konce a novináři se mohli vrátit k vraždám a jiným běžným událostem od vzdáleného moře zpět do vnitrozemí.

Nevím, čím to je, že dnes zřejmě přešla chuť žralokům ve vlnách Jadranu na české učitelky. Ovšem možná taky, že už potřebovali změnu a našli si oběti z řad jónonárodních pedagožek či z chutnějších zástupkyň jiných povolání. Ať tak či onak - bohužel dnes dochází na tolika místech světa k masovějšímu krve prolévání, že se stala někdejší činnost jadranských žraloků nezajímavou, i když by si leckterý český žáček asi přál její pokračování. A co kdyby náhle nastal na světě všeobecný mír a i v mimovánoční době pokoj lidem dobré vůle?, zeptáte se asi ustaraně.

Žádné obavy! V posledních letech se etabloval nový hromadný jev takových rozměrů, že jej za ty dva letní měsíce nelze ani dostatečně rychle popsat. Platy herců, zpěváků, hudebníků a tanečníků se dnes zdají vykonavatelům těchto povolání tak nízké, že využívají příležitosti letních divadelních prázdnin k přivýdělavání. V kdejaké zahradě, na lesních mytínách, hradních nádvořích, u jezer, rybníků a na umělých říčních ostrůvcích vyrostla v uplynulých letech jeviště, na nichž se o parných letních večerech předvádějí operety, opery, činohry, pantomimy, balety a dokonce muzikály jako anglosaské pokračování už poněkud zastaralé vídeňské operety. Všechny tyto kulturní počiny slouží ke zpestření kratochvíle letních hostů a k vylepšení kapesného umělců zmíněných kulturních odvětví.

Budíž jim toto vylepšení přáno, vždyť přispívá k povznášení kulturní úrovně lidu obecného a uměnímilovného. A to je záslužný čin. Navíc dochází k rychlejšímu oběhu peněz z kapes obecnstva do pokladen pořadatelů a odtamtud opět do kapes účinkujících, čili z kapes jedněch osob do kapes druhých osob s mezistanicí filtrů v pokladnách pořádajících třetích osob. I ti si tento užitek zaslouží - za svůj nápad, za starosti s organizací, za riziko prodělků v případě nepřízně nebeského určovatele počasí. I za pořizování berliček pro obecnstvo méně kulturně zdatné ve formě tisku programových sešitů.

Balet a pantomima jsou určeny divákům, kteří nechtějí být rušeni zpěvem či řečí a proto vyhledávají čistě vizuální zábaavu. Často jim ovšem nejsou tělesné pohyby protagonistů na jevišti srozumitelné - a těžko lze vyžadovat, aby všichni pochopili, že dívky v bílém svými pohyby a výkruty představují za doprovodu Čajkovského hudby rozdivaděné labutě. Z čeho se těší či smutní je podrobně za několik eurů informují uvaděči prodávané programy.

U činoher naopak musejí programové sešitky divákům zatajit děj, jinak by celé představení ztratilo své opodstatnění, čili *raison d'être*. Proto se dočtou v textu pouze zdůvodnění, proč ten který autor hru napsal, aniž by ho k tomu někdo nutil, jak se on a představitelé rolí jmenují a kde dosud byla hra s převelkým úspěchem uváděna. Představuje-li všechny role jediná osoba, říká se tomu *One man /nebo woman/ show* a na program stačí jediný list papíru.

Opera shromažďuje na jevišti a v orchestřišti v osobách sólistů, členů sboru, baletu, komparsu a orchestru největší počet účastníků, někdy i několik set osob. Že jde o operu pozná návštěvník podle toho, že herci spolu vůbec nemluví, nýbrž komunikují navzájem pouze zpěvem, i když si sdělují smutné záležitosti. Zpívají nahlas, aby překřičeli někdy příliš hlasitou doprovodnou hudbu a aby jim bylo i v posledních řadách hlediště rozumět. Vyznívá proto dost nevěrohodně, když například otec nabádá z plných plic syna: *buď zticha, chlapče, vidíš že matka usnula!* Zpěváci se vyjadřují často ve své mateřštině, takže se *Car-men* ptá na něco francouzsky a *Escamillo* jí odpovídá ve své rodné holandské. Ale oba si zřejmě rozumějí. Nebo spolu komunikují v mezinárodní operní řeči, v italské, které ani jeden z nich nerozumí. Naučili se svým áriím zpaměti, a ani jednomu z nich to nevadí. Že jim nerozumí ani obecnstvo není důležité, neboť chtějí-li za své drahé vstupné zvédět, o co na jevišti vůbec jde, zda královna krále skutečně miluje nebo jen tak předstírá, mohou si před představením koupit u uvaděčů silný programový sešit a přečíst si už předem, co je po vytažení opony čeká a co je nemine.

Když některý z divadelních návštěvníků dává přednost lehčímu a lépe srozumitelnému žánru, navštíví operetu - vídeňskou smíšeninu opery, činohry a baletu, v jejíž různých variacích se víceméně stále opakuje tentýž děj: „A“ miluje „B“ o jejíž přízeň se ale také uchází „C“. Děj se zauzluje, když přijíždí na návštěvu ještě „D“. Nyní „B“ neví, který z nich by jí zajistil lehčí život, libějí se jí všichni, ale nakonec přijede nečekaně ještě subreta „E“, do které se „C“ zakouká. „D“ vidí, že nemá šanci a odjede s nepořízenou, takže „B“ je ráda, že na ní, zbyl aspoň „A“ a oba zbylé páry se v efektním závěrečném kvartetu šťastně objímají a slaví slavnou jevištní svatbu. Podobný děj se odehrává i ve šlechtickém prostředí, kde „A“, kníže *Hedvoguy* se zamiluje do „B“, krásné hraběnky *Czylagyor*, vytlačí ze hry svého rivala plukovníka *hulánů Hogyuta*, přičemž se celý děj odehrává v městečku *Balatontusza*.

O operetních subretách, operních hvězdách a divadelních hrdinech ví dnes veřejnost díky bulvárnímu tisku o jejich soukromém životě vše zajímavé, kdo koho, kdo s kým, kdo z koho, kdo proti komu a kdo od koho, což je rozhodně zajímavější než stokrát odehraný děj o nějaké žralokem ukousnuté noze české učitelky. Po staru se dnes už ani údy kousat nedají řekl by někdejší předseda *ROH Zápotocký*, život se mění, modernizuje a my s ním, takže žraloci dohráli svou roli a heslo „s žraloky na věčné časy a nikdy jinak“ už dnes neplatí. S příchodem eurů jsme vkročili do postžraločího novověku a českým učitelkám už zaplatpánbůh zůstávají zachovány i ve vodách Jadranu, všechny údy, i když se nám v pokladnách letních amfiteátrů vytrácejí z kapes naše těžce vydělané nové jednotné evropské peníze. Ale ty se dají rozhodně lehčeji nahradit než někdejší ukousnuté končetiny českých učitelk...

Jindřich Lion